

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛИСАЧОК АЛЛА ВАСИЛІВНА

УДК 330.322.3:644.6

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

281 – Публічне управління та адміністрування

28 – Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
“281 Публічне управління та адміністрування”

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А.В. Лисачок

Науковий керівник: Борщук Є.М., доктор економічних наук, професор

Львів – 2023

АНОТАЦІЯ

Лисачок А.В. Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю “281 Публічне управління та адміністрування”. – Навчально-науковий інститут адміністрування, державного управління та професійного розвитку, Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2023.

У дисертації узагальнено науково-теоретичні основи, обґрунтовано базові положення механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.

Установлено, що інвестиційна складова є особливою підсистемою економічної безпеки, оскільки вона створює передумови для найкращого використання соціально-економічних відносин у розвитку і науково-технічному відновленні продуктивних сил суспільства за допомогою активної інвестиційної діяльності.

Узагальнено основні підходи до понять “інвестиційна безпека”, “сталий розвиток”, “механізм державного управління”. Наведено класифікацію основних загроз інвестиційній безпеці та її основні індикатори. Водночас виявлено, що основними індикаторами інвестиційної безпеки держави є: питома вага інвестицій (внутрішні капітальні вкладення та іноземні інвестиції) у ВВП; питома вага вітчизняних інвестицій у ВВП; частка іноземних інвестицій у загальному обсязі інвестицій країни; співвідношення прямих і портфельних інвестицій; величина іноземних інвестицій на душу населення; ступінь покриття потреби держави в інвестиційних ресурсах грошовою масою; частка бюджетних коштів у вартості інвестиційного проекту.

Запропоновано власне визначення інвестиційної безпеки, яке обумовлює, що це такий стан економіки, при якому в країні створене ефективне інвестиційне поле для інвестицій, що підкріплене нормативними та законодавчими актами, що в свою

чергу здійснюють підтримку та врегульовують діяльність як внутрішніх так і зовнішніх інвесторів, для досягнення стійкого економічного розвитку країни.

Акцентовано, що активне державне регулювання інвестиційної діяльності має бути притаманним економіці з будь-якою системою господарювання, тим більше в країнах, які знаходяться в стані економічної кризи, що в свою чергу фокусує свою увагу на підвищенні рівня інвестиційної безпеки держави. Водночас, поживлення ділової інвестиційної активності є прямою умовою виходу із кризи, варто також пам'ятати про сталий розвиток як першооснову для ефективного економічного зростання, який в свою чергу полягає в економії ресурсів та екологізації виробництва, що на сьогодні є надзвичайно актуальним. Крім того, інвестиції повинні враховувати і екологічну складову, тобто в свою чергу не повинні шкодити навколишньому середовищу, а навпаки бути зосередженими на збереженні біорізноманіття, покращення екологічної ситуації, енергозбереження та енергоефективність, забезпечення стійкості (сталості) функціонування фізичних й екологічних систем.

Запропоновано власне трактування поняттю “механізм державного управління” під яким варто розуміти певну сукупність засобів, методів, суб'єктів та об'єктів як єдиної системи управління, яке за допомогою оцінки діяльності суб'єкта підтвердить його ефективність.

Узагальнено основні складові механізму державного управління економіки та наведено його структуру, яка складається з: об'єкта, суб'єкта, функцій, принципів, завдань, заходів, форм впливу, важелів, інструментів, методів, чинників впливу, політики, стимулів, потенціалу, процедур, ресурсів, способів, стратегічних цілей, мети.

Визначено, що основними суб'єктами державного регулювання економіки є: Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, органи виконавчої влади різних рівнів, Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, об'єднання, союзи та асоціації, органи місцевого самоврядування.

Наведено класифікацію механізмів державного управління, яка може бути узагальнена за такими класифікаційними ознаками: масштабність впливу, суб'єктом управління, методами управління, функціональним призначенням.

Наголошено, що при дослідженні структури інвестиційної складової пропонується враховувати: спосіб включення інвестиційної складової до системи економічної безпеки; диференціацію інвестиційної складової за різними рівнями економіки (країна, регіон, галузь); врахування синергетичної властивості інвестиційної складової економічної безпеки; оцінку внеску у формування інвестиційної складової різних чинників; оцінку ризиків. Інвестиційну безпеку варто розглядати з двох сторін як стан так і процес.

Наведено основні складові механізму управління інвестиційною безпекою. Крім того, надано трактування поняттю “механізм управління інвестиційною безпекою”, як комплексної системи, яка складається з об'єкта, суб'єкта, принципів, чинників впливу, функцій, заходів, ризиків та загроз, шляхів мінімізації загроз, техніки і технології управління, стратегічних цілей, які спрямовані на підвищення інвестиційного іміджу держави.

Проаналізовано основні нормативно-законодавчі акти у сфері інвестиційної діяльності. Відповідно до цього сьогодні в Україні існує значна кількість нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері. Варто зазначити, що в Україні загалом створена відповідна правова база для інвестиційної діяльності. Нормативно-правові акти та законопроекти спрямовані на вдосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та мають свій предмет та цілі. Тобто ця сформована регуляторна система свідчить про те, що сьогодні держава вживає низку заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності в Україні саме шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення.

Виявлено, що в українському законодавстві немає закону, який би регулював питання безпеки інвестицій. Незважаючи на певні проблеми, які існують у сфері інвестиційної діяльності, органи державної влади активно працюють над

регулюванням відносин в інвестиційній сфері, а національне інвестиційне законодавство набуває стабілізаційних особливостей.

Проаналізовано зарубіжний досвід у сфері інвестиційної безпеки, відповідно до якого виявлено основні процеси та інституції, які залучені при формуванні сприятливого інвестиційного середовища, а також в своїй діяльності керуються нормативно-правовими актами, які забезпечують насамперед національну та економічну безпеку, а потім інвестиційну, оскільки остання є складовою економічної, котра є важливою компонентою національної безпеки. Крім того, досвід провідних держав світу демонструє, що процес залучення інвестицій під час перехідного періоду потребує активізації реформування економіки, створення сприятливих умов для інвесторів. Незважаючи на досить широкий спектр зарубіжних та вітчизняних досліджень щодо державного управління інвестиційною безпекою, існує необхідність комплексного системного узагальнення з урахуванням іноземного досвіду країн-членів ЄС, впровадження інноваційних методик та технологій такої діяльності.

Проаналізовано показники інвестиційної безпеки, відповідно до яких прослідковується тенденція, що вони є далекими від порогових значень. Впродовж останніх п'яти років цей показник нижче порогового значення, тобто він свідчить про інвестиційну непривабливість. При чому інерційність дії інвестиційної діяльності на динаміку економіки з урахуванням впливу різних чинників у реальній дійсності може забезпечити перевищення темпів приросту ВВП над приростом інвестицій, і навпаки, при значному уповільненні темпів приросту інвестицій може спостерігатися позитивне значення приросту ВВП у обмежені періоди. На сьогодні рівень інвестиційної безпеки в Україні демонструє негативні тенденції, які можуть в подальшому призвести до створення несприятливого інвестиційного іміджу України серед європейських країн, що в свою чергу може призвести до втрати можливості залучати інвестиції в українську економіку. Оперативне реагування на поточний стан інвестиційної безпеки призведе до вчасного виявлення загроз та

виявлення шляхів їх мінімізації, що унеможливить настання кризи в українській економіці.

Підкреслено, що інвестори мають побоювання для інвестування в економіку тієї країни, де відбуваються воєнні дії, що на сьогодні є важливим питанням, щодо безпеки держави загалом, оскільки у державі війна.

Провівши оцінку стану інвестиційної безпеки на державному рівні можна стверджувати, що в державі створюються негативні процеси, які скорочують притік інвестицій в економіку. Держава є інвестиційно непривабливою для іноземних інвесторів, свідченням того є те, що Україна не досягає мінімальної частки нагромадження у ВВП впродовж аналізованого періоду, темп зростання валових інвестицій був меншим за темп зростання ВВП, що свідчить про недостатній рівень інвестування національної економіки, середня оцінка загального стану транспортних галузей є негативною для розвитку інфраструктури України і водночас гальмує покращення інфраструктурного індексу.

Визначено, що нагальним залишається питання покращення інфраструктурного забезпечення, яке зі свого боку здійснює важливий вплив на формування сприятливого інвестиційного середовища, тим самим беручи участь у визначенні рівня інвестиційної безпеки держави.

Доведено, що забезпечення інвестиційної безпеки держави напряму пов'язане з інвестиційним середовищем регіонів. Відсутність регіональних інвестиційних ризиків, негативних соціально-економічних явищ, дотримання сталого економічного розвитку, ефективне використання економічних, природних та інших чинників дозволяє покращити інвестиційний потенціал регіону.

Проведено аналіз динаміки показників інвестиційної безпеки Рівненської області, який продемонстрував негативні тенденції, щодо рівня інвестиційної безпеки регіону. Для стабілізації відповідної ситуації та підвищення рівня інвестиційної безпеки у аналізованому регіоні було створено Офіс із залучення та підтримки інвестицій в економіку Рівненської області. Окрім того, іноземні інвестори можуть отримати професійну підтримку від спеціалізованої організації –

Агенції «ІнвестІнРівне», яка покликана сприяти інвесторам та бізнесу в Рівненській області щодо вибору місць для розміщення, започаткування бізнесу та реалізації всіх етапів інвестиційного проекту. Вона була заснована місцевою владою за підтримки Координатора проектів Організації з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ).

Наголошено, що для покращення показників інвестиційної безпеки потрібно створити сприятливе інвестиційне середовище, інвестиційний клімат, який буде захищений від зовнішніх та внутрішніх загроз. Крім цього знизити корупційні ризики і заохочувати вітчизняних та іноземних інвесторів до вкладення коштів в економіку України, при цьому потрібно розвивати всі сфери та галузі економіки, а не лише ті, які й наразі мають високий рівень інвестиційного капіталовкладення. Узагальнивши проведені дослідження можна, констатувати, що умови інвестиційної безпеки діяльності в Україні й надалі залишаються вельми несприятливими для активізації запозичень підприємствами реального сектору вітчизняної економіки. Варто спрямувати багато зусиль, щоб відновити довіру потенційних інвесторів і забезпечити ефективне використання отриманих фінансових ресурсів.

Доведено, що наразі у державі присутній негативний вплив на навколишнє середовище через провадження економічної діяльності, яка призводить до зниження економічної віддачі, економічного розшарування та порушення діяльності державних інституцій і оце все призводить до еколого-економічної дискримінації. Водночас нерівний доступ до ресурсів та привласнення ресурсів призводить до виникнення зміни раціонального еколого-економічного балансу. Саме ці зміни зумовлюють уряд приймати шляхи щодо мінімізації ризиків та загроз, при цьому варто також сприяти розвитку інвестиційного середовища в країні, тобто можна залучати “екологічні інвестиції”, які можуть стати поштовхом до покращення еколого-економічної ситуації в державі.

Виявлено, що створення ефективної системи управління призведе до переходу ЕЕС на траєкторію сталого розвитку. Водночас вона повинна включати

засоби до яких належать: методи, інструменти, форми управління, а також в пріоритетному векторі повинно бути стратегічне планування соціально-економічного розвитку та розвиток громадянського суспільства та підвищення ефективної діяльності місцевого самоврядування. Якщо держава прийняла рішення щодо переходу до моделі сталого розвитку, то це насамперед зумовлює зміну якості економічного зростання.

Запропоновано удосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, зокрема: правового, економічного (фіскальні, субсидії для інвесторів, квоти, мито, ПДВ і т.д.).

Виявлено, що важливим для інвесторів є надання державної підтримки у спосіб страхування ризиків, не охоплених приватним страхуванням. Це сприяло б формуванню в країні ринку інвестиційних проєктів, особливо великих соціально, екологічно та інноваційно значущих і дало можливість іноземним інвесторам мінімізувати некомерційні ризики втрати капіталу.

Доведено, що основними інструментами для розвитку та стимулювання іноземних інвестицій мають бути: звільнення від оподаткування, податкові знижки, механізм прискореної амортизації, інвестиційні податкові кредити, зменшення податкового навантаження.

Визначено, що основним способом залучення додаткових інвестицій для держави є державно-приватне партнерство. За допомогою приватних інвестицій уряд може реалізувати певні частини проєкту або модернізувати їх. Крім того ДПП допомагає скоротити фіскальне навантаження на державу, порівняно з традиційними методами, оскільки воно створює конкуренцію, яке в підсумку націлене на створення якісного продукту.

Надано пропозиції щодо удосконалення інституційного та правового забезпечення підготовки й реалізації проєктів ДПП, підвищення рівня гарантування захисту інтересів приватних інвесторів та держави у реалізації проєктів ДПП. Запропоновано основні кроки щодо модернізації законодавства у сфері ДПП.

Доведено, що ефективне застосування механізму державно-приватного партнерства зумовить удосконалення механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, оскільки ДПП поєднує в собі зусилля держави та бізнесу у галузях, які є стратегічно важливими для держави та інвестора, але водночас надзвичайно ризиковані. При цьому кожна сторона (держава, приватний партнер) вбачає свої переваги у процесі реалізації проєктів, які могли б, бути нереалізовані без приватних партнерів. Приватний бізнес отримує державну підтримку через отримання певних пільг (податкових), державне фінансування, доступ до державної або комунальної інфраструктури.

Запропоновано для удосконалення механізму управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку необхідно перезавантаження Вищої ради правосуддя задля очищення й оновлення суддівського корпусу, забезпечення справедливої участі громадян у судочинстві, вдосконалення досудового розслідування, повноцінного і своєчасного виконання судових рішень тощо, перегляд основних повноважень органів державної влади для розмежування повноважень та їх можливого впливу на інвестиційну безпеку держави.

Ключові слова: безпека, інвестиційна безпека, сталий розвиток, механізм управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, державно-приватне партнерство, екосистема, рівень інвестиційної безпеки.

SUMMARY

The state investment security management mechanisms within sustainable development conditions. — Qualifying research paper based on manuscript rights.

Thesis for obtaining the Doctor of Philosophy degree in the “281 Public Management and Administration” specialty. — Institute of Public Administration, Governance and Professional Development, Lviv Polytechnic National University, Lviv, 2023.

The thesis summarizes the scientific and theoretical bases, substantiates the basic provisions of the investment security management mechanism within sustainable development conditions.

It was established that the investment component is a special subsystem of economic security, as it creates prerequisites for the best use of socio-economic relations in the development and society productive forces’ scientific and technical restoration by active investment activities.

The main approaches to the concepts of “investment security”, “sustainable development”, and “state management mechanism” were summarized. The classification of the main threats to investment security and its main indicators were presented. At the same time, it was found that the main indicators of the state’s investment security are: the specific weight of investments (domestic capital investments and foreign investments) in GDP; the share of domestic investments in GDP; the share of foreign investments in the total volume of the country’s investments; the ratio of direct and portfolio investments; the number of foreign investments per capita; the degree of the state's need for investment resources coverage by the money supply; the share of budget funds in the investment project’s cost.

A specific definition of investment security was proposed, which stipulates that it is a state of the economy, in which an effective investment field for investments is created in the country, which is supported by normative and legislative acts, which in turn provide support and regulate the activities of both internal and external investors, for achieving the country’s sustainable economic development.

It was emphasized that active state regulation of investment activities should be inherent in the economy with any- management system, especially in countries in a state of economic crisis, which focuses its attention on increasing the level of state investment security. At the same time, revitalization of business investment activity is a direct condition for exiting the crisis, it is also worth remembering about sustainable development as the primary basis for effective economic growth, which in turn consists of saving resources and greening production, which is extremely relevant today. In addition, investments must also take into account the ecological component, that is they must not harm the environment, but on the contrary, be focused on biodiversity preservation, the ecological situation improvement, energy saving and energy efficiency, ensuring stability (sustainability) of the physical and ecological systems' functioning.

A personal interpretation of the “state management mechanism” concept was proposed, which should be understood as a certain set of means, methods, subjects, and objects as a single management system, which will confirm its effectiveness by the subject's activity assessment.

The main components of the state's economy management mechanism were summarized and its structure was given, which consists of: object, subject, functions, principles, tasks, measures, forms of influence, levers, tools, methods, influencing factors, policy, incentives, potential, procedures, resources, methods, strategic goals, and objective.

It was determined that the main subjects of the economy's state regulation are: the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, executive power bodies of various levels, the National Bank of Ukraine, the Antimonopoly Committee of Ukraine, the State Property Fund of Ukraine, organizations, unions and associations, local governments.

The state management mechanisms' classification was presented, which can be summarized according to the following classification features: the scale of influence, the subject of management, the management methods, and the functional purpose.

It was emphasized that taking the following into account while studying the structure of the investment component is suggested: the method of including the investment component in the economic security system; the investment component differentiation at different levels of the economy (country, region, industry); consideration of the synergistic property of economic security's investment component; assessment of various factors' contribution to the investment component formation; the risk assessment. Investment security should be considered from two sides, both as a state and as a process.

The main components of the investment security management mechanism were given. In addition, the "investment security management mechanism" concept is interpreted as a complex system consisting of an object, subject, principles, influencing factors, functions, measures, risks and threats, ways of minimizing threats, management techniques and technologies, strategic goals aimed at improving the state's investment image.

The main regulatory and legislative acts in the field of investment activities were analyzed. Accordingly, today Ukraine has a significant number of normative legal acts regulating relations in the investment sphere. It should be noted that Ukraine generally has an appropriate legal framework for investment activities. The normative legal acts and draft laws are aimed at improving the regulation of relations in the investment sphere and have their subject and goals. That is, this formed regulatory system shows that today the state is taking several measures aimed at creating favorable conditions for investment activity in Ukraine precisely by enshrining the principles and rules for its implementation at the legislative level.

It was revealed that Ukrainian legislation has no law that would regulate the investment security issue. Despite certain problems that exist in the investment activity field, the state authorities are actively working on regulating relations in the investment field, and national investment legislation is acquiring stabilization features.

The foreign experience in the investment security field has been analyzed, according to which the main processes and institutions involved in the favorable

investment environment formation have been identified, as well as their activities have been guided by normative and legal acts that ensure, first of all, national and economic security, and then investment security, since the latter is a component of economic one, which is an important component of national security. In addition, the experience of the world's leading countries shows that the process of attracting investments during the transition period requires the economic reform's activation and favorable conditions for investors' creation. Despite a fairly wide range of foreign and domestic research on the state management of investment security, there is a need for a comprehensive system generalization considering the foreign experience of EU member states and the implementation of innovative methods and technologies of such activities.

The investment security indicators were analyzed, according to which the trend that they are far from the threshold values is followed. Over the past five years, this indicator has been below the threshold value, that is, it shows investment unattractiveness. At the same time, the inertia of the investment activity's effect on the economy's dynamics, considering the influence of various factors, in reality can ensure that GDP growth rates exceed investment growth, and vice versa, with a significant slowdown in investment growth rates, a positive value of GDP growth can be observed in limited periods. Today, the level of investment security in Ukraine shows negative trends, which may in the future lead to the creation of an unfavorable investment image of Ukraine among European countries, which in its turn may lead to the loss of the opportunity to attract investments to the Ukrainian economy. The prompt response to the current state of investment security will lead to the timely identification of threats and the identification of ways to minimize them, which will prevent the onset of a crisis in the Ukrainian economy.

It was emphasized that investors have concerns about investing in the economy of the country having military actions, which is an important issue today, regarding the security of the state in general, since the state is at war.

Having assessed the investment security state at the state level, it can be stated that negative processes are being created in the state, which reduces the flow of investments into the economy. The state is unattractive to foreign investors, as evidenced by the fact

that Ukraine does not reach the minimum share of GDP accumulation during the analyzed period, the growth rate of gross investment was lower than the growth rate of GDP, which indicates an insufficient level of investment in the national economy, the average assessment of the transport industries' general state is negative for Ukraine's infrastructure development and at the same time inhibits the infrastructure index's improvement.

It was determined that the infrastructure provision improvement issue remains urgent, which in its turn makes an important influence on a favorable investment environment formation, thereby participating in the state's investment security level determination.

It was proven that ensuring the state's investment security is directly related to the regions' investment environment. The absence of regional investment risks, negative socio-economic phenomena, compliance with sustainable economic development, and effective use of economic, natural and other factors allows improving the region's investment potential.

An analysis of Rivne oblast investment security indicators dynamics was conducted, which showed negative trends regarding the investment security level in the region. In order to stabilize the relevant situation and increase the investment security level in the analyzed region, the Office for Attracting and Supporting Investments in the Economy of Rivne Oblast was created. In addition, foreign investors can receive professional support from the specialized organization –of the InvestinRivne Agency, which is designed to assist investors and businesses in Rivne oblast in choosing locations for placement, starting a business, and implementing all stages of an investment project. It was founded by the local authorities with the support of the Project Coordinator of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE).

It was emphasized that it is necessary to create a favorable investment environment for investment security indicators' improvement, an investment climate that will be protected from external and internal threats. In addition, in order to reduce corruption risks and encourage domestic and foreign investors to invest in the economy of Ukraine,

it is necessary to develop all spheres and branches of the economy and not only those that currently have a high level of capital investment. Summarizing the conducted research, it is possible to state that the conditions of investment activity security in Ukraine will continue to be very unfavorable for the domestic economy real sector enterprises' borrowing activation. A lot of efforts should be directed toward the potential investors' confidence restoration and the received financial resources' effective use ensuring.

It has been proven that currently there is a negative impact on the environment in the state due to the economic activities implementation, which leads to a decrease in economic return, economic stratification and disruption of the state institutions' activities, and all this leads to environmental and economic discrimination. At the same time, unequal access to resources and their appropriation leads to a change in the rational ecological and economic balance. These very changes force the government to adopt ways to minimize risks and threats, while it is also worth promoting the investment environment development in the country, that is, it is possible to attract "ecological investments" that can become an impetus for improving the ecological and economic situation in the state.

It was revealed that an effective management system creation will lead the EEC transition to the sustainable development path. At the same time, it should include the following means, which should be a priority vector: methods, tools, and forms of management, as well as strategic planning of socio-economic development, civil society development, and increasing the effective activity of local self-government. If the state made a decision about the transition to a sustainable development model, this primarily causes a change in the quality of economic growth.

The investment security management mechanisms' improvement in conditions of sustainable development was proposed, in particular: legal, economic (fiscal, subsidies for investors, quotas, duties, VAT, etc.).

It was found that providing state support in the form of insurance for risks not covered by private insurance is important for investors. This would contribute to the investment projects' market formation in the country, especially large socially,

ecologically, and innovatively significant ones, and would enable foreign investors to minimize non-commercial risks of capital loss.

It has been proven that the following should be the main tools for foreign investments' development and stimulation: exemption from taxation, tax discounts, accelerated depreciation mechanism, investment tax credits, and tax burden reduction.

It was determined that the main way of attracting additional investments for the state is through public-private partnerships. Due to private investment, the government can implement certain parts of the project or modernize them. In addition, PPP helps to reduce the fiscal burden on the state, compared to traditional methods, because it creates competition, which is ultimately aimed at creating a quality product.

Proposals were made to improve the institutional and legal support for the PPP projects' preparation and implementation, to increase the level of guaranteeing the protection of the interests of private investors and the state in the PPP projects implementation. The main steps to modernize legislation in the PPP field were proposed.

It has been proven that the effective application of the public-private partnership mechanism will lead to the investment security management mechanism's improvement within the sustainable development conditions, as the PPP combines the efforts of the state and business in sectors that are strategically important for the state and the investor, but at the same time extremely risky. At the same time, each party (state, private partner) sees its advantages in the process of implementing projects that could not be implemented without private partners. The private business receives state support through receiving certain (tax) benefits, state funding, and access to state or municipal infrastructure.

It was suggested that in order to improve the mechanism of the state's investment security management within sustainable development conditions, it is necessary to restart the Supreme Council of Justice in order to clean and update the judicial body, ensure fair participation of citizens in the judicial process, improve pre-trial investigation, full and timely execution of court decisions, etc., review of the main powers of state authorities for separation of powers and their possible impact on the state's investment security.

Keywords: security, investment security, sustainable development, investment security, management mechanism within sustainable development conditions, public-private partnership, ecosystem, investment security level.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Akimova L. M., Lysachok, A.V. Assessment of the investment security level of Ukraine. *PUBLIC ADMINISTRATION AND LAW REVIEW (PALR)*. Scientific Center of Innovative Researches OÜ. Issue 1. Tallinn, Estonia, 2020. pp. 21-29. Doi: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2020-1-21-29>. (Особистий внесок автора: запропоновано модель оцінки рівня інвестиційної безпеки держави; здійснено аналіз щодо надходження ПІІ в економіку України).

2. Alla Lysachok, Iryna Onopriienko, Iryna Koval, Liudmyla Rudenko, Valentyna Chaikovska. Innovative development in IT Sphere in the Context of the Industry 4.0 Concept: the Case of Ukraine. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*. Volume 9, No.1.2, 2020, pp.188-197. DOI: [10.30534/ijatcse/2020/2891.22020](https://doi.org/10.30534/ijatcse/2020/2891.22020) (Особистий внесок автора: проаналізовано підходи авторів щодо визначення поняття “інвестиції”; здійснено аналіз капітальних інвестицій за джерелами фінансування та видами економічної діяльності).

3. Бурик З.М., Лисачок А.В. Основні принципи державного регулювання сталим розвитком. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2020. №1. С. 13-19 DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2020.1.2> \ (Особистий внесок автора: здійснено аналіз нормативно-правової бази, щодо регулювання питання сталого розвитку; запропоновано доповнити принципи державного регулювання сталого розвитку, наступними принципами: взаємозалежності, який передбачає оцінку взаємозв'язку людини і природи на місцевому та глобальному рівнях; принцип різноманітності, що означає оцінку важливості природного і культурного розмаїття в нашому житті, економіки і добробуту; принцип ресурсозатратності, який передбачає

визнання, що ресурси планети є вичерпаними, і наслідками некерованого і нестійкого зростання є збільшення масштабів зuboжіння).

4. Лисачок А. В. Сучасний стан нормативно-правового регулювання інвестиційної безпеки держави. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. № 2(4). С. 214-227. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-214-227](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-214-227).

5. Лисачок А.В. Досвід Балтійських країн в процесі удосконалення механізму управління інвестиційною безпекою: уроки для України/ Фінансово-економічна політика в контексті інноваційного розвитку України : монографія / Л. М. Мельник, Л. О. Богінська, С. В. Дитчук та ін. : Частина 1. Рівне: НУВГП, 2020. 246 с. С.164-172.

6. Лисачок А.В. Механізми управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку: трактування сутності понять. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020, 2(45). С. 34-44. DOI: 10.33287/102017.

7. Є. Борщук, А. Лисачок. (2021). Зелена економіка в системі економічної безпеки. Мультидисциплінарний міжнародний журнал «Věda a perspektivy», vol. 1(1), pp. 47-58. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1\(1\)-47-58](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1(1)-47-58). *(Особистий внесок автора: досліджено умови щодо переходу соціально-економічних систем на принципи сталого розвитку; проведено аналіз результатів соціально-економічного розвитку).*

8. Є. Борщук, А. Лисачок. (2021). Теоретико-прикладні засади формування інвестиційної політики сталого розвитку. *Наукові перспективи*, вип. 10(16), С. 273-284. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10\(16\)-273-284](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10(16)-273-284). *(Особистий внесок автора: досліджено сценарії сталого розвитку; визначено та наведено основні умови формування інвестиційного процесу в ринковій економіці).*

9. O. Bobrovska, A. Lysachok, T. Kravchenko, L. Akimova, O. Akimov (2021). The current state of investment security in Ukraine in the context of covid-19 and its impact on the financial and economic situation of the state. Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol. 1 No. 36 (2021), pp. 233-242. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i36.227770>. *(Особистий внесок автора:*

проаналізовано основні макроекономічні індикатори України; динаміку інвестиційних надходжень в економіку України; основні індикатори інвестиційної безпеки України).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Лисачок А.В. Економічна безпека ОТГ: державно-управлінський аспект. Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 30 жовтня – 29 листопада 2019 р. / за заг. ред. І.А. Чикаренко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 188-191.

2. Akimova L. M., Lysachok A.V. Integrity in public service as an important component of state investment security (2020, 26 March). *Title of Paper. In I.Mihus (Eds.) Book of abstracts of International Conference on Academic integrity in public administration and educational institutions (APAEI)*. Scientific Center of Innovative Researches OÜ, Estonia; KROK University, Ukraine. doi:10.36690/APAEI.2020.80. *(Особистий внесок автора: доведено, що доброчесність на державній службі є важливою складовою забезпечення інвестиційної безпеки держави; запропоновано основні напрями боротьби з недоброчесністю).*

3. Akimova L. M., Lysachok, A. V. Investment security of Ukraine the state and prospects of improvement. «Eastern European conference of management and economics» : proceedings of the 2nd International scientific conference, May 29, 2020, Ljubljana, Slovenia / editors: L. Weis, V. Koval, K. Askerc. Ljubljana : Ljubljana school of business, 2020. P. 567-575. *(Особистий внесок автора: систематизовано підходи щодо визначення поняття “інвестиційна безпека” та запропоновано власне визначення; доведено, що розмір інвестицій може бути визначальним фактором розвитку економіки будь-якої держави, тобто за допомогою останніх можна визначити певну економічну динаміку, спрямовану на якісні та кількісні перетворення).*

4. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Інвестиційна безпека держави як запорука інвестиційної привабливості України. *Modern science and practice : abstracts of XV international scientific and practical conference*. (April 20, 2020). Varna, Bulgaria, 2020. P. 62-66. (Особистий внесок автора: визначено сутність інвестиційної привабливості, визначено чинники, які впливають на вибір інвестора щодо вкладення коштів у ту чи іншу країну).

5. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Держава як головний суб'єкт у процесі забезпечення інвестиційної безпеки держави. *Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference «Theoretical foundations of modern science and practice»* (April 06-07, 2020). Melbourne, Australia, 2020. P. 133-136. (Особистий внесок автора: запропоновано класифікацію методів недержавного впливу на інвестиційну діяльність; доведено, що держава головний суб'єкт забезпечення інвестиційної безпеки держави).

6. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Основні загрози інвестиційній безпеці України та шляхи їх подолання. *The X th International scientific and practical conference «Modern approaches to the introduction of science into practice»* (March 30-31, 2020). San Francisco, USA 2020. P. 134-139. (Особистий внесок автора: структуровано та скомпоновано можливі загрози інвестиційній безпеці України; запропоновано шляхи для їх подолання).

7. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Основні функції механізму управління інвестиційною безпекою: трактування сутності понять. *INTERNATIONAL Scientific Conference Eastern European Conference of Management and Economics* (2; 2020; Ljubljana). 2020. PP. 133-135. (Особистий внесок автора: визначено та охарактеризовано основні функції механізму управління інвестиційною безпекою).

8. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Регулювання інвестиційної безпеки: досвід Польщі та уроки для України. *Abstracts of XII international scientific and practical conference «Impact of modernity on science and practice»*, (April 13-14, 2020). Edmonton, Canada. 2020. P. 18-21. (Особистий внесок автора: проаналізовано основну діяльність органів державної влади Польщі щодо процесу забезпечення

інвестиційної безпеки; запропоновано основні кроки щодо залучення інвестицій в Україну на основі досвіду Польщі).

9. Лисачок А. В. Досвід Італії щодо ефективного залучення інвестицій в економіку держави: рекомендації для України. *Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали XI Конф. студентів та молодих учених за міжнар. участю, 8 трав. 2020 р., м. Дніпро / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 222-224.*

10. Лисачок А. В. Інвестиційна безпека як важлива компонента національної безпеки країни у процесі реформування публічного управління. *Трансформація системи публічного управління створенням здоров'язберезжувального та безпечного простору України (модернізація, інновації, розвиток) : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 22 червня 2020 р. / за заг. ред. О. І. Пархоменко-Куцевіл. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2020. С. 37-39.*

11. Лисачок А. В. Історичний аспект розбудови відносин Україна – ЄС та його вплив на інвестиційну безпеку держави. *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали 17-ї регіон. наук.-практ. конф., 14 трав. 2020 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 97-100.*

12. Лисачок А. В., Котик О. В. Інвестиційна безпека як ключовий фактор конкурентоспроможності економіки України. *The 3 th International scientific and practical conference "Man and environment, trends and prospects" (February 10-11, 2020) SH SCW "NEW ROUTE" Tokyo, Japan 2020. С.26-31. (Особистий внесок автора: запропоновано визначення терміну "інвестиційна безпека"; визначено основні чинники конкурентоспроможності економіки України).*

13. Лисачок А.В. Взаємозв'язок категорій «інвестиційна безпека» та «соціальний розвиток держави. Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XIV наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б.

Кіреєвої. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. – 355 с. – Укр., рос. та англ. мовами. (С. 109-111).

14. Лисачок А.В. Комплексна оцінка інвестиційної безпеки підприємства. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2020 р.)]* / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк, 2020. С. 199-202.

15. Лисачок А.В. Основні правові аспекти формування національної антикорупційної політики та її вплив на механізм управління інвестиційною безпекою. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика : матеріали XII наук.-практ.конф. 17 груд. 2020 р., м Дніпро за заг. ред . Л.Л. Прокопенка.-Д : ДРІДУ НАДУ, 2020. - 176 с. (С.157-160)

16. Лисачок А.В. Особливості формування системи державного управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку. Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених в рамках заходу «Школа розвитку молоді» (Київ, 25 листоп. 2020 р.) / за заг. ред. А. Савкова, М. Білинської, О. Петроє, І. Дегтярьової. Київ : НАДУ, 2020. 312 с. (С. 144-145).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	28
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	38
1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження інвестиційної безпеки держави.....	38
1.2. Механізми управління інвестиційною безпекою держави.....	50
1.3. Нормативно-правове регулювання інвестиційної безпеки держави.....	73
Висновки до розділу 1.....	92
Список використаних джерел у розділі 1.....	93
РОЗДІЛ 2. СТАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	108
2.1. Оцінка стану інвестиційної безпеки України на міжнародному рівні.....	108
2.2. Оцінка стану інвестиційної безпеки на національному рівні.....	138
2.3. Оцінка інвестиційної безпеки держави на регіональному рівні.....	149
Висновки до розділу 2.....	159
Список використаних джерел у розділі 2.....	161
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	170
3.1. Досвід публічного управління інвестиційною безпекою в країнах ЄС.....	170
3.2. Пропозиції органам влади щодо удосконалення управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку.....	194
3.3. Удосконалення правового та економічного механізмів забезпечення інвестиційної безпеки держави в умовах сталого розвитку.....	207

3.4. Застосування механізмів державно-приватного партнерства для покращення стану інвестиційної безпеки держави.....	218
Висновки до розділу 3.....	227
Список використаних джерел у розділі 3.....	230
ВИСНОВКИ.....	238
ДОДАТКИ.....	243

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ВВП – валовий внутрішній продукт.
- ВЕС – вітрові електростанції.
- ВДЕ – відновлювальні джерела енергії.
- ДПП – державно-приватне партнерство.
- ДФЄС – договір функціонування Європейського Союзу.
- ЕЕС – еколого-економічна система.
- ЄС – Європейський Союз.
- ЗУ – Закон України.
- НДДКР – науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.
- ПДВ – податок на додану вартість.
- ПП – прямі іноземні інвестиції.
- ПКМУ – Постанова Кабінету Міністрів України.
- РКМУ – Розпорядження Кабінету Міністрів України.
- РРНБОУ – Рішення Ради національної безпеки і оборони України.
- СБУ – служба безпеки України.
- СЕС – сонячні електростанції.
- ЦСР – цілі сталого розвитку.
- ADR – американські депозитарні квитанції.
- ВІТ – двосторонній інвестиційний договір.
- Bloomberg Innovation Index – рейтинг інноваційних економік.
- Business Freedom – свобода бізнесу.
- CNMV – комісія з ринку цінних паперів.
- Corruption Perceptions Index – індекс сприйняття корупції.
- Democracy Index – індекс демократії.
- DIT – Департамент міжнародної торгівлі.
- Doing Business – індекс легкості ведення бізнесу.
- E-Government Development Index – індекс розвитку електронного уряду.

ETF – біржові фонди.

FDI – обсяг прямих іноземних інвестицій.

FDI Regulatory Restrictiveness Index – індекс регуляторної обмеженості прямих іноземних інвестицій.

FI – притік іноземних інвестицій.

Fragile states index – індекс рейтингу недієздатних держав.

GCF – валове гарномадження.

Global entrepreneurship index – глобальний індекс підприємництва.

Global Firepower – глобальний рейтинг військової потужності.

Global innovation index – глобальний індекс інновацій.

Global terrorism index – глобальний індекс тероризму.

Government integrity – чесність Уряду.

Human Capital Index – індекс розвитку людського капіталу.

ICSID – Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів.

International property rights index – індекс прав власності.

Investment Freedom – інвестиційна свобода.

MBA – Агентство “Інвест Болгарія”.

MIGA – багатостороннє агентство з гарантування інвестицій.

Networked readiness index – індекс мережевої готовності.

OECD – організація економічного співробітництва та розвитку.

Open Budget Index – індекс бюджетної прозорості.

OPIC – заморська приватна інвестиційна корпорація.

Press Freedom Index – індекс свободи преси.

Prosperity index – індекс процвітання.

QREN – Національна стратегічна довідкова рамка.

Social Progress Index – індекс соціального прогресу.

The Global Competitiveness Index – індекс глобальної конкурентоспроможності.

The Index of Economic Freedom – індекс економічної свободи.

World Happiness – індекс щастя населення.

ВСТУП

Актуальність теми. Аналіз тенденцій соціально-економічних процесів дозволяє стверджувати, що стратегічним напрямком сучасного цивілізаційного розвитку є сталий розвиток, формування якого обумовлено суттєвим загостренням проблем, пов'язаних з соціальною нерівністю, характером економічних процесів і їх впливом на довкілля тощо. Перехід глобальної соціально-економічної системи на принципи сталого розвитку обумовлює необхідність модернізації систем управління, екологізації економіки, що обумовлює необхідність суттєвого зростання інвестицій, спрямованих за досягнення цілей сталого розвитку в контексті соціальних новацій, зміни пріоритетів і цілей розвитку цивілізації в цілому.

Досвід розвинених країн світу демонструє, що процес залучення інвестицій в процесі трансформаційних змін зумовлює активізацію впровадження реформ у сфері економіки, а також створення сприятливих умов для інвесторів, головною з яких в сучасних умовах невизначеності, постає проблема інвестиційної безпеки. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність модернізації систем управління шляхом удосконалення законодавчих, організаційних та інституційних інструментів публічного управління. Високий рівень інвестиційної безпеки сприятиме формуванню сприятливого інвестиційного середовища, який в майбутньому призведе до сталого розвитку, тобто до такого розвитку держави, регіонів, при якому економічне зростання, а також матеріальне виробництво, споживання, та інші види діяльності, які наявні у суспільства відбуваються в межах, які надають можливість для екосистеми поглинати забруднення, відновлюватися та створювати умови для забезпечення життєдіяльності теперішніх та майбутніх поколінь.

Дослідженням даної проблематики займалися як вітчизняні так і зарубіжні вчені. Питанням інвестиційної безпеки присвячені праці таких відомих вітчизняних науковців як: Л. Акімова, О. Анісімова, Т. Бондарук, В. Горник, М. Криштанович, Л. Ліпич, В. Любімов, А. Макух, А. Мещеряков, Є. Міщук,

С. Мошенський, О. Наконечна, М. Недашківський, В. Ніколаюк, Д. Нікитенко, К. Новікова, К. Подгорна, Л. Руснак, Л. Савчук, С. Ткаленко, С. Ткач, В. Токар, В. Томарева, О. Юркевич, та інші.

Розгляд питання механізмів управління знайшли своє відображення у доробку таких дослідників як: В. Авер'янов, В. Адамовська, О. Амосов, В. Бакуменко, Д. Безносенко, З. Гбур, О. Голинська, Н. Дацій, Н. Демчук, О. Кравченко, М. Круглов, М. Крупка, А. Ліпінцев, В. Малиновський, Н. Нижник, О. Машкова, О. Поляк, В. Приходько, Р. Рудніцька, О. Сидорчук, О. Федорчак, В. Харченко.

Якщо розглядати питання сталого розвитку, то воно зацікавило як вітчизняних так і зарубіжних вчених. До зарубіжних вчених, які присвятили свої дослідження питанням сталого розвитку є наступні: Дж. Баланд (J. Baland), С. Боул (S. Bowles), Г. Х. Брундтланд (G. Brundtland), Г. Дейлі (H. Daly), М. Кітінг (M. Keating), Т. Клайтон (T. Clayton), Д. Л. Медоуса (D. L. Meadows), Н. Редкліфф (N. Radcliffe), Дж. Річардсона (J. Richardson), Р. Солоу (R. Solow), Л. Спенс (L. Spence), Р. Юніор (R. Junior).

Серед українських вчених вивчали питання сталого розвитку: З. Бурик, Є. Борщук, І. Бистряков, З. Герасимчук, С. Дорогунцов, Н. Драгомирецька, В. Загорський, З. Коробкова, В. Кухар, Н. Моїсєєв, В. Устименко, О. Ральчук, О. Сокіл, В. Трегубчук, М. Хвесик та ін.

Однак механізм управління інвестиційною безпекою потребує дослідження, зважаючи на світову економічну конкуренцію, а особливо конкуренцію на світовому інвестиційному ринку, економіки які перебувають на перехідному етапі (в т.ч. українська) залишаються осторонь глобальних економічних процесів, що в свою чергу здійснює негативний вплив на наявний економічний потенціал всередині країни тим самим відстаючи від інших країн світу. Тому на сьогодні варто вдосконалити механізм управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку для ефективного розвитку української економіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи за темою «Фінансово-економічна політика в контексті інноваційного розвитку України» (номер державної реєстрації № 0120U105019) у межах якої автором запропоновано напрями підвищення інвестиційної безпеки держави в умовах сталого розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є наукове обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети було поставлені такі завдання:

– Проаналізувати сучасні трактування концепції сталого розвитку та узагальнити підходи до визначення інвестиційної безпеки як важливого чинника економічної безпеки.

– Проаналізувати нормативно-правове регулювання інвестиційної безпеки в Україні в сучасних умовах.

– Визначити особливості державного управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.

– Оцінити стан інвестиційної безпеки на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

– Узагальнити досвід публічного управління інвестиційною безпекою у країнах-членах ЄС.

– Розробити пропозиції для удосконалення правового та економічного механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.

– Запропонувати застосування договорів державно-приватного партнерства для покращення стану інвестиційної безпеки держави.

Об'єкт дослідження - інвестиційна безпека держави.

Предмет дослідження - теоретико-методологічні та прикладні засади формування і реалізації механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у роботі застосовано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, серед яких:

- системний аналіз, декомпозиція, групування (узагальнення понятійно-категорійного апарату дослідження, вивчення стану розробленості проблеми та етапів формування нормативно-правового забезпечення сталого розвитку України);

- індукція та дедукція (формування понятійно-категоріального апарату дослідження, класифікації підходів до розуміння сутності понять: “безпека”, “інвестиційна безпека”, “механізм управління інвестиційною безпекою”, “сталий розвиток”, “механізм управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку”, типологізація методів і форм державного регулювання сталого розвитку);

- системний підхід (структуризація мети, цілей, завдань, принципів та функцій державного регулювання сталого розвитку, обґрунтування наявної структури комплексного механізму державного регулювання сталого розвитку, для розроблення концептуальних засад державного управління інвестиційною безпекою);

- моделювання (розробка комплексного механізму державного управління інвестиційною безпекою на основі теорії еколого-економічних систем);

- аналізу та синтезу (узагальнення досвіду державного управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку в державах ЄС);

- економіко-статистичні методи (ранжування, нормування показників, прогнозування середніх та відносних величин, групування даних – для здійснення оцінювання ефективності державного управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку);

- діалектичний метод (розроблення концептуальних засад державного управління інвестиційною безпекою);
- екстраполяція, абстрактно-логічний метод (теоретичне узагальнення положень дисертаційної роботи, формулювання висновків і пропозицій).

Інформаційною базою дисертаційного дослідження є міжнародні нормативно-правові акти (зокрема – конвенції), загальнодержавні нормативно-правові акти, міжнародні рейтинги, звіти й дані міжнародних організацій щодо сталого розвитку (ООН, Програма розвитку ООН, Світового Банку, Статистичного відділу Секретаріату ООН, Всесвітнього фонду дикої природи, New Economics Foundation) державних статистичних установ, міністерств, відповідно до напрямів діяльності, праці провідних закордонних і вітчизняних науковців, експертні звіти дослідних агенцій, інтернет-джерела, а також матеріали авторських досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розв'язанні важливого наукового завдання в галузі публічного управління, а саме удосконалення механізмів державного управління процесами інвестиційної безпеки в умовах переходу національної економіки на принципи сталого розвитку.

До найбільш вагомих науково-практичних результатів дисертаційного дослідження, які характеризують наукову новизну, належать:

вперше:

- запропоновано підхід до оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави на регіональному рівні, використання якого дозволяє оцінити негативний вплив на соціально-економічний розвиток регіонів, виявивши головні негативні чинники, який у перспективі можна буде використовувати при порівняльному аналізі регіонів для мінімізації інвестиційних ризиків, що позитивно вплине на зростання рівня ВРП та залучення ІІІ.

удосконалено:

- систему принципів державного регулювання економіки, а саме доповнено їх перелік іншими визначальними принципами: взаємозалежності – передбачає оцінку взаємозв'язку людини і природи на місцевому та глобальному

рівнях; різноманітності – означає оцінку важливості природного і культурного розмаїття в нашому житті, економіки і добробуту; ресурсозатратності – передбачає визнання, що ресурси планети є вичерпаними, і наслідками некерованого і нестійкого зростання є збільшення масштабів зuboжіння;

– методика оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави шляхом виокремлення трьох рівнів (міжнародний, національний, регіональний) оцінки інвестиційної безпеки, що дозволяє модернізувати засади державного управління інвестиційними процесами задля забезпечення його більшої функціональної ефективності та систематизувати показники оцінки інвестиційних процесів на всіх трьох рівнях.

отримали подальший розвиток:

– пропозиції щодо удосконалення системи законодавства, шляхом прийняття єдиного нормативно-правового акту, який б регулював питання інвестиційної безпеки, зокрема Закону України “Про інвестиційну безпеку”, основними положеннями якого запропоновано наступне: перевірка інвестицій, інвестора, аналіз та моніторинг безпечності інвестицій, та їхній можливий негативний вплив на ЕЕС держави; ухвалення Закону України “Про екологічне страхування”, для захисту постраждалих осіб від екологічної шкоди, захисту інтересів держави, що сприятиме еко-модернізації підприємств; природоохоронного законодавства за допомогою механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку; перезавантаження Вищої ради правосуддя задля очищення й оновлення усього суддівського корпусу, а також забезпечення справедливої участі громадян у процесі судочинства, удосконалення процесів досудового розслідування, виконання судових рішень повноцінно і своєчасно;

– пропозиції щодо удосконалення інституційного та правового забезпечення підготовки й реалізації проектів державно-приватного партнерства, зокрема, у договорі повинні бути передбачені стимули для інвесторів, оцінка ризиків, повинна бути прописаною досконало, враховано соціальні наслідки та

вплив на довкілля, захист інвесторів від ризиків та ін., впровадження ДПП на основі рівноправного партнерства, що дозволило сформулювати пропозиції щодо прийняття; створення механізму для укладення концесійних угод з партнерами (у тому числі стратегічними інвесторами), при цьому запропоновано переглядати строки на які можуть бути укладені відповідні угоди;

– підходи щодо використання моделі еколого-економічної системи, як комплексу взаємодіючих економічних, природних і соціальних елементів, для аналізу структури і функціонування інвестиційних процесів з врахуванням глобальних соціально-економічних і екологічних проблем для аналізу структури і функціонування інвестиційних процесів;

– поняття «інвестиційна безпека», під якою розуміється такий стан економіки при якому в країні створене ефективне інвестиційне поле для інвестицій, що підкріплене нормативними та законодавчими актами, що в свою чергу здійснюють підтримку та врегульовують діяльність як внутрішнього так і зовнішнього інвесторів, для досягнення стійкого економічного розвитку країни; «механізм управління інвестиційною безпекою» розуміємо комплексну систему, яка складається з об'єкта, суб'єкта, принципів, чинників впливу, функцій, заходів, ризиків та загроз, шляхів мінімізації загроз, техніки і технології управління, стратегічних цілей, які спрямовані на підвищення інвестиційного іміджу держави; «механізм державного управління», під яким розуміємо певну сукупність засобів, методів, суб'єктів та об'єктів створюючи при цьому єдину систему, яка спрямована на управління, яке за допомогою оцінки діяльності суб'єкта підтвердить його ефективність; «сталий розвиток» – це такий тип розвитку за допомогою якого досягається ефективний соціально-економічний стан країни, що в свою чергу визначається здатністю екосистем поглинати забруднення, відновлюватися, а також підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь;

– зарубіжний досвід державного управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, відповідно до якого ЄС та держави-члени ЄС використовують цілий спектр більш неформальних механізмів і методів впливу:

Зелені та Білі книги; вивчення й опитування громадської думки; комунікації; дорадчі комітети; ділові й громадські групи з обговорення (тест-панелі та фокус-групи); консультації Adhoc; консультації в режимі он-лайн (ІКТ, Інтернет).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних рекомендацій і розробок, придатних для використання, зокрема, у:

- науково-дослідній сфері – в якості основи для подальших досліджень механізмів управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку;

- правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства щодо забезпечення інвестиційної безпеки України. Зокрема, результати дисертаційного дослідження використано:

- Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні під час підготовки аналітичного звіту “Робота майбутнього. Форсайт обумовлених впровадженням нових технологій змін у сільському, лісовому та рибному господарствах України”, а саме у частині підготовки розділів: “Обґрунтування вибору виду економічної діяльності”, “Кабінетне дослідження” у частині аналізу макроекономічних показників, “Фактори, що гальмують впровадження нових технологій на підприємстві” (довідка про впровадження №2135 від 19.09.2022, Додаток А).

- Департаментом економіки та цифровізації Київської обласної військової адміністрації при забезпеченні реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та державно-приватного партнерства, а саме у частині розробки та організації заходів, спрямованих на нарощування інвестиційних ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату (довідка про впровадження №412/24/01/2022 від 22.09.2022, Додаток А).

- Департаментом цифрової трансформації та суспільних комунікацій Рівненської обласної адміністрації при здійсненні аналізу та прогнозу розвитку соціально-політичних процесів у регіоні, розгляду питань пов’язаних із реалізацією

внутрішньої політики, підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів для місцевих та центральних органів влади. Насамперед, у частині використання методів, інструментів, форм управління вектору розвитку громадянського суспільства (довідка про впровадження №451/03.2-11/22 від 07.10.2022, Додаток А).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, що містяться в дисертаційній роботі, отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторства, у робота використано лише ті ідеї та положення, які є результатом власних досліджень здобувача. Конкретний вклад автора в праці, опубліковані у співавторстві, наведено в переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні пропозиції, висновки та рекомендації дисертації обговорені та схвалені на науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема міжнародних:

- Integrity in public service as an important component of state investment security (Estonia, 2020, 26 March);
- Investment security of Ukraine the state and prospects of improvement (Ljubljana, May 29, 2020);
- Інвестиційна безпека держави як запорука інвестиційної привабливості України (Varna, Bulgaria, April 20, 2020);
- Держава як головний суб'єкт у процесі забезпечення інвестиційної безпеки держави (Melbourne, Australia, April 06-07, 2020);
- Основні загрози інвестиційній безпеці України та шляхи їх подолання (San Francisco, USA March 30-31, 2020);
- Основні функції механізму управління інвестиційною безпекою: трактування сутності понять. (2; 2020; Ljubljana);
- Регулювання інвестиційної безпеки: досвід Польщі та уроки для України (Edmonton, Canada, April 13-14, 2020);
- Інвестиційна безпека як важлива компонента національної безпеки країни у процесі реформування публічного управління (Київ, 22 червня 2020 р.);

– Інвестиційна безпека як ключовий фактор конкурентоспроможності економіки України (Токуо, Япон, February 10-11, 2020).

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у: 1 – розділі монографії, 8 наукових статтях, 4 з яких опубліковано у фахових виданнях, включених до переліків фахових видань, затверджених Міністерством освіти і науки України та 3 – в іноземних виданнях, 1 – стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базах даних Web of Science, а також у 16 тезах міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій.

Структура дисертації обумовлена об'єктом, предметом, метою і завданнями дослідження і складається із анотації, вступу, трьох розділів, що поділяються на десять підрозділів, загальних висновків до дисертації, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації 260 сторінок, у тому числі основного тексту 234 сторінки. Список використаних джерел налічує 294 найменування на 28 сторінках. Робота містить 4 додатки загальним обсягом 18 сторінок та перелік умовних скорочень на 2 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження інвестиційної безпеки держави

У ринкових умовах господарювання чільне місце посідає питання стійкого фінансового забезпечення, яке повинно бути спрямоване на розвиток інфраструктури, розробки та впровадження інноваційних заходів. Оскільки наша держава перебуває на перехідному етапі у процесі становлення ринкового господарства, то для гарантування сталого економічного зростання необхідними є залучення додаткових фінансових ресурсів, у тому числі, за рахунок внутрішніх та зовнішніх інвестицій. На сьогодні відсутній ефективний механізм управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку. Досвід провідних держав світу демонструє тенденцію щодо процесу залучення інвестицій під час перехідного періоду, а саме потреби у активізації впровадження реформування економіки, створення сприятливих умов для інвесторів. Оскільки наразі здійснюється поглиблення міжнародних економічних відносин, то процес активізації залучення інвестицій є ефективним, коли створені сприятливі умови та середовище для інвесторів (як внутрішніх так і зовнішніх). Залучення інвестицій, зокрема, у фінансовий сектор економіки може призвести до ряду наслідків: законодавчих, організаційних та інституційних, які можуть зумовити соціально-економічні проблеми (збільшення боргових зобов'язань, втрата контролю над національними стратегічними активами і т.д.).

При таких умовах виникає потреба в запровадженні механізму управління інвестиційною безпекою з використанням комплексу, що матиме за мету формування сприятливого інвестиційного середовища, що в майбутньому призведе

до сталого розвитку, тобто до такого розвитку держави, регіонів, при якому матеріальне виробництво і споживання, економічне зростання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем поглинати забруднення, відновлюватися, підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь.

Дослідження процесу удосконалення основних складових механізму інвестиційної безпеки знайшли своє відображення в працях таких науковців як: О. Барановський, І. Губенко, В. Кириленко, М. Крупка, Л. Ліпич, В. Любімов, А. Макух, А. Мещеряков, С. Мошенський, К. Новікова, Л. Новікова, Н. Побережна, В. Приходько, Л. Руснак, Н. Татаренко, В. Томарева, О. Юркевич.

Державне регулювання інвестиційних процесів і ефективність інвестицій досліджували такі зарубіжні економісти, як: Дж. Александер, І. Ансоф, Дж. Бейлі, Е. Бредлі, Дж. Гікс, А. Гропеллі, Дж. М. Кейнс, Дж. Кокс, Г. Марковіц, Дж. Маршалл, Ф. С. Мишкін, М. Міллер, Ф. Модільяні, Ж. Моссен, Е. Нікбахт, К. Рейлі, Ж. Ривуар, С. Росс, П. Самуельсон, Дж. Сорос, Д. Стейнер, С. Уелш, І. Фішер, І. Форестер, М. Фрідман, В. Шарп та ін.

Значна увага питанням інвестиційної безпеки та інвестиційної діяльності приділялася в працях науковців-економістів: О. Баранівського, В. Білоус, Г. Данилюка, Т. Затонацької, В. Кириленка, А. Макухи, О. Малютіна, Є. Міщук, І. Москаль, Я. Недашківського, Н. Нижник, К. Подгорної, Л. Руснак, Г. П. Ситник, А. Ставицького, С. Ткаленко та ін.

З-поміж зарубіжних науковців, які були основоположниками концепції сталого розвитку у світовому масштабі, можна виділити: Г. Х. Брундтланд (G. Brundtland), Г. Дейлі (H. Daly), М. Кітінга (M. Keating), Д. Медоус (D. Meadows), Дж. Річардсона (J. Richardson), Р. Солоу (R. Solow).

На сьогодні в Україні все більшої актуальності набирає питання розробки дієвого механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, оскільки завдяки механізму створюється ефективне інституційне, організаційне та інформаційне поле для інвесторів. За допомогою методів, важелів та інструментів,

котрі складають основу механізму управління здійснюється регулювання основних аспектів не лише інвестиційної, але й економічної, екологічної та інших видів діяльності. Питання інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку набувають підвищеної актуальності, оскільки процеси, які відбуваються в Україні здійснюють безпосередній вплив на економічний розвиток держави, зокрема, формуючи її сприятливий інвестиційний імідж.

Безпека як результат управлінської діяльності з усунення загроз має складну, множинну предметність: в одному з аспектів це є здатністю системи запобігати заподіяння можливої шкоди інтересам особи, суспільства та держави, в іншому є вияв стану захищеності їх інтересів, в третьому – вияв системи заходів безпеки [1, с.83].

Водночас, зважаючи на сферу охоплення питання безпеки відіграє важливе значення для держави та суспільства зокрема. Якщо ж ми розглядаємо безпеку з економічної точки зору, то тоді ми маємо на увазі економічну безпеку, що в свою чергу також складається з певних компонентів. Основними складовими економічної безпеки України є: макроекономічна; фінансова; інвестиційна; зовнішньоекономічна; соціальна; енергетична; науково-технологічна; виробнича; демографічна; продовольча безпека.

Інвестиційна складова є особливою підсистемою національної та в т.ч. економічної безпеки, оскільки саме вона створює передумови для найкращого залучення соціально-економічних відносин у процесі розвитку і науково-технічному відновленні продуктивних сил суспільства за допомогою використання активної інвестиційної діяльності. У дослідженні структури інвестиційної складової варто враховувати: входження інвестиційної складової в систему економічної та фінансової безпеки України; диференціацію інвестиційної компоненти за рівнями економіки (країна, регіон, галузь, підприємство); властивість синергізму, а саме інвестиційна складова економічної безпеки країни не просто сукупність інвестиційних складових економічної безпеки регіонів і

підприємств; формування інвестиційної складової під впливом багатьох об'єктивних чинників; виникнення різних ризиків як наслідок відповідних умов.

Оскільки, інвестиційна безпека є одним із важливих складових економічної безпеки, то варто розглянути підходи щодо визначення даного поняття. Оскільки в економічній літературі відсутнє єдине визначення поняття “інвестиційна безпека”, доцільно розглянути основні дефініції останнього для кращого розуміння даної проблематики (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Окремі підходи до визначення поняття “інвестиційна безпека”

Автори	Визначення поняття “інвестиційна безпека”
Л. Ліпич	Складова економічної безпеки і такий рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатен забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку при належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів [2, с. 28].
В. Кириленко	Здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки [3, с.275]
Н. Побережна	Стан ефективного використання його ресурсів та ринкових можливостей для запобігання погроз зовнішнього та внутрішнього середовища, які виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства, що сприяє його стійкому розвитку [4, с.184].
О.Барановський	Досягнення рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються, оптимального співвідношення між розмірами внутрішніх і зовнішніх інвестицій, іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу [5, с.366].
В. Любімов	Процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати і підтримувати такий рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку і соціально-економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення [6].
В. Приходько	Рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, раціональну реструктуризацію та технологічне переозброєння [7, с. 7].
В. Томарева	Здатність економічної системи акумулювати, залучати та ефективно використовувати інвестиційні ресурси з метою забезпечення конкурентоспроможності держави [8, с.5].
К. Новікова, Л. Новікова	Відображає здатність економіки залучати та найбільш ефективно розподіляти й використовувати фінансові ресурси, що формуються в процесі інвестування з метою забезпечення стабільного розвитку та структурної перебудови економіки [9].
О. Юркевич	Захищеність інтересів у сфері інвестування (зростання виробництва, підвищення його технічного та технологічного рівня, недопущення морального і фізичного зносу основних засобів), яка забезпечується створенням належних умов для формування інвестиційних ресурсів та їх ефективним використанням [10, с.405].
М. Крупка	Забезпечення такого рівня інвестицій, які (за обсягом і структурою) відповідають поточним потребам економіки [11, с.42].

Дослідник С. Мошенський розглядає інвестиційну безпеку як особливу підсистему, що створює позитивні передумови для розвитку соціально-економічних відносин, що впливатимуть на розвиток продуктивних сил за допомогою інвестиційної діяльності [12].

А. Макух та Л. Руснак розглядають інвестиційну безпеку як процес, при якому економічний стан країни достатньо забезпечений інвестиційними ресурсами, а також враховує можливості виникнення як зовнішніх так і внутрішніх загроз. При цьому в країні забезпечується стійкий розвиток, соціально-економічна стабільність, зростає конкурентоспроможність та добробут населення [13].

Дослідники А. Мещеряков та Л. Новікова вважають, що інвестиційна безпека, являє собою певне співвідношення між інвестованими коштами в середині країни та закордон [14, с.24].

І. Губенко зауважує, що стан організації інвестиційних процесів, при якому забезпечується раціональне співвідношення між інвестиціями, які вкладені іноземними інвесторами в економіку країни та вітчизняними інвесторами за межі країни, при якому підтримується позитивний платіжний баланс, може бути розглянутий як інвестиційна безпека [15, с.76].

Дослідник Н. Татаренко наголошує, що інвестиційна безпека дає можливість нагромадити ресурси та капіталовкладення [16, с.24].

Анісімова О.М. та Картечева О.С. запевняють, що інвестиційна безпека являє собою узгодженість економічних інтересів підприємства в довгостроковій перспективі, яке співпрацює з суб'єктами зовнішнього середовища, але дана співпраця не призводить до кризового стану підприємства, яке може супроводжуватись втратою конкурентоспроможності або порушувати нормальний режим його діяльності [17, с.294].

У своїх працях дослідники Лаговська О. А. та Берляк Г. В. вважають, що інвестиційну безпеку потрібно розпочинати розглядати з процесу створення єдиного механізму, який залучатиме кошти, реалізовуватиме нові інвестиційні проекти та враховуватиме наявні ризики та загрози [18, с.77].

Ляшенко О. М під інвестиційною безпекою розуміє певний показник рівня інвестицій, що призводить до позитивної економічної динаміки в довгостроковому періоді, з наданням фінансування провідних сфер економіки, а також створення інфраструктури, яка б, враховувала інноваційну складову та адекватні інноваційні механізми [19, с.341].

Вчені Наконечна О. С. та Николаюк В. В. вважають, що інвестиційна безпека уособлює певну підсистему економічної безпеки, яка попереджує наявні загрози, негативний вплив зовнішнього середовища, а також розглядає ефективність інвестиційного вкладу, що забезпечуватиме стабільний економічний розвиток та захищатиме інвесторів та стейкхолдера [20, с.207].

Аналізуючи вищенаведені твердження під інвестиційною безпекою варто розуміти такий стан економіки при якому в країні створене ефективне інвестиційне поле для інвестицій, що підкріплене нормативними та законодавчими актами, що в свою чергу здійснюють підтримку та врегульовують діяльність як внутрішнього так і зовнішнього інвесторів, для досягнення стійкого економічного розвитку країни [21, с.37].

Для кращого усвідомлення цілісної конструкції інвестиційного процесу та інвестиційної безпеки варто визначити об'єкт і суб'єкт інвестування. Інвестиційним об'єктом може бути будь-який об'єкт (країна, регіон, галузь, підприємство тощо), на який скеровані інвестиції.

Суб'єктами інвестування, з одного боку є учасники – власники вільних інвестиційних ресурсів (банки, фінансові компанії та інші інвестиційні інститути, приватні інвестори), а з іншого – організації, підприємства та ін., що виявляють потребу в інвестиційних ресурсах. Важливою стороною інвестиційної діяльності є посередники, котрі забезпечують взаємодію інвестиційних інститутів зі споживачами інвестиційних ресурсів. У цілому основні суб'єкти інвестиційної безпеки такі: держава, особа, підприємство, регіон, світове співтовариство. Саме від взаємодії цих суб'єктів можливо визначити ступінь, характер та особливості інвестиційної діяльності та інвестиційної безпеки. Водночас, суб'єкти інвестування

переважно і є тим джерелом суб'єктивних та об'єктивних небезпек і загроз інвестиційній безпеці.

Варто також зазначити, що в сучасному світі завжди існують чинники, які спричинюють негативний вплив на забезпечення інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку. Пропонуємо розглянути класифікацію загроз, які здійснюють негативний вплив на інвестиційну безпеку (рис.1.1).

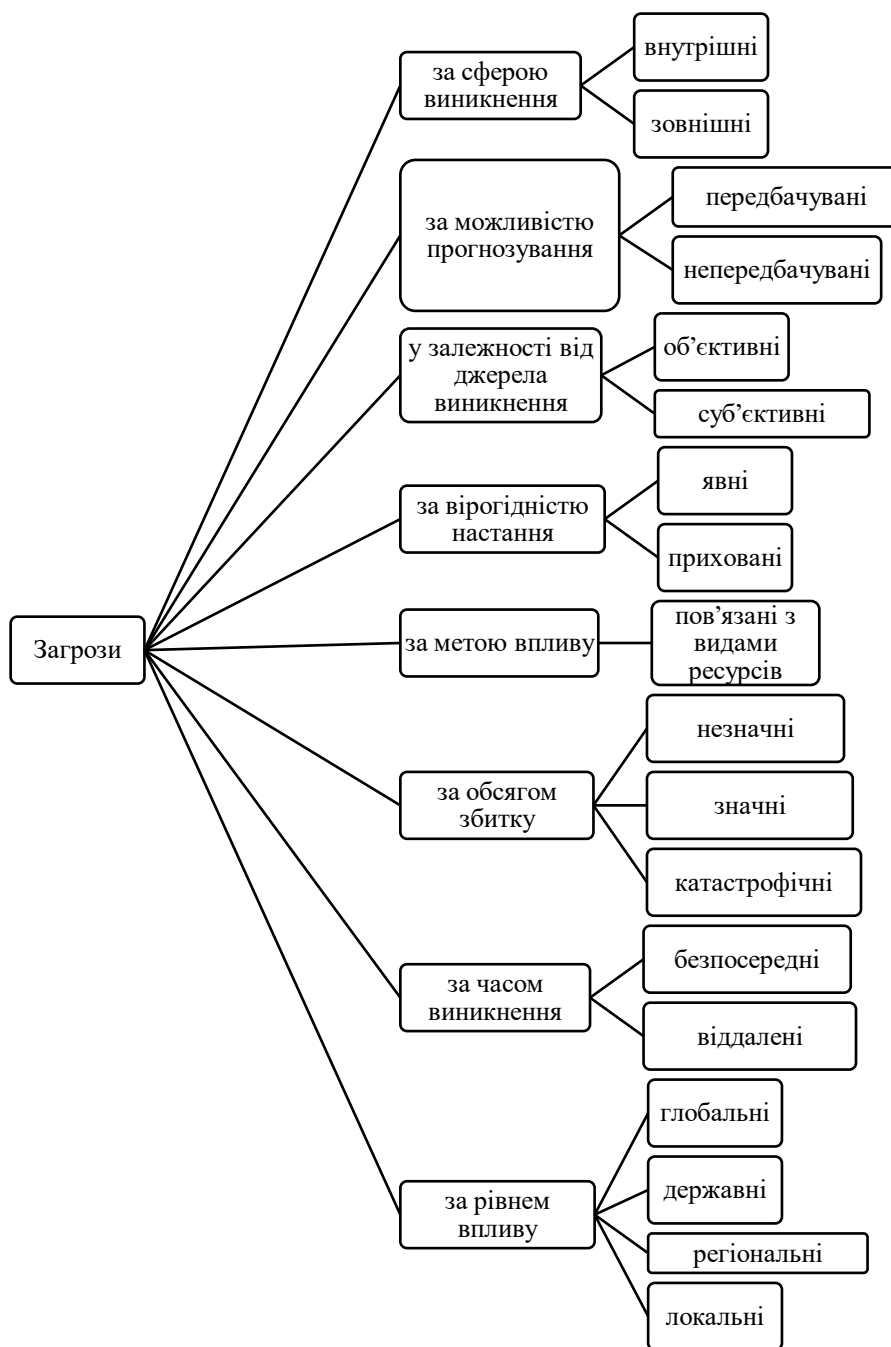

Рис. 1.1 Класифікація загроз інвестиційній безпеці

Джерело: сформовано автором на основі [22, 23, 24]

З рис. 1.1. ми бачимо, що існує наступна класифікація загроз інвестиційній безпеці:

1. За сферою виникнення:

- внутрішні загрози – пов’язані з господарською діяльністю підприємства та його персоналу, вони обумовлені тими процесами, які виникають у ході виконання бізнес процесів і можуть надати свій вплив на результати бізнесу [25, с. 201];

- зовнішні загрози – виникають за межами підприємства, вони не пов’язані з його життєдіяльністю, це така зміна навколишнього середовища, яка може завдати підприємству збитків [25, с. 201].

2. За можливістю прогнозування:

- передбачувані загрози – заздалегідь відомі не тільки джерела таких загроз, а й характер їх впливу на господарські процеси, умови їх появи, час і період дії, методи й інструменти для мінімізації негативного впливу таких загроз на результати бізнесу;

- непередбачувані загрози – виникають раптово, несподівано, джерело їх породження і напрям першочергового впливу невідомий.

3. У залежності від джерела виникнення:

- об’єктивні (форс-мажорні) загрози – виникають без участі і mimo волі господарюючого суб’єкта, це обставини непереборної сили (війна, локальні збройні конфлікти, природні катастрофи, наукові відкриття і т.п.);

- суб’єктивні (не форс-мажорні) загрози – породжуються умисною або ненавмисною дією фізичних осіб (сторонніми, персоналом підприємства) чи контрагентами підприємства. Якщо для мінімізації об’єктивних загроз важливо обґрунтовано і об’єктивно визначити умови виходу з таких обставин, прописавши їх в угодах (страхування ресурсів, майна і т.п.), то для мінімізації суб’єктивних загроз необхідні вміння впливати на суб’єкти економічних відносин своєчасними і грамотними діями керівництвом підприємства.

Варто зважати, що однією з важливих класифікаційних ознак є виокремлення останніх за вірогідністю настання, оскільки це є важливим під час прийняття інвестором рішення про вкладання коштів у країну, галузь, підприємство.

4. За вірогідністю настання:

- явні загрози – носять прояв імовірнісного характеру, мають цілком зрозумілу природу і реальну вагу, тому можуть бути враховані під час розроблення бізнес-плану господарської діяльності;

- приховані загрози – для бізнесу становлять серйозну небезпеку. У цьому випадку найбільш характерними є дії недобросовісних конкурентів, неправомірні дії органів влади або окремих керівників цих органів, а також кримінальні операції злочинних угруповань, власного персоналу і т.п.

5. За метою впливу: пов'язані з працівниками та видами ресурсів, які використовуються у господарській діяльності підприємства (матеріальні, фінансові та ін.).

6. За обсягом збитку: незначні загрози; значні загрози; катастрофічні загрози.

7. За часом виникнення: безпосередня загроза; віддалена загроза.

8. За рівнем впливу: глобальні; державні; регіональні; локальні.

Крім цього інвестиційна безпека держави має як якісні, так й кількісні критерії. Вона досягається за умов: здійснення розширеного відтворення основного капіталу; дотримання граничної норми інвестування, що дає можливість відтворювати науково-технічний та інтелектуальний потенціал; підтримання конкурентоспроможності економіки; створення стратегічних резервів; гарантування зростання ВВП; відновлення природних ресурсів тощо [25, с. 201]. Варто розглянути основні індикатори, котрі визначають інвестиційну безпеку держави (рис.1.2.).

З рис.1.2. видно, що до основних індикаторів інвестиційної безпеки на лежать: питома вага інвестицій (внутрішні капітальні вкладення та іноземні інвестиції) у ВВП; питома вага вітчизняних інвестицій у ВВП; частка іноземних

інвестицій у загальному обсязі інвестицій країни; співвідношення прямих і портфельних інвестицій; величина іноземних інвестицій на душу населення; ступінь покриття потреби держави в інвестиційних ресурсах грошовою масою; частка бюджетних коштів у вартості інвестиційного проекту [2, с.27].

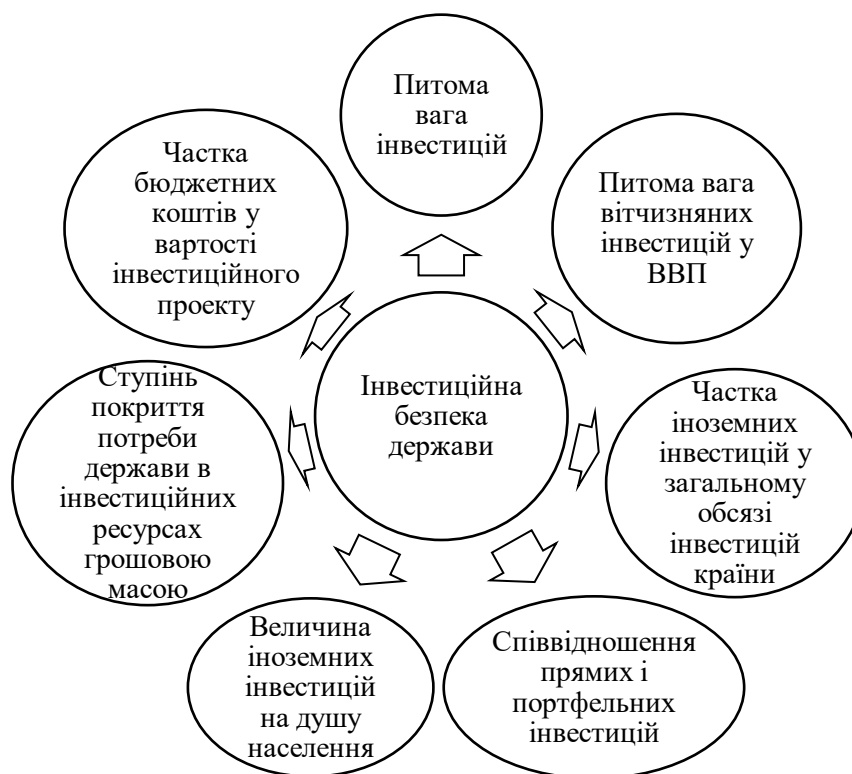

Рис.1.2. Основні індикатори інвестиційної безпеки держави

Джерело: сформовано автором на основі [2,22,23,24]

Водночас, світове співтовариство визнало, що для забезпечення ефективного функціонування економіки, яке в свою чергу зорієнтоване на ефективні інвестиції, тобто на забезпечення інвестиційної безпеки є збалансований розвиток, який “має стати одним з пріоритетних питань порядку денного міжнародного співробітництва”. Загальноприйнятим є розуміння дефініції збалансованого розвитку як гармонійного поєднання економічних, соціальних та екологічних складових розвитку. Лише досягнення збалансованості між ними забезпечить можливість перейти до такого суспільного розвитку, який не буде виснажувати природні та людські ресурси, через те, матиме можливість тривати досить довго. У

зв'язку з цим на сьогодні популяризації набуває питання “сталого розвитку”. В економічній літературі відсутнє єдине трактування даного поняття (табл.1.2.).

Таблиця 1.2

Трактування поняття “сталий розвиток”

Автори	Визначення поняття “сталий розвиток”
З. Грефф (Graff S.)	Концепція, ідеологія, реакція світового співтовариства на кризові явища у біосфері, економіці, сфері міжнародних відносин [27].
З. Бурик	Визначається, як регульований процес гармонізації продуктивних сил, соціальних, економічних і екологічних складових, спрямованих на використання, збереження та поетапне відновлення цілісності природного середовища, створення можливостей і досягнення відповідної якості життя людей [28, с. 14].
Н. Драгомирецька	Передбачає забезпечення сильного, здорового і справедливого суспільства, де створено рівні можливості для всіх. Відповідно сталий розвиток – це пошук найкращих способів робити правильні дії як для майбутнього, так і для сьогодення. Усе це вимагає переосмислення того, як зараз працює і живе суспільство [29, с. 9].
З. Коробкова	Новий тип громадського розвитку, при якому досягнення стабільного соціально-економічного стану в країні або регіоні, складаючи мету розвитку, в той же час – повинно створювати надійні передумови стійкого розвитку в довгостроковому майбутньому [30].
В. Кухар	Розвиток, що самопідтримується, це ідеологія розумної й обґрунтованої діяльності людини, яка живе у злагоді з природою та створює умови для кращого життя собі і наступним поколінням. [31].
С. Дорогунцов О. Ральчук	Оптимальна керована самоорганізація соціоприродних систем, яка є реальною тільки за умови дії головної гуманістичної константи сталого розвитку - діалогу, порозуміння між природним та культурним початками систем [32, с.18].
М. Хвесик, І. Бистряков	Тип розвитку, який спирається на життєво важливі процесні аспекти діяльності людини з метою забезпечення повсякденної якості її існування (екзистенції), за рахунок чого ефектом буде стійкість, у тому числі економічного зростання, оскільки підґрунтям для цього є головне – Людина [33 с. 7].
В. Трегобчук	Економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації і забруднення довкілля [34, с. 33].
Б. Данилишин	Система відносин суспільного виробництва, при якій досягається оптимальне співвідношення між економічним ростом, нормалізацією якісного стану природного середовища, ростом матеріальних і духовних потреб населення [35, с. 10].
З. Герасимчук	Процес забезпечення функціонування територіальної системи із заданими параметрами в певних умовах, протягом необхідного проміжку часу, що веде до гармонізації факторів виробництва та підвищення якості життя сучасних і наступних поколінь за умови збереження і поетапного відтворення цілісності навколишнього середовища [36, с. 129].
М. Моїсеєв	Реалізація стратегії людини, її шляху до епохи ноосфери, тобто до стану коеволюції суспільства і Природи [37, с. 4].
Л. Мельник	Перманентне відтворення так званого стану гомеостазу (динамічної рівноваги) з періодичною зміною його рівня, за якого відбувалося б постійне розв'язання суперечностей між внутрішніми компонентами системи, а зміна параметрів біосфери не виходила за межі катастрофічних (фатальних) для системи трансформацій [38, с. 47].

З вищенаведеного ми зрозуміли, що сталий розвиток – це такий тип розвитку за допомогою якого досягається ефективний соціально-економічний стан країни, що в свою чергу визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь. Крім того, варто розглянути саму концепцію сталого розвитку як основи для вирішення глобальних екологічних проблем, що в свою чергу знаходить своє відображення у економії використаних ресурсів та екологізації виробництва.

По-перше, концепція сталого розвитку існує для вирішення глобальних світових проблем (покращення загальної екологічної ситуації, подолання глобальних загроз військового та ядерного характеру, викорінення нерационального використання природних ресурсів, зміни можливих диспропорцій між окремими суспільствами, вирішення проблем у демографічній сфері та забезпечення гендерної й етнічної рівності, зниження загального показника рівня бідності та поліпшення соціального забезпечення населення планети тощо). Це знайшло своє відображення у глобальному плані дій з досягнення визначених цілей розвитку до 2015 року на Саміті ООН, який присвячений цілям розвитку тисячоліття.

По-друге, концепція сталого розвитку має розвиток на мікрорівні, тобто на рівні приватних підприємств, великих корпорацій, що знаходить своє відображення у розробці певної організаційної культури та соціальної відповідальності бізнесу, розвитку екологізації виробництв та раціональному використанні можливих ресурсів.

По-третє, зумовлюється зміна акцентів щодо концепції із домінуючого екологічного зростання до збалансованого та раціонального, але при цьому акцент зосереджується на суспільній складовій.

Саме, активне державне регулювання інвестиційної діяльності повинне бути притаманно економіці незалежно від системи господарювання, а тим більше в державах, які знаходяться в стані економічної кризи, що в свою чергу акцентує свою увагу на підвищенні рівня інвестиційної безпеки держави. Оскільки

пожвавлення ділової інвестиційної активності є прямою умовою виходу із кризи, варто також пам'ятати про сталий розвиток як першооснову для ефективного економічного розвитку, який в свою чергу полягає в економії ресурсів та екологізації виробництва, що на сьогодні є надзвичайно актуальним. Оскільки інвестиції повинні враховувати і екологічну складову, тобто в свою чергу не повинні шкодити навколишньому середовищу, а навпаки бути зосередженими на збереженні біорізноманіття, покращення екологічної ситуації, енергозбереження та енергоефективність, забезпечення стійкості (сталості) функціонування фізичних й екологічних систем. В іншому випадку це може призвести до погіршення умов навколишнього середовища, що в подальшому негативно відобразиться на життєдіяльності в майбутній перспективі.

1.2. Механізми управління інвестиційною безпекою держави

На сьогодні в сучасних умовах трансформації української економіки актуальним питанням серед ряду інших питань займає дослідження механізму інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку, тобто розробка певного механізму, який дозволяв би залучати іноземні інвестиції в економіку держави. Тобто створювати сприятливе нормативно-правове поле для того, щоб іноземний інвестор мав захист своїх вкладень в певну територію держави, що в свою чергу підвищуватиме інвестиційний імідж держави при цьому враховуючи сучасні екологічні стандарти. Якщо розглядати таке поняття як “механізм”, то завдяки економічному словнику воно визначається як “послідовність станів, процесів, що визначають собою будь-яку дію, явище” або як “система, пристрій, що визначає порядок будь-якого виду діяльності” [39, с. 134]. Карл Маркс вперше застосував вищенаведений термін для характеристики процесів функціонування капіталістичної виробничої системи.

Механізм управління сприймають як певну складову системи управління, який має на меті забезпечити значний вплив на чинники, стан яких обумовлює

результат діяльності об'єкту управління. Він містить у собі наступні компоненти, як: цілі управління, елементи об'єкта та їх зв'язки, на які здійснюється вплив заради досягнення цілей, принципи і задачі управління, методи управління, форми та інструменти управління. Метою державного управління в економічній сфері є створення економічних, фінансових та нормативно-правових умов для залучення інвестицій [39, с. 134].

Окрім цього варто розуміти, що практика державного управління неможлива без осмислення теоретичних засад механізмів державного управління. Без розкриття даного поняття неможливо вирішити проблему підвищення його ефективності, так як ефективність системи державного управління залежить від наявності успішно функціонуючих механізмів. Тому варто розглянути підходи до визначення поняття “механізм державного управління” (табл.1.3).

Таблиця 1.3

Підходи до визначення поняття “механізм державного управління”

Автори	Визначення поняття “механізм державного управління”
М. Криштанович	Слугує надійною основою для формування оптимальної та дієвої державної політики у сфері національної безпеки й створення, впровадження та вдосконалення найбільш вдалої для кожної окремої держави [39, с.6].
Є.В. Охотський	Реалізується державним апаратом від імені народу, за дорученням народу і в ім'я народу, поширюється на все суспільство (і всі його підсистеми) як керовану цілісність [40, с. 33].
О. Кравченко	Сукупність форм, засобів, методів, правових, організаційних, адміністративних, мотиваційних та інших заходів держави, спрямованих на забезпечення динамічного розвитку суспільства [41].
М. Круглов	Сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого вливу суб'єктів державного управління на діяльність об'єктів, що забезпечує узгодження інтересів учасників державного управління, які взаємодіють, вважає, що оскільки фактори державного управління можуть мати економічну, соціальну, організаційну, політичну і правову природу, то комплексний механізм державного управління повинен являти собою систему економічних, мотиваційних, організаційних, політичних і правових механізмів [42, с.14].
А. Ліпінцев О. Поляк	Штучно створена система засобів впливу та взаємодії суб'єктів та об'єкта управління[43].
Р. Рудніцька, О. Сидорчук	Штучно створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, що має визначену структуру, сукупність правових норм, методів, засобів, інструментів державного впливу на об'єкт управління [44, с.52].
В. Авер'янов	Сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, та масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації вказаними органами свого функціонального призначення. [45, с.43].

продовження табл. 1.3

В.Бакуменко Д.Безносенко	Практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-які суспільні відносини з метою досягнення поставлених цілей. Механізм державного управління виконує роль механізму суспільного самоуправління. Він може бути відображений наступною ланцюговою схемою. При цьому фактори, що впливають на процеси державного управління, можуть бути політичними, економічними, соціальними, культурними відповідно до основних сфер суспільної діяльності. Також відповідно до основних форм державно-управлінської діяльності вони можуть мати політичний, адміністративний і правовий характер [46, с.12].
М. Васильєва	Система процедур державного управління, які формують управлінське рішення чи правила його прийняття і реалізації. Механізм державного управління являє собою єдину систему, яка в свою чергу складається з конкретних [47, с.15].
В. Малиновський	Сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів із використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей державного управління [48, с.10].

О. Федорчак вважає, що механізм державного управління – це складна система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням [49].

Дослідники Н.Нижник та О.Машкова під механізмом державного управління розуміють складову частину системи управління, що забезпечує вплив на внутрішні (коли йдеться про механізм управління організацією) та зовнішні (коли говорять про механізм взаємодії з іншими організаціями) фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта [50, с. 37].

О. Амосов трактує дане поняття як сукупність форм і методів впливу територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на реформування і функціонування економічних суб'єктів у всіх сегментах і ланках господарства [51, с. 11].

Проаналізувавши вищенаведені трактування поняття ми пропонуємо власне. На нашу думку під механізмом державного управління варто розуміти певну сукупність засобів, методів, суб'єктів та об'єктів створюючи при цьому єдину систему, яка спрямована на управління, яке за допомогою оцінки діяльності суб'єкта підтвердить його ефективність.

Пріоритетним питанням порядку денного міжнародного співробітництва повинен стати збалансований розвиток – це думка світового співтовариства. Крім того провідні країни світу зауважують, що збалансований розвиток – це гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних складових розвитку. При досягненні балансу між вищезазначеними складовими дозволить забезпечити можливість переходу до такого суспільного розвитку, який не здатен виснажуватиме природні та людські ресурси, через те, матиме можливість тривати досить довго.

Оскільки ми в своїй роботі розглядаємо механізм управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, то на наш погляд спочатку варто розглянути основні складові механізму державного управління, який включає наступні компоненти: (об'єкт, суб'єкт, функції, принципи, завдання, заходи, форми впливу, важелі, інструменти, методи, чинники впливу, політику, стимули, потенціал, процедури, ресурси, способи, стратегічні цілі, мету) для кращого розуміння проблеми та в майбутньому розробки відповідних дій, котрі спрямовуватимуться на удосконалення даного механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку в майбутньому (рис. 1.4.).

Суб'єктами державного регулювання економіки було визначено:

- Президента України;
- Кабінет Міністрів України;
- Верховну Раду України;
- державні органи виконавчої влади різних рівнів;
- Національний банк України;
- Антимонопольний комітет України;
- Фонд державного майна України;
- об'єднання, союзи та асоціації, органи місцевого самоврядування.

Об'єктами механізму державного управління є: господарюючі суб'єкти, соціальні групи, населення, регіони, галузі та сектори економіки, інші країни, міжнародні інституції.

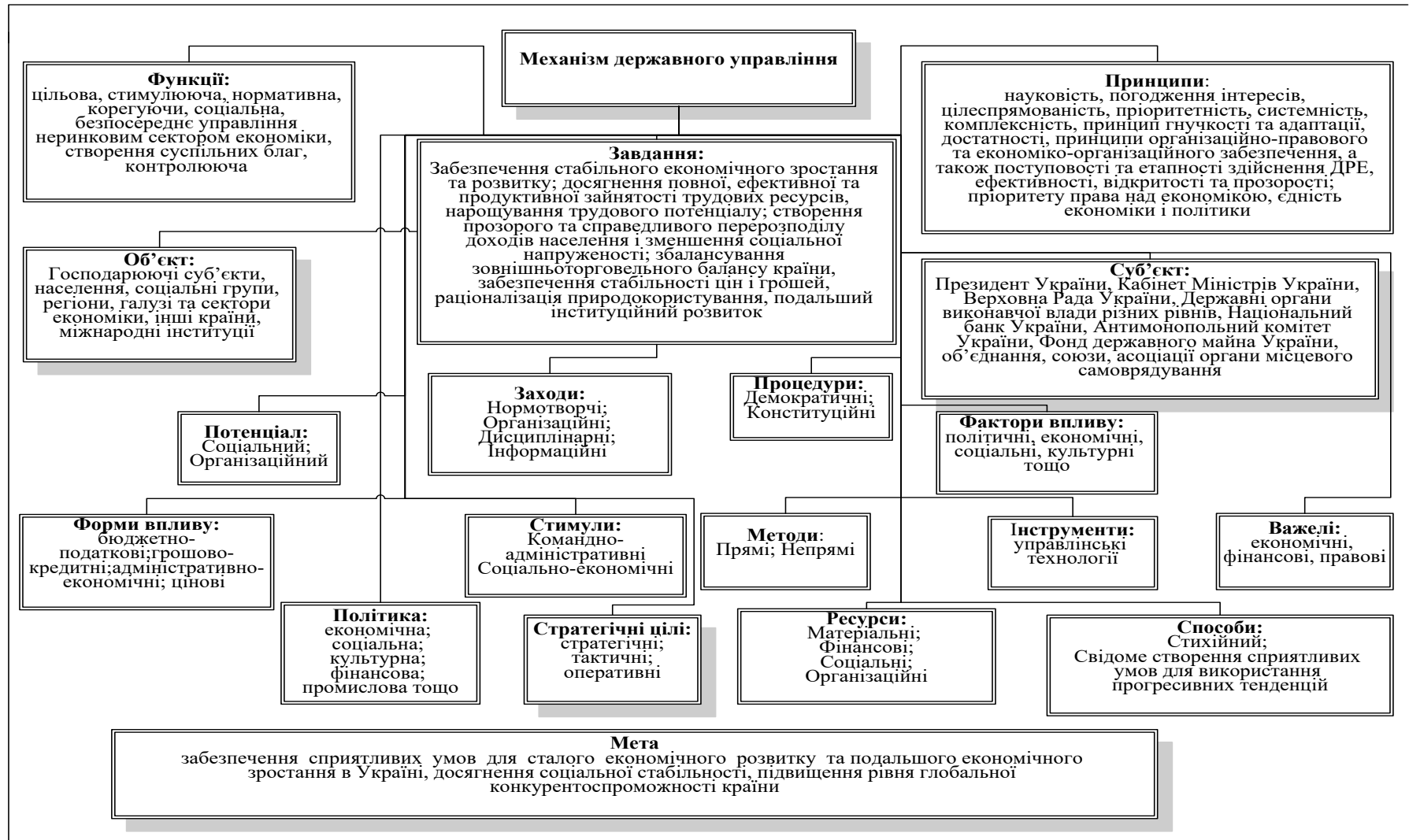

Рис. 1.4. Механізм державного управління економіки та його компонентна структура

Джерело: сформовано автором на основі [49, 52,53,54,55]

В наукових публікаціях серед функцій державного регулювання економіки виділяють такі:

- цільову – визначення цілей, пріоритетів та основних напрямів розвитку національної економіки [56, с.39];
- стимулюючу – формування регуляторів, здатних ефективно впливати на діяльність господарських суб'єктів і спрямовувати економічні процеси у бажаному для суспільства напрямі [56, с.39];
- нормативну – держава за допомогою законодавчих актів встановлює умови для суб'єктів економіки [56, с.39];
- коригуючу – коригування розподілу ресурсів у економіці з метою розвитку прогресивних процесів, усунення негативних зовнішніх ефектів тощо [56, с.39];
- соціальну – державне регулювання соціально-економічних відносин, забезпечення соціального захисту та соціальних гарантій, можливість управління неринковим сектором економіки, а саме регулювання державного сектора економіки, перерозподіл доходів, збереження навколишнього середовища, створення суспільних благ [56, с.39];
- контролюючу – державний нагляд і контроль за виконанням певних встановлених “правил гри”, економічних, екологічних, соціальних стандартів [56, с.39].

Вищенаведені принципи є обов'язковими вимогами, але деякі з них мають дискусійне спрямування. Найбільш коректною є система принципів Л.Дідківської [52], вона включає майже усі найважливіші принципи, але її необхідно доповнити. Отже, визначальними принципами державного регулювання економіки вважаємо:

- науковість – отримання цього принципу означає, що вся система державного управління формується у відповідності з вимогами науки управління [52];

- погодження інтересів – передбачає врахування інтересів інших видів державної політики, які впливають на формування та реалізацію будь якої іншої політики та зазнають від неї впливу [52];
- цілеспрямованість – передбачає створення цілеспрямованої системи, в якій всі елементи складають єдиний механізм, спрямований на вирішення одного завдання [52];
- пріоритетність та доцільність – передбачає визначення та обґрунтування вибору тієї чи іншої політики, а також визначення її доцільності;
- системність – розгляд кожного з механізмів як динамічну систему;
- комплексність – взаємозумовлений і пропорційно взаємоузгоджений розвиток системи як єдиного цілого, який забезпечує зв'язок усіх підсистем і елементів;
- принцип гнучкості й адаптації – здатність плану змінювати свій напрямок при змінних умовах діяльності і мати певні резерви;
- достатності – забезпечує обґрунтованість і доказовість мислення, вимагає, щоб елементи досліджуваної системи були внутрішньо пов'язані один з одним;
- принципи організаційно-правового й економіко-організаційного забезпечення – передбачає ритмічну роботу органів державної влади;
- принципи поступовості та етапності здійснення державного регулювання економіки - застосування даного принципу полягає у поетапному здійсненні державного регулювання відповідно до затвердженої процедури;
- пріоритету права над економікою – передбачає домінування правової складової над економічною, тобто всі економічні процеси мають мати законодавче підґрунтя;
- єдності економіки і політики – економічна політика виступає в органічній єдності двох складників – юридичних законів і економічних програм. Вони доповнюють один одного своїми методами керування та регулювання тих чи тих елементів економіки як єдиного соціально-економічного комплексу [52];

- ефективності – пов’язаний з можливістю використати безліч варіантів досягнення однієї й тієї самої мети, і завдання полягає в тому, щоб вибрати з них найкращі. Одним із підходів визначення ефективності є пошуки розв’язання «багатокритеріальних» задач, суть пропонованих розв’язань зводиться до трьох основних: 1) ранжування критеріїв і зведення багатокритеріальних задач до одного критерію; 2) побудова моделей багатокритеріальних ситуацій; 3) структуризація задачі і апеляція в кінцеву інстанцію [56, с.989];

- відкритості та прозорості – передбачає відкритість управління для зовнішніх перевірок, а прозорість характеризує доступність інформації про внутрішню діяльність органів влади [56, с.989];

- відповідальності – цей принцип зобов’язує державних і муніципальних службовців нести не лише юридичну, а й моральну відповідальність за прийняті рішення;

- взаємозалежності – передбачає оцінку взаємозв’язку людини і природи на місцевому та глобальному рівнях;

- різноманітності – означає оцінку важливості природного і культурного розмаїття в нашому житті, економіки і добробуту;

- ресурсозатратності – передбачає визнання, що ресурси планети є вичерпаними, і наслідками некерованого і нестійкого зростання є збільшення масштабів зuboжіння.

Відповідно до цієї мети, можна сформулювати й основні завдання державного регулювання економіки України на даному етапі: забезпечення стабільного економічного зростання та розвитку; досягнення повної, ефективної та продуктивної зайнятості трудових ресурсів, нарощування трудового потенціалу; створення прозорого та справедливого перерозподілу доходів населення й зменшення соціальної напруженості; досягнення й послідовне підвищення економічної ефективності в країні; збалансування зовнішньоторговельного балансу країни, забезпечення стабільності цін і грошей, раціоналізація природокористування, подальший інституційний розвиток [58, с.107].

Для належного функціонування механізму державного управління використовується певна система заходів, таких як:

- нормотворчі – це заходи, які використовуються у програмах державного, регіонального, галузевого рівня (які повинні бути прийняті та реалізовані в поточному році). Оскільки нормотворчість є схожою до механізму реалізації, то остання визначає умови та створює правила відносно видів діяльності.

- організаційні заходи стосуються впровадження нормативно-правової бази;

- дисциплінарні заходи можуть бути застосовані до державних службовців. До них можуть бути віднесені: попередження про неповну службу відповідність; затримка до одного у присвоєнні чергового рангу або у призначенні на вищу посаду [59].

- інформаційні заходи є найменш інтенсивними за ступенем втручання в економіку. В окремих випадках, які потребують поширення суспільної думки через засоби масової інформації, вони набувають особливого значення.

Всі заходи, які використовуються повинні бути спрямовані на узгодження відповідних дій центральних органів виконавчої влади та з метою об'єднання їх зусиль для виконання спільних завдань.

Якщо згадувати про форми впливу, то варто зазначити, що між суб'єктом та об'єктом є тісний взаємозв'язок. Тому на не лише суб'єкти можуть здійснювати вплив на об'єкти, але й останні впливають на суб'єкти управління. У ситуації, коли вибір форми впливу залежить від суб'єкта управління, то зміст повинен детермінуватись керованими об'єктами. Якщо дана умова не виконується, то тоді можливе протиставлення думок, інтересів, поглядів між взаємопов'язаними суб'єктами і об'єктами управління. Дана неузгодженість може призвести до виникнення ризику, який зумовить менш прогнозовані результати управління. Отже, до форм впливу державного регулювання економіки належать:

- бюджетно-податкові – за допомогою цих форм впливу держава може знизити рівень оподаткування, що тим самим збільшить зростання привабливості того чи іншого виду діяльності; збільшення обсягів витрат на розвиток освіти, науки, економіки; застосування пільг щодо податків;
- грошово-кредитні – зміна процентної ставки обліку векселів центральним банком, що доповнює операції на відкритому ринку; зміна норм обов'язкового резервного покриття [44, с.56];
- адміністративно-економічні – це укази, постанови, розпорядження, які дозволяють, обмежують, забороняють ті чи інші види діяльності; макроекономічне планування, державний бюджет, податки, гроші, кредит, ціни, заробітна плата. Регулюючий вплив держави на економіку забезпечується передусім через макроекономічне планування, основною формою якого в умовах ринку є індикативне планування [44, с.56];
- цінові форми впливу можуть бути використані для досягнення таких цілей: послідовного проведення цінової лібералізації, державного регулювання цін (тарифів) на окремі види товарів (послуг) та здійснення контролю за їх додержанням [44, с.56].

У науковій літературі наявна певна невизначеність щодо поняття важіль та метод. Варто розрізняти дані поняття і під важелем варто розуміти конкретний спосіб дії під час використання певного методу. Важелі можуть бути економічні (тарифи, дотації, субсидії, субвенції, прискорена амортизація тощо), фінансові (прогнози, кредити, оренда, ціна, податок, інвестиції), правові (нормативно-правові акти, закони) тощо.

Для реалізації управлінської діяльності застосовуються певні інструменти, до яких ми схильні віднести управлінські (соціальні) технології і процедури. Ці інструменти допомагають забезпечити високу ефективність функціонування механізму державного управління, сприяти досягненню поставлених цілей [44, с.56].

За формами впливу на суб'єкти ринку методи державного регулювання можна розділити на методи прямого впливу (засновані на системі обмежень, штрафів, дозволів, ліцензій, квот, державних контрактів) і методи опосередкованого впливу, суть яких зводиться до встановлення певних умов для суб'єктів ринку, які мотивують їх поведінку. До цих методів слід віднести податкове регулювання застосування політики прискореної амортизації, методи стимулювання конкуренції тощо [60].

Оскільки чинники державного управління можуть бути економічними, соціальними, політичними, то комплексний механізм державного управління може містити в собі економічний, мотиваційний, організаційний, політичний та правовий елементи механізмів, які формуватимуть певну систему.

Чільне місце в механізмі державного управління займає політика. Вона може бути: економічна (структурно-галузева, науково-технічна, інвестиційна, інноваційна, амортизаційна, цінова, бюджетна, податкова, грошово-кредитна, валютна, зовнішньоекономічна, екологічна тощо) , соціальна, культурна, фінансова, промислова тощо. Політика держави являє собою систему конкретних заходів, які спрямовані на досягнення поставлених цілей та результатів соціального значення.

У механізмі державного управління присутні також стимули за допомогою яких органи державної влади мають вплив не лише на суспільство, але й виробництво та соціальні цілі. До стимулів належать: командно-адміністративні та соціально-економічні стимули, які є складовою мотиваційного механізму державного управління. Відповідні стимули спонукають державних службовців до високоефективної роботи.

Останнім часом в економічній літературі під час розгляду механізму державного управління, науковці розпочали розглядати ще один елемент системи, а саме потенціал. Останній може бути як соціальним так і організаційним. Під час розгляду соціального потенціалу враховуються такі елементи: демографічний потенціал, фертильний потенціал, соціально-інфраструктурний потенціал,

потенціал зайнятості, потенціал соціальної політики, потенціал соціальної солідарності, тобто дані потенціали характеризують соціальну складову життя суспільства. Організаційний потенціал спрямований на появу синергічного ефекту, оскільки являє собою сукупність наявних можливостей і засобів для прогресивних змін.

За допомогою елементу процедури досягається ефективність функціонування розглянутого механізму, а саме сприятливі умови для його забезпечення та досягнення поставлених цілей. Процедури можуть бути:

- демократичними. Демократичні процедури є адміністративно-нормативними технологіями і відносяться до сфери легального суспільства. Основне завдання розв'язання проблеми інституціоналізації громадської думки, яка сформована за допомогою вільних комунікацій. Удосконалення технологій державного й адміністративного управління в правовому демократичному режимі можливе лише в напрямку налагодження вільних комунікацій, оскільки адміністративна влада стає на службу в громадянському суспільстві. Але надмірне розширення сфери легального суспільства може призвести до деградації вільних комунікацій і руйнування громадянського суспільства.

- конституційними. Конституційні процедури зумовлюють дотримання Конституції України, її законів, тобто органи державної влади та місцевого самоврядування повинні дотримуватись законодавчих актів, а також діяти лише в межах своїх повноважень.

На сьогодні органи державної влади мають суттєві ресурси (матеріальні, фінансові, соціальні, організаційні), які в повній мірі забезпечують їх діяльність. Крім цього, під час розгляду механізму державного управління виокремлюють також способи як окрему складову, яка є елементом “принципу несуперечливості законам управління”. Під час застосування даного принципу передбачений комплекс заходів, які спрямовані на подолання розвитку різних форм суперечності. Відповідно до цього розрізняють два основні способи дії управлінських законів:

стихийний; а також через свідоме створення належних умов для використання прогресивних тенденцій у дії цих законів.

Відповідно до проведеного аналізу елементів механізму державного управління елемент “цілі” поділяють на: стратегічні, пов’язані з якістю суспільства, його збереженням і перетворенням; тактичні; оперативні. Стратегічні цілі розгортаються в тактичні, що фіксують великі блоки дій щодо досягнення перших, а тактичні – в оперативні, які визначають щоденні й конкретні дії з досягнення стратегічних і тактичних цілей. Тактичні цілі, як правило, мають визначатися програмами діяльності уряду, центральних і місцевих органів виконавчої влади, цільовими програмами [61, с.89].

Метою державного управління у сфері сталого розвитку є забезпечення сприятливих умов для сталого економічного розвитку та подальшого економічного зростання в Україні, досягнення соціальної стабільності, підвищення рівня глобальної конкурентоспроможності країни [61, с.89]

У науковій літературі існують різні підходи щодо типологізації механізмів державного управління, тому варто звернути увагу на наявність даних механізмів (рис.1.5).

За масштабністю впливу	•міжнародний механізм; державний механізм; галузевий механізм; місцевий механізм; механізм організації; громадський механізм.
За суб’єктом управління	•механізм вищого рівня; механізм обласного рівня; механізм районного рівня; механізм місцевого рівня.
За методами управління	•економічний механізм; організаційний механізм; політичний механізм; правовий механізм; інформаційний механізм; податковий механізм; соціальний механізм; мотиваційний механізм .
За функціональним призначенням	•механізм формування; механізм розподілу; механізм використання; механізм контролю; механізм аналізу; механізм планування; механізм реалізації принципів управління; механізм координації; механізм розпорядництва; механізм обліку.

Рис. 1.5. Класифікація механізмів державного управління

Джерело: сформовано автором на основі [62,63,64,65,66]

На рисунку 1.5 представлена класифікація механізмів державного управління, що в залежності від класифікаційної ознаки може бути розподілена наступним чином:

1. За масштабністю впливу:

- міжнародний механізм (систему міжнародних (міждержавних) органів і організацій, що діють з метою здійснення міжнародних стандартів) [67, с.29];

- державний механізм (цілісна, ієрархічна, динамічна система державних органів, підприємств, установ, інститутів, що здійснює завдання і функції держави на основі і в межах права і слугує їй (держави) організаційно-економічною, організаційно-політичною, організаційно-соціальною, організаційно-культурною основою) [68, с.149];

- галузевий механізм – це комплекс заходів, що доповнюють один одного, постійно змінюються під впливом перш за все об'єктивних процесів розвитку специфічних факторів, у тому числі й економічних чинників розвитку окремої галузі [69, с.179];

- місцевий механізм – це складна система, яка може бути розглянута як: статистично-динамічною формою, інструментом місцевого самоврядування, специфічною складовою механізму держави та засобом вирішення питань місцевого значення [70, с.79];

- механізм організації варто розглянути як цілеспрямовано функціонуючу систему методів, інструментів, важелів і процедур взаємодії різних суб'єктів і об'єктів являє собою складну по природі, інтегральну за формою, динамічно функціонуючу організацію [70, с.79];

- громадський механізм або механізм громадського контролю спрямований на підвищення ефективності публічної влади у своїй діяльності та забезпечення додаткових заходів її захисту від захоплення впливовими політичними й економічними групами.

2. За суб'єктом управління:

- механізм вищого рівня являє собою систему визначення відносин між керівниками вищої ланки управління (рівень держави, міністерств);
- механізм обласного рівня – це система визначення відносин між керівниками обласного рівня управління (обласні державні адміністрації);
- механізм районного рівня – це система визначення відносин між керівниками районного рівня управління (районні державні адміністрації);
- механізм місцевого рівня – це система визначення відносин між керівниками місцевого управління (міські державні адміністрації).

3. За методами управління:

- економічний механізм, а саме: механізми державного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо;
- організаційний механізм, який включає: об'єкти, суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування [70, с.79];
- політичний механізм (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо);
- правовий механізм (нормативно-правове забезпечення: закони і постанови Верховної Ради України, укази Президента, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також методичні рекомендації та інструкції тощо)[71, с.93];
- інформаційний механізм (характеризується формуванням диференційованих потоків виробничої, технологічної і управлінської інформації)[72, с.25];
- податковий механізм – це комплекс конкретних економічних відносин з приводу методів встановлення, введення та справляння податків, розподілу їх між бюджетами різних рівнів, податкового адміністрування, притягнення до відповідальності за податкові правопорушення, алгоритм яких втілений в сукупності відповідних законодавчих і нормативних правових актів [73].

- соціальний механізм – це сукупність дій, вчинків, відносин, невід’ємних від їх суб’єктів – носіїв, завдяки яким відбувається те чи інше соціальне явище, здійснюється соціальний процес, і які становлять внутрішній каркас їх (явища, процесу) існування (функціонування) або перетворення [73].

- мотиваційний механізм являє собою сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, що спонукають державних службовців до високоефективної роботи [73].

4. За функціональним призначенням:

- механізм формування – це сукупність цілей, потенціалу, ресурсів, напрямів, правил розвитку, об’єднує цілепокладання, операційні процеси та організаційне проектування – організаційна структура, система управління і людські ресурси [74, с.98];

- механізм розподілу розглядається як система розподілу повноважень між органами державної влади;

- механізм використання являє собою систему доцільності використання тих чи інших постанов, підзаконних актів, матеріальних ресурсів для здійснення діяльності);

- механізм контролю – це система контролю за дотриманням чинного законодавства, а також перевірка діяльності об’єктів;

- механізм аналізу створює систему аналізу ключових чинників і показників діяльності органі державної влади;

- механізм реалізації принципів управління розглядається як система перевірки і врахування принципів під час провадження своєї діяльності;

- механізм планування – це сукупність засобів і методів, за допомогою яких приймаються планові рішення і забезпечується їх реалізація [75, с.46];

- механізм координації в нашому випадку соціальної координації, яка є однією з форм прояву процесу регулювання економіки взагалі, їй притаманні як властивості останнього, так і певна специфіка, зумовлена специфічністю її цілей, таких як забезпечення соціальної стабільності та соціального поступу [75, с.46];

- механізм розпорядництва являє собою сукупність методів за допомогою яких здійснюється доступ розпорядництво (коштами, фінансами тощо);
- механізм обліку розглядається як система, яка спрямована на: прийняття вірних рішень при здійсненні процесу управління, здійснення якісних аналітичних робіт та контролю за цільовим використанням державних коштів, виявлення незаконних витрат.

Інвестиційна складова являє собою особливу підсистему економічної безпеки суб'єктів господарювання, яка створює передумови для розвитку соціально-економічних відносин. Під час дослідження структури інвестиційної складової пропонується враховувати: спосіб включення інвестиційної складової до системи економічної безпеки; диференціацію інвестиційної складової за різними рівнями економіки (країна, регіон, галузь); врахування синергетичної властивості інвестиційної складової економічної безпеки; оцінку внеску у формування інвестиційної складової різних чинників; оцінку ризиків. Інвестиційну безпеку варто розглядати з двох сторін як стан так і процес. Якщо розглядати інвестиційну безпеку як стан, то варто розуміти, що остання характеризує досягнутий рівень використання інвестиційних ресурсів у економічній політиці держави, а з іншого боку — визначає процес та напрями ефективного їх використання.

Дослідники О. І. Барановський та М. О. Мороз запевняють, що неодмінною складовою інвестиційної безпеки є безпека інвестиційної діяльності. В контексті інвестиційної безпеки правомірно розглядати: безпеку стратегічного (з метою контролю над об'єктом інвестування і прийняття управлінських рішень) і тактичного (владання коштів в реальний сектор економіки і придбання цінних паперів з метою швидкого отримання прибутку) інвестування; безпеку формування інвестиційних ресурсів, їх трансформації, інвестування (стабільність доходу (відсотки, дивіденди), невразливість на ринку інвестиційного капіталу), реалізації інвестицій; безпеку інвестування в фізичні, грошові і нематеріальні (майнові права і інтелектуальні цінності) активи. Тобто, мова має йти про безпеку внутрішніх та іноземних інвестицій, інвестицій у виробництво товарів, надання послуг,

здійснення робіт; надання позики, кредиту; придбання цінних паперів; безпеку пасивного (що уможлиблює збереження досягнутого рівня) та активного (що забезпечує підвищення конкурентоспроможності економічного агента) інвестування; безпеку «вимушених» (законодавчо визначених) і соціальних інвестицій, а також інвестицій у створення нових і розширення виробництв та підвищення ефективності, дослідження та інновації; безпеку конкретних інвестиційних проектів [76, с.55].

Для того, щоб забезпечити національні інтереси держави, а також інвестиційну безпеку не варто допускати продаж стратегічно важливих підприємств – іноземним інвесторам.

Т. Г. Бондарук та О. С. Бондарук вважають в основі механізму забезпечення інвестиційної безпеки лежить вдосконалена принципова схема, яка допускає наявність трьох компонентів: національні інтереси (зокрема, інтереси в інвестиційній сфері), загрози як чинники, що створюють небезпеку реалізації інтересів, і система заходів, спрямованих на усунення загроз, їх передбачення та своєчасне попередження. Формування методики аналізу якості системи забезпечення інвестиційної безпеки будується на виявленні співвідношень величин, що є економічною оцінкою окремих елементів механізму, в трьох підсистемах (“інтереси” – “загрози”, “загрози” – “система заходів”, “інтереси” – “система заходів”). Так, інтереси, загрози й заходи, оцінені у грошовому еквіваленті та представлені в матричній або векторній формі за заздалегідь виробленими класифікаціями, з допомогою розрахунку відносних коефіцієнтів, складають інтегральну систему оцінки ефективності та якості забезпечення інвестиційної безпеки [77, с.85].

Однак Н.В. Дацій вважає, механізм інвестиційної безпеки характеризується наступними рисами: включає в себе інвестиційну діяльність суб’єктів всіх рівнів економічної безпеки (держави, підприємства, особистість); будується на переважній координації економічних інтересів при безумовному пріоритеті цілей національної економічної безпеки; розглядається як взаємопов’язаний, що

постійно повторюється, процес формування і використання інвестиційних ресурсів у рамках відтворення суспільного продукту; виступає як динамічна система економічних взаємозв'язків, що вимагає постійних коригованих впливів; несе в собі елементи стихійного і керованого, формального і неформального, об'єктивного і суб'єктивного, утворюючи систему складних діалектичних взаємозв'язків з широким колом процесів і явищ економічного життя; тенденції розвитку даного механізму зумовлені економічними закономірностями на кожному етапі суспільного розвитку; функціонування механізму інвестиційного забезпечення економічної безпеки з урахуванням вимог об'єктивних економічних законів забезпечує встановлення раціонального, економічно обґрунтованого співвідношення між виробництвом і споживанням, сприяє підвищенню ефективності виробництва; конкретні організаційно-економічні форми реалізації такого механізму визначаються співвідношенням ринкового і державного секторів, при цьому можна говорити про динамічність переважання методів державного і ринкового впливу [78, с.5].

Ми вважаємо, що механізм управління інвестиційною безпекою являє собою комплексну систему, яка складається з об'єкта, суб'єкта, принципів, чинників впливу, функцій, заходів, ризиків та загроз, шляхів мінімізації загроз, техніки і технології управління, стратегічних цілей, які спрямовані на підвищення інвестиційного іміджу держави (рис.1.6).

На рис.1.6 представлено основні складові механізму управління інвестиційною безпекою. До них належать:

- Об'єкт – будь-який об'єкт (країна, регіон, галузь, підприємство тощо), на який спрямовані інвестиції.
- Суб'єктами інвестиційної безпеки, з одного боку, виступають учасники – власники вільних інвестиційних ресурсів (банки, фінансові компанії та інші інвестиційні інститути, а також приватні інвестори), а з іншого – підприємства, організації та ін., що потребують інвестиційні ресурси.

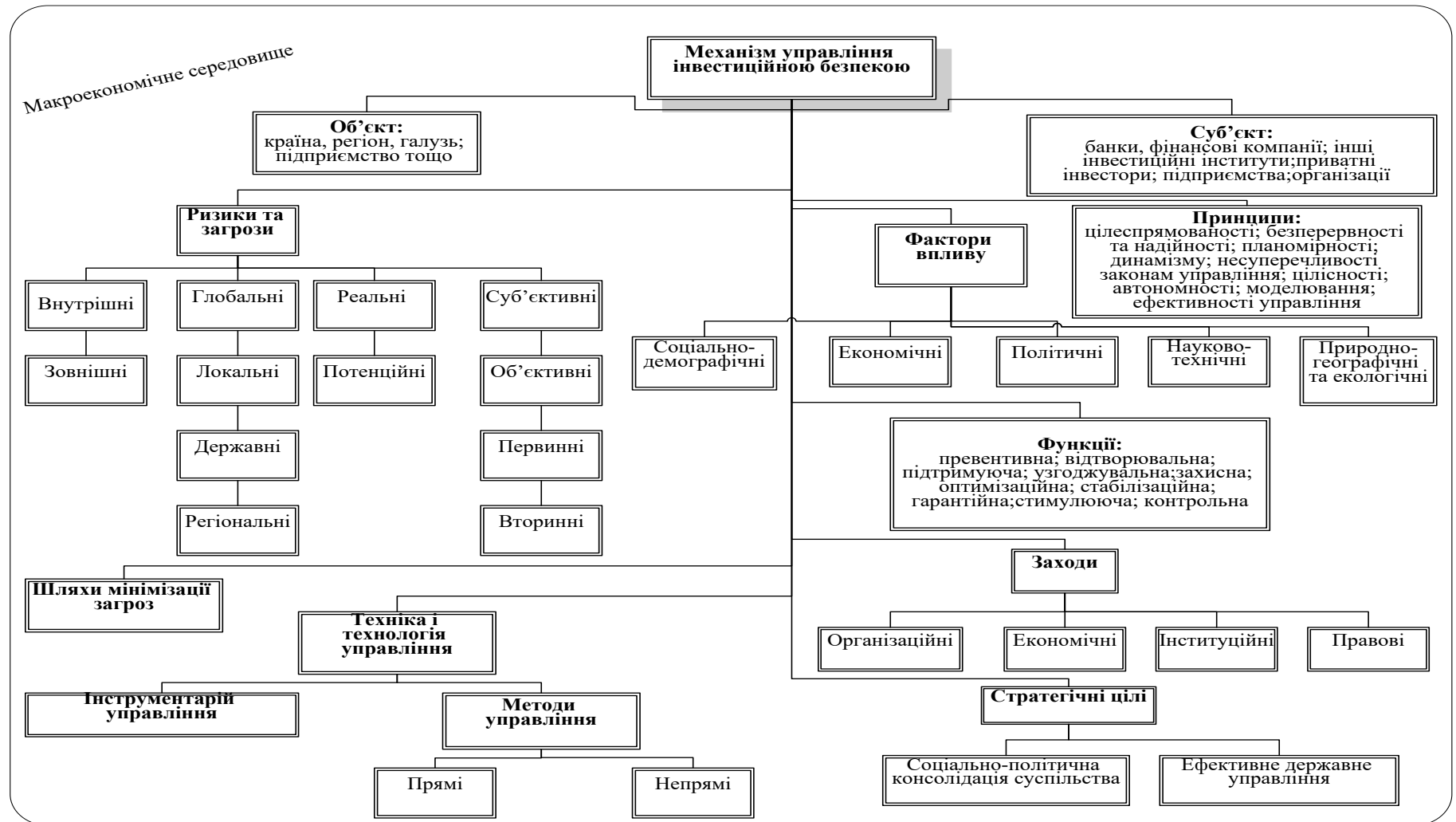

Рис.1.6 Основні складові механізму управління інвестиційною безпекою

Джерело: сформовано автором на основі [48, 52,54,73,78]

Важливою стороною інвестиційної діяльності є посередники, котрі забезпечують взаємодію інвестиційних інститутів зі споживачами інвестиційних ресурсів.

- Принципи (цілеспрямованості; безперервності та надійності; планомірності; динамізму; несуперечливості законам управління; цілісності; автономності; моделювання; ефективності управління);
- Чинники впливу (соціально-демографічні; економічні; політичні; науково-технічні; природно-географічні та екологічні);
- Функції (превентивна; відтворювальна; підтримуюча; узгоджувальна; захисна; оптимізаційна; стабілізаційна; гарантійна; стимулююча; контрольна);
- Заходи (організаційні; економічні; інституційні; правові);
- Ризики та загрози (внутрішні; зовнішні; глобальні; локальні; державні; регіональні; реальні; потенційні; суб'єктивні; об'єктивні; первинні; вторинні);
- Шляхи мінімізації загроз (внутрішні; зовнішні; глобальні; локальні; державні; регіональні; реальні; потенційні; суб'єктивні; об'єктивні; первинні; вторинні);
- Техніка і технологія управління (інструментарій управління; методи управління (прямі, непрямі));
- Стратегічні цілі (соціально-політична консолідація суспільства; ефективне державне управління).

Науковці Т. Г. Бондарук та О.С. Бондарук [77, с.88] виділяють такі складові механізму інвестиційної безпеки: національні економічні інтереси; ризики та загрози; систему заходів щодо забезпечення інвестиційної безпеки; стратегію забезпечення інвестиційної безпеки [77, с.88].

Комплексом складових механізму забезпечення інвестиційної безпеки є, на погляд авторів, сукупність організаційно-економічних засобів, способів і методів захисту секторів української економіки від загроз що виникають під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників дестабілізації. Він включає основні елементи процесу регламентації, взаємодії і координації взаємовідносин суб'єктів

економічної системи щодо визначення та конкретизації інтересів, пріоритетів, цілей, завдань, систематизації загроз, визначення індикаторів та їх порогових значень, здійснення оцінки інвестиційної безпеки на основі зіставлення фактичного і прогнозного станів індикаторів з пороговими значеннями; застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки, розробки стратегії забезпечення інвестиційної безпеки. Слід підкреслити, що індикатори, на відміну від показників, мають сигнальні функції, тобто вони більш чутливі до внутрішніх і зовнішніх чинників [78, с.25]

Малютін О.К. вважає, що основними функціями системи інвестиційної безпеки є: забезпечення інвестиційних потреб національного виробництва з врахуванням національних інтересів та пріоритетів економічного розвитку; збалансованість розвитку окремих видів економічної діяльності з позиції збереження нормативного рівня інвестиційної безпеки; нейтралізація загроз від іноземної інвестиційної діяльності в Україні; територіальна делокалізація інвестиційних вкладень з метою вирівнювання регіональних точок економічного зростання національної економіки [79, с.123].

Головною метою дослідження інвестиційної безпеки є наявність стратегічних цілей, зокрема їх забезпечення, при цьому важливим аспектом буде оцінка ефективної побудови та дієвого функціонування механізму забезпечення інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку. Оскільки інвестиційний механізм є основною складовою економічного, то певне формування та розвиток економічних механізмів пов'язані з функціонуванням різних організаційних систем, які являють собою різноманітні інституціональні структури, зокрема, на рівні транснаціональних взаємозв'язків, галузевих і територіальних комплексів, національних економік держав світу, окремих корпорацій та їхніх територіальних комплексів. Базовим механізмом управління забезпечення інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку є організаційний механізм під яким варто розуміти певний комплекс дій, правил, інструкцій, процедур, які допомагають під час прийняття ефективного рішення на усіх етапах

Пропоновані підходи до управління такою організаційно-економічною системою, як механізм забезпечення інвестиційної безпеки необхідно формувати з урахуванням суті організаційно-економічного механізму, його становлення і розвитку. Під організаційно-економічним механізмом управління складними організаційними системами в цьому випадку розуміють взаємозалежну сукупність таких основних елементів: форми і методи економічного управління з мотивацією систем стимулювання; форми і методи тактичного й оперативного управління; важелі та методи формування системи управлінських параметрів з елементами самоорганізації; система обґрунтованих обмежень фінансового й адміністративного характеру; інформаційна система формування законодавчо-правової і нормативної бази управлінських рішень [80, с.26]. Дослідники складних організаційних систем [33; 41; 57] підрозділяють весь комплекс завдань, що виникають при формуванні й управлінні розвитком організаційно-економічних систем, на ті, які безпосередньо пов'язані з вивченням динаміки властивостей самого механізму розвитку (функціонування) або його окремих елементів, і завдання формування організаційно-економічного механізму із заздалегідь заданими параметрами та властивостями [41; 57]. Завдання першого порядку спрямовані на вибір і обґрунтування показників, які з максимальною об'єктивністю відображають процеси раціонального (оптимального) функціонування механізму. Конкретний перелік показників обумовлений головною метою моніторингу і переважно визначається рівнем витрат (часових і фінансових). Інші завдання пов'язані з побудовою економічних систем, вимагають вивчення значної кількості організаційно-економічних механізмів – аналогів з урахуванням чинників, обумовлених взаємозалежністю елементів усередині системи і самої цієї системи із зовнішнім інституційним і господарським середовищем [58]. В умовах глобалізації світогосподарських зв'язків, посилення конкуренції та інтенсивного розвитку інформаційних технологій складні організаційні й економічні системи у своєму розвитку керуються передусім поставленими перед собою стратегічними цілями у діяльності та наявністю необхідних для цього ресурсів і відповідності вибраних

критеріїв ефективності кінцевому результату за балансу інтересів держави, суспільства і бізнесу.

Отже з вищенаведеного ми розуміємо, що все, що не здійснюється для ефективного функціонування економіки з точки зору інвестицій та інвестиційної привабливості має обов'язково враховувати таку важливу складову як сталий розвиток, оскільки інвестиції в певну територію держави мають позитивний ефект, але варто враховувати можливість відображення на стані навколишнього середовища, тобто відповідні інвестиції повинні бути безпечними, а саме враховувати екологічні стандарти. Варто відмітити те, що рівень наявної інвестиційної безпеки значно впливає на такі важливі рівні, як: попит й пропозиція на товарних та фінансових ринках, споживання й нагромадження, ринку праці, підвищення/зниження ділової й інвестиційної активності домогосподарств, суб'єктів господарювання, галузей, регіонів, секторів національної економіки, а відтак, визначає й рівень соціально-економічного розвитку держави загалом, стимулює/гальмує економічне зростання.

1.3. Нормативно-правове регулювання інвестиційної безпеки держави

На сьогодні під нормативно-правовим регулюванням розуміють діяльність держави, тобто уповноважених органів з видання юридичних норм поведінки людей, які є обов'язковими до виконання, що знаходить підтримку громадської думки та забезпечується наявними можливостями державного апарату. При чому предметом останнього є вдосконалення щодо функціонування управлінських інститутів, а також формалізації взаємовідносин, які складаються в процесі вирішення проблем суспільства та приватного сектору.

Зокрема, діяльність у галузі державного регулювання повинно зосереджуватись на тому, що будуть застосовуватись методи розробки та видання юридичних норм та правил, на які буде покладено упорядкування відносин органів влади, суспільства та громадян, а саме взаємозв'язків між ними; взаємозв'язки між

органами державного управління згідно з визначеним їх правовим статусом і розподілом повноважень. Вищенаведене створює стабільні умови чіткого регулювання, налагодження та практичного здійснення зв'язків щодо субординації, а також координації між всіма учасниками державно-управлінських процесів. Наразі в Україні присутня єдина державна стратегія, яка відображена у сфері інвестиційної діяльності. Відповідно до якої останню визначає Верховна Рада України, вона створює законодавчу базу для сфери інвестиційної діяльності; затверджує пріоритетні напрями інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнування для фінансової підтримки інвестиційної діяльності [81].

Варто розглянути основні нормативно-правові акти, за допомогою яких здійснюється державне регулювання інвестиційної сфери в умовах сталого розвитку (рис.1.7).

Слід звернути увагу, що значну частину вітчизняного законодавства становлять міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, які спрямовані як на захист іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших питань. Для регулювання інвестиційних спорів, які виникають між державами наразі ратифікована “рудні” від 18 травня 1965 р. №995_060 за допомогою вищезгаданої Конвенції врегульовуються спори між країнами, а також описується певно процедура вирішення цих спорів [81].

Нормативно-правове забезпечення інвестиційної політики в Україні було засновано в 1991 р. Законом України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 1991 р. № 1560-ХІІ. Йшлося про створення пільгових умов для інвесторів, які працюють у пріоритетних сферах, про державне регулювання інвестиційної діяльності за допомогою податкової, кредитної, амортизаційної, цінової політики,

а також державної фінансової підтримки, застосування державного замовлення у сфері капітального будівництва, страховий захист інвестицій [82].

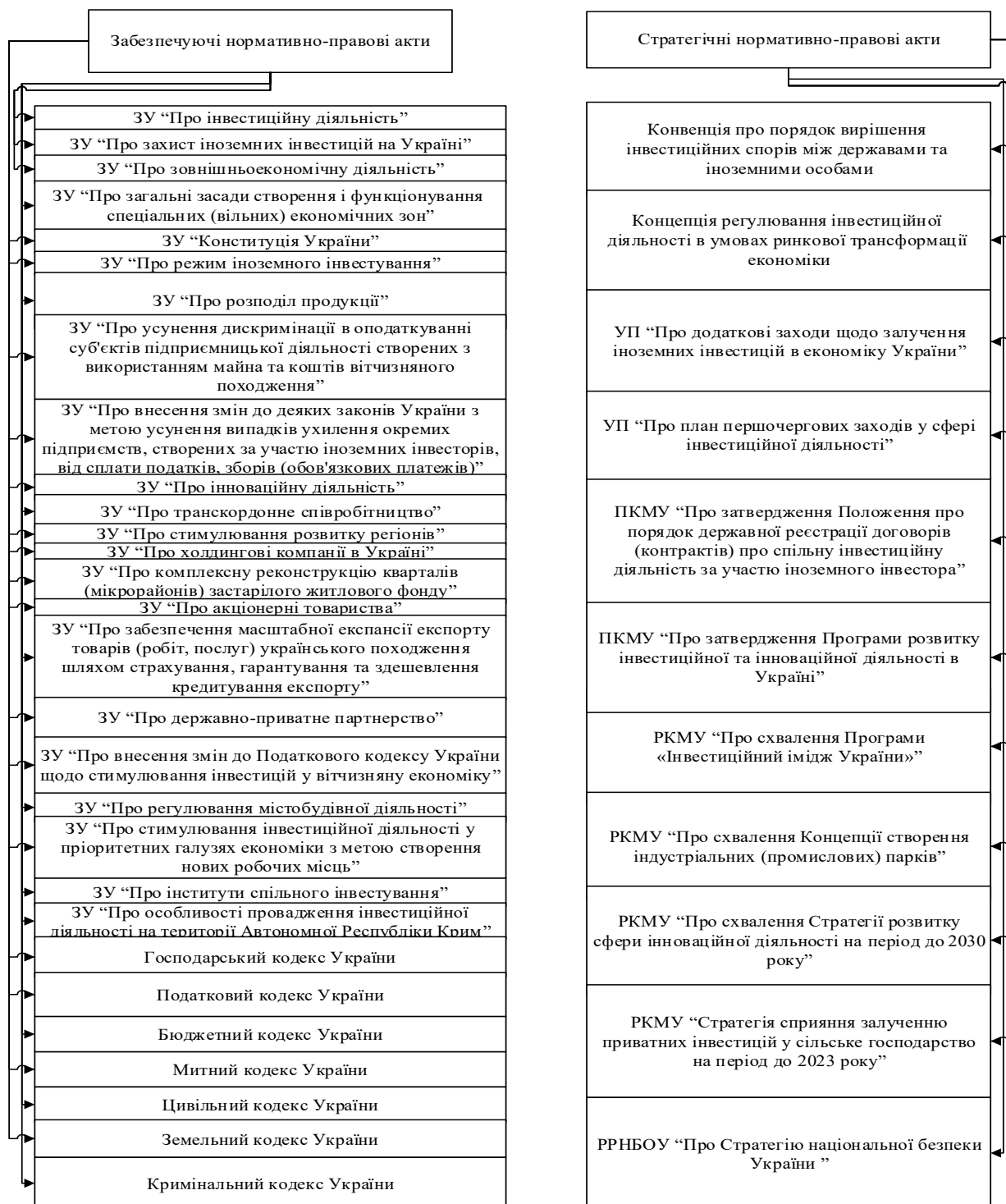

Рис. 1.7. Основні нормативно-правові акти, за допомогою яких здійснюється державне регулювання інвестиційної сфери в умовах сталого розвитку

Джерело: сформовано автором на основі [81-127]

Що стосується Закону України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 р. № 1540а-ХІІ, то вказаний законодавчий акт спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України [83].

За допомогою впровадження в дію Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ на території України запропоновано впровадити такі правові режими для іноземних суб’єктів господарської діяльності, а саме: національний режим; режим найбільшого сприяння; спеціальний режим. Крім цього даний Закон надає дефініцію поняттю “іноземні інвестиції”. Відповідно до цього Закону, одним з підпунктом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є створення рівних можливостей для суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій [84].

Так, у 1992 році було прийнято Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13 жовтня 1992 року № 2673-ХІІ, який визначив порядок створення і ліквідації, механізм функціонування спеціальних (вільних) економічних зон на території України, загальні правові і економічні основи їх статусу, а також загальні правила регулювання відносин суб’єктів економічної діяльності цих зон з місцевими радами народних депутатів, органами виконавчої влади та іншими органами [85].

На подальший розвиток механізму економічного регулювання інвестиційного процесу всі його учасники покладали надії з появою “Концепції регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки” від 1 червня 1995 року №384, затвердженої постановою Кабінету міністрів у 1995 р. Вищенаведена Концепція розглядає такі важливі питання, що стосуються інвестиційної діяльності як: державні пріоритети в інвестиційній діяльності;

основні засади регулювання інвестиційної діяльності; шляхи залучення інвестицій, а також механізми реалізації інвестиційної політики [86].

Головним Законом України, а саме Конституцією, від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР окреслено повноваження державних органів щодо регулювання та координації інвестиційної сфери. Зокрема в останньому зазначено, що Кабінет міністрів України забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування [87].

Ще одним важливим Законом, що допомагає врегулювати питання, які стосуються інвестицій є Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР. За допомогою останнього визначаються основні види та форми іноземних інвестицій, також зауважено таке основне питання як оцінка іноземних інвестицій. Крім того, для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами України [88].

Для окремих суб’єктів підприємницької діяльності, які здійснюють інвестиційні проекти із залученням іноземних інвестицій, що реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери і територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Важливим є також те, що якщо в подальшому спеціальним законодавством України про іноземні інвестиції будуть змінюватися гарантії захисту іноземних інвестицій, то протягом десяти років з дня набрання чинності таким законодавством на вимогу іноземного інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій, зазначені в цьому Законі. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Державні органи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, за винятком випадків здійснення рятівних заходів у разі

стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій. Зазначена реквізиція може бути проведена на підставі рішень органів, уповноважених на це Кабінетом Міністрів України [88].

Специфіка регулювання іноземних інвестицій у спеціальних (вільних) економічних зонах встановлюється законодавством України про спеціальні (вільні) економічні зони. Правовий режим іноземних інвестицій, що встановлюється у спеціальних (вільних) економічних зонах, не може створювати умови інвестування та здійснення господарської діяльності менш сприятливі, ніж встановлені Законом України “Про режим іноземного інвестування”. Спори між іноземними інвесторами і державою з питань державного регулювання іноземних інвестицій та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями підлягають розгляду в судах України, якщо інше не визначено міжнародними договорами України [89].

Згідно з Законом України “Про угоди про розподіл продукції” від 14 вересня 1999 р. № 1039-XIV під час проведення конкурсу на укладення угоди про розподіл продукції, одним з умов при прийнятті рішення про проведення конкурсу на укладення угоди про розподіл продукції приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Міжвідомчої комісії із зазначенням є визначення мінімального розміру інвестицій [89].

Також важливе значення має прийнятий 17 лютого 2000 року Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб’єктів підприємницької діяльності створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» №1457-III, який спрямований на захист конкуренції між суб’єктами підприємницької діяльності, створеними без залучення коштів або майна (майнових чи немайнових прав) іноземного походження, та суб’єктами підприємницької діяльності, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав і свобод громадян України. Вказаним Законом визначено, що спеціальне законодавство України про іноземні інвестиції, а також державні гарантії захисту іноземних інвестицій визначені законодавством України, не регулюють питання

валютного, митного та податкового законодавства, чинного на території України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України (стаття 3 Закону) [90].

Розглянувши Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)” від 20 грудня 2001 р. № 2899-III ми можемо дізнатись, що судові рішення про застосування до підприємств з іноземними інвестиціями, їхніх дочірніх підприємств, а також філій, відділень та інших відокремлених підрозділів державних гарантій захисту інвестицій, винесені на підставі законодавчих актів підлягають виконанню виключно в частині, що не суперечить цьому Закону [91].

Згідно з Законом України “Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2002 р. №40-IV, який визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Одним з джерел фінансування інноваційної діяльності є кошти (інвестиції) будь яких фізичних і юридичних осіб [92].

Законодавство України надає інвестору, в тому числі іноземному, досить широкі можливості у виборі об'єкта інвестування, видів інвестицій, залучення інших учасників до реалізації інвестиційних проектів. При цьому втручання державних органів та посадових осіб у реалізацію договірних відносин між суб'єктами інвестиційної діяльності зверх наданої їм законодавством компетенції не допускається. Зокрема, у 2001 р. був прийнятий Закон України “Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)” від 20 грудня 2001 р. № 2899-III. У 2003 р. було видано Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України”. Він спрямований на подальший розвиток законодавства про іноземні інвестиції. Ним не встановлюються нові правила

здійснення інвестиційної діяльності, а лише визначаються заходи, які мають бути здійснені органами виконавчої влади [93].

Важливим законом, котрий поліпшує інвестиційну діяльність України, а також створює сприятливий інвестиційний клімат є Закон України “Про додаткові заходи щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України” від 2003 р. В даному акті встановлені та окреслені основні завдання для державних органів, які стосуються підвищення привабливості до інвестицій в економіку України [94].

Відповідно до ст. 4 Закону України “Про транскордонне співробітництво” від 26 квітня 2004 р. № 1861-IV метою державної політики у сфері транскордонного співробітництва є створення сприятливих умов для ефективної та взаємовигідної співпраці суб’єктів та учасників транскордонного співробітництва України, підвищення соціально-економічного розвитку регіонів України та рівня життя населення [94].

Згідно з ст. 2 Закону України “Про стимулювання розвитку регіонів” від 8 вересня 2005 р. № 2850-IV стимулювання розвитку регіонів здійснюється на засадах програмно-цільового підходу до розв’язання проблем соціально-економічного розвитку, створення сприятливого інвестиційного середовища в регіонах [95].

Відповідно до ст. 7 Закону України “Про холдингові компанії в Україні” від 15 березня 2006 р. № 3528-IV виконавчим органом Державної керуючої холдингової компанії є правління. Однією з компетенцій Правління є затвердження річних фінансових та інвестиційних планів, а також інвестиційних планів на середньострокову перспективу (3-5 років) корпоративних підприємств Державної керуючої холдингової компанії та здійснення контролю за їх виконанням у встановленому порядку [96].

Згідно з Законом України “Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду” від 22 грудня 2006 р. № 525-V зазначено, що даний закон врегульовує питання, які виникають у зв’язку з реалізацією інвестиційного проекту комплексної реконструкції кварталів

(мікрорайонів) застарілого житлового фонду. Відповідно до ст. 7 органи місцевого самоврядування визначають на конкурсних засадах інвестора-забудовника та укладають з ним інвестиційний договір на виконання інвестиційного проекту комплексної реконструкції кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду [97].

Відповідно до ст. 23 Закону України “Про акціонерні товариства” від 17 вересня 2008 р. № 514-VI інвестор не може здійснювати оплату цінних паперів шляхом взяття на себе зобов’язань щодо виконання для товариства робіт або надання послуг [98].

Ще одним Законом, який допомагає регулювати питання інвестицій та інвестиційної діяльності є Закон України “Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту” від 20 грудня 2016 р. № 1792-VIII. Цим законом врегульовуються питання страхування інвестицій, а саме страхування майнових інтересів інвестора, пов’язаних із втратою інвестицій або їх частини. Відповідно до останнього одними з важливих напрямів державної підтримки експортної діяльності є: здійснення Експортно-кредитним агенством (далі – ЕКА) операцій із страхування експортних кредитів, прямих інвестицій з України та зовнішньоекономічних договорів (контрактів) від комерційних та некомерційних ризиків, перестраховування та надання гарантій; надання ЕКА кредитів з державного бюджету для виплати страхових відшкодувань за договорами страхування експортних кредитів, інвестицій та зовнішньоекономічними договорами (контрактами) від комерційних та некомерційних ризиків. Варто наголосити, що страхування прямих інвестицій з України здійснюється виключно за умови спрямування таких інвестицій на створення інфраструктури, необхідної для розвитку експорту товарів (робіт, послуг) українського походження [99].

Так, зокрема, 1 липня 2010 року прийнято Закон України "Про державно-приватне партнерство" №2404-VI - це нормативно-правовий акт, який заклав

фундамент для стимулювання розвитку співпраці між державним та приватними секторами з метою підвищення конкурентоздатності економіки країни та залучення інвестицій в її економіку, а також започаткував реформування інвестиційної сфери [100].

Окрім цього, Верховною Радою України прийнято Закон України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку”, від 17 листопада 2011р. № 4057-VI положення якого спрямовані на створення привабливого інвестиційного клімату через звільнення від оподаткування доходів, які виникають у разі валютних коливань при внесенні інвестицій, виражених в іноземній валюті [101].

У ст. 15 Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності” від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI зазначено, що обов’язковій державній експертизі підлягають інвестиційні програми (проекти), що реалізуються із залученням бюджетних коштів, коштів державних підприємств, установ та організацій, а також за рахунок кредитів, наданих під державні гарантії [102].

Відповідно до ст. 29 п. 3 для отримання містобудівних умов та обмежень до заяви замовник також додає містобудівний розрахунок, що визначає інвестиційні наміри замовника, який складається у довільній формі з доступною та стислою інформацією про основні параметри об’єкта будівництва [102].

Варто розглянути також Закон України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” від 6 вересня 2012 р. № 5205-VI. Закон визначає основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013-2032 років щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки. Закон спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою запровадження новітніх та енергозберігаючих технологій, створення нових робочих місць, розвитку регіонів [103].

На сьогодні вникає проблема ефективного розміщення фінансових вкладень інвесторів, для подолання даного негативу прийнято Закон України “Про інститути спільного інвестування” від 5 липня 2012 р. №5080-VI. Закон спрямований на забезпечення залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів і визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб’єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб’єктів, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність [104].

Варто звернути увагу на ще один важливий Закон України, який регулює інвестиційну діяльність а території України, тобто на Закон України “Про особливості провадження інвестиційної діяльності на території Автономної Республіки Крим” від 10 жовтня 2013 р. №639-VII. Він спрямований на створення сприятливих умов для комплексного та збалансованого розвитку Автономної Республіки Крим шляхом забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу, залучення інвестицій та оптимального здійснення інвестиційної діяльності. Тобто цей Закон визначає особливості провадження інвестиційної діяльності на території Автономної Республіки Крим як невід’ємної частини України [105].

Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти в інвестиційній сфері, окрім вищевказаних нормативно-правових актів, регулюються також нормами господарського, податкового, бюджетного, митного, цивільного й земельного законодавства, правовими актами про приватизацію, цінні папери та фондовий ринок, концесію тощо.

Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб’єктів господарювання різних форм власності. Господарський кодекс України має на меті забезпечити

зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами [106].

Крім того в даному кодексі зазначено основні напрями економічної політики, що визначаються державою, серед яких присутня також інвестиційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним. Одним із основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання відповідно до даного законодавчого акту є надання інвестиційних, податкових та інших пільг. Важливим є також і те, що суб'єкти господарювання, виключною діяльністю яких є діяльність з управління активами інститутів спільного інвестування, мають право випускати інвестиційні сертифікати [106].

Згідно з Податковим кодексом України від 2 грудня 2012 р. № 2755-VI, врегульовуються відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства. Відповідно до останнього зазначені основні види інвестицій; надано дефініції поняттю “інститути спільного інвестування”, “інвестиційні фонди”; визначено основні характеристики яким повинна відповідати юридична особа, щоб вважатись підприємством з іноземними інвестиціями; охарактеризовано інвестиційні ризики; зазначено порядок оприбуткування інвестиційного прибутку [107].

Відповідно до Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 р. №2456-VI визначаються правові засади функціонування бюджетної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства. Зокрема, у ст. 2 надано визначення поняттю “державний інвестиційний проект” відповідно до якого під останнім розуміють інвестиційний проект, що реалізується шляхом державного інвестування в об’єкти державної власності з використанням державних капітальних вкладень та/або кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії. У ст. 16 окреслено те, що кредити (позики) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів залучаються державою на підставі міжнародних договорів України і відносяться до державних зовнішніх запозичень. Кошти для реалізації таких інвестиційних проектів, а також витрати на обслуговування та погашення відповідних кредитів (позик) передбачаються у законі про Державний бюджет України протягом усього строку дії кредитних договорів. Відповідні міжнародні договори не потребують ратифікації, якщо інше не встановлено законом [108].

Крім того, ст. 251 Митного кодексу України від 13 березня 2012 р. №4495-VI зазначено порядок митного оформлення іноземних інвестицій відповідно до якого митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в першочерговому порядку [109].

Згідно з ст. 223 Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. №2341-III зазначено, відповідальність за підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, тобто внесення уповноваженою особою в документи, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів, завідомо неправдивих відомостей, якщо це заподіяло значну матеріальну шкоду інвесторові в цінні папери, - карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Відповідно

до ст. 232 даного Кодексу ненадання службовою особою емітента інвестору в цінні папери (у тому числі акціонеру) на його письмовий запит інформації про діяльність емітента в межах, передбачених законом, або надання йому недостовірної інформації, якщо це заподіяло інвестору в цінні папери (у тому числі акціонеру) матеріальну шкоду в значному розмірі, - караються штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого [110].

Цивільним кодексом України від 16 січня 2001 р. №435-IV регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. У ст. 152 зазначено, що порядок створення, діяльності та припинення корпоративних інвестиційних фондів регулюється законодавством про інститути спільного інвестування [111].

У розділі X Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 р. №2768-III зазначено, що надання в оренду земельних ділянок інвесторам на виконання інвестиційних договорів, укладених до 1 січня 2008 року, згідно з рішеннями органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, умовою яких було надання цими органами інвесторам таких земельних ділянок, здійснюється без проведення аукціонів. У ст. 134 окреслено, що надання земельних ділянок суб'єктам господарювання, що реалізують відповідно до Закону України "Про особливості провадження інвестиційної діяльності на території Автономної Республіки Крим" зареєстровані в установленому порядку інвестиційні проекти. Надання такої земельної ділянки у власність здійснюється згідно із законодавством після завершення строку реалізації інвестиційного проекту за умови виконання суб'єктом господарювання договору про умови реалізації цього інвестиційного проекту на території Автономної Республіки Крим [112].

Відповідно до ст. 2 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" від 30 жовтня 1996 р. № 448/96-ВР державне регулювання

ринку цінних паперів здійснюється з метою забезпечення рівних можливостей для доступу емітентів, інвесторів і посередників на ринок цінних паперів. Крім цього у ст. 3 зазначено, що державне регулювання ринку цінних паперів здійснюється у формі створення системи захисту прав інвесторів і контролю за дотриманням цих прав емітентами цінних паперів та особами, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів [113].

У ст. 50 Закону України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. №2121-III зазначено, що банки мають право здійснювати інвестиції лише на підставі письмового дозволу Національного банку України. Крім того в даному законі надано класифікацію банків, відповідно до якої за спеціалізацією банки можуть бути ощадними, інвестиційними, іпотечними, розрахунковими (кліринговими) [114].

У ст. 6 Закону України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” від 5 квітня 2001 р. № 2346-III зазначено, що банки мають право відкривати рахунки резидентам України (юридичним особам, їх відокремленим підрозділам, фізичним особам), нерезидентам України (юридичним особам, представництвам юридичних осіб в Україні, інвестиційним фондам та компаніям з управління активами, що діють від імені таких інвестиційних фондів, фізичним особам) [115].

У ст. 3 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 р. №3480-IV зазначено, що в Україні у цивільному обороті можуть бути такі групи цінних паперів: інвестиційні сертифікати, акції корпоративного інвестиційного фонду. Крім цього в цьому Законі відмічено основні характеристики останніх [116].

Відповідно до Закону України “Про валюту і валютні операції” від 21 червня 2018 р. № 2473-VIII, визначено правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов’язки суб’єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства. У ст. 5 даного Закону зазначено, що усі розрахунки на території України проводяться виключно

у гривні, крім розрахунків за: операціями зі здійснення іноземних інвестицій та повернення іноземному інвестору прибутків, доходів (у тому числі дивідендів) та інших коштів, одержаних на законних підставах у результаті здійснення іноземних інвестицій [117].

Варто зазначити, що у ст. 2 Закону України “Про приватизацію державного і комунального майна” від 18 січня 2018 р. №2269-VIII зазначено мету та принципи приватизації, тобто основною метою приватизації є прискорення економічного зростання, залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, зменшення частки державної або комунальної власності у структурі економіки України шляхом продажу об’єктів приватизації ефективному приватному власнику. Одним з важливих принципів приватизації також є створення сприятливих умов для залучення інвестицій [118].

Згідно з Законом України “Про концесію” від 03 жовтня 2019 р. №155-IX визначає правові, фінансові та організаційні засади реалізації проектів, що здійснюються на умовах концесії, з метою модернізації інфраструктури та підвищення якості суспільно значущих послуг. Зокрема, у ст. 406.1. всі інвестиційні проекти, що відповідають ознакам державно-приватного партнерства, мають бути реалізовані лише із застосуванням вимог цього Закону України “Про концесію” [119].

Варто відмітити те, що державне регулювання в інвестиційній сфері також здійснюється за допомогою значної кількості указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України тощо. основними серед них є наступні:

- постанову Кабінету Міністрів України від 30 січня 1997 року № 112 «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора» відповідна постанова визначає порядок подання документів, їх розгляду та здійснення державної реєстрації договорів (контрактів) про виробничу кооперацію, спільне

виробництво та інші види спільної інвестиційної діяльності за участю іноземного інвестора [120].

- розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 року № 477 «Про схвалення Програми «Інвестиційний імідж України» згідно з ним ця програма передбачає поліпшення іміджу України у сфері залучення інвестицій шляхом здійснення заходів щодо широкомасштабного висвітлення здобутків у формуванні сприятливого інвестиційного клімату та активізації інвестиційної діяльності в Україні [121].

- Указ Президента від 10 квітня 2006 року № 300 «Про план першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності» встановлює спеціальні режими стимулювання інвестиційної діяльності. У пункті 12 зазначено, що варто забезпечити запровадження компенсаційних механізмів для інвесторів, які працюють у спеціальних (вільних) економічних зонах та на територіях пріоритетного розвитку зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності і сумлінно виконують умови договорів; удосконалити порядок проведення валютних операцій в процесі здійснення інвестиційної діяльності, в тому числі при реінвестуванні та поверненні інвестицій; стимулювати створення інноваційних центрів, інвестиційних бізнес-інкубаторів, технологічних парків за спеціалізацією. Одним з важливих аспектів є також створення позитивного іміджу України. У прикінцевому положенні даного Указу зазначено, що варто сприяти набуттю державною установою, яка сприяє залученню іноземних інвестицій, членства у Міжнародній асоціації агентств сприяння інвестиціям [122].

- розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 року №447 «Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків» одними з головних завдань даної концепції є внесення змін до актів законодавства з метою запровадження спрощеного порядку надання земельних ділянок органам управління індустріальними (промисловими) парками і особливостей реєстрації таких органів та інвесторів; визначення механізму стимулювання залучення

коштів для реалізації інвестиційних проектів створення індустріальних (промислових) парків [123].

Крім вищенаведених нормативно-правових актів наявні також Стратегії, які спрямовані на забезпечення інвестиційної діяльності, а також створення сприятливого інвестиційного клімату. Одним із головних документів, які спрямовані на розвиток інвестицій, а також забезпечення інвестиційної безпеки є “Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року” від 10 липня 2019 р. №526-2019-р. Мета Стратегії полягає у розбудові національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що передбачає створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від них, залучення інвестицій в інноваційну діяльність. Реалізація Стратегії забезпечить збільшення частки інвестицій у нематеріальні активи від усього обсягу капітальних інвестицій [124].

“Стратегія сприяння залученню приватних інвестицій у сільське господарство на період до 2023 року” від 5 липня 2019 р. №595-2019-р спрямована на вдосконалення організаційно-економічних та правових умов для сприяння залученню приватних інвестицій у сільське господарство (зокрема в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку системного проекту “Програма “Прискорення приватних інвестицій у сільське господарство України”), що дасть змогу збільшити експорт сільськогосподарської продукції, забезпечити національну продовольчу безпеку та стійке економічно ефективно та екологічно збалансоване зростання аграрної галузі [125].

Відповідно до Указу Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року №287/2015 "Про Стратегію національної безпеки України" у цьому документі зазначено, що ключовою умовою нової якості економічного зростання є забезпечення економічної безпеки шляхом створення найкращих у Центральній і Східній Європі умов для інвесторів,

залучення іноземних інвестицій у ключові галузі економіки, зокрема в енергетичний і транспортний сектори, як інструменту забезпечення національної безпеки [126].

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні” від 2 лютого 2011 р. №389 пріоритетами розвитку економіки на інноваційній основі є провадження освітньої, наукової та науково-технічної діяльності, здійснення заходів з концентрації інвестиційних ресурсів на реалізації інвестиційних та інноваційних проектів [127].

Отже, сьогодні в Україні існує чимала кількість нормативно-правових актів, що врегульовують відносини в інвестиційній сфері, також варто зазначити, що в Україні загалом створена відповідна правова база для інвестиційної діяльності. Усі перераховані вище нормативно-правові акти та законопроекти спрямовані на вдосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та мають свій предмет та цілі. Тобто ця сформована регуляторна система свідчить про те, що сьогодні держава вживає низку заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності в Україні саме через закріплення на законодавчому рівні відповідних принципів та правил щодо її здійснення. Крім того, сьогодні в українському законодавстві немає закону, який би регулював питання безпеки інвестицій. Незважаючи на певні проблеми, які існують у сфері інвестиційної діяльності, органи державної влади намагаються активно працювати над регулюванням відносин в інвестиційній сфері, а національне інвестиційне законодавство набуває стабілізаційних особливостей.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного дослідження теоретико-методичних засад державного управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, розглянутої економічної сутності і значення інвестиційної безпеки у розвитку економіки, а також нормативно-правового регулювання інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку можна зробити такі висновки:

– сучасні трактування концепції сталого розвитку та підходів до визначення інвестиційної безпеки зумовлюють необхідність визначення рівня інвестиційної безпеки держави. Водночас, існують певні індикатори, котрі її визначають та зумовлюють визначення екологічної складової під час процесу інвестування, як такої, що зосереджена на покращення екологічної ситуації, збереженні біорізноманіття, енергозбереження та енергоефективності, забезпечення стійкості (сталості) функціонування фізичних й екологічних систем.

– необхідно розробити певний механізм, який дозволяв би залучати іноземні інвестиції в економіку держави та, гарантував інвесторам захист їх вкладень в певну територію держави, що в свою чергу підвищуватиме інвестиційний імідж держави при цьому враховуючи сучасні екологічні стандарти.

– удосконалення функціонування інститутів управління, формалізація взаємовідносин, які виникають в процесі вирішення суспільних та приватних проблем дозволить дотримуватись обов'язкового виконання юридичних норм поведінки людей. Незважаючи на значну кількість чинних нормативно-правових актів у сфері інвестицій, наразі відсутній Закон щодо “Про інвестиційну безпеку держави”, який має містити основні принципи та положення, які надавали б, захист інвесторам та захищали б від “псевдоінвесторів”.

Основні результати дослідження, отримані в розділі, опубліковано в наукових статтях у фахових виданнях: [21], [128], [129]; збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях: [130], [131], [132], [133], [134], [135], [136], [137], [138], [139].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горник В.Г. Державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2019. № 5. С. 79-84.
2. Ліпич Л., Савчук Л. Індикатори інвестиційної безпеки держави. Економічний форум. 2019. № 1(3). С. 26 – 30.
3. Недашківський М. М., Подгорна К. Ю. Інвестиційна безпека України в сучасних умовах. Зб. наук. пр. Нац. ун-ту державної податкової служби України. 2012. № 1. С. 274 – 280.
4. Побережна Н. М. Інвестиційна складова економічної безпеки. Вісн. Нац.технічного ун-ту «ХПІ». Сер. «Технічний прогрес та ефективність виробництва». 2013. № 67. С. 179 – 185.
5. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с
6. Любімов В. І. Поняття та критерії інвестиційної безпеки. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=136> (дата звернення: 24.12.2019).
7. Приходько В. П. Інвестиційна безпека як важливий чинник подолання фінансово-економічної кризи. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 16. С. 6 – 9.
8. Томарева В. В. Параметри та шляхи забезпечення інвестиційної безпеки національної економіки на регіональному рівні. Держава та регіони. 2011. № 3. С. 253 – 257.
9. Новікова К. І., Новікова Л.Ф. Сучасний стан інвестиційно-інноваційної безпеки України. Ефективна економіка. 2014. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_43 (дата звернення: 25.12.2019)
10. Юркевич О. М. Оцінка рівня інвестиційної безпеки в Україні. Міжнародна економічна політика. 2012. Ч. 2. С. 402 – 407

11. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 608 с.
12. Мошенський С. І. Інвестиційна безпека в системі забезпечення економічної безпеки держави: поняття, категорії, сутність. Наука молода. 2008. № 10. С. 166 – 171.
13. Макух А., Руснак Л. Інвестиційна безпека України в системі світової економічної безпеки. *Advanced technologies of science and education*. XIV Міжнар. наук. інтернет-конф. URL: <http://intkonf.org/makuh-a-rusnak-l-investitsiyna-bezpekaukrayini-v-sistemi-svitovoyiekonomichnoyi-bezpeki/> (дата звернення: 25.12.2019).
14. Мещеряков А. А., Новікова Л. Ф. Інвестиційна безпека держави. Вісн. Академії митної служби України. 2013. № 2. С. 23 – 29.
15. Губенко І. В. Монетарна обумовленість інвестиційної складової економічної безпеки національної економіки. *Економіка і регіон*. 2012. № 5. С. 75 – 80.
16. Татаренко Н. О., Поручник А. М. Теорії інвестицій: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 160 с.
17. Анісімова О. М., Картечева О. С. Інвестиційна безпека підприємства в контексті економічної безпеки: сутність, зміст, оцінка і система управління // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2012. Вип. 1. Т. 2. С. 293–297.
18. Лаговська О. А., Берляк Г. В. Сутність інвестиційної безпеки підприємства та її місце у системі економічної безпеки // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2013. № 4. С. 74–81 (дата звернення: 25.12.2019).
19. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія. 2-ге вид., перероб. Київ : НІСД, 2015. 348 с.
20. Наконечна О. С., Ніколаюк В. В. Інвестиційна безпека промислових підприємств: науково-методичні підходи до оцінювання // Східна Європа:

економіка, бізнес та управління. 2016. Вип. 4 (04). С. 205–209 (дата звернення: 25.12.2019).

21. Лисачок А. В. Механізми управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку: трактування сутності понять. Державне управління та місцеве самоврядування. Серія: Теорія та історія державного управління. 2020. Вип. 2(45). С. 34-44. DOI: 10.33287/102017.

22. Міщук Є. В., Адамовська В.С. Аналіз загроз інвестиційній безпеці підприємства та інвесторів. Економіка та держава. 2015. №1. С. 31-32.

23. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія К.: КНЕУ. 2005. С. 56-57.

24. Нікитенко Д. В. Загрози інвестиційній безпеці держави: сутність та класифікація. Ефективна економіка. 2019. №12(2018). URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/100.pdf (дата звернення: 05.07.2020) DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.98

25. Токар В.В., Ткаленко С.І. Інвестиційна безпека в умовах фінансової глобалізації. Вчені записки університету “КРОК”. 2019. №1 (53). С.197-205. URL: <https://snku.krok.edu.ua/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/download/165/186/435> (дата звернення: 07.02.2020)

26. Родіонова Т.А. Дохідність іноземних інвестицій в країнах з ринком, що формується: вплив на зовнішні дисбаланси: монографія. Одеса: ОНУ, 2015. 173 с.

27. Graff S. Materials Recovery for the Future (MRFF). URL: <https://recycle.com/staff/susan-graff/> (дата звернення: 08.03.2020).

28. Бурик З. М. Трактування сутності понять: сталий розвиток, державне управління, державне регулювання, державне регулювання сталого розвитку. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2017. Вип. 21. С. 10 – 19. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/E-21.pdf> (дата звернення: 08.03.2020)

29. Драгомирецька Н. Концепції сталого розвитку: теоретично-історичний аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. Серія: Теорія та історія державного управління. 2019. Вип.1(40). С.6-12.

30. Сокіл О. Концептуальні основи сталого розвитку в економічних та облікових теоріях. Ефективна економіка. 2016. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5194> (дата звернення: 15.03.2020).
31. Кухар В.П. Проблеми України – перехід до сталого розвитку (точка зору екоотоксиколога). URL: http://medved.kiev.ua/arhiv_mg/stat_98/98_3_1.htm (дата звернення: 20.03.2020).
32. Дорогунцов С., Ральчук О. Сталий розвиток – цивілізаційний діалог природи і культури. Вісн. НАН України. 2001. № 10. С. 16 – 32
33. Хвесик М., Бистряков І. Парадигмальний погляд на концепт сталого розвитку України. Економіка України. 2012. № 6. С. 4 – 12.
34. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. Вісн. Національної академії наук України. 2002. № 2. С. 31 – 40.
35. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Данилишин Б. М. [та ін.]. Київ: РВПС України, 1999. 716 с
36. Герасимчук З. В., Хвищун Н. В. Сталий розвиток регіону на засадах екологістики. Інноваційна економіка. 2012. № 2(28). С. 158 – 162.
37. Моїсеєв М. М. Сталий розвиток чи стратегія перехідного періоду. Зелений світ. 1995. № 14. С. 3 – 5.
38. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. / за заг. ред. Л. Г. Мельника. Суми: Університет. кн., 2005. 654 с.
39. Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення: монографія. Львів : Сполом, 2020.
40. Охотський Є.В. Державне управління : навчально-методичний комплекс / Є.В.Охотський. Хар. ін-т.ім.В.Н. Каразіна. — Х.: ХНУ В.Н.Каразіна, 2008. — С. 32–33.
41. Кравченко О. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління». Державне управління: удосконалення та розвиток. 2009. Вип. 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56> (дата звернення: 25.03.2020).

42. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 608 с.

43. Ліпенцев А. В., Поляк О. В. Основні напрямки формування механізмів надання управлінських послуг органами влади. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2008. Вип. № 2. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/tppd/2008-2/08lavrov.htm/08lavrov.htm> (дата звернення: 30.04.2020)

44. Рудніцька Р. М., Сидорчук О.Г. Сутність та зміст механізмів державного управління та принципів їх функціонування. Публічне управління: теорія та практика. 2014. Вип. 4. С. 50-60.

45. Авер'янов В. Б. Державне управління в Україні: навч. посіб. Київ: [б. в.], 1999. 266 с

46. Бакуменко В. Д., Безносенко Д. О. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами: науководослідна робота. Київ: НАДУ; Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України, 2006. 41 с.

47. Васильєва М. В. Державний фінансовий контроль в управлінні регіонами: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05, 08.00.10. Київ, 2003. 182 с.

48. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Київ: Атіка, 2003. 576 с.

49. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування. 2008. № 1. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf (дата звернення: 24.12.2019).

50. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. Київ: УАДУ, 1998. 160 с.

51. Амосов О. Ю. Перетворення механізмів державного регулювання економічного розвитку. Державне управління та місцеве самоврядування. 2001. № 2. С. 10 – 16.

52. Дідківська Л. І., Головка Л.С. Державне регулювання економіки : навч. посіб. 5-те вид. К. : Знання, 2006. 213 с
53. Політична економія : підручник / [Федоренко В. Г., Діденко О. М., Руженський М. М., Іткін О. Ф.] ; за наук. ред. В. Г. Федоренка. К. : Алерта, 2008. 487 с
54. Адамовська В.С. Механізм державного регулювання економіки та вибір напрямку економічної політики в сучасних умовах господарювання. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1063> (дата звернення: 08.05.2020).
55. Приходько В.П. Механізм державного регулювання та управління економічною безпекою. Інвестиції: практика та досвід. Серія: Економічна наука. 2013. №15. С.6-8.
56. Бутенко В.М. Формування моделі державного регулювання розвитку біоекономіки. Економіка та управління національним господарством. 2018. №9. С.37-42.
57. Сизоненко О.В. Теоретичні підходи до формування механізмів державного управління сталим розвитком територій. Молодий вчений. 2018. №11(63). С.987-992.
58. Чечель О.М. Принципи та механізм державного регулювання економіки. Вісник АМСУ. Серія: Державне управління. 2013. № 2 (9). С.103-111.
59. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/ed20151210#Text> (дата звернення: 25.04.2020).
60. Степаненко С. В. Проблеми теорії і методології державного регулювання економічного розвитку в умовах трансформаційних змін у суспільстві. Актуальні проблеми державного управління, 2013, Вип. 2. С.23.
61. Євтушенко О.Н., Андріяш В.І. Державне управління: навчальний посібник. Ч.2. Миколаїв: ЧДУ. 2014. 248 с.

62. Труш О. О. Механізми реалізації державної політики у сфері цивільного захисту в Україні. Теорія та практика державного управління, 2010. №4. С. 420-426.

63. Ганцюк Т. До проблеми визначення елементів комплексного механізму державного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. 2014. №3. С.17-26.

64. Кулініч О. А., Єсінова Н. І., Зарецька Л. М. Комплексний механізм кадрового менеджменту підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2016. №2 (1). С.42-50.

65. Рогоза, М. Є., Вергал, К. Ю.. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ. 2016. 136с.

66. Голинська О. В.. Механізми державного управління бюджетами через інструменти програмно-цільового методу: монографія. Одеса: ВМВ.2013. 272с.

67. Україна та європейська інтеграція: публічно-правові аспекти / [Авер'янов В. Б. та ін.] ; за заг. ред. В. Б. Авер'янова, С. Ф. Демченка ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Преса України, 2010. 631 с.

68. Скакун О.Ф. Теорія права та держави: навчальний посібник. Харків: Консум. 2016. 524 с.

69. Гацуля О. Розвиток галузевого управління у сфері фізичної культури та спорту: концептуальні засади. Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 1(24). С.176-185.

70. Скрипченко Н. Використання стратегічного менеджменту для забезпечення стійкого регіонального розвитку. Теорія та історія державного управління. 2013. №4(19). С.77-89.

71. Ткач Є. Ю. Програмно-цільовий механізм державного управління системою охорони здоров'я. Держава та регіони. Сер.: Державне управління. 2013. №3 С.91-95.

72. Мельник О. Г. Формування інформаційного механізму розвитку інноваційних систем. Актуальні проблеми економіки. 2016. №12. С.19-28.

73. Соціологія короткий енциклопедичний словник – 2020. URL: <https://subject.com.ua/sociology/dict/271.html> (дата звернення: 30.04.2020).

74. Харченко В.А. Механізм формування системи стратегічного управління розвитком промислового підприємства. Економіка промисловості. 2014. №4(68). С.97-104.

75. Демчук Н.І. Механізм планування стратегічного розвитку на рівні суб'єктів господарювання. Економіка АПК. 2015. №13. С.42-48.

76. Барановський О.І., Мороз М.О. Інвестиційна складова фінансової безпеки. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2017. Вип.1. С. 46-59.

77. Бондарук Т. Г., Бондарук О. С. Інвестиційна безпека держави: стратегічні цілі та механізм забезпечення. Статистика України. 2019. №2. С.83-91.

78. Дацій Н.В. Механізм реалізації інвестиційної безпеки як системи взаємодії з іншими явищами та процесами. Інвестиції: практика та досвід. 2019. №10. С.3-5.

79. Bondaruk T. G., Bondaruk O. S., Bondaruk I. S. Conceptual basis of mechanism of ensuring budget security. Науковий вісник Полісся. 2017. № 3 (11). Ч. 1. С. 21–28

80. Малютін О.К. Делокалізація інвестиційних вкладень з метою вирівнювання регіональних точок зростання національної економіки. Бізнесінформ. 2012. №9. С.123-126.

81. Про ратифікацію конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами: Закон України від 16.03.2000 №1547-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1547-14#Text> (дата звернення: 25.05.2020).

82. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 27.05.2020).

83. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 № 1540а-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text> (дата звернення: 27.05.2020).
84. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 27.05.2020).
85. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 № 2673-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text> (дата звернення: 29.05.2020).
86. Про затвердження Концепції регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки: Постанова КМУ від 01.06.1995 №384. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-95-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.05.2020).
87. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.05.2020).
88. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.05.2020).
89. Про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 № 1039-ХІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14/ed19990914#Text> (дата звернення: 01.06.2020).
90. Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження: Закон України від 17.02.2000 №1457-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1457-14#Text> (дата звернення: 05.06.2020).
91. Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): Закон України від

20.12.2001 № 2899-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-14#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

92. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 №40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

93. Про додаткові заходи щодо залучення іноземних інвестицій в економіку України: Указ Президента України від 04.08.2003 №580/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2003#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

94. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 26.04.2004 №1861-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

95. Про стимулювання розвитку регіонів від 08.09.2005 № 2850-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2850-15#Text> (дата звернення: 05.06.2020).

96. Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006 №3528-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-15#Text> (дата звернення: 10.06.2020).

97. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду: Закон України від 22.12.2006 № 525-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/525-16#Text> (дата звернення: 10.06.2020).

98. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text> (дата звернення: 10.06.2020).

99. Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту: Закон України від 20.12.2016 р. № 1792-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1792-19#Text> (дата звернення: 13.06.2020).

100. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 №2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

101. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку: Закон України від 17.11.2011р.

№ 4057-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4057-17#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

102. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

103. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 06.09.2012 № 5205-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

104. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 №5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

105. Про особливості провадження інвестиційної діяльності на території Автономної Республіки Крим: Закон України від 10.10.2013 №639-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-18#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

106. Господарський кодекс України від 16.12.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 18.06.2020).

107. Податковий кодекс України від 02.12.2012 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.06.2020).

108. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

109. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 17.06.2020).

110. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 18.06.2020).

111. Цивільний кодекс України від 16.01.2001 р. №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.06.2020).

112. Земельний кодекс України від 25.10.2001 №2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 20.06.2020).

113. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.06.2020).

114. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 №2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 20.06.2020).

115. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення: 22.06.2020).

116. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 №3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/print1491296480899025#Text> (дата звернення: 22.06.2020).

117. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 23.06.2020).

118. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18.01.2018 №2269-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text> (дата звернення: 23.06.2020).

119. Про концесії: Закон України від 03.10.2019 №155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14#Text> (дата звернення: 23.06.2020).

120. Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора: Постанова КМУ від 30.01.1997 № 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112-97-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.06.2020).

121. Про схвалення Програми «Інвестиційний імідж України»: Розпорядження КМУ від 17 серпня 2002 року № 477. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/477-2002-%D1%80#Text> (дата звернення: 23.06.2020).

122. Про план першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності: Указ Президента України від 10.04.2006 № 300. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300/2006#Text> (дата звернення: 25.06.2020).

123. Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків: Розпорядження КМУ від 01.08.2006 №447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.06.2020).

124. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 10.07.2019 №526-2019-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.06.2020).

125. Про схвалення Стратегії сприяння залученню приватних інвестицій у сільське господарство на період до 2023 року: Розпорядження КМУ від 05.07.2019 №595-2019-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.06.2020).

126. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 № № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 25.06.2020).

127. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова КМУ від 02.07.2011 №389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.06.2020).

128. Бурик З. М., Лисачок А. В. Основні принципи державного регулювання сталим розвитком. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2020. № 1. С. 13–19.

129. Лисачок А. В. Сучасний стан нормативно-правового регулювання інвестиційної безпеки держави. Науковий вісник: державне управління. 2020. № 2 (4). С. 214-227.

130. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Інвестиційна безпека держави як запорука інвестиційної привабливості України. *Modern science and practice : abstracts of XV international scientific and practical conference*. (April 20, 2020). Varna, Bulgaria, 2020. P. 62-66.

131. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Держава як головний суб'єкт у процесі забезпечення інвестиційної безпеки держави. *Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference «Theoretical foundations of modern science and practice»* (April 06-07, 2020). Melbourne, Australia, 2020. P. 133-136.

132. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Основні загрози інвестиційній безпеці України та шляхи їх подолання. *The X th International scientific and practical conference «Modern approaches to the introduction of science into practice»* (March 30-31, 2020). San Francisco, USA 2020. P. 134-139.

133. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Основні функції механізму управління інвестиційною безпекою: трактування сутності понять. INTERNATIONAL Scientific Conference Eastern European Conference of Management and Economics (2; 2020; Ljubljana). 2020. PP. 133-135.

134. Лисачок А. В. Інвестиційна безпека як важлива компонента національної безпеки країни у процесі реформування публічного управління. *Трансформація системи публічного управління створенням здоров'язберезжувального та безпечного простору України (модернізація, інновації, розвиток) : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 22 червня 2020 р. / за заг. ред. О. І. Пархоменко-Куцевіл. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2020. С. 37-39.*

135. Лисачок А. В., Котик О. В. Інвестиційна безпека як ключовий фактор конкурентоспроможності економіки України. *The 3 th International scientific and*

practical conference "Man and environment, trends and prospects" (February 10-11, 2020) SH SCW "NEW ROUTE" Tokyo, Japan 2020. С.26-31.

136. Лисачок А.В. Взаємозв'язок категорій «інвестиційна безпека» та «соціальний розвиток держави. Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XIV наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. – 355 с. – Укр., рос. та англ. мовами. (С. 109-111).

137. Лисачок А.В. Основні правові аспекти формування національної антикорупційної політики та її вплив на механізм управління інвестиційною безпекою. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика : матеріали XII наук.-практ.конф. 17 груд. 2020 р., м Дніпро за заг. ред . Л.Л. Прокопенка.-Д : ДРІДУ НАДУ, 2020. - 176 с. (С.157-160)

138. Лисачок А.В. Особливості формування системи державного управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку. Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених в рамках заходу «Школа розвитку молоді» (Київ, 25 листоп. 2020 р.) / за заг. ред. А. Савкова, М. Білинської, О. Петроє, І. Дегтярьової. Київ : НАДУ, 2020. 312 с. (С. 144-145).

139. Лисачок А.В. Економічна безпека ОТГ: державно-управлінський аспект. Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 30 жовтня – 29 листопада 2019 р. / за заг. ред. І.А. Чикаренко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 188-191.

РОЗДІЛ 2.

СТАН ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1. Оцінка стану інвестиційної безпеки України на міжнародному рівні

У сучасному економічному світі безпеку розглядають як певну систему властивостей, яка знаходить своє відображення у всіх сферах суспільного життя, а також має значний вплив на розвиток людини, суспільства, держави. Оскільки економічна безпека є важливою складовою національної, вона відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною спроможністю держави, воєнно-економічним потенціалом та національною безпекою. Основним суб'єктом економічної безпеки виступає держава. Незважаючи на це сьогодні існують суперечності між окремими громадянами й державою, що виявляється у своєрідному конфлікті інтересів та зумовлює соціальну напругу. Відповідна тенденція пояснюється тим, що з одного боку держава є гарантом економічної безпеки громадян, а з іншого – джерело загроз.

Крім того, інвестиційна безпека має кількісні та якісні критерії. Кількість показники (критерії) безпечного стану економіки не повинні перевищувати (бути меншими) за порогові значення індикаторів інвестиційної сфери. Тобто обсяг інвестицій має бути достатнім для забезпечення економічного зростання держави, а не лише для самовідтворення економіки, тобто він має перевищувати значення 17% ВВП [1, с. 201]. Існує набір певних показників та індикаторів, за допомогою яких можна точно визначити поточну інвестиційну безпека держави. На їх основі відбувається коригування довгострокових планів розвитку національної економіки. Інвестиційна безпека може бути оцінена на трьох рівнях: міжнародному, національному та регіональному.

Сучасний міжнародний ринок інвестицій характеризується активною конкурентною боротьбою між різними країнами світу за залучення іноземного

капіталу за рахунок створення ними сприятливого інвестиційного клімату [2, с.201]. Створення сприятливо інвестиційного середовища насамперед включає в себе сукупність політичних, правових, економічних і соціальних умов, які забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів [3]. Під час прийняття інвестором рішення про інвестування в ту чи іншу країну особливе значення приділяється міжнародним рейтингам, зокрема, інвестор досліджує які позиції демонструє країна за ключовими показниками в окремих світових рейтингах серед яких є:

- Індекс регуляторної обмеженості прямих іноземних інвестицій (FDI Regulatory Restrictiveness Index) – визначає обмеження для інвестицій в країнах по чотирьох основних напрямках: обмеження іноземного капіталу; механізми перевірки або затвердження інвестицій; обмеження щодо працевлаштування іноземців в якості ключового персоналу; експлуатаційні обмеження (наприклад обмеження на створення підрозділів, повернення капіталу з країни або права власності на землю). Обмеження оцінюються за шкалою від 0 (відкрито) до 1 (закрито) [4];

- Індекс бюджетної прозорості (Open Budget Index) – цей індекс оцінює доступ громадськості до інформації про те, як центральна влада залучає та витрачає державні ресурси. Показник прозорості 61 (із 100) або вище вказує на те, що країна, ймовірно, публікує достатньо матеріалів для підтримки інформованого громадського обговорення бюджету [5];

- Індекс соціального прогресу (Social Progress Index) – вимірює, наскільки країни забезпечують соціальні та екологічні потреби своїх громадян. П'ятдесят чотири показники у сферах основних людських потреб, основ добробуту та можливості прогресу показують відносну ефективність країн [6];

- Індекс розвитку людського капіталу (Human Capital Index), – вимірює майбутній обсяг людського ресурсу (тобто навичок, знань, здоров'я, які має працівник), що їх народжені сьогодні діти матимуть на момент досягнення 18-річного віку [7];

- Індекс свободи преси (Press Freedom Index) – рейтинг країн, що публікується щорічно організацією «Репортери без кордонів» та базується на її оцінці власних відомостей щодо свободи преси у світі [8];
- Індекс щастя населення (World Happiness) – вимірює суб'єктивний рівень добробуту, на основі якого складають рейтинг щастя, оцінюваний за трьома показниками: оцінка рівня життя, позитивні емоції, негативні емоції [9];
- Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) – всеосяжне дослідження і супутній йому рейтинг країн світу, за показником економічної конкурентоспроможності [10];
- Індекс економічної свободи (The Index of Economic Freedom) – показник, який щорічно розраховується Wall Street Journal і Heritage Foundation для більшості країн світу [11];
- Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) – країни у рейтингу впорядковані за показником рівня корупції, який ґрунтується на оцінках підприємців та аналітиків [12];
- Індекс демократії (Democracy Index) – класифікація 167 країн світу, складена «Economist Intelligence Unit» за рівнем розвитку в них демократії [13];
- Індекс прав власності (International property rights index) – оцінка індивідуальних прав власності на приватну власність у країнах світу. Індекс зосереджений на трьох основних чинниках. До них належать: правове та політичне середовище (LP), права фізичної власності (PPR) та права інтелектуальної власності (IPR) [14, с.23].
- Індекс процвітання (Prosperity index) – за допомогою цього показника можна оцінити світове багатство і благополуччя [15].
- Рейтинг нестійких держав (Fragile states index) – за допомогою цього показника можна проаналізувати здатність держави контролювати цілісність своєї території, політичну, демографічну, економічну та соціальну ситуацію в країні [16].

- Глобальний індекс підприємництва (Global entrepreneurship index) – щорічний індекс, який вимірює здоров'я екосистем підприємництва в 137 країнах [17].
- Глобальний індекс інновацій (Global innovation index) – за допомогою цього індексу можливо оцінити спроможність та успіх країни в інноваціях [18, с.6].
- Глобальний індекс тероризму (Global terrorism index) – це комплексний показник, що складається з чотирьох показників: інцидентів, смертельних випадків, травм та пошкодження майна [19].
- Індекс щастя (Happiness index) – головна ідея рейтингу країн світу за рівнем щастя населення – це зосередження в міжнародних порівняльних дослідженнях на економічних показниках, таких як рівень валового внутрішнього продукту на душу населення та інших не надає об'єктивної картини щодо відчуття свого добробуту, його змін і сталого розвитку [20, с.7].
- Індекс мережевої готовності (Networked readiness index) – індекс ґрунтується на чотирьох фундаментальних вимірах: технології, люди, управління та вплив. Цей цілісний підхід означає, що NRI охоплює питання, починаючи від майбутніх технологій, таких як штучний інтелект (AI) та Інтернет речей (IoT), до ролі цифрової економіки у досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР) [21, с. 127].
- Свобода бізнесу (Business Freedom) – це загальний показник ефективності державного регулювання бізнесу.
- Інвестиційна свобода (Investment Freedom) – за допомогою цього індексу можна побачити наскільки країна є економічно вільною, тобто не буде жодних обмежень щодо припливу інвестиційного капіталу. Фізичним особам та компаніям буде дозволено без обмежень переміщати свої ресурси у та поза конкретною діяльністю, як всередині, так і через кордони країни [22].
- Чесність Уряду (Government integrity) – за допомогою цього індексу можна визначити, наскільки уряд виконує свої зобов'язання перед громадськістю та дотримується свого слова як агента у політичних відносинах принципал-агент. Ці дії створюють єдність між словами та вчинками уряду [23].

- Індекс розвитку електронного уряду (E-Government Development Index) – представляє стан розвитку електронного уряду держав-членів Організації Об'єднаних Націй. Поряд з оцінкою моделей розвитку веб-сайтів у країні, індекс розвитку електронного уряду включає характеристики доступу, такі як інфраструктура та освітній рівень, щоб відобразити, як країна використовує інформаційні технології для сприяння доступу та інклюзії своїх людей. EGDI – це комплексний показник трьох важливих вимірів електронного уряду, а саме: надання онлайн-послуг, телекомунікаційного зв'язку та людських можливостей [24].

- Індекс легкості ведення бізнесу (Doing Business) – дозволяє об'єктивно оцінити законодавство, пов'язане з регулюванням бізнесу та його застосування у 190 країнах [25, с.91]

- Глобальний рейтинг військової потужності (Global Firepower) - оцінка сукупної військової потужності кожної з країн світу [26].

- Рейтинг інноваційних економік (Bloomberg Innovation Index) – аналізує десятки критеріїв, використовуючи сім показників, включаючи витрати на дослідження і розробки, виробничі потужності та концентрацію високотехнологічних публічних компаній [27]. Зважаючи на таку кількість індексів та рейтингів варто визначити місце України на міжнародній арені, яке надасть можливість окреслити ефективність управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку. Найпершим пропонуємо розглянути індекс регуляторної обмеженості (рис.2.1). Індекс регуляторної обмеженості прямих іноземних інвестицій впродовж 2016-2020 рр. залишався незмінним (0,121), а отже свідчив про те, що існують незначні обмеження, оскільки значення близьке до 0, але не дорівнює йому. Оскільки всеодно залишаються певні обмеження на заходи, що обмежують будь-яке приватне інвестування, зокрема, у транспортування нафти й газу трубопроводами, у захоронення побутових відходів, розподілення і передачу електроенергії, у постачання і розподілення води й тепла, у залізничний транспорт та виробництво етилового спирту.

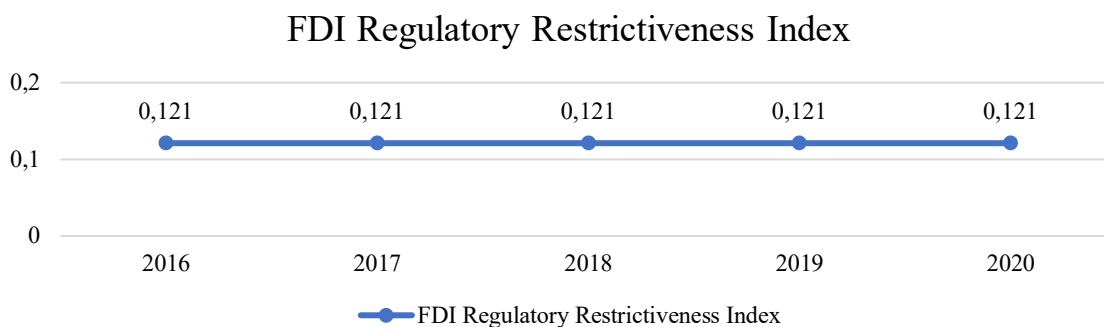

Рис.2.1 Індекс регуляторної обмеженості прямих інвестицій за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [4;28]

Для формування розуміння щодо відкритості бюджету, прозорості бюджетних рішень та активності застосування інноваційних практик розраховують індекс бюджетної прозорості (рис.2.2).

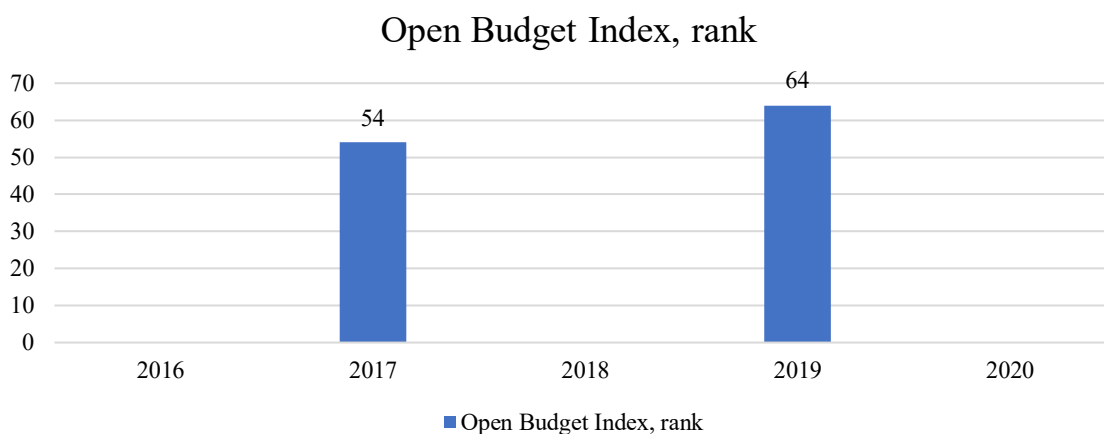

Рис.2.2 Індекс бюджетної прозорості за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [5;29]

Індекс бюджетної прозорості аналізується кожні два роки, крайній раз була проаналізована інформація 2019 році відповідно до якої Україна набрала 63 бали, що означає, що країна публікує достатньо матеріалів для підтримки інформативного громадського обговорення бюджету. Для розуміння того,

наскільки держави забезпечують соціально-екологічні потреби своїх громадян розраховується індекс соціального прогресу (рис.2.3).

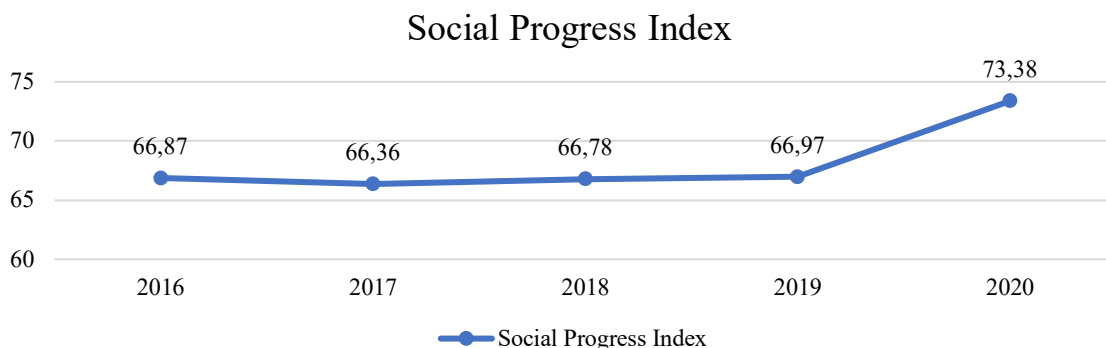

Рис.2.3 Індекс соціального прогресу за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [6;30]

Стосовно індексу соціального прогресу, то він покращив свої результати на 6,51 і становив 73,38 порівняно (Рівень 3) з 2016 роком, який склав 66,87 (Рівень 4), що свідчить про покращення рівня забезпечення соціальних та екологічних потреб громадян. Водночас, майбутній обсяг людського ресурсу (тобто навичок, знань, здоров'я, які має працівник), що їх народжені сьогодні діти матимуть на момент досягнення 18-річного віку можна виміряти за допомогою індексу людського капіталу [7] (рис.2.4).

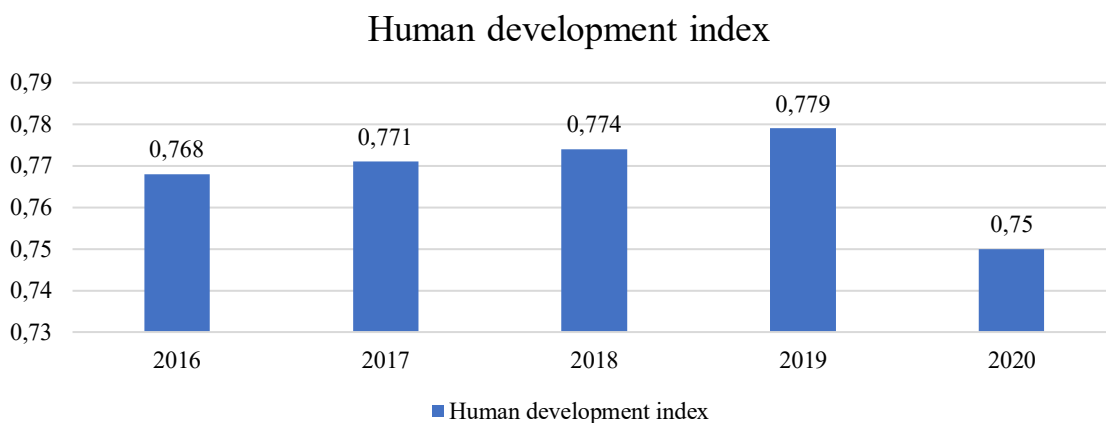

Рис.2.4 Індекс розвитку людського капіталу за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [7;31]

Індекс розвитку людського капіталу впродовж 2016-2020 рр. мав перемінну динаміку і у 2020 році становив 0,75, що на 0,67 менше, аніж у 2016 році. Значення цього показника є середнім, а отже означає, що уряд не може в повній марі забезпечити обсяг людського ресурсу, також варто зважати на те, що рівень вакцинації у 2020 році був низьким. Значення ІЛР України в 2019 році становить 0,779, що поставило країну у категорію високого людського розвитку, що займає 74 місце з 189 країн та територій. Ранг поділяє з Гренадою, Мексикою та Сент - Кітсом та Невісом. У період з 1990 по 2019 рік значення індексу людського розвитку в Україні зріс з 0,725 до 0,779 (на 7,4 %). Важливими також є індекс свободи преси, який вимірює лише свободу преси і не є оцінкою якості журналістики (рис.2.5).

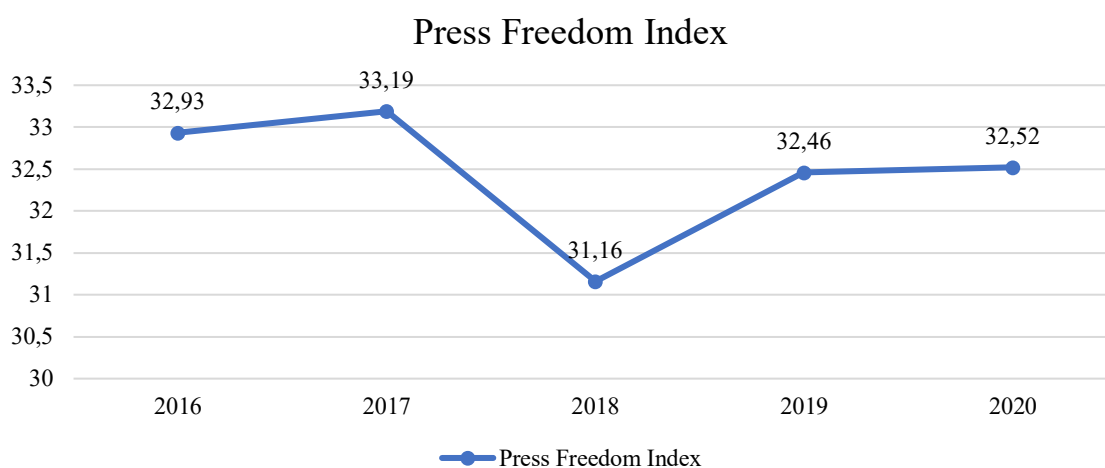

Рис.2.5 Індекс свободи преси за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [8;22]

Індекс свободи преси за 2016-2020 рр. у 2020 році скоротився на 0,41 і становив 32,52 порівняно з аналогічним періодом 2016 року. Незважаючи на закон про прозорість власності на ЗМІ стан країни залишається крихким.

Пандемія Covid-19 не дала жодного перепочинку в погрозах та нападах на журналістів, і була використана органами місцевого самоврядування як можливість щодо обмеження доступу до інформації. Занепокоєння продовжує зосереджуватися на маніпулюванні новинами, порушенні конфіденційності

джерел, кібератаках та надмірностях у боротьбі з фейковими новинами. Схід країни, підконтрольній сепаратистам, досі залишається забороненим місцем без критичних журналістів чи іноземних спостерігачів. Можливість виміру добробуту людей та стану навколишнього середовища в різних країнах демонструє індекс щастя (рис.2.6).

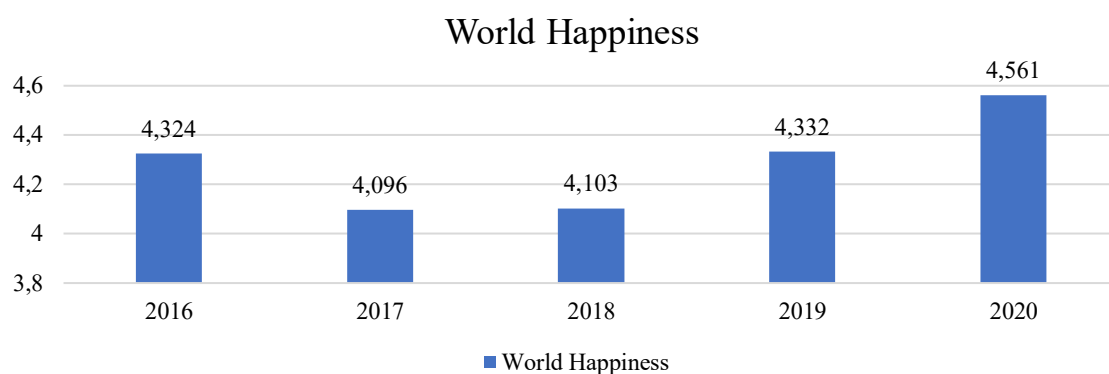

Рис.2.6 Індекс щастя за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [9;32]

Індекс щастя населення за аналізований період 2016-2020 рр. зріс на 0,237 і становив 4,561 у 2020 році порівняно з аналогічним періодом 2016 року. Незважаючи на покращення цього індексу Україну відносять до нещасливих країн. Визначити необхідність системного підходу до підвищення конкурентоспроможності економіки держави можна визначити за допомогою глобального індексу конкурентоспроможності (рис.2.7).

Рис.2.7 Глобальний індекс конкурентоспроможності за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [10;33]

За рівнем конкурентоспроможності Україна у 2020 році покращила свої позиції на 14,4 порівняно з 2016 роком, але втратила 2,29 і становила 54,7, що в загальному підсумку демонструє (92 місце серед 141 країн світу). Стосовно індексу економічної свободи, то Україна поліпшила показник на 8,1 у 2020 році порівняно з 2016 роком. Корупція може зумовити політичну, соціальну та економічну нестабільність і зрештою загрожує миру та безпеці загалом для мінімізації її впливу та викорінення її приймаються відповідні заходи, оцінку та їх ефективність можна визначити за індексом сприйняття корупції (рис.2.8).

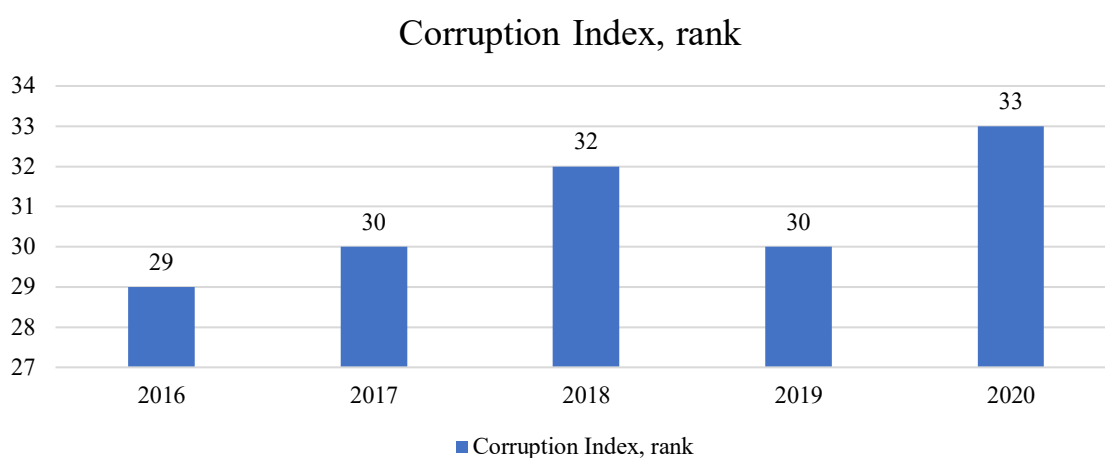

Рис.2.8 Індекс сприйняття корупції за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [12;34]

За індексом сприйняття корупції держава покращила свої позиції у 2020 році на 4 пункти порівняно з аналогічним періодом 2016 року та на 3 пункти порівняно з 2019 роком і розмістилась на 33 місці, але незважаючи на це поліпшення країну сприймають як більш корумповану. Для відстеження рівня розитку демократії та дотримання її основних принципів розраховується індекс демократії (рис.2.9).

Індекс демократії також зазнав змін у 2020 році покращивши свої позиції на 0,11 порівняно з 2016 роком і склав 5,81, що в загальному підсумку дозволило підняти Україну в загальному рейтингу на 79 місце (+7 позицій) порівняно з 2016 роком. Покращення значення також зазнав індекс прав власності +0,533 у 2020 році

порівняно з 2016 роком, що зумовило покращення позицій (+8 позицій) 105 місце серед 129 країн світу.

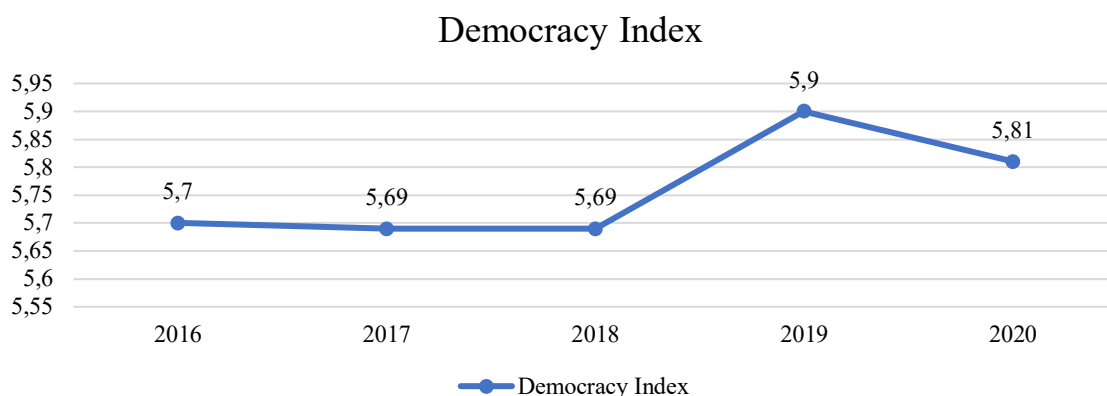

Рис.2.9 Індекс демократії за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [13;35]

Відповідно до цього індексу Україна знаходиться в перехідному режимі. Для оцінки світового багатства та благополуччя варто розрахувати індекс процвітання (рис.2.10).

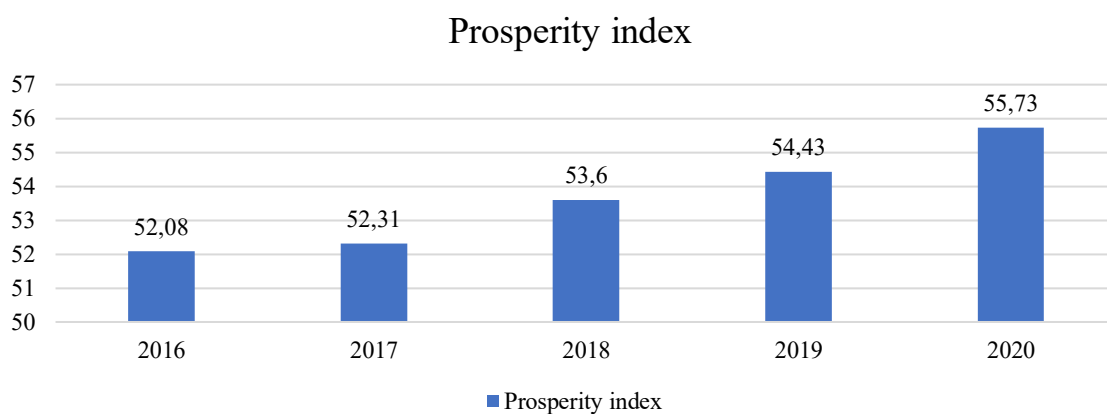

Рис.2.10 Індекс процвітання за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [15;36]

Індекс процвітання у 2020 році зріс на 3,65 і становив 55,73 порівняно з 2016 роком, що в загальному рейтингу дозволило покращити свої позиції на 11 пунктів та опинитись при цьому на 92 місці із 149 країн. Аналізуючи індекс процвітання впродовж 2016-2020 рр. бачимо, що є покращення у 2020 році порівняно з 2016 роком він зріс на 3,65 і становив 55,73, тим самим займає у глобальному рейтингу

92 місце серед 167 країн. Для відстеження та аналізу здатності держави контролювати цілісність своєї території, демографічну, політичну, соціально-економічну ситуацію варто проаналізувати індекс недієздатності держав (рис.2.11).

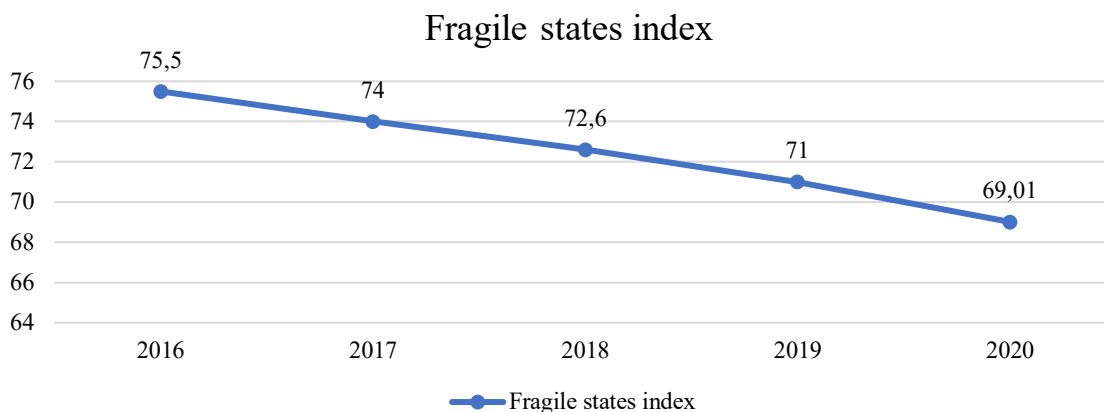

Рис.2.11 Індекс недієздатності держав за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [16;37]

Рейтинг недієздатності держав дозволяє оцінити цілісність своєї території, а також різні вектори розвитку ситуацій в країні. Відповідно до цього індексу Україна покращила свої позиції у 2020 році на 6,45 пункти порівняно з аналогічним періодом 2016 року додавши до свого рейтингу (+7 місць) і опинившись на 92 сходинці, але незважаючи на це Україна має високі показники, які за оцінками демонструє певну недієздатність. Кожному інвестору варто розуміти наскільки легко здійснювати підприємницьку діяльність, зокрема для цього варто проаналізувати глобальний індекс підприємництва (рис.2.12).

Глобальний індекс підприємництва у 2020 році зменшився на 4,2 порівняно з аналогічним періодом 2016 року причиною цьому могло стати: спрощення адміністрування податків, зниження податкового навантаження та запровадження програм доступних кредитів кредитів. У загальному рейтингу Україна покращила свої позиції і займає 54 місце у 2020 році (+9 позицій) порівняно з аналогічним періодом 2016 року.

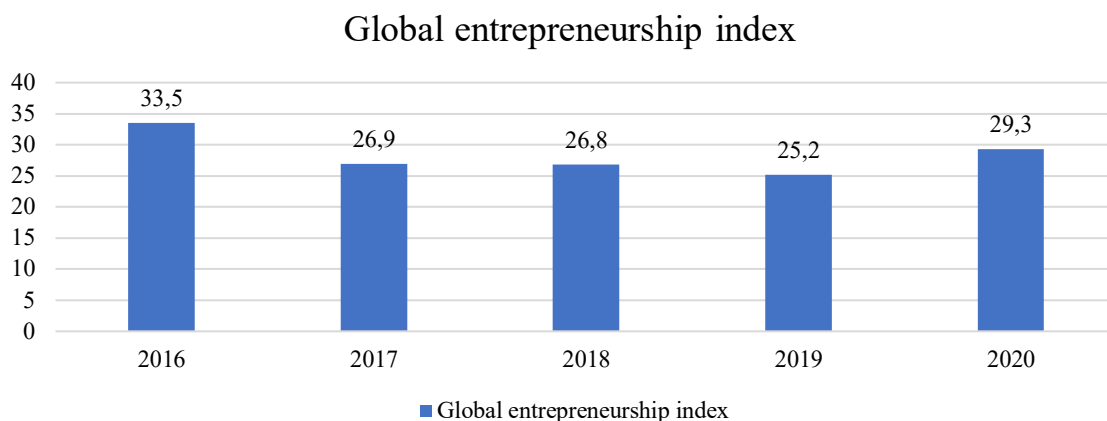

Рис.2.12 Глобальний індекс підприємництва за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [17;37]

Як відомо за допомогою інвестицій можна впроваджувати нові технології, при цьому варто звертати увагу на глобальний індекс інновацій, саме він допоможе оцінити інвестору спроможність та успіх країни в інноваціях (рис.2.13).

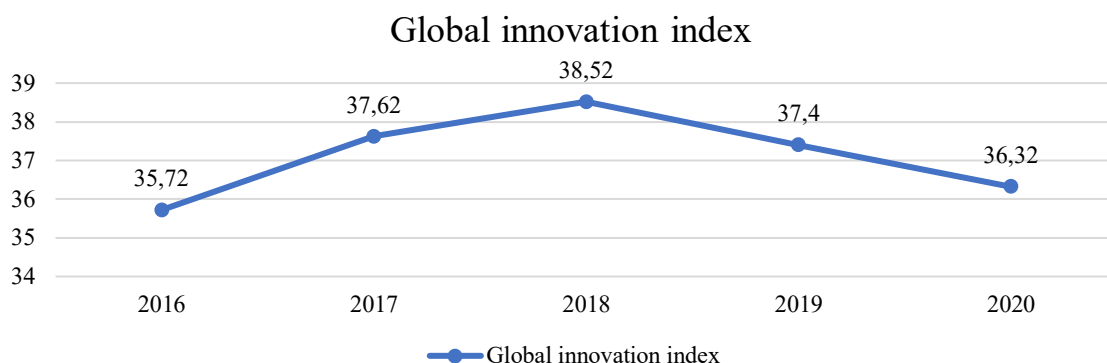

Рис.2.13 Глобальний індекс інновацій за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [18;38]

Відповідно до значення цього показника Україна впродовж 2016-2020 рр. покращила свої показники у 2020 році на 0,6 п.п. порівняно з 2016 роком, що склало 36,32, що в загальному підсумку дозволило піднятися на 9 позицій і у 2020 році зайняла 45 місце серед 143 досліджуваних країн. Для виміру терористичної активності в державі застосовують визначення глобального індексу тероризму (рис.2.14).

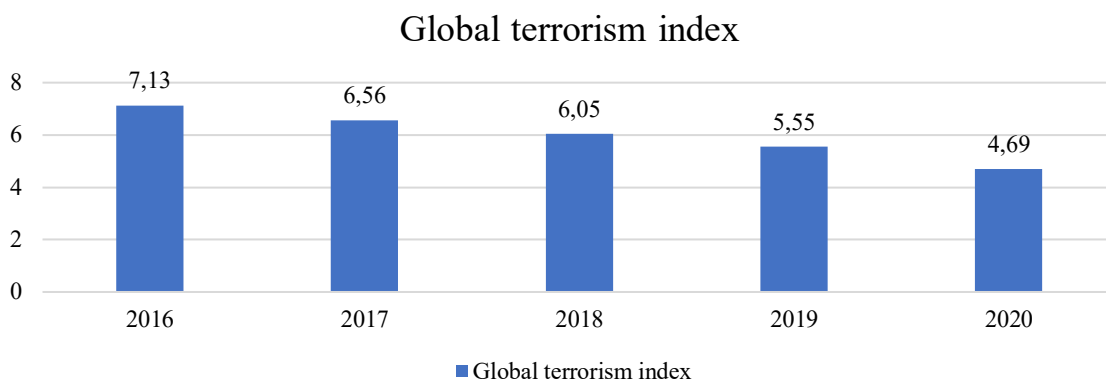

Рис.2.14 Глобальний індекс тероризму за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [19;35]

Захист інвестицій від негативних впливів сторонніх осіб зумовлює активізувати органам державної влади механізми державного управління. Для визначення їх ефективності варто розглянути глобальний індекс тероризму впродовж аналізованого періоду, останній демонструє позитивну динаміку скоротившись у 2020 році на 2,44 порівняно з 2016 роком і спустившись на 25 позицій (36 місце серед 163 країн). Розрахунок індексу щастя дозволяє з'ясувати реальний добробут нації (рис.2.15).

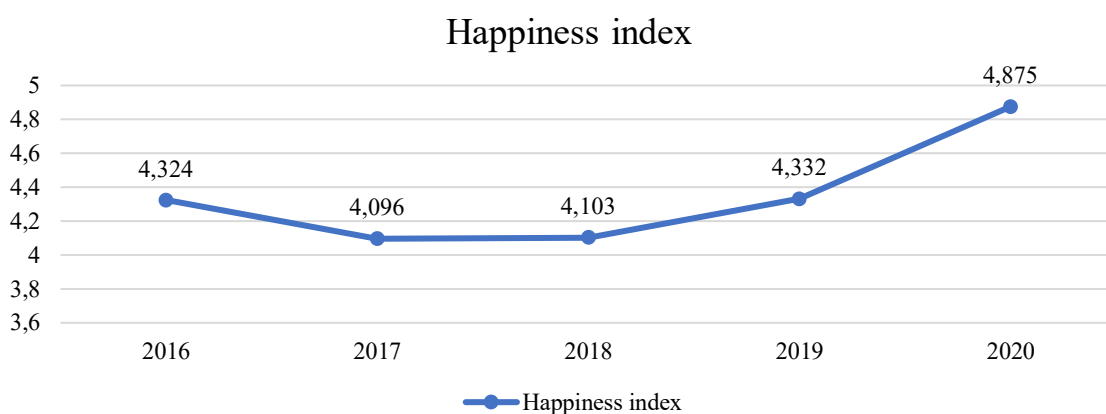

Рис.2.15 Індекс щастя за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [20;36]

З вищенаведеного рис. 2.15 бачимо, що Україна за цим індексом покращила свої показники у 2020 році на 0,551 індекс склав 4,875, але при цьому у рейтингу

всеодно залишилась на 123 місці серед 156 країн. Індекс мережевої готовності дозволяє оцінити можливість застосування інтернету речей, хмарних технологій і т.д. (рис.2.16).

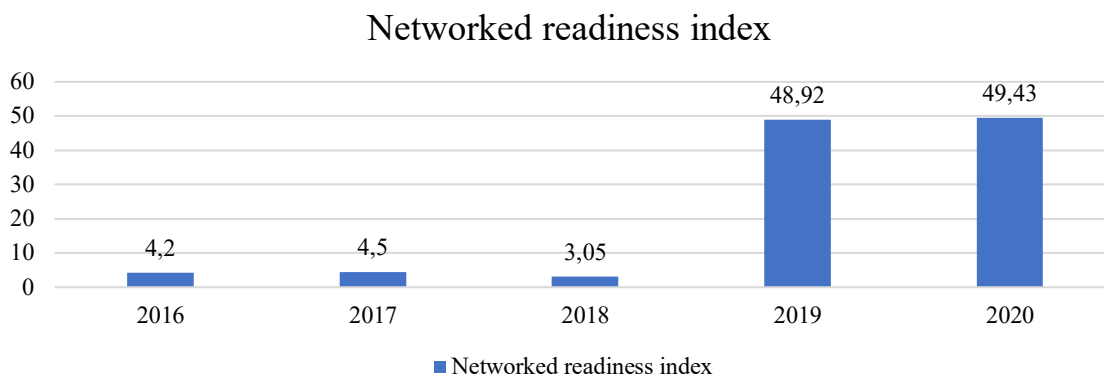

Рис.2.16 Індекс мережевої готовності за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [23;36]

Наразі відбувається 4-та промислова революція та впровадження Індустрії 4.0, а отже розвиваються майбутні технології, штучний інтелект, інтернет речей, всі ці процеси є привабливі для інвестицій. Відповідно до цього розраховується індекс мережевої готовності. Цей індекс за 2016-2020 рр. демонстрував змінну динаміку і у 2020 році досяг 64 місця у глобальному рейтингу, такий самий показник був і у 2016 році. Для уникнення монополізації економіки та вчасного її вияву розраховуються індекс свободи бізнесу (рис.2.17).

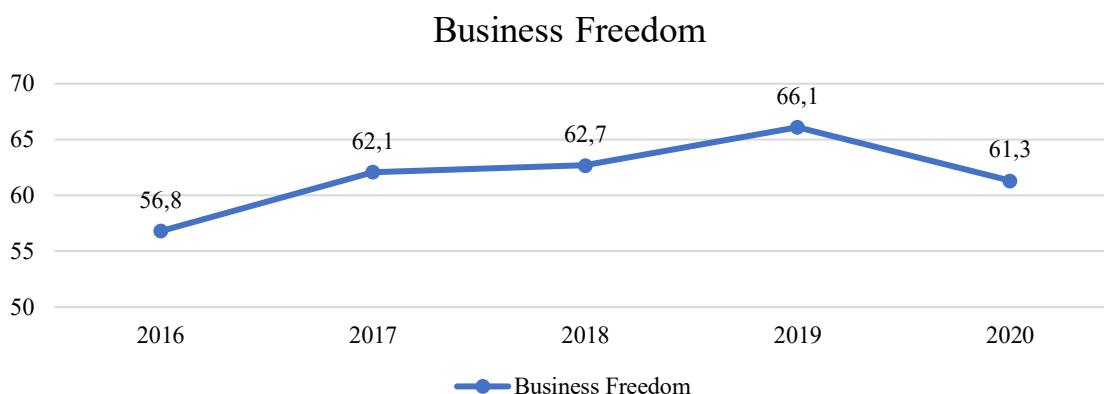

Рис.2.17 Індекс свободи бізнесу за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [17;37]

Визначення ефективності державного регулювання бізнесу є важливим показником, оскільки за допомогою цього індексу можна визначити наскільки органи державної влади приймають ефективні управлінські рішення та запобігають нечесній конкуренції, а також унеможливають утворення монополій. Відповідно до цього показника у 2020 році його позиції покращились на 4,5 п.п. Для захисту інвестора, його діяльності та можливостей іникнення інших негативних чинників, розраховують індекс інвестиційної свободи (рис.2.18).

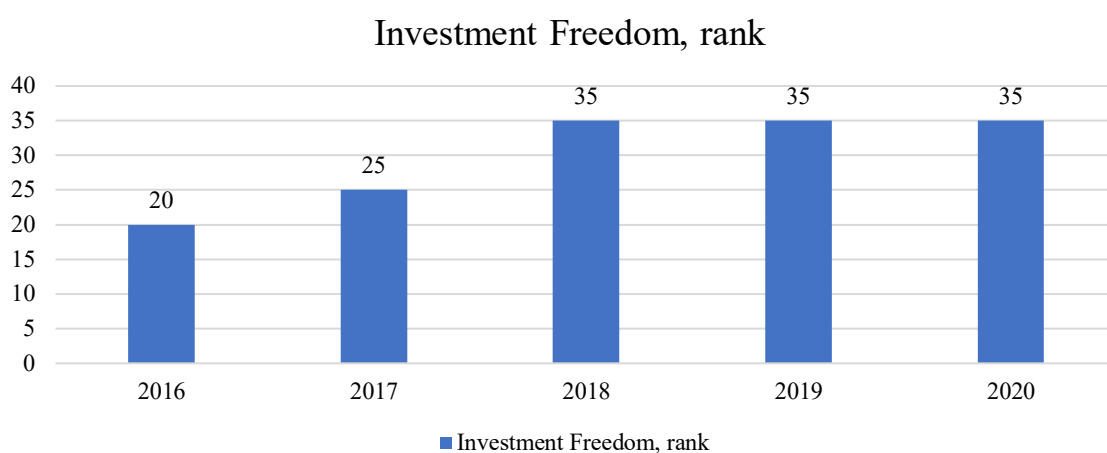

Рис.2.18 Індекс інвестиційної свободи за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [22;38]

Інвестиційна свобода є одним з ключових індикаторі на які звертають увагу інвестори, оскільки він демонструє захищеність інвестора та його діяльність, зокрема, в частині обмежень щодо припливу інвестиційного капіталу. У 2020 році він поліпшив свої показники і зріс на 15 пунктів порівняно з 2016 роком і становить 35. Україну класифікують як країну з в основному невільною економікою. Чесність Уряду є саме тим індикатором, який дозволяє визначити дотриманням ним зобов'язань перед громадськістю, зокрема для інвесторів це може означати дотримання обіцянок, щодо створення конкурентних умов для бізнесу (рис.2.19).

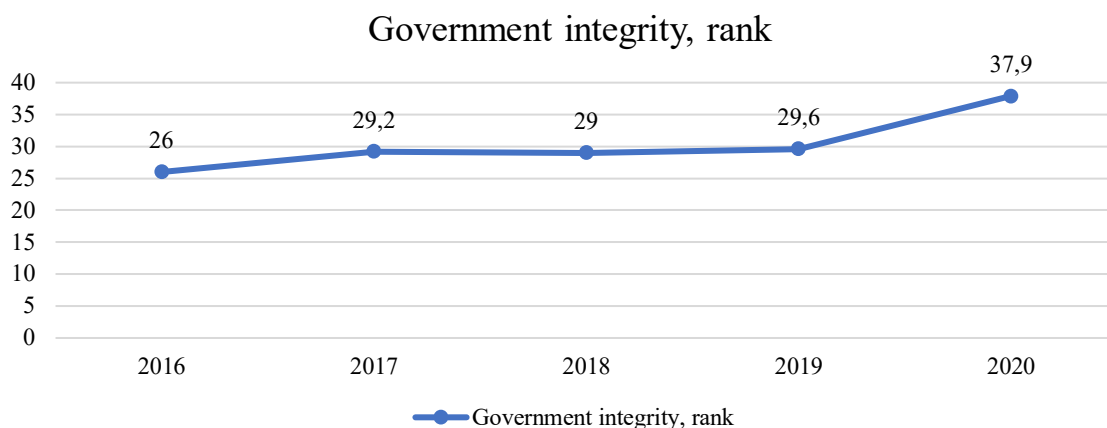

Рис.2.19 Індекс чесності уряду за період 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [23;39]

З рис. 2.19 можемо побачити, що впродовж аналізованого періоду цей показник покращив свої позиції у 2020 році порівняно з 2016 роком на 11,9 і становив 37,9.

Обрання вектору розвитку економіки країни залежить від її місця в міжнародних рейтингах, бо саме останні демонструють стан та динаміку конкурентоспроможності, ефективності державного управління, стану інвестицій та ін. Відповідно до цього вважаємо за необхідне їх проаналізувати (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Місце України в міжнародних рейтингах 2016-2020 рр.

Назва індексу/рік	2016	2017	2018	2019	2020
E-Government Development Index	62	-	82	-	69
Doing Business	83	80	76	71	64
Global competitiveness rank	79	89	83	85	92
Corruption perceptions rank	131	130	120	126	117
Human Development Index	76	74	75	74	74
Social Progress Index	71	74	72	80	63
Global Firepower	30	30	29	27	25

продовження табл. 2.1

World Happiness Index	123	132	138	133	123
Networked readiness index	64	95	66	67	64
Global innovation index	56	50	43	47	45
Democracy Index	86	83	84	78	79
Investment Freedom	42	42	40	40	40
International property rights index	113	123	110	109	105
Prosperity index	103	105	99	96	92
Fragile states index	85	90	86	91	92
Global terrorism index	11	17	21	24	36
Happiness index	123	132	138	133	123
Global entrepreneurship index	63	66	73	77	54

Джерело: сформовано автором на основі [32;38;39;40;41;42;43;44;45;46;47;48;49;50;51;52;53;54;55;56]

З таблиці 2.1 наочно видно, що в рейтингу розвитку електронного Уряду у 2020 році Україна зайняла 69 місце погіршивши при цьому свої позиції (-6 позицій) порівняно з 2016 роком. Причинами погіршення може стати наявність необхідності для посилення компонент, які враховуються при визначенні субіндексів Індексу розвитку електронного урядування.

Відповідно до останніх подій, що відбуваються в Україні, а саме: окупація територій, війна і т.д., інвестори мають побоювання для інвестування в економіку цієї країни, де відбуваються воєнні дії, відповідно до цього розраховується індекс військової потужності, який надає змогу оцінити сукупну військову потужність країни. Відповідно до цього рейтингу Україна у 2020 році займає 25 місце, додавши при цьому (+5 позицій) порівняно з аналогічним періодом 2016 року. Аналізуючи індекс процвітання варто зазначити, що впродовж 2016-2020 рр. мав перемінні позиції, але в основному він показує позитивний результат. У 2020 році порівняно з аналогічним періодом 2016 року цей показник зріс на 3,65 і становив 55,73

піднявшись в рейтингу на 11 позицій. Варто розглянути основні індикатори, які стали основними під час покращення цього показника (табл.2.2), рис.2.20.

Таблиця 2.2

Основні індикатори показника безпеки впродовж 2016-2020 рр.

Основні індикатори	Роки					Абсолютне відхилення
	2016	2017	2018	2019	2020	2020/2016
Охорона та безпека	38,76	35,39	43,0	43,93	46,86	8,1
Особиста свобода	54,06	52,44	53,52	52,26	53,51	-0,55
Діяльність уряду	43,83	45,08	45,74	46,44	47,96	4,13
Соціальний капітал	40,86	43,89	44,46	43,03	43,91	3,05
Інвестиційне середовище	39,25	41,05	41,11	43,58	44,51	5,26
Умови діяльності підприємств	50,11	50,69	52,31	52,99	55,46	5,35
Доступ до ринку та інфраструктура	50,86	51,99	51,89	53,59	57,59	6,73
Якість економіки	43,16	43,0	44,66	45,91	46,20	3,04
Умови життя	76,78	75,01	77,12	77,84	78,46	1,68
Здоров'я	60,52	61,27	60,82	65,13	65,41	4,89
Освіта	77,99	77,80	77,83	77,70	77,79	-0,2
Навколишнє середовище	48,80	50,36	50,77	50,69	51,15	2,35

Джерело: сформовано автором на основі [50]

З рис. 2.20 бачимо, що існують індикатори, котрі здійснили сприятливий вплив на індекс процвітання у 2020 році порівняно з аналогічним періодом 2016 року, до них належать:

- уряд (+25 позицій) – значення цього показника демонструє наскільки існують перевірки та обмеження з боку влади, а також наскільки є ефективною боротьба з корупцією.

- умови підприємств (+22 позиції) – значення цього показника демонструє ефективність нормативної бази для початку роботи підприємств, конкуренції та можливості їх розширення.

- навколишнє середовище (+20 позицій) – значення цього показника дозволяє виявити аспекти фізичного середовища, які мають безпосередній вплив на людей у їхньому повсякденному житті та зміни, які можуть вплинути на процвітання майбутніх поколінь.

Місце основних індикаторів показника безпеки впродовж 2016-2020 рр.

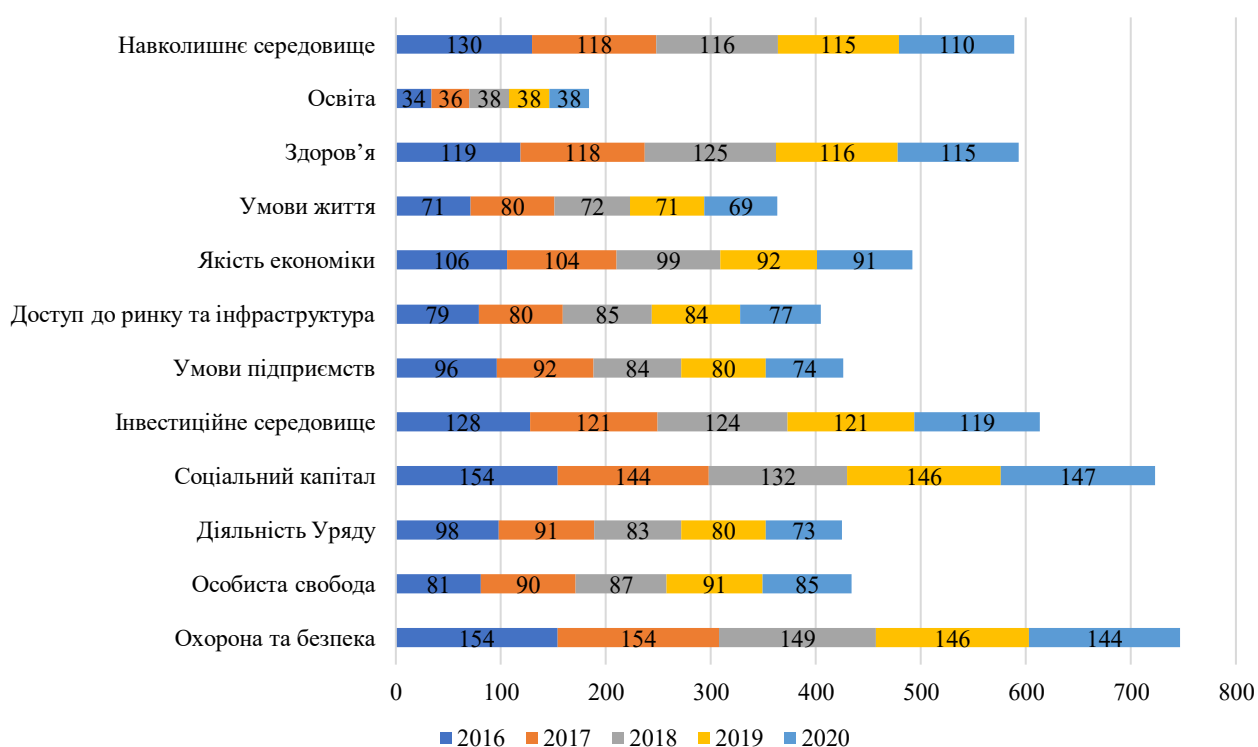

Рис. 2.20 Місце України за основними індикаторами показника безпеки впродовж 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [50]

- якість економіки (+15 позицій) – значення цього показника дозволяє виміряти наскільки економіка забезпечена для стабільного заробітку, збагачення та повного залучення робочої сили.

- охорона та безпека (+10 позицій) – за допомогою цього індикатора можливо вимірити ступінь дестабілізації безпеки людей одразу або вплив наслідків від конфлікту, війни, терору, злочинності в країні.

- інвестиційне середовище (+9 позицій) – дозволяє виміряти настільки інвестиції є захищеними та легкодоступними.
- соціальний капітал (+7 позицій) – можливість виміру особистих, соціальних відносин, інституційну довіру, соціальні норми та участь громадян у житті країни.
- здоров'я (+4 позиції) – можливість розуміння наскільки люди є здоровими, мають доступ до необхідних послуг для підтримки здоров'я, включаючи результати здоров'я, системи охорони здоров'я, хвороби, чинники ризику, а також рівень смертності.
- умови життя (+2 позиції) – вимірює ступінь в якому всі відчують розумну якість життя, включаючи матеріальні ресурси, житло, основні послуги та зв'язок.
- доступ до ринку та інфраструктура (+2 позиції) – вимірює якість інфраструктури, що забезпечує торгівлю необхідними товарами та послугами.

Крім цього, існують також показники, які стримували покращення загального показника безпеки країни, зокрема:

- освіта (- 4 позиції) – визначає рівень зарахування, результати та якість навчання на чотирьох етапах освіти (дошкільна, початкова, середня, вища), а також навички дорослого населення.
- особиста свобода (-4 позиції) – вимірює прогрес у досягненні основних законних прав, індивідуальних свобод та соціальної толерантності.

При визначення місця України в світових рейтингах варто звернути особливу увагу на показник «Doing Business», оскільки він надає змогу об'єктивно оцінити законодавство, пов'язане з регулюванням бізнесу та його застосування у 190 країнах. За даним показником Україна у 2020 році займає 64 місце, тим самим покращуючи свої позиції на 19 пунктів порівняно з аналогічним періодом 2016 року та на 7 пунктів порівняно з 2019 роком. Позитивними зрушенням при цьому могло стати зростання основних індикаторів на основі яких покращився цей

показник. При підвищенні загального рейтингу у 2020 році порівняно з 2016 роком на 19 позицій, Україна продемонструвала зростання за шістьма індикаторами:

- “захист міноритарних інвесторів” + 43 позиції (з 88 на 45). Посилено захист міноритарних інвесторів, через запровадження вимог щодо більш докладного розкриття інформації щодо операцій із заінтересованими сторонами;

- “отримання дозволів на будівництво” + 120 позицій (з 140 на 20). Спрощено процес одержання дозволів на будівництво, з урахуванням усунення вимоги щодо найму зовнішнього спостерігача і запровадження системи онлайн-повідомлень. А також знижено ціну щодо отримання дозволу на будівництво через зменшенню внеску;

- “оподаткування” + 42 позиції (з 107 на 65). Змінено процедуру оподаткування, зокрема, спрощено процедуру сплати ПДВ, введення податкової амністії та інше.

- “підключення до електромереж” + 9 позицій (з 137 на 128). Спрощено процедуру отримання електроенергії через оптимізацію випуску технічних умов, а також запровадження системи географічної інформації. При цьому, підвищено надійність енергопостачання, за допомогою запровадження механізму компенсації за відключення;

- “міжнародна торгівля” + 35 позицій (з 109 на 74). Скорочено час на імпорт завдяки спрощенню вимог сертифікації, підвищення ефективності діяльності митної служби та інше;

- “забезпечення виконання контрактів” + 35 місць (з 98 на 63). Створено сприятливі умови для задоволення інтересів виконавців (у нашому випадку можемо розглядати інвестиційні договори), порушених неналежним виконанням зобов’язаною особою, а також скорочення вартості судових зборів і гонорарів адвокатів (у випадках коли використання адвокатів є обов’язковим або поширеним) виражається у відсотках від вартості позову.;

- “реєстрація власності” незмінність позицій (61 місце). Незважаючи на те, що спрощено реєстрацію власності через підвищення прозорості системи

управління земельними ресурсами – це всерівно є незначним для покращення позицій.

Стосовно оподаткування, то варто виокремити надходження до бюджету від сплати екологічних податків, оскільки саме вони є основним джерелом для фінансування заходів, які спрямовані на раціональне використання природних ресурсів, а також захист навколишнього середовища (рис. 2.21)

Надходження від сплати екологічних податків за 2016-2020 рр.
млрд. грн

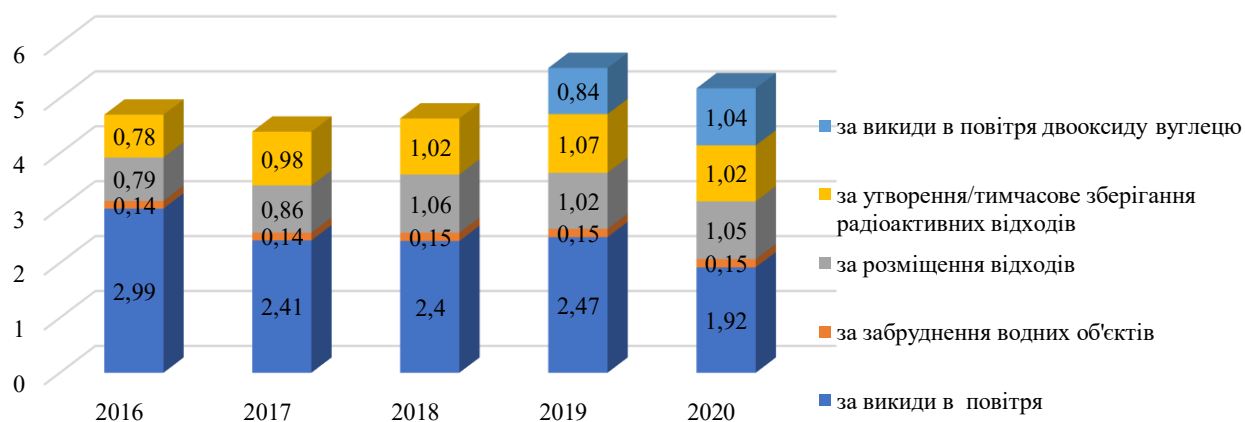

Рис. 2.21 Надходження від сплати екологічних податків за 2016-2020 рр. млрд. грн

Джерело: сформовано автором на основі [57]

Вищенаведений рисунок демонструє позитивну динаміку, щодо надходження від сплат екологічних податків у 2016-2020 рр. у 2020 році цей показник становив 5,18 млрд. грн., що на 0,48 млрд. грн. більше аніж у 2016 році, але на 0,37 млрд. грн. менше порівняно з аналогічним періодом 2019 року. У 2019 році було отримано найбільше надходжень від сплат екологічного податку, зокрема, це було зумовлено прийняттям змін до Податкового кодексу, тим самим ввівши податок на викиди діоксиду вуглецю та збільшивши ставку податку за викиди діоксиду вуглецю з 0,41 грн./тонну до 10 грн./тонну (збільшено у 24,4 рази).

Зокрема, підвищення ставки податку має на меті скоротити викиди забруднюючих речовин. Найбільшими платниками стали компанії та організації, які зареєстровані у м. Київ, Львівська область, Запорізька область, Дніпропетровська область, Донецька область.

Варто детальніше розглянути основні показники, які включаються під час визначення даного рейтингу, щоб визначити, які саме з них унеможливили покращити позиції України в даному рейтингу впродовж 2016-2020 рр. (рис.2.22).

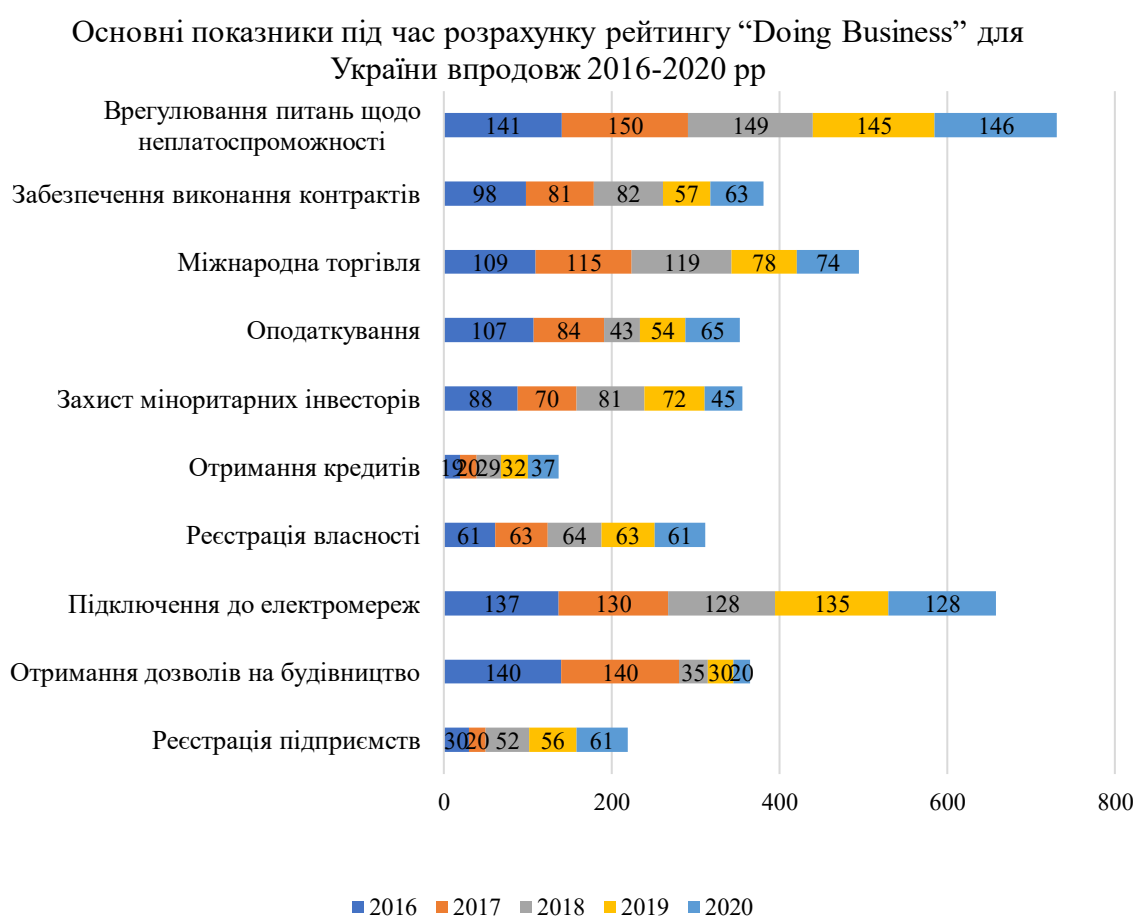

Рис. 2.22 Основні показники під час розрахунку рейтингу “Doing Business” для України впродовж 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [58;59;60;61;62]

За іншими напрямками, недостатня кількість запроваджених реформ, призвела до зниження позицій України:

– “реєстрація підприємств” - 31 місце (з 30 на 61). Погіршення цих позицій зумовлено безпосередньо відсутністю чітких та суттєвих вимог до державних реєстраторів комунальної форми власності, тривалість реєстраційної процедури є недостатньою;

– “отримання кредитів” - 18 місць (з 19 на 37). Зниження цього показника зумовлене наявністю «проблемних кредитів» – це гальмує розвиток корпоративного кредитування та економіки в цілому;

– “врегулювання питання щодо неплатоспроможності” - 5 місць (з 141 на 146). Наразі існує питання неможливості отримання пільгових умов реструктуризації боргу при наявності більше ніж одного валютного чи іншого кредиту у боржника, наразі чинним законодавством України не регулюється питання можливості оплати авансованого внеску роботи арбітражного керуючого за рахунок державних коштів чи через механізм безоплатної правової допомоги [62].

Для досягнення кращих позицій України в цьому рейтингу варто зосередити свою увагу на легкості реєстрації бізнесу, приєднанні до електромереж, реєстрації власності та захисті міноритарних інвесторів.

Неможливість України увійти в Топ-30 спричинені на наш погляд трьома важливими чинниками: важкою процедурою підключення до електромереж, неефективністю законодавства про банкрутство та важкий доступ до фінансових ресурсів. Зокрема, саме ці ризики інвестори, які мають намір вкласти кошти в Україну сприймають як значні обмеження для розвитку бізнесу. Загалом впродовж аналізованого періоду 2016-2020 рр. Україна в цьому рейтингу покращила свої позиції на 19 пунктів.

При аналізі даних компонентів варто детальніше розглянути позицію “захист міноритарних інвесторів”, оскільки цей показник містить в собі ключові позиції за допомогою яких інвестор приймає рішення про інвестування в країну (рис.2.23).

Основні складові показника "Захист міноритарних інвесторів"

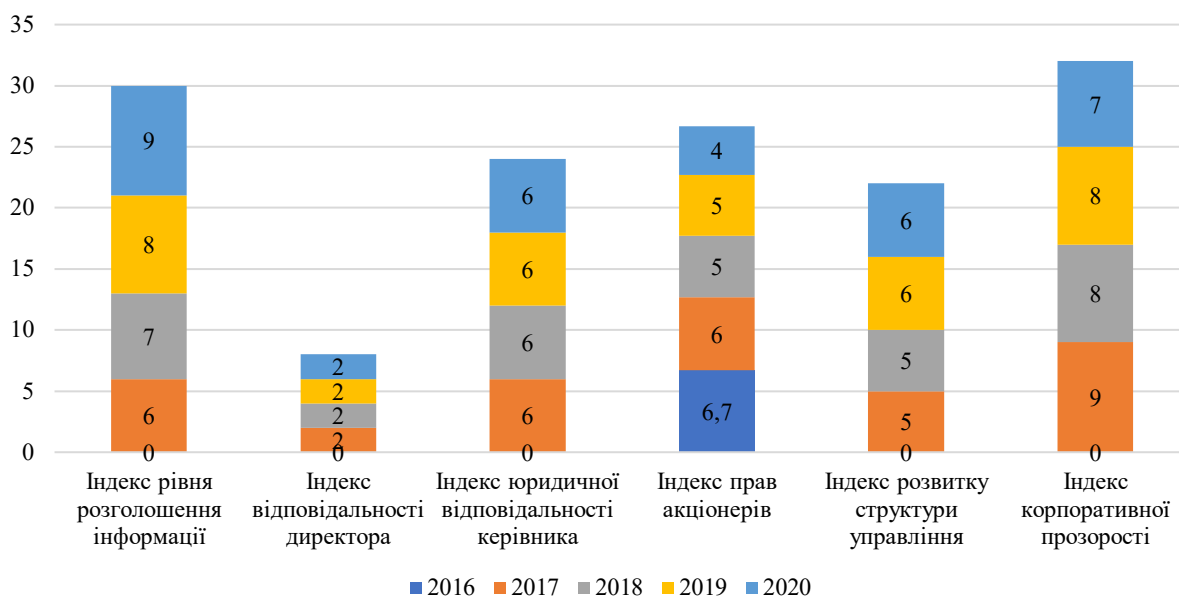

Рис. 2.23 Основні складові показника "Захист міноритарних інвесторів"

Джерело: сформовано автором на основі [58;59;60;61]

З рис. 2.23 бачимо, що індекси: рівня розголошення інформації, відповідальності директора, юридичної відповідальності керівника, розвитку структури управління, корпоративної прозорості у 2016 році не були включені до показників визначення критерію "захист міноритарних інвесторів". Впродовж 2017-2020 рр. ці показники були враховані, їх значення було перемінним. Зважаючи на те, що перші три складових цього показника, а саме:

- індекс рівня розголошення інформації, індекс відповідальності директора, індекс юридичної відповідальності керівника повинні знаходитись в межах (0-10);
- індекс прав акціонерів у 2016 році межі були (0-10) з 2017 року вони змінились і становлять (0-6);
- індекс розвитку структури управління;
- індекс корпоративної прозорості повинні перебувати в межах (0-7).

Зважаючи на вищенаведені умови може зробити висновок про те, що індекс рівня розголошення інформації впродовж 2016-2020 рр. знаходився у відповідних

межах, що свідчить про зростання можливості розголошення інформації, що може призвести до завдання шкоди інтересам національної, економічної та інвестиційної безпеки країни, оскільки існує проблема з прозорістю операцій із пов'язаними сторонами. Індекс відповідальності директора та індекс відповідальності керівника залишався стабільним на рівні 2.0 та 6.0 відповідно, що свідчить про те, що директори є відповідальними під час провадження своєї діяльності, а також наявна можливість подавати до суду та притягати директорів до відповідальності за самостійні угоди, юридична відповідальність керівника має бути вищою.

Стосовно індексу прав акціонерів, то показник мав перемінну динаміку, але демонстрував зниження, що свідчить про зростання захисту прав акціонерів, а також надає можливість доступу до доказів та розподілу судових витрат у судовому процесі з акціонерами.

Індекс розвитку структури управління в основному мав стабільний характер, що свідчить про гарантії управління, що захищають акціонерів від неправомірного контролю або впливу на раду директорів і інших порушень.

Індекс корпоративної прозорості у 2020 році має найвищий показник 7, який свідчить про наявність компенсації власників компанії / акцій та аудити / ревізій звітності.

Якщо розглядати детальніше індекс міжнародних прав власності (далі - IPR1), то у 2020 році порівняно з 2016 роком показник України збільшився на 0,533 до 4,466, що посідає 22 місце в регіоні Центрально – Східної Європи та Центральної Азії та 105 місце у світі. Україна класифікується (Міжнародним валютним фондом – далі МВФ) як частина групи Співдружності Незалежних Держав, а Світовий банк – як країна з нижчим середнім доходом. Зважаючи на це варто розглянути основні субіндекси які формують цей показник (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Основні значення субіндексів показника IPRI

Назва субіндексу	Роки					Абсолютне відхилення 2020/2016
	2016	2017	2018	2019	2020	
Юридичні та політичні	2.428	2.476	2.685	2.971	3,063	0,64
Фізичні	5.051	3.378	5.726	5.747	5.772	0,72
Інтелектуальні	4.320	4.419	4.436	40.578	4.563	0,24

Джерело: сформовано автором на основі [63]

Юридичний та політичний субіндекс України збільшився на 0,635 до 3,063, з оцінками 3,297 у незалежності суддів, 3,564 у верховенстві права, 2,137 у політичній стабільності та 3,253 у боротьбі з корупцією (рис.2.24).

Субіндекс українських прав на фізичну власність збільшився на 0,721 до 5,772, оцінка 3,865 у оцінці захисту прав власності, 9,482 у реєстрації власності та 3,969 у спрощенні доступу до позик.

Український субіндекс прав інтелектуальної власності збільшився на 0,243 до 4,563 з балами 3,938 щодо сприйняття захисту інтелектуальної власності, 7,75 у галузі патентного захисту та 2 у галузі захисту авторських прав.

Значення основних субіндексів (правового та політичного середовища) показника IPRI за 2016-2020 рр.

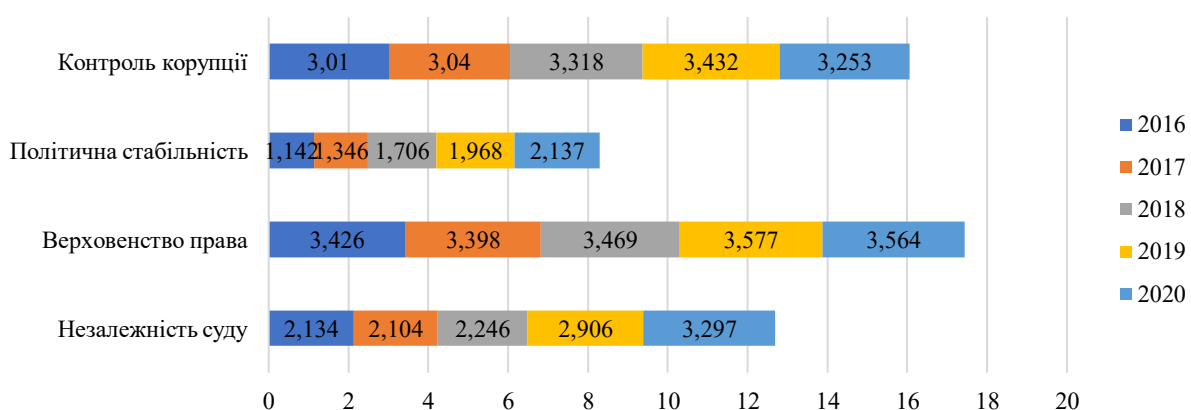

Рис. 2.24 Значення основних субіндексів (правового та політичного середовища) показника IPRI за 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [63]

З рис.2.24 бачимо, що впродовж 2016-2020 рр. значення основних субіндексів (правового та політичного середовища) мали перемінний характер.

Субіндекс незалежність суду за у 2020 році порівняно з 2016 роком збільшився на 1,163 до 3,297 (+21 позиція). Причиною покращення стало реформування судової системи.

У субіндексі верховенство права у 2020 році порівняно з 2016 роком ситуація трохи погіршилась, спостерігаємо збільшення показника у 2020 році на 0,138, що становить 3,564, але змін у покращенні позицій не відбулось. Дана ситуація може бути наслідком проблеми прийняття рішень Конституційним Судом, а також недотримання норм чинного законодавства.

Щодо субіндексу політичної стабільності, то у 2020 році порівняно з аналогічним періодом 2016 року країна здобула 0,995, що становить 2,137 (-2 позиції). Причиною такої ситуації може стати в відсутність чіткої концепції досягнення політичної безпеки, яка розуміється занадто вузько, найчастіше тільки в контексті державних інтересів.

Стосовно контролю корупції, то цей субіндекс збільшився у 2020 році порівняно з 2016 роком на 0,243 і становив 3,253 (+2 позиції). Питання корумпованості постає надзвичайно важливо серед усіх верств населення країни, оскільки кожен стикався в своєму повсякденному житті з цією проблемою, але створення відповідних органів, які викорінюють дану проблему.

Субіндекси «незалежність суду», «контроль корупції» покращили свої позиції (+21 та +2 позиції відповідно); субіндекс «верховенство права» залишився без змін, а «політична стабільність» втратив (-2 позиції). Наявна тенденція в аналізованих показниках може свідчити про неналежне дотримання норм чинного законодавства, а також неефективність державного управління як економічною так і інвестиційною безпекою загалом в умовах сталого розвитку.

Стратегічні плани щодо виходу на ринок, інвестицій/розширення бізнесу та прогнозу витрат/доходів вимагають чіткого усвідомлення як базової економічної

країни/перспективи ринку, так і схильності країн/ринків до негативних економічних ризиків.

Ефективність державного управління інвестиційної безпекою може бути проаналізоване за допомогою показника інвестиційної привабливості країни, який є індикатором, що свідчить про стабільність економічної політики, а також її конкурентоспроможність на макро-, так і на мікрорівнях. Цей показник є комплексним, а отже зазнає впливу багатьох чинників прямої та опосередкованої дії (рис.2.25) .

Рис. 2.25 Динаміка індексу інвестиційної привабливості України впродовж 2016-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [64]

З вищенаведеного рисунку бачимо, що індекс інвестиційної привабливості впродовж 2016-2020 рр. у 2016 р., 2019-2020 рр. інвестиційний клімат є несприятливим, оскільки індекс < 3 . Впродовж 2017-2018 рр. інвестори вважали інвестиційний клімат нейтральним, оскільки індекс інвестиційної привабливості $= 3$.

Позитивними зрушеннями під час формування інвестиційного клімату, а також збільшення притоку інвестицій є: стабілізація ситуації з коронавірусом, стабілізація валютного курсу, зниження облікової ставки, запровадження діджиталізації державних послуг, прийняття відповідних нормативно-правових актів, які надали запуск ринку землі, а також підтримку значних інвестиційних проєктів.

2.2. Оцінка стану інвестиційної безпеки на національному рівні

Державне регулювання інвестиційної складової економічної безпеки, являє собою сукупність форм і способів, що забезпечують: об'єднання державних і приватних інтересів; формування в економіці раціональних пропорцій між споживанням, нагромадженням і інвестуванням; сполучення прогнозування, індикативного регулювання і заходів державного впливу на інвестиційний ринок [65, с.5].

Формування методики аналізу якості системи забезпечення інвестиційної безпеки будується на виявленні співвідношень величин, що є економічною оцінкою окремих елементів механізму, в трьох підсистемах (“інтереси” – “загрози”, “загрози” – “система заходів”, “інтереси” – “система заходів”). Так, інтереси, загрози й заходи, оцінені у грошовому еквіваленті та представлені в матричній або векторній формі за заздалегідь виробленими класифікаціями, з допомогою розрахунку відносних коефіцієнтів, складають інтегральну систему оцінки ефективності та якості забезпечення інвестиційної безпеки [66, с.85-86].

Існує набір певних показників та індикаторів, за допомогою яких можна точно визначити поточну інвестиційну безпека держави. На їх основі відбувається коригування довгострокових планів розвитку національної економіки.

Таблиця 2.4

Основні критерії та індикатори інвестиційної безпеки з урахуванням чинників інвестиційних ризиків

Критерії	Індикатори	Чинники ризику
Динаміка і якість економічного зростання - перехід до інноваційної економіки	1) Частка накопичення валових інвестицій у ВВП і ВРП 2) Співвідношення темпів приросту інвестицій і ВВП в галузях і регіонах 3) Рівень оновлення та модернізації основного капіталу	Макроекономічні
Стратегічні пріоритети економічного розвитку	1) Галузеві пріоритети інвестування наукоємного виробництва 2) Регіональні пріоритети розміщення і інвестування господарюючих об'єктів і розвитку соціальної сфери 3) Міжрегіональні і міжгалузеві пріоритети розвитку ринкових зв'язків	Мезоекономічні (Регіональні та галузеві)
Пріоритети зростання доходів (рентабельності) і ефективності виробництва	1) Окупність і рентабельність інвестиційних проектів з урахуванням дисконтування 2) Внесок в приріст ВВП і в бюджетну ефективність 3) Підвищення конкурентоспроможності	Мікроекономічні

Джерело: складено автором на основі [67]

Визначення індикатора інвестиційної безпеки здійснюється завдяки світовому досвіду, який свідчить, що для стабільного економічного зростання країни залучення річних прямих інвестицій повинен бути на рівні 6% до ВВП. Тобто для підтримання інвестиційної безпеки залучення прямих інвестицій в економіку країни по відношенню до ВВП має бути на рівні:

$$L_{is1} = \frac{FI}{GDP} \times 100 \geq 6\% \quad (1)$$

де, L_{is1} –рівень інвестиційної безпеки у відсотках;

FI – приток іноземних інвестицій в економіку країни за період, який розглядається, у грошовому вимірі.

GDP – валовий внутрішній продукт за період, який розглядається (у грошовому вимірі) [1, с.203].

Величина FI/GDP має утримуватися на рівні 6%, а величина FDI/GDP (FDI – обсяг прямих іноземних інвестицій) повинна утримуватися на рівні 25%, що є пороговим значенням інвестиційної безпеки [68].

Також, індикатор інвестиційної безпеки можна обчислити як відношення притоку річних прямих іноземних інвестицій до кількості мешканців країни. Його порогове значення повинно бути на рівні не менше 500 дол. США на одну особу (тобто для підтримання інвестиційної безпеки приток прямих інвестицій в економіку країни по відношенню до кількості населення має бути на рівні 500 дол. США) [1, с.204]:

$$L_{is2} = \frac{FDI}{K_p} \times 100 \geq 500\$ \quad (2)$$

де K_p – чисельність населення країни.

Якщо країна досягає максимальних порогових значень інвестиційної безпеки, то вона перебуває на стадії реформ і повинні бути залучені додаткові інвестиції, коли в економіці країни стабільність, то порогові значення можуть бути менші.

Таблиця 2.5

Динаміка показників інвестиційної безпеки за 2016-2020 рр.

Показники	Порогові значення	Фактичні значення				
		2016	2017	2018	2019	2020
L_{is1} , приток ПІ до ВВП, %	≥ 6	4,08	3,29	3,40	3,81	-0,56
Динаміка нормалізованих значень	-	Небезпечна зона				
Обсяг інвестицій, % до ВВП	20-25%	48,41	40,31	33,62	33,40	31,47
Динаміка нормалізованих значень	-	Небезпечна зона				
L_{is2} , приток ПІ на 1 особу, дол.	≥ 500	89,65	87,26	105,82	140,02	-20,88
Динаміка нормалізованих значень	-	Небезпечна зона				

продовження табл. 2.5

Вихідні дані						
ВВП, млн. грн	-	2385367	2981227	3560302	3977198	4191864
Приток ПІІ за рік, млн. дол	-	3810	3692	4455	5860	-868
ПІІ, млн. дол. (на кінець року)	-	45195	45179	44009	51387	48933
Кількість населення, млн. осіб	-	42,50	42,31	42,10	41,85	41,57
Середньорічний курс валют	-	25,55	26,6	27,2	25,85	26,96

Джерело: розраховано автором на основі [69;70;71;72;73]

Проаналізувавши дані розрахунки в таблиці 2.5 можемо зазначити, що показники інвестиційної безпеки є далекими від порогових значень. У 2016-2020 році показник L_{is1} , за останні п'ять років даний показник нижче порогового значення, тобто він свідчить про інвестиційну непривабливість. Показник L_{is2} впродовж 2016-2019 років мав стабільну тенденцію до зростання до 2019 року, а вже у 2020 році різко скоротився, при цьому не варто вважати, що зміна даного показника є позитивною, оскільки покращення даного показника відбувається за рахунок зниження чисельності населення. Для покращення стану показників L_{is1} , L_{is2} , варто підвищувати інвестиційну привабливість держави це можливо зробити за допомогою мінімізації ризиків та загроз.

Для зростання економіки держави варто підвищити частку інвестицій у ВВП як мінімум до 25-30 %. Лише за таких умов можна створити можливості для функціонування розширеного відтворення.

Науковці вважають, що узагальнюючим, або комплексним індикатором інвестиційної безпеки є частка нагромадження валових інвестицій у ВВП. Частку нагромадження у ВВП, на думку учених, необхідно підвищувати до 28–30% ВВП. Так, наприклад, у Китаї, на вершині інвестиційної активності 1987–1996 рр. частка нагромадження у ВВП перевищувала 30% і досягала 32–34% при темпах зростання

ВВП близько 8–10% на рік. Для України на сучасному етапі мінімальна частка нагромадження у ВВП повинна бути на рівні не менше 28–30% [67, с.168]

$$\frac{GCF}{GDP} = 28 - 30\% \quad (3)$$

де GCF – валове нагромадження, млн. грн.

GDP – валовий внутрішній продукт, млн.грн.

Зважаючи на думку науковців варто розрахувати цей показник для України за проаналізований період 2016-2020 рр.

Таблиця 2.6

Частка нагромадження валових інвестицій у ВВП 2016-2020 рр., млн. грн.

Роки	2016	2017	2018	2019	2020
Валове нагромадження (GCF)	368691	470327	628296	700617	546897
Валовий внутрішній продукт (GDP)	2385367	2981227	3560302	3977198	4191864
GCF/GDP, %	15,46%	15,78%	17,65%	17,62%	13,05%

Джерело: розраховано автором на основі [74]

Проаналізувавши таблицю 2.6 бачимо, що Україна не досягає мінімальної частки нагромадження у ВВП впродовж 2016-2020 рр. У 2020 році цей показник скоротився на 2,41 п.п. порівняно з 2016 роком, але в загальному підсумку країна не досягає навіть мінімального показника, тим паче він є меншим від нього у 2,3 рази.

Крім того, варто зауважити, що важливим макроекономічним індикатором інвестиційної безпеки є співвідношення темпів зростання інвестицій до темпів зростання ВВП. Індикатор характеризує перевищення темпів приросту інвестицій над темпами приросту ВВП і повинен мати позитивне значення при позитивній економічній динаміці [1, с.168] (табл.2.7).

$$\frac{I_{GCF}}{I_{GDP}} > 1$$

де I_{GCF} – індекс зростання валових інвестицій (у відсотках до попереднього року);
 I_{GDP} – індекс зростання ВВП (у відсотках до попереднього року).

Таблиця 2.7

Співвідношення темпів зростання інвестицій до темпів зростання ВВП

Роки	2016	2017	2018	2019	2020
Індекс зростання ВВП (% до попереднього року)	100	102,4	105,9	109,3	96
Індекс зростання валових інвестицій (% до попереднього року)	118	122,1	116,4	115,5	61,8
I_{GCF}/I_{GDP}	1,18	1,19	1,10	1,06	0,64

Джерело: розраховано автором на основі [75]

Як показують дані таблиці, у 2020 темп зростання валових інвестицій був меншим за темп зростання ВВП, що свідчить про недостатній рівень інвестування національної економіки. На думку вчених [66;68], для досягнення 5% приросту ВВП необхідно запланувати приріст інвестицій на рівні 10-15% у середньому за рік, а для приросту ВВП у 6-7%, тоді потрібно 15-20% приросту інвестицій, якщо інвестиції будуть спрямовані у розвиток наукоємних і обробних галузей промисловості. При чому інерційність дії інвестиційної діяльності на динаміку економіки з урахуванням впливу різних чинників у реальній дійсності може забезпечити перевищення темпів приросту ВВП над приростом інвестицій, і навпаки, при значному уповільненні темпів приросту інвестицій може спостерігатися позитивне значення приросту ВВП у обмежені періоди.

Економічне зростання країни не можливе без інвестицій, оскільки досягнути швидких темпів розвитку економіки не можливо лише за рахунок внутрішніх заощаджень. Крім того, варто визначити притік прямих іноземних інвестицій в Україну впродовж 2016-2020 рр., оскільки за їх допомогою створюється нові робочі місця, здійснюється стимулювання імпорту капіталів, впроваджуються інноваційні

технології, збільшення конкурентоспроможності на ринку, зростання обсягів експорту, створюють сприятливі умови для інтеграції національної економіки у світове господарство (Рис.2.27).

Рис. 2.27 Прямі іноземні інвестиції в Україні впродовж 2016-2019 рр. млн.дол.США

Джерело: сформовано автором на основі [76]

Бачимо, що притік прямих іноземних інвестицій переважно зростає, зниження спостерігаємо лише у 2020 році порівняно з 2016 роком на 4676 млн. дол. США. У 2020 році цей показник становив 5860 млн. дол. США, що на 6728. дол. США менше, аніж у 2019 році. Стосовно інвестицій з України у динаміка цього показника є перемінною і у 2020 році становила 82 млн. дол. США, що на 66 млн. дол. США більше, аніж у аналогічному періоді 2016 році, але на 566 млн. дол. США менше порівняно з 2019 роком. Збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій у 2019 році може бути зумовленим насамперед: підвищення ціни на електроносії, відсутність недорогої та кваліфікованої робочої сили, недостатня розвиненість інфраструктури.

Варто відмітити те, що до важливих складових, що визначають привабливість інвестиційного середовища є розвиток інфраструктури, котра є

необхідним аспектом під час процесу забезпечення підприємницької діяльності. До даної інфраструктури належать: розвинена система валютних, фінансових та товарних бірж, а також розвинені транспортна та телекомунікаційна мережа. Крім цього, під час визначення рівня конкурентоспроможності економіки враховуються також показники інфраструктурного розвитку такі як: дорожня підключеність, якість дорожньої інфраструктури, щільність залізниць, зв'язок між лінійними перевезеннями, ефективність залізничних перевезень, зв'язок з аеропортами, ефективність послуг повітряного транспорту, ефективність послуг морських портів тощо. У 2020 році вперше було проведено дослідження щодо визначення розвитку інфраструктури, а саме розвиток інфраструктурний індекс, який становив цьогогоріч 2,58 балів з 5 можливих (рис.2.28).

Середня оцінка загального стану розвитку транспортних галузей у 2020 році

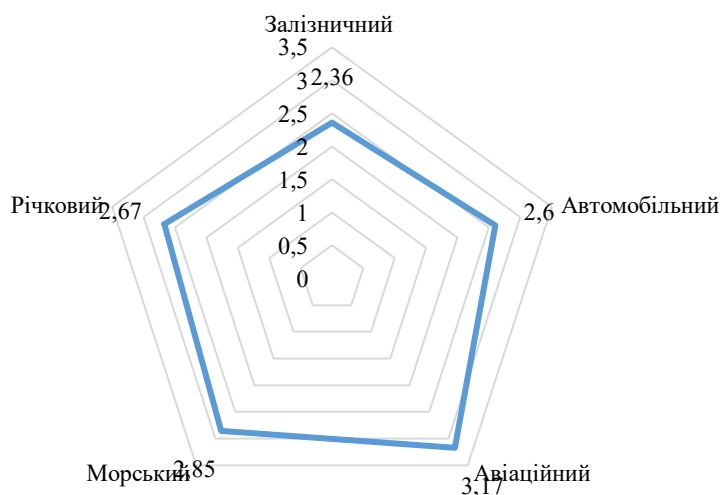

Рис. 2.28 Середня оцінка загального стану розвитку транспортних галузей у 2020 році

Джерело: сформовано автором на основі [77]

Наведені оцінки не є позитивними для розвитку інфраструктури України і водночас гальмують покращення інфраструктурного індексу, тому для стабілізації ситуації необхідно: удосконалити законодавчу базу для створення

сприятливого інвестиційного клімату, що дозволить залучити приватні інвестиції в інфраструктуру загального користування, залучити приватні інвестиції в дорожню галузь на умовах ДПП/концесії, створення умови та механізми для можливості залучення приватних інвестицій в публічну інфраструктуру.

Україна посідає 114 місце за “якістю дорожньої інфраструктури”. Держава посідає 25 місце за “щільністю залізниць” та 34 місце за показником “ефективність залізничного сполучення”. Окрім того, Україна посідає 53-є місце за “підключеністю до аеропорту” та 101-є за “ефективністю послуг повітряного транспорту”. Країна посідає 57-є місце за “підключенням до лінійного судноплавства” та 78-є за “ефективністю послуг морського порту”.

З проаналізованих вище даних бачимо, що Україна покращує свої позиції в міжнародних рейтингах, а також в основних показниках таких як: захист інвесторів, отримання дозволів на будівництво, підключення до електромереж, міжнародна торгівля, реєстрація власності. Звичайно на противагу присутні індикатори зміна яких призводить до уповільнення покращення наявних позицій, зокрема, оподаткування, забезпечення виконання контрактів, реєстрація підприємств, отримання кредитів, врегулювання питання щодо неплатоспроможності. Нагальним залишається питання покращення інфраструктурного забезпечення, яке зі свого боку здійснює важливий вплив на формування сприятливого інвестиційного середовища, тим самим беручи участь у визначенні рівня інвестиційної безпеки держави.

Наразі в державі та серед підприємців наявна тенденція щодо залучення великих обсягів іноземних інвестицій, що не може розглядатись як однозначно позитивний аспект. Іноземні інвестиції, навіть при умові їх ефективного використання, не повинні перевищувати значну частку загального їх обсягу. У будь-якій державі обсяги іноземних інвестицій ніколи не перевищують обсягів вітчизняних. Досвід постсоціалістичних європейських країн свідчить, що іноземні інвестиції найактивніше надходять, де вже інтенсивно здійснюється капіталовкладення, тобто відбувається їх тяжіння до внутрішніх, а не туди, де

наявний брак капіталу. Водночас, зовнішні кошти спрямовуються туди, де вже практично здійснені економічні реформи, насамперед за рахунок власних джерел. Іноземні інвестиції в економіку тієї чи іншої країни залежать від економічних та соціальних умов, що вже склалися. Варто визначити основні країни інвестори ПІІ в Україну за 2015-2020 рр. (рис. 2.29).

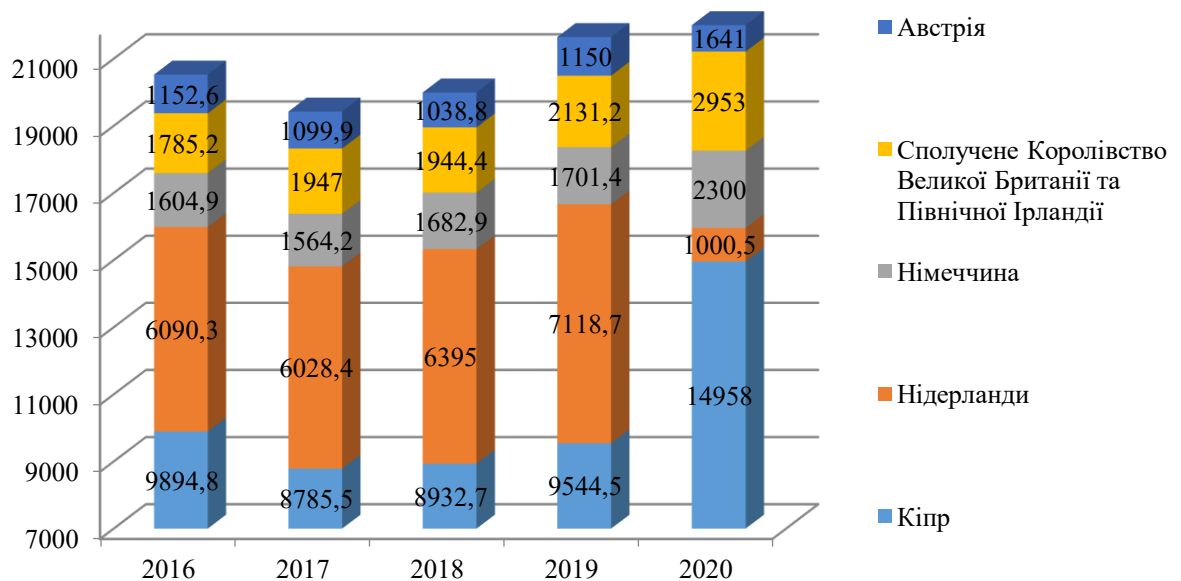

Рис.2.29 Основні країни-інвестори ПІІ в Україну за 2016-2020 рр. (млн. дол. США)

Джерело: сформовано автором на основі [78]

З рис. 2.29 бачимо, що основними країнами інвесторами в Україну є: Нідерланди, Німеччина, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Австрія. Загалом у 2020 році в економіку України було залучено 22852,5 млрд. дол. США, що на 2324,7 млрд. дол. США більше, аніж в аналогічному періоді 2016 року. Протягом 2016-2020 рр. іноземні інвестори найбільше інвестують у фінансову і страхову галузі, ремонт автотранспорту, інформацію та телекомунікації, в оптову і роздрібну торгівлю рідше – у галузь наукової і технічної діяльності.

Однією з ключових умов сталого розвитку є капітальні інвестиції зважаючи на це вони завжди повинні бути в полі зору економічної політики. Якщо їх не

вистачає економіці, то не відбудеться жодна зміна структури економіки, оскільки не з'являються нові високопродуктивні види діяльності. Зазвичай капітальні інвестиції мають випереджальну динаміку по відношенню до ВВП. Тобто спочатку інвестиції, а вже потім бажане економічне зростання. Зважаючи на важливість цієї категорії варто розглянути її детальніше (рис.2.30).

Рис. 2.30 Капітальні інвестиції в Україну впродовж 2016-2020 рр., млрд.грн.

Джерело: сформовано автором на основі [78]

У 2020 році обсяг капітальних інвестицій зріс порівняно з 2016 роком 60,6 млрд. грн. або на 16,87% порівняно з аналогічним періодом 2016 року. Порівняно з 2019 роком, то інвестиції скоротились на 204,8 млрд. грн. або на 33%. За всіма джерелами інвестицій, крім держбюджету скоротились інвестиційні надходження, а саме на 63% до позначки у 1,7 млрд. грн. Промисловість втратила 40% надходжень, сільське та лісове господарство – 38%, транспорт – 40%, будівництво – 39%, спорт і розваги – 71%, торгівля – 31%, освіта – 36%, охорона здоров'я – 37%.

Зважаючи на проведений аналіз щодо ефективності управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку розуміємо, що держава

докладає зусилля для залучення інвестицій в економіку України за допомогою покращення позиції держави в міжнародних рейтингах та для формування сприятливого інвестиційного іміджу на світовій арені. Але при цьому варто визначити за допомогою яких методів та інструментів вдається досягнути вищенаведених показників, а також розглянути можливість їх вдосконалення.

2.3. Оцінка стану інвестиційної безпеки держави на регіональному рівні

Найголовнішим чинником стабільного економічного розвитку держави є інвестиції. Сприятливий інвестиційний клімат, а також стабільність законодавства є тими визначальними умовами для їх залучення. Саме тому важливим чинником під час управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку є активізація інвестиційних процесів, яка матиме на меті організувати ефективну систему управління і регулювання інвестиційної діяльності. Досвід провідних країн світу демонструє, що при наявності розвиненої ринкової економіки існує необхідність у ефективному управлінні господарською діяльністю. На сьогодні немає чіткого визначення щодо розмежування форми та методів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.

Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики та визначається показниками економічного та соціального розвитку України, державними та регіональними програмами економічного розвитку, державним та місцевими бюджетами, а також обсягом державних коштів на передбачену в них інвестиційну діяльність [79, с.79]

Державне регулювання економіки потребує системного підходу до вибору методів та притаманних їм засобів впливу держави на суб'єктів економічних відносин. Регулюванню підлягають складні процеси життєдіяльності суспільства, на які не здатні ефективно впливати окремі важелі або будь-які вибірккові, незбалансовані їх комбінації. Результативність державного регулювання зростає,

якщо ці важелі застосовуються не випадково чи під тиском груп спеціальних інтересів і кон'юнктури, а системно, виходячи з довгострокових цілей і поточних завдань соціально-економічного розвитку. Системний підхід передбачає інтеграцію в цілісну систему, по-перше, елементів, що формують стратегію соціально-економічного розвитку, по-друге, елементів, що утворюють підсистему регуляторів. В економічній теорії усталеною є класифікація методів державного регулювання економіки за двома самостійними критеріями: за формами впливу та засобами впливу. За формами впливу методи державного регулювання економіки поділяють на дві групи: методи прямого та непрямого впливу [80, с. 17].

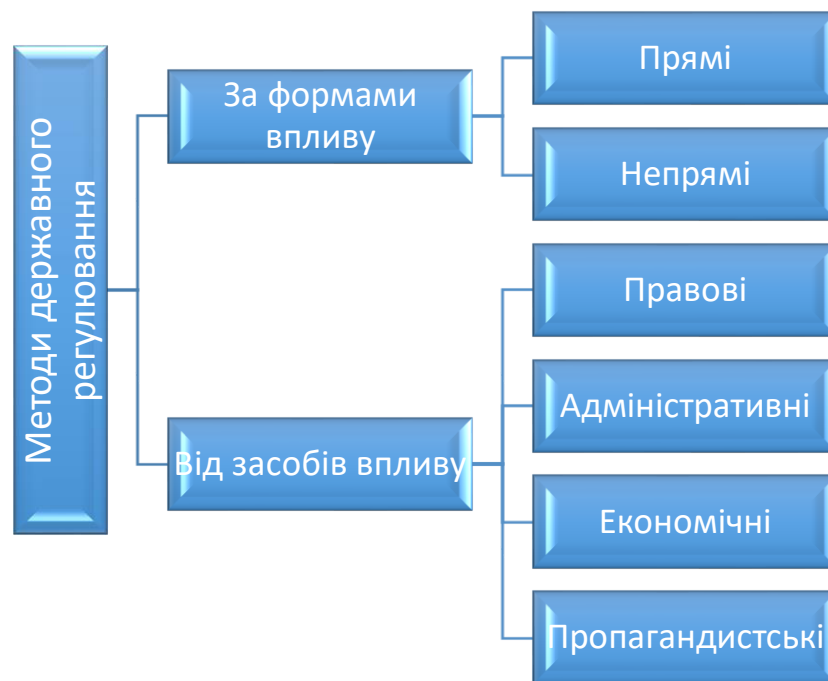

Рис. 2.31. Класифікація методів державного регулювання

Джерело: сформовано автором на основі [80]

З рис. 2.31 бачимо, що методи державного регулювання мають певні класифікаційні ознаки за допомогою яких їх розмежовують. Методи прямого впливу здійснюють безпосередній вплив на стабільне функціонування визначених суб'єктів ринку. Цей вплив здійснюється за допомогою інструментів або засобів адміністративно-правового характеру, які врегульовують діяльність суб'єктів господарювання, та економічних інструментів прямого впливу.

Опосередкований вплив на поведінку суб'єктів ринку здійснюють методи непрямого впливу, вони створюють відповідне економічне середовище, яке зумовлює їх діяти в потрібному державі напрямі. До методів непрямого впливу належать інструменти фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, амортизаційної, інноваційної та інших напрямів економічної політики, а також методи морального переконування. Згідно з Господарським кодексом України від 16 січня 2003 р. № 436-IV у ст. 12 визначено основні засоби регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання. До яких належать:

- державне замовлення;
- ліцензування, патентування і квотування;
- технічне регулювання;
- застосування нормативів та лімітів;
- регулювання цін і тарифів;
- надання інвестиційних, податкових та інших пільг;
- надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій [81].

Умови, обсяги, сфери та порядок застосування окремих видів засобів державного регулювання господарської діяльності визначаються цим Кодексом, іншими законодавчими актами, а також програмами економічного і соціального розвитку. Встановлення та скасування пільг і переваг у господарській діяльності окремих категорій суб'єктів господарювання здійснюються відповідно до цього Кодексу та інших законів [81].

Обмеження щодо здійснення підприємницької діяльності, а також перелік видів діяльності, в яких забороняється підприємництво, встановлюються Конституцією України та законом. Залежно від засобів впливу виділяють правові, адміністративні, економічні та пропагандистські методи державного регулювання економіки. Держава відповідно до покладених на неї повноважень реалізовує державну економічну політику, а саме здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну і соціальну політику, яка спрямована на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів інтересів

суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому. Одним з ключових напрямів економічної політики є інвестиційна. В Україні єдину державну стратегію у сфері інвестиційної діяльності визначає Верховна Рада України, яка створює законодавчу базу для сфери інвестиційної діяльності; затверджує пріоритетні напрями інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнування для фінансової підтримки інвестиційної діяльності [82, с. 67].

Ефективне управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку можливе лише при взаємодії держави і господарюючих суб'єктів у галузі інвестиційної діяльності, а також при застосуванні правових, адміністративних, економічних та пропагандистських методів для створення умов ефективної діяльності останніх і досягнення оптимального рівня економічного і соціального розвитку суспільства. Терміну «метод державного регулювання інвестиційної діяльності» варто розуміти як сукупність прийомів, способів, прямих і непрямих, за допомогою яких держава впливає на учасників інвестиційних відносин. На сьогодні відсутні як чітко сформульована методологічна основа систематизації засобів, які притаманні відповідним методам управлінського впливу на інвестиційну діяльність, так і методика їх ефективного застосування в цілях розвитку соціально-економічної системи країни на основі принципу державного регулювання інвестиційної діяльності. З метою активізації інвестиційного попиту держава може використовувати традиційні для світової практики методи: збільшувати державні витрати і зменшувати податки, знижувати процентну ставку за кредит, збільшувати грошову масу, втручатися в ринок цінних паперів [83, с. 117].

Забезпечення інвестиційної безпеки держави напряму пов'язане з інвестиційним середовищем регіонів. Відсутність регіональних інвестиційних

ризиків, негативних соціально-економічних явищ, дотримання сталого економічного розвитку, ефективне використання економічних, природних та інших чинників дозволяє покращити інвестиційний потенціал регіону. Організація ефективного інвестиційного процесу в регіонах зумовлює необхідність застосовувати певні механізми для реалізації інвестиційного потенціалу з урахуванням потреб ринку та соціально-економічного розвитку. Належне відтворення інвестиційного потенціалу регіону значно залежить від рівня інвестиційної безпеки, мінімізації ризиків та ефективного управління. Наразі важливим залишається розроблення певної методики та теоретичного підґрунтя для оцінки рівня інвестиційної безпеки регіону. У зв'язку з відсутністю методики оцінки рівня інвестиційної безпеки регіонів, пропонуємо використати формулу, таку ж як для розрахунку рівня інвестиційної безпеки для держави. Тобто для підтримання інвестиційної безпеки залучення прямих інвестицій в економіку країни по відношенню до ВРП має бути на рівні:

$$L_{is1} = \frac{FI}{GRP} \times 100 \geq 6\% \quad (1)$$

де, L_{is1} –рівень інвестиційної безпеки у відсотках;

FI – приток іноземних інвестицій в економіку регіону за період, який розглядається, у грошовому вимірі.

GRP – валовий регіональний продукт за період, який розглядається (у грошовому вимірі).

Величина FI/GRP має утримуватися на рівні 6%, а величина FDI/GRP (FDI – обсяг прямих іноземних інвестицій) повинна утримуватися на рівні 25%, що є пороговим значенням інвестиційної безпеки.

Також, індикатор інвестиційної безпеки можна обчислити як відношення притоку річних прямих іноземних інвестицій до кількості мешканців країни. Його порогове значення повинно бути на рівні не менше 500 дол. США на одну особу (тобто для підтримання інвестиційної безпеки приток прямих інвестицій в економіку країни по відношенню до кількості населення має бути на рівні 500 дол. США):

$$L_{is2} = \frac{FDI}{K_p} \times 100 \geq 500\$ \quad (2)$$

де K_p – чисельність населення регіону.

Зважаючи на визначення можливостей щодо оцінки рівня інвестиційної безпеки пропонуємо розглянути Рівненську область (табл.2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка показників інвестиційної безпеки Рівненської області
за 2016-2020 рр.

Показники	Порогові значення	Фактичні значення				
		2016	2017	2018	2019	2020
L_{is1} , приток ПІІ до ВРП, %	≥ 6	11,85	7,32	6,23	11,71	8,40
Динаміка нормалізованих значень	-	Безпечна зона				
Обсяг інвестицій, % до ВРП	20-25%	8,44	13,67	16,05	8,54	11,90
Динаміка нормалізованих значень	-	Небезпечна зона				
L_{is2} , приток ПІІ на 1 особу, дол.	≥ 500	157,48	115,63	112,50	264,70	195,12
Динаміка нормалізованих значень	-	Небезпечна зона				
Вихідні дані						
ВРП, млн. грн	-	39469	48796	56835	67363	71901
ПІІ, млн. дол. (на кінець року)	-	183,1	134,2	130,2	305,2	224,1
Кількість населення, тис. осіб	-	1162,7	1160,6	1157,3	1153	1148,5
Середньорічний курс валют	-	25,55	26,6	27,2	25,85	26,96

Джерело: розраховано автором на основі [83;84;85;86;87;88]

З вищенаведеної таблиці можемо зазначити, що показники інвестиційної безпеки є різними та варіюються залежно від аналізованого показника. У 2016-2020 році показник L_{is1} , за останні п'ять років даний показник вище порогового значення, тобто він свідчить про інвестиційну привабливість регіону. Показник L_{is2} впродовж 2016-2019 років мав перемінну тенденцію до зростання до 2018 року, а вже у 2019 році різко скоротився, при цьому не варто вважати, що зміна даного показника є позитивною, оскільки покращення даного показника відбувається за рахунок зниження чисельності населення. Для покращення стану показника L_{is2} , варто підвищувати інвестиційну привабливість регіону це можливо зробити за допомогою мінімізації ризиків та загроз.

Крім того, варто зауважити, що для залучення інвесторів в Рівненській області створили відповідний інвестиційний паспорт у якому міститься вся необхідна та актуальна інформація для інвестора, зокрема, що стосується загальної інформації про Рівненську області, а також ті перспективні галузі та сфери, які потребують інвестицій. Водночас, варто зауважити, що область має розвинену мережу залізничного сполучення, значну пропускну спроможність, через регіон проходять міжнародні автошляхи, дороги національного та регіонального значення. Структура земельного фонду області складає 20.1 тис. км. кв. Кількість економічно активного населення складає 90,3%, при цьому кількість населення з вищою освітою 25%. Найбільша кількість зайнятого населення у торгівлі близько 124.6 тис.ос. [86]. Інвестиційними пріоритетами області є деревообробна та меблева промисловість, ІТ сектор, виробництво продуктів харчування та поглиблена переробка сільськогосподарської продукції, логістика, високотехнологічне органічне землеробство с/г продукції, ягідництво та садівництво. Рівненська область належить до числа промислово-аграрних регіонів із розвиненою сферою послуг, яка впродовж останніх років демонструє найвищу динаміку росту [87].

У 2019 році міжнародною компанією розпочато реалізацію інвестиційного проекту з будівництва надсучасного заводу з переробки деревини вартістю 200

млн. євро. Крім цього, у Рівному створено ІТ кластер, який об'єднує 10 провідних ІТ компаній та дозволяє покращувати ІТ-освіту, сприяє розбудові сприятливого середовища для створення робочих місць та подальшого розвитку ІТ-індустрії в Рівненській області [88].

З метою сприяння залучення інвестицій в економіку області, налагодження взаємодії інвесторів з органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування області, відповідними суб'єктами господарювання створено Офіс із залучення та підтримки інвестицій в економіку Рівненської області. Іноземні інвестори можуть отримати професійну підтримку від спеціалізованої організації – Агенції «ІнвестінРівне», яка покликана сприяти інвесторам та бізнесу в Рівненській області щодо вибору місць для розміщення, започаткування бізнесу та реалізації всіх етапів інвестиційного проекту. Вона була заснована місцевою владою за підтримки Координатора проектів Організації з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ) [85].

Служба зайнятості за власний кошт та на власних навчально-виробничих базах здійснює підготовку будь-якої кількості спеціалістів відповідно до запиту інвестора. Підготовка може бути проведена під наглядом представників інвестора та з використанням обладнання компанії інвестора, що монтується на навчально-виробничій базі Служби зайнятості. Можливе відшкодування до 50% витрат на оплату праці протягом першого року після запуску проекту.

Завдяки сучасним центрам надання адміністративних послуг, зареєструвати бізнес можна всього за 24 години. Також, тут можна отримати більше 100 видів Дозвільних документів для ведення різних видів господарської діяльності. Зазначені центри функціонують в усіх 16 районах області, 4 містах обласного значення та 5 об'єднаних громадах [86].

З метою ефективної реалізації державної регіональної політики створено агенцію регіонального розвитку, яка сприяє у реалізації регіональної стратегії розвитку, подоланні проблем розвитку регіону, вивчення та застосуванні

найкращого іноземного досвіду, залученні міжнародної технічної допомоги, інвестиційних та кредитних ресурсів.

Крім того, у регіоні наявні програми для захисту навколишнього середовища, тобто може стверджувати, що всі інвестиційні проєкти будуть перевірені на дотримання екологічних норм та стандартів. Кошти Фонду захисту навколишнього середовища використовуються в межах регіональних, бюджетних, місцевих екологічних та бюджетних програм, визначених законодавством, згідно з кошторисами доходів і видатків. При цьому в Рівненській області функціонують різноманітні програми та екологічні ініціативи.

Важливим засобом в процесі забезпечення раціонального природокористування і охорони довкілля є екологічний контроль. Державний екологічний контроль має надвідомчі функції, а його ключове завдання – контролювати діяльність суб'єктів всіх форм господарювання, застосовуючи при необхідності заходи державного примусу. Методи екологічного контролю – перевірки, спостереження, видача чи анулювання дозволів, надання обов'язкових вказівок, притягнення до юридичної відповідальності, накладення заборон і обмежень, закриття, зупинення чи припинення роботи підприємств, що порушують законодавство. Основні функції державного екологічного контролю на території Рівненської міської територіальної громади покладено на Державну екологічну інспекцію Поліського округу, повноваження якої поширюються на територію Житомирської та Рівненської областей.

До компетенції Державної екологічної інспекції Поліського округу належить здійснення контролю за якістю, кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод, забруднюючих речовин та за якістю водних об'єктів у контрольних створах (вплив на водойму), контролю якості ґрунтів, викидів в атмосферне повітря при державному контролі на підприємствах Рівненської області. Відповідно до вищенаведеного в області розроблено екологічний паспорт, який містить фундаментальні позиції щодо результативності контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища структурними підрозділами Державної

екологічної інспекції Поліського округу. При цьому також, здійснюється аналіз основних якісних та кількісних показників охорони навколишнього середовища регіону. Можемо, підсумувати, що в Рівненській області створена потужна підтримка інвестора на всіх етапах інвестування, яка надає впевненість інвестору та спрощує відповідну процедуру[88].

На сьогодні рівень інвестиційної безпеки в Україні демонструє негативні тенденції, які можуть в подальшому призвести до створення несприятливого інвестиційного іміджу України серед європейських країн, що в свою чергу може призвести до втрати можливості залучати інвестиції в українську економіку. Оперативне реагування на поточний стан інвестиційної безпеки призведе до вчасного виявлення загроз, а за допомогою держави визначатимуть шляхи їх мінімізації, що унеможливить настання кризи в українській економіці

Для покращення показників інвестиційної безпеки потрібно створити сприятливе інвестиційне середовище, інвестиційний клімат, який буде захищений від зовнішніх та внутрішніх загроз. Крім цього варто продовжувати боротьбу з корупцією і заохочувати вітчизняних та іноземних інвесторів до вкладення коштів в економіку України, при цьому потрібно розвивати всі сфери та галузі економіки, а не лише ті, які й наразі мають високий рівень інвестиційного капіталовкладення. Узагальнивши проведені дослідження можна констатувати, що умови інвестиційної безпеки діяльності в Україні й надалі залишаються вельми несприятливими для активізації запозичень підприємствами реального сектору вітчизняної економіки. Варто спрямувати багато зусиль, щоб відновити довіру потенційних інвесторів і забезпечити ефективне використання отриманих фінансових ресурсів.

Висновки до розділу 2

На основі проведеного дослідження щодо оцінки стану інвестиційної безпеки України на міжнародному, національному та регіональному рівні можна зробити такі висновки:

– показники інвестиційної безпеки є далекими від порогових значень, тобто свідчать про інвестиційну непривабливість. Для покращення стану показників варто підвищувати інвестиційну привабливість держави це можливо зробити за допомогою мінімізації ризиків та загроз. Інвестиційний клімат України є несприятливим, що підтверджено основними показниками інвестиційної діяльності, а також позиціями держави в міжнародних рейтингах. Для стабілізації ситуації необхідно: стабілізувати валютний курс, перемогти у війні, знизити облікову ставку, запровадити діджиталізацію державних послуг, прийняти відповідних нормативно-правових актів, які надали запуск ринку землі, а також здійснити підтримку значних інвестиційних проєктів.

– поліпшити інвестиційний клімат можна за допомогою продовження судової реформи, боротьби з корупцією та контрабандою, створення ефективного законодавства, яке буде враховувати інтереси інвестора з одного боку та інтереси країни з іншого, створення сприятливих умов для бізнесу та систематичного діалогу з бізнесом. Неможливість України увійти в Топ-30 спричинені на наш погляд трьома важливими чинниками: підключення до електромереж, законодавство про банкрутство та доступність до фінансових ресурсів. Зокрема, саме ці ризики інвестори, які мають намір вкласти кошти в Україну сприймають як значні обмеження для розвитку бізнесу.

– здійснити запуск механізму державної підтримки та супроводження інвесторів відповідно до Закону України “Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні”. Вищезгаданий Закон допоможе активізувати інвестиційну діяльність в цілому, а також зумовить зростання конкурентоспроможності української економіки на міжнародному ринку. Для

поліпшення існуючої ситуації з інвестиційною безпекою варто продовжувати систему та стратегічну роботу, яка повинна ефективно бути організована з урахуванням усіх особливостей сталого розвитку та українського ринку. Поліпшити базову інфраструктуру. Необхідно застосовувати комбіновані заходи контролю та стимулювання, через створення лібералізацію торгівельного та валютного законодавства, при цьому не втручатись в ринок, саме після цього збільшиться надходження інвестицій. Варто застосовувати державне стимулювання інвестицій і підприємців, які є потенційними інвесторами та які вже інвестують у розвиток внутрішнього виробництва держави.

– запровадити на державному та регіональному рівнях застосування комплексного механізму державного управління інвестиційною безпекою. Варто розвивати всі сфери та галузі економіки, а не лише ті, які й наразі мають високий рівень інвестиційного капіталовкладення. Водночас, зважати на механізми та розробку методики регіональної оцінки інвестиційної безпеки, яка безпосередньо пов'язана з державною оцінкою інвестиційної безпеки держави.

Основні результати дослідження, отримані в розділі, опубліковано в наукових статтях у фахових виданнях: [89], [90]; збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях: [91], [92]; в інших виданнях [93].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Токар В.В., Ткаленко С.І. Інвестиційна безпека в умовах фінансової глобалізації. Вчені записки університету “КРОК”. 2019. №1 (53). С.197-205.
2. Пурій Г.М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Гроші, фінанси, кредит. Інфраструктура ринку. 2020. №44. С.199-203.
3. Кубах Т.Г. Інвестиційний клімат держави: теоретичний та практичний аспект. Ефективна економіка. 2013. №12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2604> (дата звернення: 05.09.2021).
4. Острікова Т. Інвестиційний рейтинг України. Investory News. URL: <https://cutt.ly/pZkcet1> (дата звернення: 11.09.2021).
5. Rankings. International Budget Partnership. URL: <https://cutt.ly/HZkch0W> (дата звернення: 11.09.2021).
6. Індекс соціального прогресу. Вікіпедія. URL: https://uk.upwiki.one/wiki/Social_Progress_Index (дата звернення: 13.09.2021).
7. Україна на 50-му місці зі 157 в рейтингу людського капіталу. Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-svitovyi-bank-liudskyi-kapital/29537855.html> (дата звернення: 13.09.2021).
8. Індекс свободи преси. Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/LZkvdVv> (дата звернення: 13.09.2021).
9. StopCor. Світовий рейтинг щастя: Україна посіла 110-е місце. URL: <https://cutt.ly/HZkvWTI> (дата звернення: 13.09.2021).
10. Індекс конкурентоспроможності. Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/7ZkvHJ2> (дата звернення: 13.09.2021).
11. Україна піднялася у рейтингу економічних свобод. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3202198-ukraina-pidnalasa-u-rejtingu-ekonomichnih-svobod.html> (дата звернення: 13.09.2021).

12. Індекс сприйняття корупції. Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/kZKWTit> (дата звернення: 15.09.2021).
13. Індекс демократії. Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/3ZKWFP1> (дата звернення: 14.09.2021).
14. Біда О. А., Блага А. Б., Мартиненко О. А., Статкевич М. Г. Мій дім – чужа фортеця : право власності в умовах збройного конфлікту на сході України: за заг. ред. А. П. Буценка. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2016. 160 с.
15. У рейтингу країн за рівнем процвітання Україна піднялась на три позиції на рік. Mind. URL: <https://cutt.ly/jZKEtVQ> (дата звернення: 14.09.2021).
16. Рейтинг недієздатності держав. Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/KZKEjM6> (дата звернення: 15.09.2021).
17. The official site The global entrepreneurship and development institute. URL: <http://thegedi.org/> (дата звернення: 15.09.2021).
18. Писаренко Т.В., Куранда Т.К. та ін. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році. Науково-аналітична записка. Київ : Український інститут науково-технічної експертизи та інформації. 2021. 40 с.
19. Світовий показник тероризму. Вікіпедія. URL: <https://cutt.ly/zZKRO8h> (дата звернення: 15.09.2021).
20. Сакало О.Є, Спепаненко С.В. Національне щастя та державна політика щодо його формування. Бізнес інформ. 2020. №12. С. 6-13.
21. Островський І.А., Максюта У.В. Networked readiness index (NRI) та його роль в системі глобального макроекономічного регулювання. Збірник Харківського Національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова. 2021. Вип.3. С.127-128.
22. The Heritage Foundation. Index of economic freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/investment-freedom> (дата звернення: 15.09.2021).
23. The transparency international defence and security. URL: <https://ti-defence.org/gdi/> (дата звернення: 16.09.2021).

24. The official site e-Government Knowledgebase. URL: <https://cutt.ly/dZKYeIY> (дата звернення: 16.09.2021).
25. Несторишен І.В., Тержанський В.А., Бережнюк І.І. Підходи до рейтингового оцінювання спрощення процедур міжнародної торгівлі в Україні. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics». 2017. №3. С.88-97.
26. The official site GFP. Global Firepower. URL: <https://www.globalfirepower.com/> (дата звернення: 16.09.2021).
27. The official site Bloomberg. URL: <https://cutt.ly/NZKUqdh> (дата звернення: 16.09.2021).
28. The official site LB.ua. Україна впала в рейтингу інноваційних економік Bloomberg. URL: <https://cutt.ly/LZKUU71> (дата звернення: 17.09.2021).
29. The official site OECDP. URL: <https://www.oecd.org/investment/fdiindex.htm> (дата звернення: 17.09.2021).
30. The official site International budget partnership. URL: <https://cutt.ly/1ZKIepH> (дата звернення: 17.09.2021).
31. Human Development Index – HDI. URL: <https://countryeconomy.com/hdi/ukraine> (дата звернення: 17.09.2021).
32. Ukraine - Social Progress Index – SPI. URL: <https://countryeconomy.com/demography/spi/ukraine> (дата звернення: 17.09.2021).
33. The official site Statista. URL: <https://cutt.ly/hZKI4Df> (дата звернення: 17.09.2021).
34. Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/visualize> (дата звернення: 17.09.2021).
35. Trading economics. Ukraine Corruption Index. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/corruption-index> (дата звернення: 17.09.2021).
36. The official site The global entrepreneurship and development institute. URL: <https://thegedi.org/global-entrepreneurship-and-development-index/> (дата звернення: 17.09.2021).

37. WIPO. World intellectual property organization. URL: <https://www.wipo.int/portal/en> (дата звернення: 18.09.2021).
38. Ukraine - World Happiness Index. URL: <https://cutt.ly/aZKO0Eo> (дата звернення: 18.09.2021).
39. The official site Portulance institute <https://networkreadinessindex.org/countries/> (дата звернення: 18.09.2021).
40. The official site e-Government Knowledgebase. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center> (дата звернення: 18.09.2021).
41. Trading economics. Ukraine Competitiveness Rank. <https://cutt.ly/pZKPXJZ> (дата звернення: 18.09.2021).
42. The transparency international. Corruption perceptions index. URL: <https://cutt.ly/fZKP81G> (дата звернення: 19.09.2021).
43. Human development insights. UNDP. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> (дата звернення: 19.09.2021).
44. Віртуальна міць: чому Україна росте в популярних військових рейтингах. Слово і діло. URL: <https://cutt.ly/fZKAzsl> (дата звернення: 19.09.2021).
45. Change Readiness Index. URL: <https://cutt.ly/2ZKADwa> (дата звернення: 19.09.2021).
46. The networked readiness index: measuring the preparedness of nations for the networked world. URL: <https://cutt.ly/1ZKAKuJ> (дата звернення: 19.09.2021).
47. Democracy Index 2020: In sickness and in health? URL: <https://cutt.ly/sZKA0SW> (дата звернення: 19.09.2021).
48. Ukraine's score deteriorates in Democracy Index. URL: <https://cutt.ly/1ZKA5in> (дата звернення: 19.09.2021).
49. Investment freedom - Country rankings. URL: <https://cutt.ly/gZKStLn> (дата звернення: 19.09.2021).
50. The Legatum prosperity index. URL: <https://www.prosperity.com/rankings> (дата звернення: 19.09.2021).

51. Fragile states index. URL: <https://fragilestatesindex.org/country-data/> (дата звернення: 19.09.2021).
52. Global terrorism index. URL: <https://cutt.ly/3ZKSUv3> (дата звернення: 20.09.2021).
53. Global terrorism index. URL: <https://cutt.ly/nZKSAFe> (дата звернення: 20.09.2021).
54. Global terrorism index. URL: <https://cutt.ly/IZKSHQS> (дата звернення: 20.09.2021).
55. Global terrorism index. URL: <https://cutt.ly/qZKSXRC> (дата звернення: 20.09.2021).
56. Global terrorism index. URL: <https://cutt.ly/oZKS0Kt> (дата звернення: 20.09.2021).
57. Екологічні податки України. URL: <https://www.saveecobot.com/analytics/ecotaxes> (дата звернення: 20.09.2021).
58. The official site The World Bank. URL: <https://cutt.ly/qZKDBG3> (дата звернення: 21.09.2021).
59. A World Bank Group Flagship Report. Doing Business 2016 Measuring regulatory quality and efficiency. URL: <https://cutt.ly/lZKFjyw> (дата звернення: 21.09.2021).
60. A World Bank Group Flagship Report. Doing Business 2017 Equal Opportunity for All. URL: <https://cutt.ly/lZKFiyl> (дата звернення: 21.09.2021).
61. A World Bank Group Flagship Report. Doing Business 2018 Reforming to Create Jobs. URL: <https://cutt.ly/BZKD7oN> (дата звернення: 21.09.2021).
62. Official site Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine. Doing Business. URL: <https://cutt.ly/kZKFW8p> (дата звернення: 21.09.2021).
63. International property rights index. URL: <https://cutt.ly/QZKF7ec> (дата звернення: 22.09.2021).

64. Official site European Business Association. URL: <https://eba.com.ua/> (дата звернення: 22.09.2021).

65. Кириленко В.І., Кириленко Л.М. Управління інвестиційними процесами в контексті економічної безпеки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. 2009. Вип. 7. С. 3-8 .

66. Бондарук Т. Г., Бондарук О. С. Інвестиційна безпека держави: стратегічні цілі та механізм забезпечення. Статистика України. 2019. №2. С.83-91.

67. Мошенський С. І. Інвестиційна безпека в системі забезпечення економічної безпеки держави: поняття, категорії, сутність. Наука молода. 2008. № 10. С. 166 – 171.

68. Пирожков С.І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України. Київ: НІПМБ, 2003. 42 с.

69. Власюк В. Що не так з капітальними інвестиціями в Україні? Економічна правда. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/6/673627/> (дата звернення: 20.06.2021).

70. 30 років Незалежності: як змінювався курс долара. Слово та діло. 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/23/infografika/finansy/30-rokiv-nezalezhnosti-yak-zminyuvavsya-kurs-dolara> (дата звернення: 30.08.2021).

71. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 30.08.2021).

72. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 30.08.2021).

73. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.08.2021).

74. Валове нагромадження основного капіталу в розрізі видів нефінансових активів. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/vvp/kkv_vvp/kkv_vvp_u/arh_vn_ok2020_u.htm (дата звернення: 01.09.2021).

75. Індeksi капітальних інвестицій за видами економічної діяльності. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/iki_ed/iki_ed_u/arh_ikedvp_u.html (дата звернення: 01.09.2021).
76. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2020/> (дата звернення: 22.09.2021).
77. Інфраструктурний індекс. European Business Association. URL: <https://cutt.ly/BZKGHci> (дата звернення: 22.09.2021).
78. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.09.2021).
79. Дзюрах Ю. М, Другов О.О. Державне регулювання інвестиційної діяльності у сільському господарстві: сучасні аспекти. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2021. Вип. 3-4 (280-281) С.77-85.
80. Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. та ін. Державне регулювання економіки : навч. посіб. К. : КНЕУ. 2000. 316 с.
81. Господарський кодекс України від 16.12.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 23.09.2021).
82. Іноземні інвестиції та національний капітал: парадигми взаємодії : зб. наук. пр. / ред. Я. А. Жаліло. – К. : Сатсанга, 2001. 108 с.
83. Офіційний сайт управління стратегічного розвитку та інвестицій в Рівненській області. URL: <http://investrv.org.ua/news/vsi-novini/prami-inozemni-investicii-instrumenti-ucasti-v-kapitali-v-ekonomici-rivnenskoj-oblasti-za-2020-rik> (дата звернення: 19.01.2023).
84. Рішення Рівненської обласної адміністрації №1284 від 15.03.2019. URL: <https://ror.gov.ua/upload/content/2021/March/WX0yrw4l.pdf> (дата звернення: 20.01.2023).
85. Про Програму розвитку інвестиційної діяльності в Рівненській області на 2019-2020 роки. Рішення Рівненської обласної адміністрації №1284 від

15.03.2019. URL:<https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/1284-programu-rozvitku-investiciinoyi-diyalnosti-v-rivne> (дата звернення: 22.01.2023).

86. Інвестиційний паспорт Рівненської області.

URL:https://uamap.org.ua/storage/%D0%86%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B8/%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5_%D1%83%D1%80%D0%BA_%D1%96invest_passport_en.pdf (дата звернення: 25.01.2023).

87. Аналіз стану економічного та соціального розвитку Рівненської області за 2014 – 2018 роки. URL:<https://www.rv.gov.ua/storage/app/sites/11/oktober2019/analiz570.pdf> (дата звернення: 28.01.2023).

88. Інвестиції у місто Рівне у 2019 році. URL:<http://investrv.org.ua/storage/web/source/1/6PoKQLjK4xVBUBwb52GS4upAvxUi89Nn.pdf> (дата звернення: 02.02.2023).

89. O. Bobrovska, A. Lysachok, T. Kravchenko, L. Akimova, O. Akimov (2021). The current state of investment security in Ukraine in the context of covid-19 and its impact on the financial and economic situation of the state. Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol. 1 No. 36 (2021), pp. 233-242. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i36.227770>.

90. Akimova L. M., Lysachok, A.V. Assessment of the investment security level of Ukraine. *PUBLIC ADMINISTRATION AND LAW REVIEW (PALR)*. Scientific Center of Innovative Researches OÜ. Issue 1. Tallinn, Estonia, 2020. pp. 21-29. Doi: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2020-1-21-29>

91. Лисачок А.В. Комплексна оцінка інвестиційної безпеки підприємства. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2020 р.)]* / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк, 2020. С. 199-202.

92. L. Akimova, A. Lysachok (2021). The current state of the investment environment in Ukraine and its impact on the investment security of the state.

International Conference on Economics, Law and Education Research (ELER 2021) 10-11 March, 2021 Kyiv, Ukraine. Series: Advances in Economics, Business and Management Research. doi: <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.009>

93. Alla Lysachok, Iryna Onopriienko, Iryna Koval, Liudmyla Rudenko, Valentyna Chaikovska. Innovative development in IT Sphere in the Context of the Industry 4.0 Concept: the Case of Ukraine. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*. Volume 9, No.1.2, 2020, pp.188-197. DOI: [10.30534/ijatcse/2020/2891.22020](https://doi.org/10.30534/ijatcse/2020/2891.22020)

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1. Досвід публічного управління інвестиційною безпекою в країнах ЄС

Незважаючи на досить широкий спектр зарубіжних та вітчизняних досліджень щодо державного управління інвестиційною безпекою, існує необхідність щодо процесу комплексного та системного узагальнення з урахуванням іноземного досвіду країн-членів ЄС, впровадження інноваційних методик та технологій такої діяльності. Інвестиційна політика (Європейського Союзу далі – ЄС) спрямована на забезпечення рівних умов і відкритого та прозорого середовища для інвестування в ЄС на основі взаємності. В останні кілька років ЄС веде переговори та укладає правила захисту (прямих іноземних інвестицій далі – ПІІ) у угодах про вільну торгівлю або самостійні інвестиційні угоди, які охоплюють такі питання, як доступ на ринок та недискримінація між інвесторами з ЄС та інших країн, створюючи сприятливий регулятор рамки для іноземних інвесторів та захист встановлених прямих іноземних інвестицій в ЄС, в тому числі за допомогою суттєвих правил та механізмів врегулювання суперечок між інвестором та державою.

У статті 207 (договору функціонування Європейського Союзу далі – ДФЕС) від визначає загальну комерційну політику, щодо якої ЄС має виключну компетенцію в силу статті 3 (1) (e) ДФЕС. Спільна комерційна політика базується на єдиних принципах, зокрема щодо змін тарифних ставок, укладення тарифних і торгових угод, що стосуються торгівлі товарами та послугами, а також комерційних аспектів інтелектуальної власності, прямих іноземних інвестицій, досягнення одноманітності в заходах лібералізації, експортній політиці та заходах захисту торгівлі, таких як ті, які мають бути вжиті у випадку демпінгу чи субсидій.

Спільна комерційна політика повинна проводитися в контексті принципів і цілей зовнішньої діяльності Союзу [1]. Іншими словами, ЄС є виключно компетентним у прийнятті та прийнятті юридично обов'язкових актів, тоді як держави-члени можуть це робити, лише якщо вони наділені повноваженнями ЄС або для здійснення таких актів.

ПП підпадають під виключну ЄС компетенцію у своєму висновку 2019 року щодо Угоди про вільну торгівлю між ЄС та Сінгапуром [2]. Суд розмежував ПП та інші форми інвестицій (наприклад, портфельні інвестиції) та визнав, що лише ПП підпадають під виключну компетенцію ЄС. Критерії, які використовує CJEU для визначення прямих іноземних інвестицій, а саме існування міцних та прямих зв'язків та ефективної участі в управлінні та контролі інвестицій, тепер є частиною визначення ПП в Рамковому регламенті. Виходячи з цього, держави-члени, в принципі, не можуть самостійно укласти інвестиційні угоди з третіми країнами (або вносити зміни до існуючих), якщо це не дозволено Комісією. Розглянемо основні положення державного управління, що стосуються інвестицій, які в свою чергу формують інвестиційну безпеку країн-членів ЄС, зокрема: Болгарії, Італії, Польщі, Фінляндії, Франції, Німеччини, Ірландії, Португалії, Іспанії, Великобританії, Угорщини, Чехії. (Додаток В.1).

Загалом, регуляторне середовище в Болгарії характеризується складними правилами, відсутністю прозорості та довільним чи слабким дотриманням законів. Ці чинники створюють стимули для корупції населення, і, як наслідок, іноземні інвестори можуть відчувати громіздкий інвестиційний клімат.

У 1991 році заморська приватна інвестиційна корпорація (ОПІС) та уряд Болгарії підписали Договір про заохочення інвестицій, який регулює діяльність ОПІС у Болгарії. ОПІС надає середньо- та довгострокове фінансування за рахунок прямих позик та гарантій позики для прийнятних інвестиційних проектів у країнах, що розвиваються, та на їх ринках. ОПІС також підтримує низку приватних та керованих акціонерних фондів, включаючи регіональний фонд для Південно-Східної Європи, створений у 2005 році для інвестицій у компанії в Болгарії та

інших балканських країнах. Фінансування малого та середнього бізнесу ОРІС доступне для підприємств, що мають щорічні доходи в розмірі 250 мільйонів доларів США. Структурне фінансування ОРІС орієнтоване на американський бізнес із щорічним доходом понад 250 млн. дол. США та підтримує великі капіталомісткі проекти, такі як інфраструктура, телекомунікації, енергетика, вода, житло, аеропорти, технології та фінансові послуги.

ОРІС пропонує американським інвесторам страхування від валютної неперехорності, експропріації та політичного насильства. Страхування від політичних ризиків також доступне від Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій (MIGA), яке є філіалом Світового банку, а також від ряду приватних американських компаній.

Агентство "Інвест Болгарія" (ІВА), урядовий орган, що координує інвестиції, надає потенційним іноземним інвесторам інформацію, адміністративні послуги та заохочувальні оцінки. Закон про сприяння інвестуванню 2004 року (ІРА) є основним законодавством, що забезпечує стимулювання інвестицій для інвесторів у Болгарії. Іноземні інвестиції, що перевищують 20 млн. (14,1 млн. дол. США), вважаються пріоритетними інвестиційними проектами "класу А" [3].

На прохання інвесторів, які отримують інвестиційні сертифікати класу А, МБА може рекомендувати компетентні органи надавати їм безкоштовну нерухомість (державну або муніципальну власність). Інвестиції класу А також можуть подавати заявку на державне фінансування критичної інфраструктури, яка вважається необхідною для реалізації інвестиційного плану. Крім того, МБА представляє інвестиційні проекти "класу В" (понад 10 млн. грн., або 6,8 млн. дол. США) перед державними органами, і допомагає в обробці всіх адміністративних документів. Державна політика щодо сприяння інвестиціям не стосується інвестицій у видобуток вугілля, виробництво сталі, суднобудування, синтетичне виробництво, сільське господарство та рибне господарство [3].

Водночас, МБА надає статусу класу А або класу В певним інвестиціям у виробництво та послуги високих технологій та в регіонах з рівнем безробіття,

рівним або вище середнього по країні. Дворічне звільнення від сплати податку на додану вартість (ПДВ) на імпорт обладнання поширюється на інвестиційні проекти на суму понад 5 млн. євро (6,7 млн. дол. США), за умови, що проект буде реалізований протягом двох років та створить щонайменше 50 нових робочих місць [4].

Крім того, інвестиційні проекти, які є особливо важливими для економіки та відповідають законодавчій вимозі щодо мінімального інвестиційного зобов'язання у розмірі 100 млн. левів (70,5 млн. дол. США) та створення 200 нових робочих місць, класифікуються як пріоритетні проекти. Такі проекти можуть бути реалізовані у всіх галузях економіки. На додаток до заохочень, наданих інвесторам класу А, пріоритетні інвестори можуть набувати необмежених прав на власність центрального або муніципального уряду за нижчими ринковими цінами, отримувати державні гранти на проекти з науково-дослідної та науково-дослідної роботи та інституційну підтримку для створення ДПП [5].

Болгарія має двосторонній інвестиційний договір (ВІТ) зі Сполученими Штатами, який гарантує національне ставлення до інвестицій у США та створює процес врегулювання суперечок. ВІТ також містить супровідний лист щодо захисту прав інтелектуальної власності. Уряди Болгарії та США обмінялися нотами у 2003 році, щоб зробити зобов'язання Болгарії за ВІТ сумісними з її зобов'язаннями з ЄС, та завершили процес у січні 2007 року. Станом на 2022 рік, Болгарія має двосторонні інвестиційні договори, підписані зі США та 73 країнами світу [5].

Здебільшого іноземні інвестори не знаходять великих перешкод для інвестування в Італію, капіталовкладення іноземної власності не є забороненими. Існують деякі обмеження на іноземні інвестиції. Уряд має повноваження блокувати злиття, якщо внутрішній уряд іноземної фірми застосовує дискримінаційні заходи щодо італійських фірм. Є галузі, які або тісно регламентовані, або прямо заборонені для іноземних інвесторів, такі як виробництво літаків і державні монополії (хоча

лібералізація залізниці та тютюнових виробів є монополістичними, але вони розглядаються) [6, с.223].

Поза цими секторами не існує процедур перевірки чи блокування, спрямованих виключно на іноземні інвестиції. Італійське антимонопольне законодавство (яке стосується внутрішніх та іноземних інвесторів) дає уряду право переглядати злиття та поглинання за певними фінансовими показниками. Італія надає національну підтримку іноземним інвесторам, за винятком кількох випадків. Винятки включають обмеження доступу до державних субсидій для кіноіндустрії, деякі додаткові вимоги до капіталу для банків з країн, які не входять до Європейського Союзу (ЄС), та обмеження щодо авіакомпаній ЄС, що експлуатують внутрішні маршрути. Іноземним інвесторам не заважають інвестувати у фірми, що підлягають приватизації, за винятком оборонного сектору [6, с.223].

Як правило, інвестиції в італійські компанії, що працюють в галузі оборони та національної безпеки (включаючи, останнім часом, послуги широкосмугового електронного зв'язку на основі технологій 5G), енергетики, транспорту, зв'язку або високотехнологічних технологій, підлягають попередньому перегляду процедура, в результаті якої уряд може здійснювати певні спеціальні повноваження, які залежно від цілі можуть бути більш-менш жорсткими [7, с.253].

Інвестори не стикаються з вимогами щодо ефективності, орієнтованими на іноземців. Уряд Італії пропонує стимули, спрямовані на заохочення приватних інвестицій (як італійських, так і зарубіжних фірм) з депресивних районів, особливо в недостатньо розвиненому "Меццогорно" на півдні Італії. Іноземні інвестори можуть брати участь у державних програмах досліджень та розробок, заснованих на взаємній допомозі італійським фірмам [7, с.253].

Закон визначає загальні категорії активів та видів діяльності, щодо яких уряд може здійснювати свої особливі повноваження; однак уряд повинен періодично визначати, детально, на які активи застосовується режим інвестування,

встановлений Законом. Нижче наведені категорії активів та видів діяльності, на які передбачається Закон:

- діяльність, яку вважають стратегічною для системи оборони та національної безпеки (стратегічні заходи безпеки);
- мережі, заводи, активи та відносини, які вважаються стратегічними для національного інтересу в галузі енергетики, транспорту та зв'язку (стратегічні активи);
- активи у високотехнологічному секторі, щодо яких може виникнути загроза безпеці та державній політиці (високотехнологічні активи) [7, с.249].

Відповідно, в принципі, іноземні інвестиції в будь-який інший сектор не підлягають будь-якому подальшому загальному обмеженню або попередньому перегляду, окрім вищезазначених та будь-яких застосовних антимонопольних дозволів. Однак, певні галузеві регуляторні дозволи можуть знадобитися.

Процедура перегляду та особливі повноваження уряду щодо інвестицій у компанію, яка здійснює стратегічну охорону, особливо суворі та стосуються інвестицій, здійснених будь-якою особою, незалежно від національності (включаючи осіб чи суб'єктів ЄСП). Повідомлення про іноземні інвестиції, що підпадають під дію спеціальних повноважень уряду, повинно бути заздалегідь подано уряду. Повідомлення про рішення чи транзакції повинно здійснюватися через спеціальні форми, видані урядом, та подані за допомогою сертифікованого електронного листа. Порядок перегляду координується Департаментом адміністративної координації (конкретний урядовий офіс), який допомагає координаційній групі, що складається з представників міністерств, які беруть участь у процедурі перегляду, та, за необхідності, членів інших органів (включаючи приватні організації) компетенція яких необхідна для глибшого розуміння питань та інтересів [8].

Після отримання повідомлення починається термін очікування в 45 днів, протягом якого міністерство, відповідальне за первинну оцінку, здійснює перегляд запропонованих інвестицій, резолюцій чи угод і, враховуючи роботу

координаційної групи, формулює пропозицію до Голови Ради Міністрів (та проект відповідного уряду). З цією метою Другим декретом 2019 року було роз'яснено, що певні галузеві органи влади повинні співпрацювати з координаційною групою для полегшення її завдання, в тому числі шляхом надання необхідної інформації (яку вони не можуть відмовити з мотивів секретності) [8].

Структура розгляду, спочатку викладена згідно із Законом, передбачала особливо жорсткий термін (15 робочих днів), протягом якого уряд повинен був здійснити свою оцінку. Тому не можна виключати, що уряд може призупинити (лише на 10 додаткових робочих днів) транзакцію в тому випадку, якщо після закінчення терміну розгляду не завершив свою перевірку або зібрав недостатню інформацію для висновку.

Укази 2019 року вирішили це питання, продовживши термін розгляду до 45 днів (який може бути відкладений на 30 днів) та уточнивши, що у випадку, коли первісне повідомлення буде неповним, термін починається з дати подання відсутньої інформації або документів. Однак, враховуючи стандартну практику, все ще видається доцільним звернутися до уряду неофіційно до подання заяви, що спричинить початок процедури перегляду. Попередні неформальні переговори також можуть допомогти уряду ознайомитись із запропонованою транзакцією та запропонувати можливі поправки, які дозволять оперативно розмитнити транзакцію [7, с.253].

Найуспішнішою з країн-сусідів України, які після розвалу Радянського союзу стали на шлях реформ, є Польща. У процесі своїх соціально-економічних трансформацій вона використала методи «шокової терапії» і поступові економічні реформи відповідно до вимог сучасної економічної політики. Зокрема кардинальні зміни відбулися у політиці роздержавлення і приватизації, грошово-кредитній і податковій політиці, зовнішньоекономічній діяльності, відбулось підлаштування законодавчої бази і бухгалтерської звітності під вимоги Європейського союзу, до якого вона вступила у травні 2004 року. Як наслідок, уміло поєднавши державне регулювання та ринкове саморегулювання, Польща на сучасному етапі розвитку є

країною із стабільною економікою, передбачуваною зовнішньою та внутрішньою політикою [9, с.289].

Якщо розглядати процес інвестування в Польщі, то найпростіший спосіб – це використання фондових біржових фондів (ETFs), які пропонують миттєву диверсифікацію в єдиній американській цінній біржі [10]. Маючи близько 340 мільйонів доларів активів під управлінням, iShares MSCI Poland Investable ETFs (NYSE: EPOL) є найпопулярнішим варіантом для міжнародних інвесторів, які шукають впливу польської економіки. Інші варіанти інвестування в Польщу включають ETF Market Vectors Poland (NYSE: PLND) або американські депозитарні квитанції (ADR). АРС забезпечують вплив окремих польських компаній в цінні папери, якими торгують на біржі США, але інвесторам слід знати, що багато з цих АDR є неліквідними і можуть спричинити за собою значно більший ризик.

Регулювання інвестиційної діяльності загалом у Польщі здійснюється на основі Цивільного кодексу, законів «Про господарську діяльність», «Про приватизацію державних підприємств» та ін. Іноземні інвестиції в економіку Польщі в основному регулюються Законом «Про іноземні інвестиції» від 1991 року. Закон визначає типи підприємств, у які можна інвестувати, умови репатріації прибутку і рівень заробітків іноземних фахівців, податкові пільги для іноземних інвесторів, а також забезпечує правовий захист іноземних інвестицій у Польщі. Закон усунув існуючі раніше обмеження на вивіз прибутку, скасував обмеження розмірів інвестиційних вкладень (зокрема було усунуте положення про мінімальний розмір) і більшість раніше чинних вимог щодо узгодження з різними інстанціями. Також ліквідовані всі основні правові відмінності між польськими та іноземними інвесторами [11, с.26].

Обмеження стосуються лише бізнесу в сфері засобів масової інформації, де частка іноземних інвестицій не повинна перевищувати 33%, організації лотерей, де перевагу мають місцеві підприємці. Окремого державного ліцензування вимагають також авіаперевезення, міжнародні телекомунікації, юридична практика. Купівля

нерухомості іноземцями також вимагає дозволу МВС [12]. Інвестиції в Польщі законодавчо захищені від незаконної експропріації, прибуток може бути конвертований і репатрійований, держава гарантує виплату компенсації іноземним інвесторам у розмірі їхньої фінансової участі у випадку націоналізації або експропріації їхніх активів. Серед основних пільг для іноземних інвесторів є звільнення від сплати податків на імпорту товарів, що представляють внесок у статутний капітал, за умови, що право власності на ці товари не переходить до іншої особи протягом трьох років після рішення про звільнення від митних платежів [9, с.290].

Для забезпечення інвестиційної безпеки передбачено також механізм страхування інвестицій. Для активнішого приваблення інвестицій в економіку Польщі і надання допомоги іноземним інвесторам створено Державну агенцію іноземних інвестицій (Polish Information and Foreign Investment Agency), що надає необхідну інформацію для інвесторів, вказує можливості добору вітчизняних та іноземних партнерів, забезпечує обслуговування іноземних інвесторів, сприяє захисту інвестиційних ресурсів і т.п. Окрім того, для забезпечення інвестиційної безпеки Польща уклала двосторонні договори про захист інвестицій з низкою країн, включаючи Францію, Німеччину, Нідерланди, Швецію, Великобританію та США, що відповідно створює додаткові гарантії для іноземних інвесторів [11, с.27; 12].

Інвестиційний механізм державного сектора Фінляндії регулюється Законом (1114/2000) та Постановою уряду (1253/2000) “Про пільгові кредити”, що надаються країнам, що розвиваються, Законом “Про державні експортні кредитні гарантії” (422/2001) та керівними принципами ОЕСР за експортними кредитами [13].

Це дозволяє фінансувати проекти державного сектора в країнах, які Finnvera перерахувала в якості мають право на отримання експортних кредитних гарантій в категоріях найменш розвинених (НРС), з низьким рівнем доходу (LIC) і нижче середнього рівня доходу (LMIC). Інвестиційні кредити PIF включені в

міжнародний список серед так званих змішаних кредитів, які поєднують фінансування співробітництва в цілях розвитку. Попередні умови для фінансування PIF включають в себе, що проект реалізується компанією, зареєстрованою в Фінляндії, і проект був схвалений Finnvera, щоб мати достатній фінський контент. Країна, що розвивається бере кредит, гарантований Finnvera, від комерційного банку для фінансування інвестицій. Міністерство закордонних справ покриває процентні платежі по кредиту і частину суми покупки, щоб задовольнити рівень пільговості від 35% до 50%, необхідний ОЕСР для фінансованого державою експортного кредиту.

Проекти PIF повинні бути економічно, соціально та екологічно стійкими і відповідати програмам національного розвитку цільової країни. Цей інструмент використовується для фінансування інвестицій, які підтримують діяльність цільових країн по досягненню цілей ООН в сфері сталого розвитку (Порядок денний на період до 2030 року) [14].

Підтримка може бути надана інвестиціям, орієнтованим, наприклад, на соціальну сферу, водопостачання, енергетику, екологічно чисті технології або інші сектори, які підходять для співпраці з метою розвитку. Проекти повинні бути сумісні з політикою розвитку Фінляндії (включаючи керівні принципи з прав людини і заснованих на результативний підхід). В даний час це зазвичай означає, що близько третини інвестицій має бути фінського походження [13].

Фінансові відносини між Францією та іншими країнами в принципі необмежені, що стосується питань інвестування. Ця свобода підлягає певним гарантіям, призначеним для захисту національних інтересів, які дозволяють уряду вимагати повідомлення або попереднього дозволу капітальних потоків та іноземних інвестицій.

Правила щодо іноземних інвестицій розвиваються регулярно, оскільки уряд може порівняно легко оприлюднювати та вносити зміни в цю галузь. Перший закон Про іноземні інвестиції, Закон № 66-1008, був прийнятий 28 грудня 1966 р. Він був доповнений іншими законами (нарешті, Закон "РАСТЕ", прийнятий у травні 2019

року) та декілька послідовних указів (останній у 2018 році) та накази (останній у 2003 році), усі кодифіковані у Валютно-фінансовому кодексі [15].

Свобода є основним принципом, іноземні інвестиції у Франції, як правило, не потребують санкціонування. Таким чином, попередній дозвіл Міністерства економіки (далі – Міністерства) буде потрібно для всіх іноземних інвестицій, які впливають на здійснення публічних повноважень, або які передбачають діяльність, яка може впливати на державну політику, громадську безпеку чи національну оборону, або діяльність, що включає дослідження в виробництво чи торгівлю зброєю, боєприпасами або вибуховими порошками чи речовинами.

Авторизація потрібна для будь-яких іноземних інвестицій (у значенні регуляторних положень Монетарно-фінансового кодексу, здійснених інвесторами, які не є членами ЄС, а також для іноземних інвестицій, здійснених інвесторами з ЄС та складається з придбання всього або частини бізнесу компанії, що має штаб-квартиру у Франції у наступних шести секторах:

- приватні служби безпеки;
- підприємства, що займаються дослідженнями та розробками або виробництвом хвороботворних та токсичних речовин;
- прослуховування, перехоплення пошти та захоплення даних на комп'ютері;
- послуги з оцінки та сертифікації, що стосуються безпеки систем та продуктів інформаційних технологій;
- послуги, що стосуються безпеки інформаційних систем компаній державного чи приватного секторів, що керують критичною інфраструктурою;
- підприємства, пов'язані з певними предметами та технологіями подвійного використання [16].

Визначення цих секторів змінюється залежно від походження інвестора і є набагато ширшим для інвесторів, які не є членами ЄС, ніж для інвесторів у ЄС. Більшість інвестицій, здійснених інвестором ЄС у цих секторах, обмежуватимуться лише тією мірою, яка необхідна для боротьби з тероризмом та злочинною

діяльністю, хоча інвестори з ЄС стикаються з урахуванням обмежень у певних секторах:

- у секторах, пов'язаних з приватними службами безпеки, де обмеження застосовуються до компаній, що втручаються в суб'єкти державного та приватного секторів, що експлуатують критичну інфраструктуру, настільки, наскільки це необхідно для захисту цих інфраструктур;
- у галузях, де йдеться про національну оборону (наприклад, сектор подвійного використання та технології).
- іноземні інвестиції в індустрію грального бізнесу (крім казино) підлягають попередньому дозволу лише тоді, коли вони здійснюються інвесторами, які не є членами ЄС [15].

Десять інших секторів вважаються високочутливими; отже, єдине визначення поняття "сектор" застосовується до всіх іноземних інвесторів у:

- діяльності, яка пов'язана з криптологією або послугами, пов'язаними з криптологією;
- діяльність, що проводиться компаніями, прихованими до національних оборонних таємниць;
- діяльність, що включає дослідження, розробку, виробництво та реалізацію зброї, боєприпасів, порошків та вибухових речовин, що використовуються для військових чи військових цілей, або інших матеріалів з обмеженим доступом;
- діяльність, що проводиться компаніями, які уклали договори на розробку чи поставку з Міністерством оборони Франції;
- діяльність, яка має важливе значення для інтересів Франції у питаннях державної політики, громадської безпеки та національної безпеки в таких галузях:
 - енергопостачання (енергія, газ, нафта або інші джерела енергії);
 - постачання води;
 - функціонування транспортних мереж та послуг;

- функціонування електронних мереж та служб зв'язку має життєво важливе значення у значенні статей L1332-1 та L1332-2 Кодексу оборони Франції;
- охорона здоров'я населення [16].

Указ 2018 року істотно розширює цей перелік високочутливих секторів, оскільки передбачає застосування режиму іноземних інвестицій на наступні п'ять нових секторів:

- космічна діяльність;
- діяльність, що стосується цілісності, безпеки та безперервності функціонування електронних та комп'ютерних систем, необхідних для виконання місії національної поліції, національної жандармерії, служб цивільної безпеки або місії громадської безпеки митних органів;
- певна науково-дослідна діяльність у галузі кібербезпеки, штучного інтелекту, робототехніки, виробництва добавок, напівпровідників;
- певну науково-дослідну та дослідно-конструкторську діяльність, що стосується товарів та технологій подвійного використання, якщо вони здійснюються як частина іншої переліченої діяльності;
- діяльність із розміщення даних, компроміс чи розголошення якої може зашкодити здійсненню вищезазначеної діяльності чи інтересів, пов'язаних із постачанням Міністерства оборони Франції, або що мають важливе значення для інтересів Франції у питаннях державної політики, громадської безпеки та національну безпеку, пов'язані з пунктами. Починаючи з 1 січня 2019 року міністр економіки Франції отримав повноваження відхиляти іноземні інвестиції з додаткових причин, в тому числі, коли вважає, що захист конфіденційних даних не буде гарантована [15;16].

Коли транзакція була здійснена без попереднього дозволу, міністр економіки Франції може доручити інвестору (можливо, у вигляді штрафу):

- подати заяву на дозвіл ex-post facto;
- відновити попередню ситуацію за рахунок власних коштів;
- змінити інвестиції.

Законопроектом передбачено збільшені грошові штрафи за завершення інвестицій без дозволу, за отримання дозволу шляхом шахрайства або за порушення зобов'язань або недотримання заборон. Ці штрафи обмежуються найвищим розміром:

- подвійний розмір нерегулярних інвестицій;
- 10 відсотків річного обороту, без урахування податків компанії, що підлягає інвестуванню;
- 5 млн. євро для юридичних осіб;
- 1 млн. євро для фізичних осіб.

Отримання санкцій шляхом шахрайства також є злочином, що карається двома роками позбавлення волі та штрафом у розмірі 30 000 євро [16].

Франція підписала та ратифікувала двосторонні інвестиційні договори зі 104 країнами, а також багатосторонню Конвенцію про врегулювання інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав. Ці договори пропонують іноземним інвесторам широкі гарантії щодо захисту своїх інвестицій, вирішення суперечок (таких як доступ до арбітражу, визнання та виконання рішень) та компенсації. На внутрішньому рівні існують жорсткі гарантії: наприклад, право власності є конституційно захищеним у Франції. Інвестори можуть шукати захисту свого права перед будь-яким суддею, а на найвищому рівні – перед Конституційною радою.

Правила щодо іноземних інвестицій були предметом значного обговорення та зацікавлення громадськості у недавньому минулому в Німеччині. На фоні поточної торговельної та політичної напруги та постійної невизначеності щодо Brexit, індустріальна політика знову на порядку денному. Федеральний міністр з питань економіки та енергетики Німеччини нещодавно оголосив “Національну промислову стратегію 2030” для сприяння створенню європейських та німецьких осередків інвестування [17].

Німеччина уклала понад 130 двосторонніх інвестиційних договорів (ВІТ) і є країною з найбільшою кількістю ВІТ у світі. Багато німецьких ВІТ були укладені

на основі типової угоди і зазвичай містять захист від експропріації без адекватної компенсації, принципи справедливого поводження, принципи повного захисту та безпеки, поводження з найбільшою перевагою, захист від дискримінації та положення про необмежені можливості передачі капіталу та прибутку. Хоча декілька цих ВІТ були укладені давно, і старі ВІТ не завжди містять застереження щодо врегулювання суперечок між державою та інвестором, врегулювання суперечок між інвестором та державою шляхом арбітражу передбачається в німецьких ВІТ з 1980-х. Зокрема, Німеччина є стороною Конвенції про врегулювання інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав (Конвенція ICSID), яку вона підписала в 1966 р. з ратифікацією та набуттям чинності в 1969 р. [18].

У 2009 році компетенція із захисту іноземних інвесторів була передана Європейському Союзу з набранням чинності Лісабонською угодою. Як наслідок, країни-члени ЄС більше не можуть домовлятися про ВІТ без участі Європейської комісії, і з 2009 року жодні нові німецькі ВІТ не набрали чинності. Однак існуючі ВІТ стають грандіозними до тих пір, поки ЄС не укладе інвестиційні договори, які замінять відповідні двосторонні ВІТ. 14 лютого 2019 року Європейський Парламент затвердив Положення ЄС “Про перевірку прямих іноземних інвестицій”, воно застосовується з жовтня 2020 року. Відповідно до цього нового Регламенту, хоча окремі держави-члени зберігають свої повноваження щодо перевірки іноземних інвестицій, будуть встановлені численні процедури та критерії співпраці між державами-членами та Європейською комісією [19].

Міжнародні корпорації обирають Ірландію, оскільки вона залишається надзвичайно відкритим осередком для бізнесу. Ірландія продовжує лідирувати у світі за залученням високо цінних прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) та її здатність залучати такі проекти в ключових секторах таких як: ІТ, науки про життя та фінансові та бізнес-послуги. Провідні компанії США в секторі технологій та соціальних медіа розміщують свої штаб-квартири ЕМЕА в Ірландії, такі як: Google,

LinkedIn, Dropbox, Airbnb, Microsoft, Salesforce, Facebook та Twitter – це свідчення постійного успіху Ірландії в цьому плані.

Привабливість Ірландії як місця для інвестицій може бути пов'язана з позитивним підходом послідовних урядів до сприяння залученню інвестицій, її членству в ЄС, дуже сприятливому режиму оподаткування корпорацій та більш широкій податковій інфраструктурі, а також високоосвіченому, кваліфікованому та гнучкому фонду праці, про що свідчить доповідь відділу економічної розвідки, що вивчає основні чинники, які приводять іноземних інвесторів до Ірландії. У середині 1990-х уряд розпочав низку реформ для забезпечення рівня та структури оподаткування, вартості та якості інфраструктури та ефективності навчання та виховання приділявся більший акцент. Ірландські уряди використовували податкову інфраструктуру Ірландії для сприяння створенню та розширенню закордонних компаній, а також постійно вдосконалювали та удосконалювали податкову систему, щоб гарантувати, що країна залишається привабливою для іноземних інвесторів.

Уряд прагне підтримувати відкритий і вільний ринок для інвесторів. В Ірландії немає загальних обмежень, що регулюють прямі іноземні інвестиції, немає обмежень щодо частки дозволеної іноземної власності, немає вимог, згідно з якими ірландські громадяни повинні володіти акціями в ірландських компаніях, і жодних обмежень на купівлю землі для промислових цілей іноземцями. Приватні інвестиції, чи то внутрішні, чи іноземні, не дозволяються в озброєній промисловості, але немає інших обмежень щодо іноземних інвестицій з міркувань державної політики чи безпеки.

Ірландська правова система, подібна до Сполучених Штатів, базується на англійській традиції загального права. Вона модифікований ірландським законодавством та прецедентним правом, і надалі впливає членство Ірландії в Європейському Союзі. У сфері корпоративного права урядова політика полягала в тому, щоб “створити правову базу”, яка є однією з найкращих у світі – ефективну

основу, яка забезпечує Ірландію менш бюрократичним місцем для ведення бізнесу, як для корінних, так і для іноземних компаній [20].

У рамках свого активного сприяння іноземним інвестиціям уряд працює за системою допомоги на гранти, що управляється Агенцією промислового розвитку (МАР), яка надає грант і орієнтири для компаній, що відповідають певним критеріям (пов'язані зі створенням робочих місць та інвестиційними зобов'язаннями стосовно певних місць). МАР відповідає за заохочення та розвиток іноземних інвестицій в Ірландію та орієнтується на галузі, які виробляють складні та високоцінні товари та послуги, такі як технологічний, Інтернет та фармацевтичний сектор.

Ірландія не має жодного загального органу, який би відповідав за регулювання інвестицій в країну. Однак, залежно від обставин інвестицій та характеру галузі, може знадобитися дотримання регуляторного режиму та затвердження регуляторного органу. Уряд прагне забезпечити відсутність значних бар'єрів для міжнародної торгівлі чи іноземних інвестицій в Ірландії. Однак деякі види інвестицій та галузі підлягають затвердженню, регулюванню або обидва, відповідно до ірландського законодавства. Не існує загального режиму щодо захисту іноземних інвестицій. Інвестори як із-за меж Європейського Союзу, так і з-за меж Європейського Союзу отримують той же режим, що й внутрішні інвестори відповідно до ірландського законодавства.

Іноземні інвестори отримають користь від членства Ірландії в Європейському Союзі, оскільки існує ряд двосторонніх торгових угод. Ірландія також має розгалужену мережу податкових договорів для усунення або зменшення подвійного оподаткування. На сьогодні Ірландія підписала 74 угоди про подвійний податок, 73 з яких діють. Ірландія пропонує інвесторам стабільне корпоративне податкове середовище та низьку ставку податку на прибуток корпорацій. В даний час Ірландія бере участь у постійній роботі ОЕСР щодо подолання податкових викликів цифровізації економіки, і вона була активним учасником проекту ОЕСР з

метою ерозії та зменшення прибутку (BEPS). Передбачається, що Ірландія залишиться дуже привабливим місцем для міжнародного бізнесу [21].

Правове середовище Португалії заохочує іноземні інвестиції. У країні немає обмежень щодо введення іноземного капіталу, а португальське законодавство забороняє будь-яку дискримінацію між інвестиціями на основі національності. В даний час Португалія все ще займає перше місце в рейтингу транскордонних торгів – показник, який фіксує час і витрати на підготовку документів та дотримання прикордонних процедур експорту та імпорту товарів. Більшість іноземних інвестицій у Португалію є нерегульованими. Тим не менш, дозвіл необхідний для інвестицій у чутливі сфери, зокрема оборону та інші регульовані сфери, такі як банківська справа, засоби масової інформації та фінансові послуги. Однак більшість вимог стосується як національних, так і іноземних інвесторів. Іноземні інвестори в Португалії також повинні враховувати правила конкуренції зокрема національної конкуренції та іншої політики ЄС.

Загалом, іноземні та вітчизняні компанії вільні інвестувати в будь-яку галузь. Однак при виконанні діяльності для сектору державного управління можуть виникати конкретні вимоги, наприклад, виграти торги на концесійний договір. Неєвропейські інвестиції в національні стратегічні активи – ті, що пов'язані з основними інфраструктурами та активами, пов'язаними з обороною та національною безпекою, або основними енергетичними, транспортними та комунікаційними послугами - повинні відповідати Спеціальній рамці Стратегічних активів (Указ-Закон 138/2014 від 15 вересня) [22].

Іноземні інвестори зазвичай вибирають структуру транзакцій, яка дозволяє їм безпосередньо інвестувати в Португалію. Дві найважливіші структури передбачають створення або придбання дочірнього підприємства або створення філії. Вибір між двома варіантами визначається насамперед на основі комерційних причин, враховуючи, що пов'язані з цим витрати на відкриття та реєстрацію, а також податкові та облікові збори, як правило, однакові. Щодо захисту іноземних інвесторів, механізми взаємного захисту та заохочення інвестицій – це двосторонні

інструменти, що містять обов'язкові заходи для створення більш сприятливих умов для інвестицій для інвесторів однієї держави, що підписали, на території іншої, забезпечують більш сприятливе ставлення до інвесторів, і гарантують повну безпеку та захист вже здійснених інвестицій на зворотному принципі.

Інвестиції в Португалію та глобалізація португальської економіки підтримуються набором інструментів, запропонованих Національною стратегічною довідковою рамкою (QREN) на наступний період планування фондів економічної та соціальної згуртованості на рівні ЄС [23].

Іспанія є світовим гравцем іноземних інвестицій з середини 2000-х років, завдяки тому, що заходи її інвестиційної політики переважно спрямовані на лібералізацію та сприяння інвестиціям. Іспанія вважається одинадцятою економікою, найбільш відкритою для ПІІ, згідно з Індексом регуляторної обмеженості ПІІ, підготовленим Організацією економічного співробітництва та розвитку [24].

Іноземні інвестиції в Іспанію сприяють, серед іншого, тим, що ряд іспанських транснаціональних компаній є світовими лідерами у різних секторах; іспанські реформи для посилення конкурентоспроможності та підприємництва; членство Іспанії в Європейському Союзі, що забезпечує безмитні операції та вільний рух товарів, послуг, капіталу та осіб; міцні економічні та ділові зв'язки, а також хороша комунікація з Латинською Америкою, все це призвело до того, що Іспанія стала місцем розташування штаб-квартир багатонаціональних компаній для їх латиноамериканської чи європейської діяльності.

Іспанія має сприятливу правову базу для іноземних інвесторів. Іспанське законодавство адаптувало свої правила іноземних інвестицій до системи загальної лібералізації, не розрізняючи резидентів Європейського Союзу (ЄС) та резидентів, які не є членами ЄС.

Крім загального режиму, Закон 18/1992 від 1 липня, який встановлює правила щодо іноземних інвестицій в Іспанії, передбачає специфічний режим для осіб, які не є членами ЄС, які інвестують у певні сектори: національна оборонна діяльність,

азартні ігри, телебачення, радіо та авіаперевезення. Для жителів ЄС єдиними секторами, що мають специфічний режим, є виробництво та торгівля зброєю або національна оборонна діяльність. Королівським указом 664/1999 від 23 квітня про зовнішні інвестиції (RD 664/1999) встановлена лібералізована система для іноземних інвестицій в Іспанії, яка передбачає два режими декларування для інформування Реєстру інвестицій Міністерства економіки, промисловості та конкурентоспроможності режим попереднього декларування, який застосовується лише до інвестицій, що здійснені з країни чи території, визначених як податкова гавань у Королівському указі 1080/1991 від 5 липня [25].

Попередня декларація не потрібна, якщо інвестиція проводиться в перелічені акції або інвестиційні фонди, зареєстровані в Іспанській комісії з ринку цінних паперів (CNMV) або включають менше 50 відсотків акціонерного капіталу іспанської компанії, або інвестиції, здійснені в Іспанії державами-членами, які не є членами ЄС, придбавши майно для використання в якості дипломатичних чи консульських установ, за винятком випадків, коли існує угода, що передбачає дерегуляцію за правилами взаємності відповідно до Додаткового положення №3 РД 664/1999. Попередня декларація не еквівалентна вимозі підтвердження, не заперечення чи оформлення, і після оголошення інвестиції інвестор може здійснити інвестицію, режим після декларування, який застосовується до всіх іноземних інвесторів, включаючи тих, що підлягають попередній декларації, лише для адміністративних, статистичних та економічних цілей.

Рада міністрів може тимчасово призупинити цю лібералізовану систему, якщо інвестиції впливають на державні повноваження, громадський порядок, безпеку чи діяльність, пов'язану з громадським здоров'ям, або можуть вплинути на неї [25]. Якщо режим лібералізації для іноземних інвестицій буде призупинено щодо певної сфери чи діяльності, спочатку ці інвестиції потребують адміністративного оформлення Радою міністрів. Відповідно до іспанського законодавства, іноземні інвестори визначаються як фізичні особи, які не

проживають в Іспанії, юридичні особи, які проживають за кордоном, та іноземні державні установи.

Що стосується багатосторонніх міжнародних договорів, пов'язаних із захистом іноземних інвестицій, Іспанія приєдналася до Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID) у 1994 році, основним завданням якого є надання засобів для примирення та арбітражу міжнародних інвестиційних спорів. У 1998 році Іспанія ратифікувала своє приєднання до Договору про Енергетичну хартію, підписаного в Лісабоні 17 грудня 1994 року, який встановлює правову базу, завдяки якій сприятиме довгостроковому співробітництву між її членами в галузі енергетики та забезпечує захист інвесторів, подібних до встановлених у двосторонніх інвестиційних договорах (ВІТ). Більше того, Іспанія уклала ВІТs для сприяння та захисту інвестицій зі значною кількістю країн. Ці ВІТ були узгоджені з країнами, які є або мають бути основним напрямком іспанських інвестицій і мають подібну структуру [24].

Економічна та політична ситуація все ще викликає занепокоєння. На місцевому рівні майбутні тенденції в іноземних інвестиціях будуть дуже залежати від здатності іспанського парламенту формувати уряд та досягати стабільних домовленостей щодо, зокрема, внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяє підтримці зростання економіки Іспанії та для управління ситуацією в Каталонії.

Надалі розглянемо досвід правового регулювання інвестиційної діяльності в Угорщині. Ця країна відкрита для іноземних інвесторів, отже їх діяльність дозволена майже у всіх її сферах. Найпомітнішим чинним законом щодо інвестиційної діяльності в Угорщині є Закон XXIV 1988 р. «Про інвестиції іноземних осіб в Угорщині». Так, згідно з цим законом, інвестиції іноземних осіб в Угорщині користуються повним захистом і безпекою. За законом, для компаній з іноземними інвестиціями скасовується необхідність одержання дозволу на здійснення прямих іноземних інвестицій. Він надає повний захист інвестицій та підприємствам інвесторів, які не є резидентами Угорщини, і гарантує, що з іноземними інвесторами будуть поводитися так само, як і з угорськими. Закон

також містить гарантію репатріації, згідно з якою іноземні інвестори можуть вільно переказувати прибуток і інвестиційний капітал до своєї країни у разі часткового або повного припинення їхньої діяльності. Збиток, нанесений у результаті націоналізації, експропріації власності або заходів подібного правового наслідку, має бути відшкодовано іноземному інвестору невідкладно за дійсною вартістю [26].

В Угорщині підприємства з іноземними інвестиціями, які розміщені в депресивних регіонах (де рівень безробіття перевищує 15%), повністю звільнені від сплати податку на прибуток терміном до п'яти років за умови щорічного зростання продажів на 5 % від обсягу інвестицій. Потрібно зазначити, що в Угорщині пільги доступні усім інвесторам і ніяких спеціальних пільг для іноземних інвесторів не існує, оскільки Угорщина приєдналась до антидискримінаційних нормативних актів Європейського Союзу [27].

Важливо зосередити увагу на тому, що на території Угорщини працює найширший вибір індустріальних парків у регіоні Центральної та Східної Європи, де інвестори можуть вибирати з-понад 206 промислових парків для реалізації власних проєктів, для яких створюють сприятливі умови, зокрема: забезпечення відповідною інфраструктурою, необхідною для виробництва; сприяння в розвитку професійної кооперації для скорочення витрат виробництва; надання широкого спектра якісних банківських, митних, адміністративних та консультаційних послуг тощо [27].

Наступна країна, досвід правового регулювання інвестиційної діяльності якої варто розглянути — Чеська Республіка. У Чехії на початку 1990-х рр. були сформовані напрями інвестиційної політики, а також створенні інституційні та законодавчі засади для її послідовного упровадження. Серед країн Центрально-Східної Європи Чеська Республіка стала першою, де на законодавчому рівні була впроваджена система стимулювання інвестицій [28, с. 88].

У 1998 р. Урядом Чехії була ухвалена постанова про заохочення інвестицій, а 2000 р. ухвалено Закон «Про заохочення інвестицій», яким іноземним інвесторам

було надано однакові права та умови виходу на ринок із вітчизняними інвесторами. Відповідно до цього Закону інвестиційні заохочення можуть надаватися новим та наявним компаніям, чеським та іноземним інвесторам. Що стосується виробничих компаній, то вони можуть бути повністю або частково звільнені від податку на прибуток на строк до 10 років разом із підтримкою для створення нових робочих місць або перекваліфікації працівників. Також може розглядатися компенсація витрат стосовно внутрішньої трудової міграції галузевих фахівців [28, с. 88-89].

На позитивні результати правового регулювання інвестиційної діяльності в Чехії вказують у своїй праці В.А. Устименко та О.Р. Зельдіна. Отже, як вважають науковці, «що стосується інвестиційної політики в цілому, то відкритість для іноземних інвестицій і вільний конкурентний ринок дали змогу Чеській Республіці мати позитивну перспективу зростання, основні макроекономічні реформи і мікроекономічний прогрес встановили відносно стабільний і надійний клімат для інвестицій. Чеська Республіка забезпечує безпечне середо вище для інвестицій та має стабільну, швидко зростаючу економіку» [29, с. 43].

Інвестування в наукові дослідження та розробки, а також інновації, в освіту та в ресурсоефективні технології принесе користь традиційним секторам, сільській місцевості, а також високій кваліфікації та економіці обслуговування. Це посилить економічну, соціальну та територіальну згуртованість. Щоб забезпечити, щоб кожна держава-член адаптувала стратегію "Європа-2020" до її конкретної ситуації, Комісія пропонує ці цілі ЄС перевести на національні цілі та траєкторії, щоб відобразити поточну ситуацію кожної держави-члена та рівень амбіцій, який вона може досягти. частина більш широких зусиль ЄС для досягнення цих цілей. Окрім зусиль держав-членів, Комісія запропонує амбітний спектр дій на рівні ЄС, спрямованих на те, щоб вивести ЄС на новий, більш стійкий шлях зростання. Ця суміш зусиль ЄС та національних країн повинна взаємно посилюватись [30, с.9].

Досягнення цілей стратегії Європейського Союзу буде можливе завдяки зміцненню ролі найважливіших областей політики і механізмів, таких як:

єдиний ринок, бюджетна і зовнішня економічна програма ЄС, а також правових та фінансових інструментів.

Отже, врахування зарубіжного досвіду під час державного управління інвестиційною безпекою призведе до позитивних економічних змін на рівні підприємства, регіону, країни. Відповідно до цього досвіду Україна повинна створити дієву та ефективну нормативно-правову базу, яка в свою чергу створить відповідне підґрунтя, для ефективного державного управління інвестиційною безпекою. Варто також, пам'ятати про те, що потрібно враховувати особливості кожного з суб'єктів господарювання при впровадженні світових заходів в сучасні українські реалії [31, с.172].

Таким чином, складовими Європейського адміністративного простору є: спільні європейські цінності, європейські принципи державного управління, спільні норми і принципи європейського адміністративного права, спільні цінності та принципи організації державної служби, процедури і механізми координації політики, вироблення та впровадження урядових рішень, єдині стандарти та процедури та інші. Це, наприклад, Європейські принципи державного управління: відкритість і прозорість; активна участь громадян, підзвітність, результативність, узгодженість [32].

Дотримання єдиних стандартів і процедур, які надають гарантію щодо доступу до урядових документів, отримання обов'язкових громадських консультацій перед прийняттям урядового рішення, унормовані єдині вимоги щодо організації бюджетного процесу і фінансової звітності, єдині вимоги до внутрішнього і зовнішнього аудиту, єдина нормативна база для проведення державних закупівель. Спільні цінності європейської спільноти були підсумовані у статті 2 Договору про запровадження Конституції для Європи; до них належать: шана до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, шанування прав людини, а також плюралізм, толерантність, солідарність та недискримінація [32].

За допомогою неформальних механізмів впливу держави-члени ЄС та ЄС здійснюють: проведення опитування громадської думки та його аналіз, Зелені та Білі книги, проведення комунікації, створення та функціонування дорадчих комітетів, створення ділових й громадських груп з обговорення (тест-панелі та фокус-групи), надання консультацій Adhoc, надання консультацій в режимі онлайн (ІКТ, Інтернет).

Можемо константувати, що в країнах ЄС на законодавчому рівні інвестор більш захищений, нормативно-правові акти, які регулюють його діяльність працюють в повну силу, тобто допомагають йому ефективно вкладати інвестиції, а органам державної влади надають можливість оцінити та перевірити ефективність та доцільність інвестицій, тим самим звести до мінімуму можливість виникнення так званих “псевдоінвесторів” [33, с. 99]. Вибір того чи іншого механізму (або їх комбінації), так само, як і їхня відповідна покроковість на різних етапах процесу прийняття рішення, залежить від низки чинників, серед яких: сфера дії і тип прийнятого рішення щодо політики, роль органів публічного управління у відповідній сфері, роль різних зацікавлених груп. Окрім існуючих механізмів забезпечення ефективності державного управління, Європейський Союз постійно намагається модернізувати засади державного управління задля забезпечення його більшої функціональної ефективності.

3.2. Пропозиції органам влади щодо удосконалення управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку

У сучасних умовах господарювання кожна країна має на меті розширити свої виробничі потужності, щоб мати змогу виробляти більше матеріальних та суспільних благ. Відповідно до цього уряди країн виявляють проблеми, котрі відображаються у важливих аспектах, а саме: економічному, соціальному, екологічному. Кожна країна на шляху до свого сталого розвитку змушена переживати кризові явища, які призводять до негативних наслідків, які водночас

порушують соціальну стабільність, а також порушують загальну світову економічну рівновагу, яка водночас впливає на світову економіку. Крім того, значну стурбованість викликають можливість виникнення стихійних лих, глобальне потепління, що призводить до кліматичних змін, також не варто забувати про вірусні та іншого роду інфекції, які завдають значного удару по соціальному та економічному розвитку. COVID-19 та війна внесли значні зміни до повсякденного життя суспільства, а також негативно відобразилися на виробничому потенціалі. Застосування санітарно-епідеміологічних заходів знайшли своє відображення у зниженні виробничої потужності кожного з регіонів, сфер, а також зумовили зниження прибутків тим самим підвищивши споживання. Зважаючи на ситуацію, котра наявна в державі ми маємо розуміти, що якщо споживання зростає значними темпами, то виробничі потужності працюють на грані своїх виробничих потужностей, що водночас здійснює негативний вплив на навколишнє середовище.

Ефективність переходу до сталого розвитку в сучасних умовах безпосередньо залежить від ефективності діючих управлінських систем, функціонування яких повинно відповідати особливостям впливу соціальних законів еволюційного розвитку соціуму на стратегічні цілі соціально-економічного розвитку [34, с. 170].

Реалізація будь-яких економічних проектів потребує чималих інвестицій, які в загальному трактуються як відносно «безпечне» вкладення капіталу, яке здійснюється в об'єкт інвестування (виробництво, послуги, технології, нерухомість, фінансові продукти тощо) сьогодні з метою отримання вигід – економічних переваг – у майбутньому. «Зелені» інвестиції є тією сполучною ланкою, яка дозволяє здійснити поступальний перехід до «зеленої» економіки, а розширення обсягів «зеленого» інвестування може сприяти зростанню потенціалу «зелених» галузей та запровадженню чистих технологій, а також забезпечити створення нових робочих місць у межах усієї економіки. «Зелене» інвестування є значимим сегментом інвестиційного ринку, який з кожним роком поширюється на

дедалі більшу кількість країн, а такі фінансові інструменти як «зелені» кредити та облігації, «зелені» кредитні лінії (є основним джерелом довгострокового фінансування, особливо у сфері енерго- та ресурсоефективності), гранти та структуровані фонди «зелених» інвестицій демонструють поступальний розвиток. Але «озеленення» економіки вимагає «переформатування» поточних і майбутніх інвестицій, додаткових витрат за межами звичайного підходу [35, с.54].

Кожна з країн світу намагається забезпечити сталий економічний розвиток за рахунок охорони довкілля, а також скорочення темпів економічного зростання, при цьому намагається досягти соціальну стабільність і зменшити ризики при забезпеченні економічного зростання.

Саме за допомогою «сталого розвитку» можливо охарактеризувати у якісному вимірі новий етап еволюції щодо еколого-економічних відносин, що проявляються в нових закономірностях через взаємодію економічного розвитку і стану навколишнього природного середовища в умовах екологічної та економічної кризи.

Методологічною основою дослідження еколого-економічного розвитку суспільства і переходу до сталого розвитку є системний підхід, що дозволяє об'єднати в рамках еколого-економічної системи різноманітні структурні елементи, що взаємодіють між собою. Центральною ланкою еколого-економічних відносин виступає людина як активний учасник і як єдиний представник природної та керуючої системи, що дозволяє мінімізувати неузгодженість використання елементів екосистем.

Ідея щодо об'єднання економічних і соціальних аспектів екологічно сталого розвитку в межах єдиної еколого-економічної системи надає нові методологічні підходи до дослідження проблем соціально-економічного розвитку. Під еколого-економічною системою, в самому загальному випадку, розуміють інтеграцію економіки і природи, що зв'язує функціонування виробничих і природних процесів.

Одним з важливих аспектів переходу економіки на принципи сталого розвитку є формування організаційно-економічного механізму управління процесами сталого розвитку, як частини загальної системи управління розвитком в цілому. Необхідно підкреслити, що формування цілісної системи щодо управління сталим розвитком в Україні ще не завершено, що зумовлює розробку науково обґрунтованих принципів еколого-економічного розвитку країни з урахуванням світових тенденцій.

Загальновідомо, що в Україні сьогодні домінує техногенний тип економічного розвитку, який базується на використанні засобів виробництва, створених без урахування екологічних обмежень. Негативними наслідками такого типу розвитку є швидке і виснажливе використання невідновлюваних видів природних ресурсів, надексплуатація відновлюваних ресурсів зі швидкістю, яка перевищує можливості їх відтворення і відбудови [36, с.6]

Україна є державою в якій переважають природомісткі галузі з високою питомою вагою ресурсних та енергомістких технологій, які на сьогодні є застарілими, що призводить до величезного антропогенного навантаження на природу, яке вже підійшло до своєї граничної межі і коли її буде перейдено, то можливо виникнення кризових та катастрофічних змін в природі, які водночас негативно впливають на життєдіяльність індивіда та суспільства в цілому.

Вирішити ці питання допоможе формування відповідної системи еколого-економічних взаємозв'язків, яка матиме на меті перехід на принципи сталого розвитку. Водночас створення еколого-економічної системи (далі – ЕЕС) може призвести до створення нових робочих місць, забезпечити соціальну стабільність, накопичити грошові ресурси для охорони навколишнього середовища. ЕЕС постає центральним об'єктом дослідження нового напрямку економічної науки – екологічної економіки.

Сучасна система управління сталим розвитком складається з чотирьох взаємопов'язаних компонентів: політичний, соціальний, економічний, адміністративний. Політичний аспект знаходить своє відображення у

розмежуванні повноважень і функцій між державними та регіональними органами виконавчої влади. Соціальний аспект проблеми спрямований на задоволення потреб соціуму та підвищення життєвого рівня населення. При цьому метою економічного розвитку виступає задоволення потреб людини, що при поєднанні з екологічною безпекою суспільства створює нові можливості сталого розвитку. Економічний аспект проблеми пов'язаний з визначенням відносин і прав власності на природні ресурси, розробкою обґрунтованої системи платності користування ресурсами. Необхідно чітко розмежування повноважень з управління державною власністю на природні ресурси між центральними та регіональними органами влади. Рішення проблем власності та платності – важлива умова підвищення ефективності економіки та зменшення екологічної напруженості. Адміністративний аспект управління природокористуванням пов'язаний з необхідністю оптимізації організаційної структури управління, подоланням консерватизму і бюрократизму. Управління інвестиційною безпекою та управління сталим розвитком є частиною життєдіяльності суспільства, що за своєю соціальною сутністю є процесом приведення суб'єктивної діяльності людей у відповідність із потребами суспільного розвитку.

ЕЕС структурно можна представити як єдність трьох підсистем – екологічної, виробничої, соціальної, які завжди взаємопов'язані та взаємозалежні (рис.3.1).

Рис. 3.1. Модель еколого-економічної системи

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Соціальна підсистема (соціум) – сукупність групи людей, об'єднаних певними відносинами, зумовленими історично мінливими способами виробництва матеріальних і духовних благ, спільною територією проживання [37].

Екологічна підсистема (екологія) – природна складова навколишнього середовища, система абіотичних і біотичних чинників, що безпосередньо впливають на людину, її господарську діяльність у межах певної території [37].

Виробнича підсистема (виробництво) – комплекс засобів обробки речовини, енергії та інформації з метою виробництва заданої продукції на певній території [37].

Необхідно зазначити, що рішення, чи вважати певний об'єкт як систему, підсистему або мегасистему, залежить тільки від мети дослідження. Важливим моментом при розгляді конкретної ЕЕС є встановлення її меж, які визначаються її положенням відносно інших територій. Територія ЕЕС – це певна частина земної поверхні з притаманними їй природними, антропогенними і просторовими властивостями і ресурсами, на якій відбувається взаємодія природних, матеріально-технічних і соціальних потоків, яка є середовищем існування живих організмів, включаючи і людину.

Структурними елементами головних підсистем ЕЕС є:

- екологічні компоненти: повітря, ґрунт, вода, флора, фауна, мінеральні (енергетичні та сировинні) ресурси;
- соціальні компоненти: елементи демографічного, соціального й етнічного характеру та різноманітні зв'язки між ними на конкретній території;
- виробничі компоненти: транспорт, виробничі фонди, житлово-комунальне господарство, предмети споживання, споруди техногенної сфери.

Формування ЕЕС є складним процесом взаємодії її головних підсистем, для кожної з якої характерна власна специфіка руху матерії. Так, людина як система – це одночасно елемент соціальної форми руху і завершальна фаза біологічної форми руху.

Під функціонуванням еколого-економічної системи ми будемо розуміти взаємозв'язок і взаємозумовленість процесів, що відбуваються в природі, виробництві та суспільстві, як сукупність процесів виробництва і споживання у тісному взаємозв'язку з природними процесами, що відбуваються в межах ЕЕС.

З позицій системного аналізу при дослідженні особливостей процесів формування інвестиційного клімату в умовах переходу до моделі ЕЕС необхідно дотримуватись наступних вимог. По-перше, система повинна враховувати всі причинно-спадкові і існуючі замкнуті контури прямих і зворотних зв'язків між її головними підсистемами. По - друге, для кожної конкретної підсистеми і ЕЕС в цілому, повинна бути визначена сукупність формальних і неформальних критеріїв їх сталого функціонування. По - третє, необхідно враховувати динамізм взаємодії головних підсистем в процесі функціонування ЕЕС [38, с.280].

Оскільки ми вже визначили, що ЕЕС складається з певних компонентів, то варто також враховувати можливість її нормального функціонування за допомогою виділення частини коштів на охорону довкілля, або залучення коштів від інвесторів. Еколого-економічні чинники мають прямий або непрямий вплив на підприємницьку діяльність суб'єкта господарювання і у більшості випадках не приймаються до уваги, а деякі з них приводять до суттєвих витрат. Відповідно до чого запланований прибуток від вкладених інвестицій істотно відрізняється від одержаного, оскільки потрібні додаткові кошти.

Варто згадати також про те, що пандемія COVID-19 суттєво вплинула на стабільність економіки, зокрема, створила негативне середовище для забезпечення інвестиційної безпеки. Інвестиції, будучи довгостроковими «живими» для економіки, є не лише ключовою умовою модернізації національної економіки, а й головним чинником її економічної безпеки. «Безпечні» властивості інвестицій визначаються здатністю здійснювати капітальні вкладення та заощадження виробництва на рівні, що гарантує достатні темпи розширеного відтворення, технологічного переозброєння та структурної перебудови економіки,

безпосередньо підвищує потенціал захисту економічних інтересів від загрози різного походження для розвитку економіки.

Відповідно до вищенаведеного варто удосконалити механізми управління інвестиційною безпекою за допомогою ЕЕС. При цьому першим кроком повинно бути ознайомлення з іноземним досвідом реалізації цілей сталого розвитку (далі – ЦСР). На сьогодні держава повинна розробляти сталий інвестиційний план та розглядати інвестиції в навички й інновації, оскільки на інвестиційну безпеку держави неабияк впливає політичний чинник. Це вимагає сміливих реформ на національному рівні, а також на рівні країн-членів ЄС, що передбачають систематичне приведення національних бюджетів держав-членів і бюджету ЄС у відповідність до ЦСР, коригування політики щодо ЦСР на всіх рівнях, виявлення проблем реалізації та усунення недоліків, послідовного відстеження прогресу за всіма політичними пріоритетами, оскільки всі країни співпрацюють на світовій арені [39, с.124].

Уряди, як правило, надають безліч стимулів для іноземних інвесторів (фінансові та податкові стимули) і, таким чином, залишаються головною рушійною силою у залученні інвестицій, а також у процесі забезпечення інвестиційної безпеки. Посилаючись на практику Європейського Союзу, варто зазначити, що одним із головних пріоритетів Європейської Комісії є створення заходів для нарощування інвестицій. Нині держави-члени продовжують проводити податкові реформи, спрямовані на стимулювання інвестицій за рахунок звуження податкової бази. Одним із головних стимулів заохочення інвестицій є стимулювання НДДКР та інновацій. Інвестиції в інновації мають важливе значення для економічного прогресу країни, а також вони сприяють покращенню соціального добробуту [39, с.124].

У Австрії було оголошено податкову реформу, насамперед щодо збільшення податкового кредиту та премій для нових розробок. У низці країн, наприклад у Франції та Бельгії, перейшли на реалізацію програм, що полегшують заходи і перевірки прийнятності витрат на НДДКР [39, с.124].

Для прикладу, у Хорватії компанії, які здійснюють лише НДДКР, звільняються від сплати корпоративного податку. У Словенії такі компанії можуть скористатися податковими пільгами, що проявляється у зменшенні податкової бази податку на прибуток на 30% від суми інвестицій [40].

Одним із заходів податкової реформи є введення податкових пільг для стимулювання інвестицій у машини та обладнання, зокрема, у 5 державах-членах (Іспанії, Франції, Хорватії, Португалії та Румунії). Ці заходи передбачають дозволи на бонусну амортизацію, а також пропонування податкових пільг для реінвестування прибутку. Шість держав-членів (Ірландія, Франція, Італія, Люксембург, Мальта і Великобританія) сфокусували свою увагу на наданні допомоги молодим або малим компаніям [41]. Зокрема, в Україні варто запровадити систему пільг які надаватимуться інвесторам, які інвестуватимуть в проєкти охорони навколишнього середовища.

Стимулювання соціальних інвестицій розглядається у податкових політиках низки країн (Данії, Іспанії, Італії, Мальти і Великобританії). Наприклад, були збільшені податкові пільги для благодійних пожертв в Іспанії, Мальті та Італії. Заслуговує уваги також досвід Угорщини, де загальна ставка корпоративного прибутку становить 10% для податкової бази до 500 млн. форинтів і 19% для частини податкової бази, що перевищує 500 млн. форинтів [42].

Крім того, існують податкові пільги для інвестиційних проєктів, які пов'язані з виробництвом, розвитком та створення нових робочих місць. Також існує податкова знижка у розмірі 80% (на 10 років) для інвестицій в охорону НПС, інновації та розвиток телекомунікаційних мереж [43].

У Польщі іноземні інвестори можуть отримати підтримку у вигляді субсидії, якщо вони здійснюють свою діяльність у таких галузях, як автомобільний сектор, сектор електроніки, авіаційний сектор, біотехнологічний сектор, сектор переробки харчових продуктів, сектор сучасних послуг, наукові дослідження. Особливістю пільгових умов Великобританії є надання на сприятливих умовах кредитів. У Англії регіональні урядові органи можуть надати на сприятливих умовах кредити, які

покривають до 90% вартості будівництва, а також знижку на вартість земельних ділянок [43].

Зважаючи на вищенаведене, а також на ті заходи, дії та кроки, які запроваджують провідні держави світу для забезпечення інвестиційної безпеки. Вважаємо за необхідне надати власні пропозиції органам державного управління та місцевого самоврядування для покращення рівня інвестиційної безпеки в умовах сталого розвитку. Насамперед, варто зазначити, що потрібно використовувати комплексний механізм забезпечення інвестиційної безпеки держави, який включатиме основні методи, інструменти для досягнення поставленої мети. Основні пропозиції органам державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення інвестиційної безпеки держави наведено на рис. 3.2.

Верховна рада України	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка та прийняття Закону України "Про інвестиційну безпеку". • Надання пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази для врегулювання процедури інвестування в Україні.
Кабінет міністрів України	<ul style="list-style-type: none"> • Координація роботи міністерств та відомств щодо питання інвестиційної безпеки. • Розробка відповідного механізму перевірки нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться для реалізації інвестиційного проєкту.
Міністерство економіки України	<ul style="list-style-type: none"> • Удосконалення та внесення змін до "Методики оцінки інвестиційної безпеки держави". • Розробка механізму оцінки інвестиційних проєктів, які стосуються закритих сфер для інвестування.
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України	<ul style="list-style-type: none"> • Розроблення та надання пропозицій щодо удосконалення природоохоронного законодавства. • Підготовка пропозиції щодо унесення змін до Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання екологічного маркування в Україні".
Державна фіскальна служба	<ul style="list-style-type: none"> • Розроблення змін до законодавства з питань, які належать до компетенції ДФС, зокрема в частині податкових декларацій та розрахунків. • Удосконалення наявної інвестиційної діяльності в частині її організації.
Національний банк України	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадження можливості застосування інструментів центрального банку з довгострокового рефінансування інвестиційних цільових кредитів банків. • Здійснення періодичного моніторингу можливостей банківської системи України на предмет можливості надання кредитів, як додаткового ресурсу.
Обласні та місцеві адміністрації	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснення моніторингу та перевірки інвесторів, інвестиційних проєктів. • Проведення відповідних дій щодо покращення соціально-економічного розвитку регіону (визначення перспективних сфер для інвестування).

Рис. 3.2 Основні пропозиції органам державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення інвестиційної безпеки держави

Ми вже наголошували на тому, що механізмів управління є значна кількість, тому пропонуємо зосередити увагу на механізмі управління інвестиційною безпекою, який складається з багатьох елементів, його удосконалення можливе за рахунок включення до його структури елементів ЕЕС, як одного з додаткових на які варто зважати. Відповідно до цього структура механізму буде дещо доповнена, в частині принципів, а саме загальносистемними принципами управління, які є суттєвими для ЕЕС (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Загальносистемні принципи управління ЕЕС

Принцип	Характеристика сутності принципу
Системності	Означає, що в процесі вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень необхідно використовувати системний підхід, як до об'єкта управління, так і до процесу управління, що здійснюється за допомогою механізму управління.
Комплексності	Передбачає всебічний охоплення діяльності всіх елементів ЕЕС, врахування всіх її сторін, напрямків і характеристик.
Оптимальності	Передбачає необхідність вибору найбільш ефективного варіанту розвитку з декількох в умовах, що склалися. При цьому основними критеріями відбору є показники економічної, соціальної та екологічної ефективності здійснюваних управляючих впливів.
Науковості	Передбачає використання сучасних наукових досягнень в теорії і практиці управління, об'єктивних законів розвитку природи і суспільства. В цілому весь механізм управління повинен бути заснований на сучасних знаннях і досягненнях в галузі економіки, управління, права, екології тощо.
Адаптивності	Передбачає необхідність і можливість коригування керуючих впливів в залежності від зміни чинників і умов зовнішнього і внутрішнього і. середовища функціонування ЕЕС.

Джерело: сформовано автором на основі [44]

Для визначення шляхів удосконалення комплексного механізму управління інвестиційною безпекою держави на основі ЕЕС необхідно здійснити порівняння основних компонентів (складових) механізму та ЕЕС для виявлення спільних та відмінних рис (табл. 3.2).

Спостерігаємо, що застосування основних положень економічного механізму екологічного управління призвело до запровадження основ платного

природокористування, що при цьому надало можливість надходження фінансових ресурсів для ліквідації наслідків, які спричинені забрудненим довкіллям в т.ч. залучення інвестицій сприяє поліпшенню екологічної ситуації в державі.

Таблиця 3.2

Порівняння основних елементів “механізму управління інвестиційною безпекою держави” та “ЕЕС”

Складові	Механізм управління інвестиційною безпекою держави	ЕЕС
Об'єкт	Країна, регіон, галузь, підприємство, тощо	
Суб'єкт	Банки, фінансові компанії, приватні інвестори, підприємства, організації, інвестиційні інститути	Персонал підприємства, фірми, який координує виробничо-господарську діяльність і водночас забезпечує мінімальний екодеструктивний вплив на довкілля та задоволення споживчих потреб.
Ризики та загрози	Внутрішні, зовнішні, глобальні, локальні, державні, регіональні, реальні, потенційні, суб'єктивні, об'єктивні, первинні, вторинні	Економічні, екологічні, політичні (корупція, політична нестабільність)
	Еколого-економічні	
Чинники впливу	Соціально-демографічні, економічні, політичні, науково-технічні, природно-географічні, екологічні	Еколого-економічні (бідність, нерівність, травми, хвороби, нестача ресурсів), соціально-демографічні (міграція, підвищений рівень народжуваності, несправедливість, дискримінація), політичні (корупція, незаконне використання робочої сили, політична нестабільність)
Принципи	Цілеспрямованості, безперервності та надійності, планованості, динамізму, несуперечливості законам управління, цілісності, автономності, моделювання, ефективності управління	Цілеспрямованості, системності, комплексності, оптимальності, науковості, безперервності, адаптивності, додатковості, кореляції, внутрішньої динамічної рівноваги, невизначеності.
Функції	Превентивна, відтворювальна, підтримувальна, узгоджувальна, захисна, оптимізаційна, стабілізаційна, гарантійна, стимулююча, контрольна	Забезпечення ефективності та справедливості, підтримання економічного зростання та стабільності, збереження навколишнього середовища.

продовження табл. 3.2

Шляхи мінімізації загроз	Уникнення ризику тобто просте ухилення від заходу, пов'язаного з ризиком. Утримання ризику тобто залишення ризику за інвестором або на його відповідальності. Передача ризику, тобто інвестор передає відповідальність за ризик комусь іншому, наприклад, страховій компанії.	відновлення природних екосистем, стабілізація і поліпшення якості навколишнього середовища, зниження скидів і викидів шкідливих речовин у водні об'єкти та атмосферу, скорочення утвореною маси відходів, особливо токсичних, організація їх безпечної переробки та утилізації, зменшення масштабів бідності, поліпшення середовища проживання людини, розвиток соціальної активності, посилення соціальної функції держави, забезпечення рівних можливостей в отриманні освіти, медичної допомоги і відновлення здоров'я, забезпечення соціальної захищеності громадян, подальший розвиток ефективної соціально та екологічно орієнтованої ринкової економіки (при поступовому зростанні ролі планування), що забезпечує гідний рівень життя людей, економію природних ресурсів, екологічну чистоту і конкурентоспроможність продукції; запровадження адекватної ренти за природні ресурси.
Техніка і технологія управління	Інструментарій управління, методи (прямі, непрямі)	Інструменти моніторингу, прогнозування, аналізу, методи (економічні, адміністративні)
Заходи	Організаційні, економічні, інституційні, правові	Природоохоронні, політичні, державні, спонукальні, соціальні
Стратегічні цілі	Соціально-політична консолідація суспільства, ефективне державне управління	Свобода, рівність, терпимість, солідарність, повага до природи, загальний обов'язок, подолання бідності, голоду, міцне здоров'я, якісна освіта, гендерна рівність, відповідальне споживання, гідна праця та економічне зростання, відновлювальна енергія, скорочення нерівності, інновації та інфраструктура, боротьба зі зміною клімату, збереження морських та сушних екосистем, мир та справедливість, партнерство заради стійкого розвитку.

Джерело: сформовано автором на основі [35;45;46]

Наразі у державі присутній негативний вплив на навколишнє середовище через провадження економічної діяльності, яка призводить до зниження економічної віддачі, економічного розшарування та порушення діяльності державних інститутів і оце все призводить до еколого-економічної дискримінації. Водночас нерівний доступ до ресурсів та захват ресурсів призводить до виникнення зміни раціонального еколого-економічного балансу. Саме ці зміни зумовлюють уряд приймати шляхи щодо мінімізації ризиків та загроз, при цьому варто також сприяти розвитку інвестиційного середовища в країні, тобто можна залучати “екологічні інвестиції”, які можуть стати поштовхом до покращення еколого-економічної ситуації в державі. Для покращення ситуації варто удосконалити методи, інструментарій, форми механізму управління інвестиційною безпекою держави.

3.3. Удосконалення правового та економічного механізмів забезпечення інвестиційної безпеки держави в умовах сталого розвитку

Зважаючи на глобалізаційні економічні процеси, які відбуваються у країні та призводять до динамічних внутрішніх та зовнішніх змін, важливим є забезпечення сталого розвитку, який вимагає не звичайні інвестиції, які будуть спрямовані на створення нових технологій, а будуть орієнтовані на появу соціальних новацій, цілей цивілізаційного розвитку та зміну пріоритетів.

Особливістю сталого розвитку ЕЕС є залежність від стійкості підсистем (виробнича, соціальна, екологічна), які входять до її складу так і стійкості ЕЕС більш високого рівня, які формують зовнішнє середовище, тобто система, котра є нижчою не може здійснити прямий вплив на систему, котра є вищою за рангом, тобто вона має бути адаптованою до чинників зовнішнього середовища. Безумовно, існують чинники внутрішнього середовища (економічні, соціальні, екологічні),

котрими можна керувати, тому саме управління ними дозволяє забезпечити стійкість системи.

Створення ефективної системи управління призведе до переходу ЕЕС на траєкторію сталого розвитку. Водночас вона повинна включати засоби до яких належать: методи, інструменти, форми управління, а також в пріоритетному векторі повинно бути стратегічне планування соціально-економічного розвитку, а також розвиток громадянського суспільства та підвищення ефективної діяльності місцевого самоврядування. Якщо держава прийняла рішення щодо переходу до моделі сталого розвитку, то це насамперед зумовлює зміну якості економічного зростання.

Основні методи управління інвестиційною безпекою можуть здійснювати прямий та непрямий (опосередкований) вплив на змінну. Прямі методи впливу досягаються за допомогою інструментів (засобів) адміністративно-правового характеру, які врегульовують діяльність суб'єктів господарювання, а також економічних інструментів прямого впливу. Застосування методів непрямого впливу передбачає використання інструментів фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, амортизаційної, інноваційної та інших галузей економічної політики, а також способи морального переконання. При цьому традиційних методів управління може бути недостатньо при переході на сталий розвиток, оскільки він передбачає узгодження короткострокових цілей і інтересів різних груп з довгостроковими стратегічними цілями, обумовленими вимогами його внутрішнього розвитку

Крім того, сталий розвиток вимагає змін в організації виробництва на національному та міжнародному рівнях, які є основою для активного формування нового типу відносин між економічними суб'єктами, та організації нових механізмів сталого розвитку галузі, реалізації їх економічних інтересів.

В Україні єдину державну стратегію у сфері інвестиційної діяльності визначає Верховна Рада України, вона створює законодавчу базу для сфери інвестиційної діяльності; затверджує пріоритетні напрями інвестиційної діяльності

як окрему загальнодержавну програму у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм соціально-економічного розвитку, науково-технічного, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України затверджує обсяг асигнування для фінансової підтримки інвестиційної діяльності. Тобто взаємодія повинна бути досягнена при застосуванні правових, адміністративних, економічних, екологічних, пропагандистських методів в комплексному взаємозв'язку. Відповідно до цього пропонуємо наступне удосконалення правового та економічного механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку (табл. 3.3.).

Таблиця 3.3.

Удосконалення правового та економічного механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку

До удосконалення	Після удосконалення
Правовий механізм	
Відсутність закону, який регулює інвестиційну безпеку держави.	Прийняття Закону України “Про інвестиційну безпеку”, основними положеннями якого повинні стати: окреслення процедури перевірки інвестицій, інвестора, аналіз та моніторинг безпечності інвестицій, та їхній можливий негативний вплив на ЕЕС держави.
Присутність великої кількості нормативних та законодавчих актів, які регулюють процеси інвестування без врахування в основному принципів та норм сталого розвитку.	Розроблення пропозицій, щодо удосконалення нормативно правової бази, яка врегульовує процедуру інвестування в державі.
Внесення змін в нормативно-правові та законодавчі акти в більшості випадків зумовлює зміну “дефініції”, а не суттєвої зміни структури документу .	Всі зміни, які вносяться на розгляд та опрацьовуються повинні бути суттєвими та дієвими, які будуть направлені на поліпшенні інвестиційного клімату та створення дієвого механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.
Законодавство у сфері охорони навколишнього середовища не є досконалим, що зумовлює можливість уникнення відповідних покарань за порушення існуючих стандартів та нормативів.	Удосконалення природоохоронного законодавства з урахуванням цілеспрямованості на сталий розвиток (переглянути існуючі стандарти та нормативи).
Методика проведення державної експертизи інвестиційних проєктів та форми висновку за її результатами в частині 2.4.3. Визначення соціальної спрямованості інвестиційного не включала пункти, щодо “забезпечення безпеки і стабільності суспільства” “ресурсозбереження”.	Внести зміни до “Методики проведення державної експертизи інвестиційних проєктів та форми висновку за її результатами” в частині 2.4.3. Визначення соціальної спрямованості інвестиційного проєкту додати пунктом, щодо “забезпечення безпеки і стабільності суспільства” “ресурсозбереження”.

продовження табл. 3.3

Відсутність Закону України “Про екологічне страхування”	Ухвалити Закон України “Про екологічне страхування”, що дозволить захистити постраждалих осіб від екологічної шкоди, захистити інтереси держави, сприятиме еко-модернізації підприємств.
Відповідно до ч.2 ст.10 ЗУ “Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні” Спеціальний інвестиційний договір укладається на строк, погоджений сторонами, але не більше ніж на 15 років. У спеціальному інвестиційному договорі визначається строк реалізації інвестиційного проєкту із значними інвестиціями, який не може перевищувати п’ять років з дати укладення такого договору.	Внести зміни до ЗУ “Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні” в частині 2 ст.10 та скоротити максимальний термін дії інвестиційного договору не більше 10 років, тобто якщо укладено довгостроковий інвестиційний договір строком не більше п’яти років, то економічний ефект від його реалізації можливо проаналізувати впродовж наступних п’яти років. Внести зміни до ст.14 та доповнити наступним “дострокове припинення дії договору у разі порушення зобов’язань заявника та/або інвестора із значними інвестиціями, передбачених статтею 13 цього Закону”.
Економічний механізм (<i>кредити, податки, митні платежі, державні – іноземні субсидії, держ.премії, штрафи, аванс, основна зп, премії, привілеї, майновий і земельний пай, внутрішньо господарські ціни і тарифи</i>)	
Фіскальні	
Стягнення податку на прибуток з резидентів індустріальних парків	Звільнення від податку на прибуток резидентів індустріальних парків на 10 років за його реінвестування в розвиток інвестиційного проєкту;
Оподаткування ПДВ устаткування	Звільнення від "оподаткування ПДВ нового устаткування (обладнання) для власного використання";
Відсутність пільг із сплати податку на нерухомість	Встановлення пільг з податку на нерухомість за рішенням органів місцевого самоврядування;
Відсутність механізму щодо зменшення ставки земельного податку за землі державної та комунальної власності	Встановлення ставки земельного податку та орендної плати за землі державної та комунальної власності в розмірі меншому, ніж земельний податок (за рішенням органів місцевого самоврядування);
Стягнення земельного податку	Звільнення від сплати земельного податку (за рішенням органів місцевого самоврядування).
Відсутність отримання податкового інвестиційного кредиту	Запровадити податковий інвестиційний кредит, який як форму зміни строків сплати податків (зборів) - перенесення строків сплати платником податків його грошових зобов’язань на строк до 60 місяців, при якому платник податків має можливість впродовж певного строку та у певних межах зменшувати сплату податків з наступною поетапною сплатою суми такого зменшення та нарахованих процентів. Розмір процентів за користування інвестиційним податковим кредитом пропонується встановити на рівні 50% річних облікової ставки Національного банку України
Відсутність дієвого механізму державного інвестиційного кредитування	Запровадження інструментів центрального банку з довгострокового рефінансування інвестиційних цільових кредитів банків, дозволило б інтенсифікувати розвиток кредитного каналу монетарної трансмісії.

продовження табл. 3.3

Залучення ресурсів для інвестицій за рахунок банківських кредитів та коштів іноземних інвесторів	Банківські кредити не найкращий варіант залучення інвестицій, оскільки рівень банківського кредитування економіки залишається на рівні 14% ВВП (при середніх по регіону Східної Європи показниках у 50% ВВП). Під час надання кредитів, а також їх залучення як додаткового ресурсу для інвестицій варто враховувати можливості банківської системи держави.
Іноземний інвестиційний кредит наразі може видаватись банками України за наступними умовами: сума до 50 млн. грн. в українській валюті (може бути купівля іноземної валюти для купівлі основних засобів за кордоном), під ставку відсотка у 5%, 7%, 9% (залежить від річного обсягу виручки та створенню нової кількості робочих місць), при цьому присутня разова комісія 0,5% та 0,04% щомісячна (перший рік), термін реалізації до 5 років для інвестиційних кредитів.	Іноземний інвестиційний кредит має видаватись банками України за наступними умовами: сума до 30 млн. грн. в українській валюті (може бути купівля іноземної валюти для купівлі основних засобів за кордоном), під ставку відсотка у 3%, 5%, 7% (залежить від річного обсягу виручки та створенню нової кількості робочих місць), при цьому присутня разова комісія 0,5% та 0,04% щомісячна (перший рік), термін реалізації до 5 років для інвестиційних кредитів.
Лізинг, яким користуються інвестори передбачає придбання нової сільськогосподарської техніки, обладнання, спецтехніки, комерційного обладнання, комерційного транспорту (в т.ч. легкові авто), при цьому строк реалізації від 1 року до 5 років, авансовий платіж від 30%, комісія 1% мін.1000 грн.	Лізинг, яким користуються інвестори передбачає придбання нової сільськогосподарської техніки, обладнання, спецтехніки, комерційного обладнання, комерційного транспорту (в т.ч. легкові авто), при цьому строк реалізації від 1 року до 5 років, авансовий платіж від 25%, комісія 0,5% мін.1000 грн.
Субсидії для інвесторів	
До 01.01.2035 року інвестори звільняються від оподаткування ППП впродовж 5 років після введення в експлуатацію об'єкта інвестиційного проекту До 01.01.2035 зменшено ставки земельного податку та орендну плату за землі державної та комунальної власності у тому випадку якщо інвестор класифікований як інвестор зі значними інвестиціями відповідно до Закону України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти із значними інвестиціями в Україні” від 02.03.2021 №1293-IX [17].	Скоротити час звільнення від оподаткування інвесторів або робити постійні перевірки їх діяльності. Звільняти від оподаткування впродовж 3 років, 5 років, 7 років (в залежності від виду їхньої діяльності).
Розміри встановлених такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд зважаючи на інфляційні процеси в державі є недосконалими та заниженими.	Збільшення розмірів такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд зважаючи на інфляційні процеси в державі, зокрема, їх перегляд. Це зумовить посилення охорони природно-заповідного фонду, збереження природних ресурсів, забезпечення додержання природоохоронного режиму заповідних територій, призведе до наповнення бюджету.
Введення в дію та незмінність “зелених” тарифів з прив'язкою до курсу євро з 2009 року до 2030 року.	Скорочення дії “зелених” тарифів з прив'язкою до курсу євро та можливість їх перегляду кожні 10-12 років, оскільки в основному середньострокові економічні цикли тривають 7-11 років. Також корегування їх відповідно до зміни курсу євро.

продовження табл. 3.3

Встановлення тарифів для ВЕС – 7,5%, СЕС – 15%.	Розгляд можливого зниження тарифів для ВЕС – 6,5%, СЕС – 12%, призведе до зацікавленості інвесторів інвестувати в енергетику, а також дозволить створити нові робочі місця, модернізувати енергетичну інфраструктуру, збільшить надходження до місцевих бюджетів та державної скарбниці. При цьому скоротить борги держави перед виробниками “зеленої” енергетики і не змусить погашати борги за рахунок продажів облігацій.
Відсутність можливості продажу сертифікатів на виробництво електроенергії споживачам за певними квотами.	Запровадити продаж сертифікатів на виробництво електроенергії споживачам за певними квотами. За перевищення цих квот передбачити штраф у розмірі 150% від середньорічної ціни "зеленого" сертифікату.
Розміри податкових пільг є різними для інвесторів	Розміри податкових пільг для всіх інвесторів ВЕД повинен бути однаковим, а не лише для інвесторів у сфері ВДЕ – це зумовить можливість послідовного підходу держави, що скоротить ризик для держави у частині можливості позовів з боку інвесторів до арбітражного суду.
Відсутність механізму виплати коштів виробниками “зеленої” енергетики	Створити та ввести в дію механізм виплат виробниками “зеленої” енергетики
Недостатня забезпеченість клієнтів індустріальних парків виробничою, транспортною та соціальною інфраструктурою	Забезпечити клієнтів індустріальних парків транспортною, виробничою та соціальною інфраструктурою.
Утруднена процедура підключення до електромереж, а також часовий проміжок впродовж якого інвестор має змогу підключитись до електромережі	Спростити процедуру підключення до електромереж.
Ускладнена процедура для інвестора у частині отримання дозволів на будівництво, виділення землі та підключення до мереж. Наразі дозволи надаються на підставі єдиних спільних принципів.	Спростити процедури для інвестора – єдине вікно отримання дозволів на будівництво, виділення землі, підключення до мереж.
Низько ставка компенсаційного пакету для інвестора, котрий створює об’єкти інфраструктури	Компенсація частини створення об’єктів інфраструктури інвестору місцевими бюджетами, шляхом зарахування при сплаті місцевих податків інвестором певної суми видатків інвестора. Визначається чіткий перелік об’єктів інфраструктури, які підлягають компенсації, держава бере участь у фінансуванні створення частини об’єктів інфраструктури.
Відсутність механізму щодо укладання концесійних угод	Створити механізм для укладення концесійних угод з партнерами (у тому числі стратегічними інвесторами), при цьому варто переглянути строки на які можуть бути укладені відповідні угоди, тобто не менше 10 років, але не більше 30 років, а не як наразі є 50 років.
Ускладнене регулювання трудових відносин на основі трудових договорів	Спростене регулювання трудових відносин на основі трудового договору без жодних інших обмежень
Недосконалі умови ведення бізнесу для господарюючих суб’єктів	Спростити умови ведення бізнесу для усіх господарюючих суб’єктів.
Високі імпорتنі мита для комплектуючих обладнання	Зниження імпорتنих мит для комплектуючих та обладнання для науково-дослідної діяльності та переробної промисловості.

продовження табл. 3.3

Повільна реорганізація судової системи	Створити незалежну судову систему та підвищити ефективність правоохоронних органів, зокрема, шляхом перезавантаження Вищої ради правосуддя задля очищення й оновлення суддівського корпусу, забезпечення справедливої участі громадян у судочинстві, вдосконалення досудового розслідування, повноцінного і своєчасного виконання судових рішень.
Повільне впровадження та розвиток реформ податкової та митної служб	Проведення інституційної реформи податкової та митної служб, завершення ліквідації податкової міліції, економічних підрозділів Нацполіції, СБУ, прокуратури.
Відсутність реформування оподаткування прибутку для реінвесторів	Радикальне зменшення можливостей для корупції та тиску на бізнес, а також створення більш сприятливих умов для тих підприємств, які реінвестують свої прибутки, зокрема шляхом реформування оподаткування прибутку.
<i>щодо податку на прибуток</i>	Згідно з пунктом 43 ¹ підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України на період з 01.01.2020 до 31.12.2030 при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств платники податку на прибуток мають право під час розрахунку амортизації щодо основних засобів: четвертої групи (машини та обладнання) та п'ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює 2 роки; третьої групи (передавальні пристрої) та дев'ятої групи використовувати мінімально допустимий строк амортизації, який дорівнює 5 років. Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів, визначені цим пунктом, використовуються незалежно від строків амортизації, визначених у бухгалтерському обліку. Основні засоби мають одночасно відповідати ряду визначених вимог; відповідно до положень законів України від 17.12.2020 № 1116-IX "Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями в Україні" та від 02.03.2021 № 1293-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти із значними інвестиціями в Україні" передбачено державну підтримку відповідних проектів, зокрема у формі звільнення від сплати податку на прибуток;
<i>щодо ввізного мита</i>	
	Звільняються від сплати ввізного мита товари, які імпортуються з метою інвестування на підставі договорів (контрактів) або як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями відповідно до частини другої статті 287 Митного кодексу України;
Передбачено ввезення за пільговими ставками ввізного мита (до 0%) товарів, що походять з держав - членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння (зони вільної торгівлі з ЄС, Канадою, Ізраїлем);	Додати до переліку країн з якими Україна уклала угоди щодо зони вільної торгівлі, а також передбачити ввезення за пільговими ставками ввізного мита (до 0%) також Туреччину.

продовження табл. 3.3

<p>Відповідно до положень законів України від 17.12.2020 № 1116-IX "Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями в Україні" та від 02.03.2021 № 1294-IX "Про внесення зміни до пункту 4 розділу XXI "Прикінцеві та перехідні положення" Митного кодексу України щодо звільнення від оподаткування ввізним митом нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору" передбачено державну підтримку відповідних проектів, зокрема у формі звільнення від сплати ввізного мита товарів, які імпортуються для реалізації відповідних проектів.</p>	<p>Розробити відповідний механізм перевірки нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору.</p>
<i>щодо податку на додану вартість</i>	
<p>відповідно до положень законів України від 17.12.2020 № 1116-IX "Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями в Україні" та від 02.03.2021 № 1293-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти із значними інвестиціями в Україні" передбачено державну підтримку відповідних проектів, зокрема у формі звільнення від сплати ПДВ при імпорті товарів для реалізації відповідних проектів;</p>	<p>Розробити дієвий механізм перевірки проектів, яким надається державна підтримка та які звільняються від сплати ПДВ.</p>
<p>відповідно до пункту 65 підрозділу 2 розділу XX Податкового кодексу України до 01.01.2022 контролюючий орган за заявою платника податку надає розстрочення (рівними частинами) сплати податку на додану вартість на термін не більше двох років, без нарахування процентів, пені та штрафів, визначених цим Кодексом, при ввезенні на митну територію України з поміщенням в митний режим імпорту обладнання та комплектуючих, що класифікується за відповідним переліком товарних позицій.</p>	<p>Збільшити термін розстрочення (рівними частинами) плати податку на додану вартість на термін не більше трьох років без нарахування процентів, пені та штрафів, визначених цим Кодексом, при ввезенні на митну територію України з поміщенням в митний режим імпорту обладнання та комплектуючих, що класифікується за відповідним переліком товарних позицій.</p>

продовження табл. 3.3

<p>Крім того, проваджувати експортоорієнтовану діяльність із переробки іноземних товарів (сировини) можливо у митному режимі переробки на митній території. У разі дотримання вимог та обмежень, встановлених главою 23 Митного кодексу України, зокрема умов дотримання строків та цільової спрямованості використання товарів, увезених у режимі переробки на митну територію України:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ввізне мито відповідно до пункту 1 частини першої статті 284 та частини дванадцятої статті 286 Митного кодексу України не сплачується; – до операцій із ввезення товарів на митну територію України в митному режимі переробки на митній території застосовується умовне повне звільнення від оподаткування ПДВ (пункт 206.12 статті 206 Податкового кодексу України). 	
<p>Органи місцевої влади відповідно до Податкового кодексу України мають повноваження щодо встановлення:</p>	<p>пільги з <i>податку на нерухоме майно</i> з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості (згідно з п.п. "є" п.п. 266.2.2 Податкового кодексу України будівлі промисловості, зокрема виробничі корпуси, цехи, складські приміщення промислових підприємств не є об'єктом оподаткування цим податком), пільги щодо <i>земельного податку</i>, що сплачується на відповідній території, які встановлюються за рішенням органів місцевого самоврядування відповідно до пп. 266.4.2 статті 266 і п. 284.1 статті 284 Податкового кодексу України;</p> <p>мінімального розміру <i>орендної плати за оренду земельної ділянки державної чи комунальної власності</i> (річна сума платежу не може бути меншою розміру земельного податку, встановленого для відповідної категорії земельних ділянок на відповідній території) за рішенням відповідних органів місцевої влади відповідно до пункту 288.5 статті 288 Податкового кодексу України.</p>

Джерело: власна розробка автора на основі [47;48;49;50;51;52]

Наразі важливим для інвесторів є надання державної підтримки у спосіб страхування ризиків, які не підпадають під охоплення приватним страхуванням. Водночас, це сприятиме формуванню в державі ринку інвестиційних проектів, особливо великих соціально, екологічно та інноваційно значущих і дало можливість іноземним інвесторам мінімізувати некомерційні ризики втрати капіталу. Зважаючи на те, що впродовж довгого часу ринок інвестицій в Україні

обмежувався нерухомістю та державними облігаціями, ліквідність і прибутковість яких падає — у порівнянні з іншими сферами капіталовкладень, виникає необхідність у об'єднанні та державно-приватному партнерстві як ще однієї можливості залучення інвестицій в державу та удосконалення механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.

Крім того, варто також зарубіжний досвід щодо удосконалення механізму інвестування, а також використання окремих видів інструментів для розвитку та стимулювання іноземних інвестицій в умовах сталого розвитку (рис.3.3.).

Рис. 3.3 Основні інструменти розвитку та стимулювання іноземних інвестицій

Джерело: сформовано автором на основі джерела [53]

1. Звільнення від оподаткування. Сума прибутку, вкладеного в охорону навколишнього середовища, звільнена від оподаткування в Македонії. Наприклад, компанії у Франції, які впроваджують або обслуговують енергозберігаючі технології, повністю звільнені від податку на прибуток підприємств.

2. Надання податкових знижок (зміна об'єкта оподаткування з прибутку підприємств на витрати, пов'язані з екологічними інвестиціями). Наприклад, у Бельгії діє знижена ставка податку на суму інвестицій у патенти, а також у дослідження та розробки екологічних технологій та інвестиції в енергозбереження, у Чехії передбачена податкова знижка на придбання техніки та обладнання для водовідведення, водопідготовки та водопостачання.

3. Застосування механізму прискореної амортизації інвестицій екологічної спрямованості. Основними варіантами прискореної амортизації екологічних витрат є встановлення вищих норм амортизації, а також методів випереджаючої (випереджальна амортизація) або безкоштовної (безкоштовна амортизація) амортизації. Наприклад, у Нідерландах з метою стимулювання інвестицій в природоохоронні заходи та активи платникам податків надається можливість одночасно списувати вартість придбання таких активів у розмірі 40, 30 або 15% (залежно від типу екологічної активи та заходи). Подібна норма передбачена і у французькому податковому законодавстві, згідно з якою вартість промислових споруд для очищення води та повітря має списуватися рівномірно протягом року експлуатації.

4. Надання інвестиційних податкових кредитів при здійсненні інвестицій в природоохоронну діяльність. Ця сфера стимулів наразі використовується з європейських країн лише в Іспанії.

5. Зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці в ряді країн (Швеція, Данія, Нідерланди) компенсувало підвищення ставок екологічного податку. Зростання податкового тиску на підприємства в кінцевому підсумку відбивається на ціні товарів і послуг для населення. Така модель переходу на екологічне оподаткування потребує ретельного економічного аналізу та моделювання [53]. Отже, можемо дійти висновку про те, що варто застосувати запропоновані методи для покращення управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, зокрема це дозволить зрозуміти яким чином варто здійснювати ефективне управління та які методи варто при цьому застосувати.

3.4. Застосування механізмів державно-приватного партнерства для покращення стану інвестиційної безпеки держави

Визнаним способом залучення додаткових інвестицій для держави є державно-приватне партнерство (далі – ДПП). За допомогою приватних інвестицій уряд може реалізувати певні частини проєкту або модернізувати їх. Крім того ДПП допомагає скоротити фіскальне навантаження на державу, порівняно з традиційними методами, оскільки воно створює конкуренцію, яке в підсумку націлене на створення якісного продукту. Приватні інвестори можуть за допомогою ДПП увійти в сектори, які є важливими для держави, зокрема, інфраструктура, що зумовлює виникнення сталого та зростаючого попиту, оскільки присутній суспільний інтерес.

Розвиток ДПП в Україні націлений на залучення інвестицій та пожвавлення сектора інфраструктури. В Україні впродовж перехідного періоду формуються правові засади для розвитку окремих форм ДПП. На сьогодні законодавчу базу розвитку ДПП становлять: Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, законодавчі акти України, серед яких:

Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI, який визначає правові, економічні та організаційні засади взаємодії держави та приватних партнерів, регулює відносини, пов'язані з підготовкою, виконанням і розірванням договорів, які підписуються в рамках ДПП, а також установлює гарантії дотримання прав і законних інтересів сторін цих договорів [54].

Закон України «Про угоди про розподіл продукції» від 14.09.1999 р. № 1039-XIV (зі змінами від 15.01.2022 р.), який регулює відносини, що виникають у процесі укладення, виконання та припинення дії угод про розподіл продукції щодо пошуку, розвідки та видобування корисних копалин у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони [55].

Закон України «Про концесії» від 16.07.1999 р., який діє в редакції від 01.01.2022 р., визначає поняття та правові засади регулювання відносин концесії державного та комунального майна з метою підвищення ефективності його використання і забезпечення потреб громадян України у товарах (роботах, послугах) [56].

Закон України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності» від 21.10.2010 р. № 2624-VI, який діє в редакції від 16.10.2020 р. яким передбачено спрощений порядок передачі в оренду чи концесію зазначених об'єктів, встановлення умов захисту капіталовкладень приватного інвестора [57].

Різниця між ДПП, що здійснюються на концесійних та неконцесійних умовах у методі окупності інвестицій приватного партнера, тобто за умов концесії механізм надходжень в основному базується на стягненні плати з користувачів, тоді як у випадку неконцесійних ДПП, механізм надходжень базується на платежах, отриманих від державного партнера. Ініціювання проєктів ДПП, що здійснюються на концесійних та неконцесійних умовах відбувається за однаковою процедурою відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» [54].

Відповідно до Указу Президента “Про затвердження стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України” від 20 серпня 2021 року №372/2021 залучення компетенцій, кадрів, інновацій, технологій, капіталу і досвіду управління приватних підприємств і організацій шляхом застосування механізмів державно-приватного партнерства в оборонно-промисловому комплексі для спільного вирішення задач забезпечення національної безпеки, підвищення ефективності використання коштів державного бюджету і активів підприємств, установ і організацій в оборонно-промисловому комплексі, спільного розроблення та реалізації інвестиційних та інноваційних проєктів, вдосконалення

управління та інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері оборонно-промислового комплексу, налагодження трансферу технологій [58].

Варто зауважити, що у липні 2022 року народними депутатами України було підготовлено законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України» від 01 липня 2022 року №7508, основною метою є спрощення процедури підготовки та реалізації проєктів ДПП, що пов'язано з пост-воєнною відбудовою України [59].

Крім законів, окремі питання розвитку ДПП регулюються постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, положеннями та наказами центральних органів виконавчої влади, рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Загалом лише на загальнодержавному рівні налічується кілька десятків нормативних актів, що безпосередньо регулюють питання ДПП [59].

Детальна та чітка документація, а саме тендерна, відіграє важливу роль, оскільки, якщо цей документ не буде досконало складеним, то це унеможливить відстеження показників реалізації проєктів, а також призначення штрафів за невиконання та недотримання умов. Якщо технічні вимоги не є досконалими, то приватні організації втратять інтерес, оскільки можлива корупція. Крім того у договорі повинні бути передбачені стимули для інвесторів, оскільки їх відсутність призведе до послаблення конкуренції та зменшення якості та кількості послуг. Оцінка ризиків, повинна бути прописаною досконало, а також варто врахувати його соціальні наслідки та вплив на довкілля, оскільки повинна враховувати повний життєвий цикл проєкту. Техніко-економічне обґрунтування проєктів значно впливає на вибір проєкту, а також його здатність відповідати ціна-якість. Вибір основних стимулів, а також можливості контролю за основними показниками щодо виконання проєкту є ключовими.

Значною перешкодою для впровадження інвестиційних програм та реалізації інвестиційної стратегії за допомогою ДПП, а саме на регіональному та місцевому рівнях, є відсутність належного кадрового забезпечення, який володіє відповідним розумінням основ методичної та методологічної підготовки. Працівники в своїй діяльності повинні скеровуватись на створення сприятливих умов для залучення приватного капіталу у реальний сектор економіки держави, натомість їх діяльність скерована на перерозподіл наявних бюджетних коштів, які виділені на інвестиційну діяльність.

Забезпечення сталого розвитку ДПП, як додаткового механізму покращення залучення інвестицій, а також активізація приватних інвесторів у стратегічно важливі для держави галузі економіки можливо за умови забезпечення балансу інтересу держави та приватного інвестора. Правове підґрунтя має забезпечити для інвесторів безпеку вкладених коштів у державну власність, привабливість. До прикладу, коли нормативно-правова база потребує змін, а розвиток проектів ДПП піддається зверхній бюрократизації, приватні партнери менш охоче братимуть участь у тендерах. Бюрократичні процедури щодо ДПП можуть займати до 2 років, адже вони націлені на забезпечення функціонування можливостей щодо довгострокового партнерства і належного врахування ризиків із самого початку.

Окремим проблемним питанням залишається недосконалий механізм обміну інформацією між державними органами в сфері кадрового планування, підбору персоналу, кадрової статистики, структури зайнятості, підвищення кваліфікації, розвитку державних службовців. Потребує зміцнення бюджетне планування, виконання інтегрованої середньострокової фіскальної функції прогнозування; підвищення потенціалу для оцінки податкових затрат і адміністрування податкових розривів. [60, с.62].

Для досягнення взаєморозуміння у цьому, необхідно розглядати інвестора як партнера з однаковими правами та обов'язками на рівні з державою. Основними ризиками та перешкодами для впровадження ДПП на етапі рівноправного партнерства можуть бути:

- неефективне управління майном, яке надане державним партнером;
- приватні партнери не впевнені в своїх фінансових можливостях, що може призвести до не виконання власних зобов'язань, через те, що держава не може гарантувати мінімальний ціпит на товари або послуги, або не здатна зафіксувати ціни (тарифи), що може збільшити окупність інвестицій;
- відсутність гарантій щодо можливостей виконання фінансових зобов'язань проектів ДПП з боку держави, на весь термін їх реалізації, що пов'язано зі щорічним процесом затвердженням бюджету та внесення корегувань до бюджетних програм;
- відсутність митних та податкових пільг, котрі не врегульовані ПКУ, щодо реалізації проектів ДПП, що знижує інтерес приватних партнерів до участі в інвестиційних проектах;
- невпевненість приватних партнерів у рівноправному розподілі прав та обов'язків на рівні з державою, щодо реалізації інвестиційних проектів;
- невпевненість приватних партнерів у прозорості та можливості отримання всіх необхідних дозвільних документів на виконання своїх фінансових зобов'язань з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, зокрема, отримання права у користуванні земельною ділянкою;
- корумпованість органів влади, що зумовлює здорожчання проектів ДПП для приватних партнерів.

Прийняття Закону України «Про концесії» від 16.07.1999 р., який діє в редакції від 01.01.2022 р. Дозволило проводити аналіз ефективності проекту за такими параметрами: екологічний, економічний, фінансовий (включаючи бюджетну ефективність) та соціальний вплив, а також запропонована модель розподілу ризиків і доцільність надання державної підтримки в будь-якій формі. Використовуються такі методи: *public private comparator* (порівняння ефективності проекту із залученням приватного партнера з іншими формами його реалізації, які можливі без залучення такого партнера) та *value for money* (розрахунок переваг в

реалізації проєкту саме як ДПП у порівнянні з реалізацією проєкту через звичайні публічні закупівлі) [61].

Незважаючи на прийняття окремих нормативних та законодавчих актів, всерівно залишаються питання та процедури, які потребують вдосконалення, серед яких:

- підвищення гарантій щодо захисту інтересів як державних так і приватних партнерів ДПП у процесі розробки, затвердження та реалізації проєктів, зокрема, через запровадження механізму, який сприятиме покращенню інвестиційного клімату, а також вдосконалення регуляторного та податкового середовища;

- удосконалення нормативно-правової бази регулювання відносин ДПП;
- удосконалення інституційного забезпечення розвитку ДПП;
- удосконалення та проведення процедури щорічного моніторингу стану виконання проєктів ДПП;

- удосконалення баз інвестиційних проєктів, що можуть бути реалізовані державному, регіональному та місцевому рівнях;

- пришвидшити підготовку та продовжити реалізацію проєктів у сфері будівництва автомобільних доріг та модернізації ЖКГ;

- вдосконалення процедури проведення конкурсу, адже наразі чинне законодавство не визначає порядку щодо ознайомлення потенційних інвесторів з проєктами, що значно скорочує коло заінтересованих інвесторів;

- розробити та вдосконалити існуючі фінансові моделі та форми ДПП для їх використання з метою реформування сфер охорони здоров'я та освіти.

Для удосконалення інституційного та правового забезпечення підготовки й реалізації проєктів ДПП необхідно:

- розмежувати діяльність та повноваження органів влади, які долучені на всіх етапах підготовки та реалізації проєктів ДПП;

- удосконалити можливість спрощення нормативної та законодавчої бази ДПП;

- унести корективи до навчальних планів закладів, які здійснюють підготовку фахівців для систем державного та муніципального управління через запровадження спеціалізованих курсів щодо вивчення механізмів ДПП;

Для підвищення рівня щодо гарантування захисту інтересів приватних інвесторів та держави при реалізації проектів ДПП необхідно:

- розробити та вдосконалити механізм компенсації для приватного партнера у разі дострокового припинення договору щодо реалізації проекту ДПП за ініціативи державного партнера, а також різницю між затвердженими та економічно обґрунтованими тарифами на послуги та внести з міни до БКУ;

- внести зміни до БКУ з боку державного партнера, щодо удосконалення можливості надання пільг приватному партнеру, якщо проблеми спричинені політичними або економічними чинниками;

- удосконалити механізм державного регулювання інвестиційною безпекою з умови використання методів ДПП у процесі реалізації проектів ДПП продовж усього періоду реалізації проекту, через внесення відповідних змін до БКУ, ПКУ;

- здійснити аналіз фінансового забезпечення приватного партнера у процесі реалізації проекту ДПП, а також передбачити можливість його зміни через невиконання покладених на нього зобов'язань;

- удосконалити механізм вирішення спорів у процесі виконання договору ДПП, якщо стороною є нерезидент України або підприємство зі значними інвестиціями, за допомогою арбітражного суду;

- внести зміни до Закону України «Про державно-приватне партнерство» та пов'язані із ним законодавчі акти щодо тарифів (цін) не містять інвестиційної складової чи не скориговані державним партнером до економічно-обґрунтованого рівня, то сторони можуть внести відповідні зміни до інвестиційної програми. До настання цієї події, як така домовленість буде досягнута, приватний партнер матиме право призупинити виконання інвестиційної програми без будь-яких штрафних санкцій;

- удосконалити процедуру вибору проєктів ДПП, які можуть бути надані органами державної влади або місцевого самоврядування, відповідні зміни внести до БКУ;

- удосконалити процедуру видачі ліцензій для реалізації проєктів ДПП.

На сьогодні уряд держави намагається створити сприятливе нормативно-правове поле щодо удосконалення механізму функціонування ДПП тим самим удосконаливши механізм управління інвестиційною безпекою в Україні. До основних кроків щодо модернізації законодавства можна віднести:

- внесено зміни щодо до порядку залучення радників для підготовки проєктів концесій та ДПП, які уточнюють механізм конкурентних процедур відбору, деталізують критерії оцінки тендерних пропозицій;

- зареєстрований наказ Мінекономіки, яким затверджена нова Методика аналізу ефективності здійснення ДПП. Методика містить всеохоплюючі рекомендації щодо змісту концептуальної записки й ТЕО, а також досліджень, оцінок, фінансового моделювання, здійснення яких є необхідним для якісної підготовки пропозицій про здійснення ДПП (у т.ч. Cost Benefit Analysis, Value-for-Money, розрахунку плати за експлуатаційну готовність, дослідження заінтересованості ринку). Методика визначає загальні засади проведення аналізу концептуальної записки й аналізу ефективності здійснення ДПП;

- Комітет Верховної Ради України з питань бюджету на своєму засіданні ухвалив рішення рекомендувати ВРУ до другого читання законопроект № 5090, який ключовим в впровадженні ефективного механізму фінансування довгострокових зобов'язань за проєктами ДПП (концесії).

За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2021 на умовах ДПП укладено 192 договори, з яких реалізується 39 договорів (29 – концесійних договорів, 6 - договорів про спільну діяльність, 4 - інші договори), 153 договорів не реалізується (118 – не виконується, 35 - розірвані / закінчився термін дії). За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2022 на умовах ДПП укладено 193 договори, з яких

реалізується 31 договір (22 – концесійних договорів, 5 - договорів про спільну діяльність, 4 - інші договори), 162 договорів не реалізується (119 – не виконується, 43 - розірвані / закінчився термін дії) [62].

До основних показників соціально-економічної ефективності державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційної діяльності можна віднести:

- вклад у розвиток культурної сфери регіону;
- величину прибутку отриману від реалізації нематеріальних активів, що утворені в межах проекту ДПП;
- створення нових робочих місць у межах територіального утворення внаслідок реалізації проекту партнерства;
- загальні грошові показники (рівень дивідендів на одну акцію, величина чистого сукупного доходу тощо);
- підвищення якості товарів і послуг на ринку за допомогою взаємоузгоджених дій рівноправних партнерів;
- фінансування професійних освітніх програм та підвищення кваліфікації співробітників за рахунок місцевих бюджетів або в межах державно-приватного партнерства.

Досвід ЄС у створенні механізму фінансування гібридних проектів для інфраструктури за допомогою державно-приватного партнерства може виявитися корисним для реалізації проектів у інших державах із залученням бенефіціарів, які планують розроблення та втілення проектів у перспективі. Зазначена форма державно-приватної взаємодії також може бути використана для управління вже створеною інфраструктурою в результаті реалізації гібридного проекту. Практичний досвід фінансування гібридних проектів ДПП корисний для України, подальшого розвитку ДПП, вироблення ефективних механізмів державного регулювання гібридними проектами.

Отже, розуміємо, що ефективне застосування механізму державно-приватного партнерства зумовить удосконалення механізму управління

інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, оскільки ДПП поєднує в собі зусилля держави та бізнесу у галузях, які є стратегічно важливими для держави та інвестора, але водночас надзвичайно ризиковані. При цьому кожна з рівноправних партнерів (держава, приватний партнер) вбачає свої переваги у процесі реалізації проєктів, які могли б, бути нереалізовані без приватних партнерів. Приватний бізнес отримує державну підтримку через отримання певних пільг (податкових), державне фінансування, доступ до державної або комунальної інфраструктури.

Висновки до розділу 3

На основі проведеного дослідження щодо досвіду публічного управління інвестиційною безпекою в країнах ЄС, пропозицій органам влади щодо удосконалення управління інвестиційною безпеки держави в умовах сталого розвитку, напрямів удосконалення законодавчого забезпечення інвестиційної безпеки держави в умовах сталого розвитку, а також застосування механізмів державно-приватного партнерства для покращення стану інвестиційної безпеки держави можна зробити такі висновки:

– необхідно детальніше вивчити досвід іноземних держав у процесі забезпечення інвестиційної безпеки, оскільки у майбутньому Україна стане країною-членом ЄС, що зумовить приведення у відповідність усіх нормативно-правових актів та удосконалення чинної нормативно-правової бази щодо врегулювання питання інвестиційної безпеки, що зумовлює вже зараз здійснити комплексне системне узагальнення з урахуванням іноземного досвіду країн-членів ЄС. При цьому варто врахувати основні європейські цінності, які визначені у статті 2 Договору про запровадження Конституції для Європи. Для досягнення однієї з цілей, яка стосується збільшення ВВП та ефективного залучення інвестиційних ресурсів держава повинна розширювати свої виробничі потужності для нарощення виробництва матеріальних та суспільних благ, удосконалювати механізм управління інвестиційною безпекою та дотримуватись принципів сталого розвитку;

– сучасна система управління сталим розвитком повинна складатись з чотирьох взаємопов'язаних компонентів: політичний, соціальний, економічний, адміністративний. Наразі у державі присутній негативний вплив на навколишнє середовище через провадження економічної діяльності, яка призводить до зниження економічної віддачі, економічного розшарування та порушення діяльності державних інститутів і оце все призводить до еколого-економічної дискримінації. Для мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище необхідно підвищувати ефективність органів державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення інвестиційної безпеки держави;

– пріоритетним завданням держави, яка націлена на економічне зростання, а також на визнання на міжнародній арені є сталий розвиток за рахунок охорони довкілля, а також скорочення темпів економічного зростання, при цьому намаганні досягти соціальну стабільність і зменшити ризики при забезпеченні економічного зростання. Україна є державою в якій переважають природомісткі галузі з високою питомою вагою ресурсних та енергомістких технологій, які на сьогодні є застарілими, що призводить до величезного антропогенного навантаження на природу, яке вже підійшло до своєї граничної межі і коли її буде перейдено, то можливо виникнення кризових та катастрофічних змін в природі, які водночас негативно впливають на життєдіяльність індивіда та суспільства в цілому;

– наразі важливим для інвесторів є надання державної підтримки у спосіб страхування ризиків, які не охоплені приватним страхуванням. Це сприяло б формуванню в країні ринку інвестиційних проектів, особливо великих соціально, екологічно та інноваційно значущих і дало можливість іноземним інвесторам мінімізувати некомерційні ризики втрати капіталу;

– основними інструментами для розвитку та стимулювання іноземних інвестицій мають бути: звільнення від оподаткування, податкові знижки, механізм прискореної амортизації, інвестиційні податкові кредити, зменшення податкового навантаження. Забезпечення сталого розвитку ДПП, як додаткового механізму

покращення залучення інвестицій, а також активізація приватних інвесторів у стратегічно важливі для держави галузі економіки можливо за умови забезпечення балансу інтересу держави та приватного інвестора. Розвиток ДПП в Україні націлений на залучення інвестицій та пожвавлення сектора інфраструктури. В Україні впродовж тривалого часу формуються необхідні правові засади для розвитку окремих форм ДПП. Законодавчу базу розвитку ДПП становлять: Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, законодавчі акти України.

Основні результати дослідження, отримані в розділі, опубліковано в розділі монографії [31]; наукових статтях у фахових виданнях: [35], [38]; збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях: [6], [9], [33].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Консолідована редакція Договору про функціонування Європейського Союзу. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> (дата звернення: 30.06.2020).
2. Угода про вільну торгівлю між ЄС та Сінгапуром від 21.11.2019. URL: https://www.enterprisesg.gov.sg/-/media/esg/files/non-financial-assistance/for-companies/free-trade-agreements/eusfta/eusfta_legal_text.pdf (дата звернення: 02.07.2020).
3. Заяви про інвестиційний клімат на 2021 рік: Болгарія. U.S. Department of State. URL: <https://www.state.gov/reports/2021-investment-climate-statements/bulgaria/> (дата звернення: 14.05.2021).
4. Investing in Tourism. Sustainability Conference 9-11 June 2022. URL: <https://investingintourism.com/bulgaria-tourism-investment-brief/> (дата звернення: 15.07.2022).
5. Bulgaria: Investing in Bulgaria. Lloyds Bank. URL: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/bulgaria/investment> (дата звернення: 20.07.2022).
6. Лисачок А. В. Досвід Італії щодо ефективного залучення інвестицій в економіку держави: рекомендації для України. *Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали XI Конф. студентів та молодих учених за міжнар. участю, 8 трав. 2020 р., м. Дніпро / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 222-224.*
7. Business and investment climate. Vatican City (Holy See): Doing Business, Investing in Vatican City Guide. Vol.1, Strategic, Practical Information, Regulations, Contacts. P.249-256.
8. Gian Luca Zampa, Ermelinda Spinelli, Roberta Laghi. The Foreign Investment Regulation Review: Italy. The Law Reviews. URL: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/italy> (дата звернення: 20.11.2021).

9. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Регулювання інвестиційної безпеки: досвід Польщі та уроки для України. *Abstracts of XII international scientific and practical conference «Impact of modernity on science and practice»*, (April 13-14, 2020). Edmonton, Canada. 2020. P. 288-291.
10. Голікова А.П., Довгаль О.А. Світова економіка: підручник/ За ред. п. Голікова, О. А. Довгаль. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2014. 349 с. URL: <http://surl.li/cntux> (дата звернення: 20.11.2021).
11. Ткач С.М. Державне регулювання інвестиційної безпеки: зарубіжний досвід. Науковий вісник. 2010. №2. С.20-29.
12. J. Kuepper. A guide to investing in Poland. The balance. 2021. URL: <https://www.thebalance.com/a-guide-to-investing-in-poland-1979028> (дата звернення: 20.11.2021).
13. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ Фінляндії. URL: <https://um.fi/public-sector-investment-facility> (дата звернення: 25.11.2021).
14. Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-02/zeleniy-rozvitok-2030.pdf> (дата звернення: 25.11.2021).
15. Jérôme Philippe and Aude Guyon, Freshfields Bruckhaus Deringer. The Foreign Investment Regulation Review: France. The Law Reviews. URL: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/france> (дата звернення: 25.11.2021).
16. Alex Potter, Calvin Goldman QC and Michael Koch, Freshfields Bruckhaus Deringer, The Law Office of Calvin Goldman, QC and Goodmans LLP. The Foreign Investment Regulation Review. Lexology. URL: <https://www.lexology.com/indepth/the-foreign-investment-regulation-review> (дата звернення: 27.11.2021).
17. National Industry Strategy 2030. Federal Ministry for economic affairs and climate action. URL: <http://surl.li/cntuv> (дата звернення: 30.11.2021).
18. Oliver Schröder and Stephanie Birmanns, Schilling Zutt & Anschutz Rechtsanwälts AG. The Foreign Investment Regulation Review: Germany. The Law

Reviews. URL: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/germany> (дата звернення: 27.11.2021).

19. The official site European Parliament. Screening of foreign direct investment in strategic sectors. In “International Trade - INTA”. URL: <http://surl.li/cntut> (дата звернення: 27.11.2021).

20. Pat English and Grace Murray Matheson. The Foreign Investment Regulation Review: Ireland. The Law Reviews. URL: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/ireland> (дата звернення: 30.11.2021).

21. The official site Revenue. Double taxation treaties. URL: <https://www.revenue.ie/en/tax-professionals/tax-agreements/double-taxation-treaties/index.aspx> (дата звернення: 30.11.2021).

22. Tânia Luísa Faria, Miguel Stokes, Margot Lopes Martins and Ines Drago, Uría Menéndez. The Foreign Investment Regulation Review: Portugal. The Law Reviews. URL: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/portugal> (дата звернення: 30.11.2021).

23. National Strategic Reference Frameworks. European Union. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/atlas2007/fiche/nsrf.pdf (дата звернення: 01.12.2021).

24. Álvaro Iza and Álvaro Puig, Freshfields Bruckhaus Deringer. The Foreign Investment Regulation Review: Spain. The Law Reviews. URL: <https://thelawreviews.co.uk/title/the-foreign-investment-regulation-review/spain> (дата звернення: 01.12.2021).

25. Edurne Navarro and Alfonso Ventoso. Spain. The foreign investment regulation review. URL: <http://surl.li/cnulr> (дата звернення: 01.12.2021).

26. Janosh Toth. Foreign direct investment regimes Hungary. The ICLG. URL: <https://iclg.com/practice-areas/foreign-direct-investment-regimes-laws-and-regulations/hungary> (дата звернення: 01.12.2021).

27. Стукало Н. В., Хуторна А. В. Досвід державного регулювання іноземних інвестицій у країнах світу. Економіка сьогодні: актуальні питання та перспективи : зб. наук. праць. 2012. №1. URL: <http://economicsissues.com.ua/zmist-zhurnalu/ekonomika-sogodennya-aktualni-pitannya-taperspektivi-2012-1/dosvid-derzhavnogo-regulyuvannya-inozemnix-investiciju-kra%D1%97nax-svitu> (дата звернення: 01.12.2021).
28. Чала В., Ушарова Ю., Мхітарян А. Аналіз чеського досвіду поліпшення інвестиційного клімату та можливість його адаптації в Україні. *Економічний простір* . 2016. № 107. С. 82-92
29. Устименко В., Зельдіна О. Інвестиційна політика ЄС як основа сталого розвитку: перспективи впровадження в Україні. Європейський журнал сталого розвитку. 2019. Вип. 8. № 1. С. 40-52. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2019.v8n1p40>
30. EUROPE 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. European Commission. С.3-30.
31. Лисачок А.В. Досвід Балтійських країн в процесі удосконалення механізму управління інвестиційною безпекою: уроки для України/ Фінансово-економічна політика в контексті інноваційного розвитку України : монографія / Л. М. Мельник, Л. О. Богінська, С. В. Дитчук та ін. : Частина 1. Рівне: НУВГП, 2020. 246 с. С.164-172.
32. Хім М.К., Білик О.І. Публічне управління професійним розвитком державних службовців в країнах ЄС. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1152> (дата звернення: 03.12.2021).
33. Лисачок А. В. Історичний аспект розбудови відносин Україна – ЄС та його вплив на інвестиційну безпеку держави. *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали 17-ї регіон. наук.-практ. конф., 14 трав. 2020 р., м. Дніпро* / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 97-100.

34. Загорський В., Борщук Є., Ліпенцев А. Еволюція парадигми менеджменту в умовах переходу на принципи сталого розвитку //InterConf. 2022. С. 167-173.

35. Борщук Є., Лисачок А. Зелена економіка в системі економічної безпеки. Мультидисциплінарний міжнародний журнал «Věda a perspektivy». vol. 1(1). 2021. pp. 47-58. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1\(1\)-47-58](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1(1)-47-58).

36. Загорський, В. С. Концептуальні основи формування системи управління сталим розвитком еколого-економічних систем: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ. 2018. 398 с.

37. Загорський В.С., Борщук Є.М. Стійкий розвиток еколого-економічних систем. ПолесГУ. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/214863428.pdf> (дата звернення 25.09.2021)

38. Борщук Є., Лисачок А. Теоретико-прикладні засади формування інвестиційної політики сталого розвитку. *Наукові перспективи*. 2021. Вип. 10(16). С. 273-284. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10\(16\)-273-284](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10(16)-273-284).

39. Федорчук О.С., Сторожук О.В. Практика використання інструментів стимулювання прямих іноземних інвестицій зарубіжними країнами. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2020. С. 120-126.

40. Динаміка інвестиційного клімату країн Східної Європи досвід для України. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/June2010/01.htm>. (дата звернення 25.09.2021)

41. Tax Reforms in EU Member States 2015. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeip/pdf/ip008_en.pdf (дата звернення 25.09.2021)

42. Foreign direct investment in Central and Eastern Europe. URL: <http://www.allenoverly.com/SiteCollectionDocuments/Foreign%20direct%20investment%20in%20Central%20and%20Eastern%20Europe.PDF>. (дата звернення 30.09.2021)

43. Савлук О.В. Закордонний досвід формування інвестиційної привабливості регіону. URL:

http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2012_2_1/256-262.pdf (дата звернення 30.09.2021).

44. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ. К. : МАУП, 2003. 368 с.

45. The official site UNDP. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html> (дата звернення: 30.09.2021).

46. Гаврилова Н.В. Напрями зниження інвестиційних ризиків підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2012. вип. 22, ч.1. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/754/1/49.pdf> (дата звернення: 30.09.2021).

47. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи інвестиційних проєктів: Постанова КМУ від 09.06.2011 №701. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/701-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.09.2021).

48. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 30.09.2021).

49. Підсумки 2021 року та завдання на 2022 рік. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/12/31/681125/> (дата звернення: 30.09.2021).

50. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проєкти із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 02.03.2021 № 1293-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1293-20#Text> (дата звернення: 05.10.2021).

51. Податковий кодекс України від 02.12.2012 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.10.2021).

52. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 05.10.2021).
53. Яка практика екологічного оподаткування у світі? EcoBusiness group. URL: <https://ecolog-ua.com/news/yaka-praktyka-ekologichnogo-opodatkuvannya-u-sviti> (дата звернення: 05.10.2021).
54. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 05.10.2021).
55. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text> (дата звернення: 05.10.2021).
56. Про концесії: Закон України від 03.10.2019 №155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14#Text> (дата звернення: 05.10.2021).
57. Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, тепlopостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності: Закон України від від 21.10.2010 р. № 2624-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2624-17#Text> (дата звернення: 05.10.2021).
58. Про затвердження стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України: Указ Президента України від 20.08.2021 року №372/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2021#Text> (дата звернення: 07.10.2021).
59. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України: Проект Закону № 7508 від 01.07.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-deyakikh-zakonodavchikh-aktiv-ukraini-shchodo-vdoskonalennya-mekhanizmu>

[zaluchennya-privatnikh-investitsiy-z-vikoristannyam-mekhanizmu-derzhavno-privatnogo](#) (дата звернення: 15.01.2023).

60. Гбур З.В. Проблеми державного управління інвестиційними проектами що фінансуються за кошти міжнародних фінансових організацій. Інституціалізація як фактор забезпечення розвитку системи інвестиційно-інноваційної безпеки України: колективна монографія. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 488с. С. 55 – 67.

61. Що змінилося після прийняття закону про концесії? Юридична газета online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/derzhavnoprivatne-partnerstvo/shcho-zminilosya-pislya-priynyattya-zakonu-pro-koncesiyi.html> (дата звернення: 07.10.2021).

62. Стан здійснення ДПП в Україні. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://cutt.ly/BZXJLBq> (дата звернення: 07.10.2021).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі виконано теоретичне узагальнення та подано нове вирішення важливого науково-практичного завдання – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку. Автором виконано всі поставлені завдання і отримані результати дозволяють сформулювати наступні висновки:

1. Проаналізовано сучасні трактування концепції сталого розвитку та узагальнено підходи до визначення інвестиційної складової як важливого чинника економічної безпеки. Проаналізовані концепції сталого розвитку зосереджені на вирішення глобальних екологічних проблем, що в свою чергу знаходять своє відображення у економії використаних ресурсів та екологізації виробництва на всіх рівнях системи як на макро- так і на мікро рівні. Зокрема для вирішення глобальних світових проблем (подолання глобальних військових та ядерних загроз, покращення загальної екологічної ситуації та припинення нераціонального використання природних ресурсів, зміни диспропорцій між окремими суспільствами, вирішення демографічних проблем та забезпечення гендерної й етнічної рівності, зменшення загального рівня бідності та покращення соціального забезпечення населення планети тощо). Для приватних підприємств основою є розробка певної організаційної культури та соціальної відповідальності, екологізації виробництв та раціональному використанні наявних ресурсів. Крім того, відбувається зміна акцентів концепції із домінуючого екологічного зростання до збалансованого, але при цьому акцент зосереджується на суспільній складовій.

Під інвестиційною безпекою варто розуміти такий стан економіки при якому в країні створене ефективне інвестиційне поле для інвестицій, що підкріплене нормативними та законодавчими актами, що в свою чергу здійснюють підтримку та врегульовують діяльність як внутрішніх так і зовнішніх інвесторів, для досягнення стійкого економічного розвитку країни.

2. Проаналізовано нормативно-правове регулювання інвестиційної безпеки в Україні в сучасних умовах, яке демонструє наявність достатньої кількості нормативних актів для врегулювання питань інвестицій. Однак, незважаючи на широкий спектр законодавчих актів наразі в Україні відсутній Закон “Про інвестиційну безпеку”. Основними положеннями якого повинні стати: окреслення процедури перевірки інвестицій, інвестора, аналіз та моніторинг безпечності інвестицій, та їхній можливий негативний вплив на ЕЕС держави.

3. Визначено особливості державного управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку, відповідно до якого основними діями мають бути: моніторинг як інформаційно-аналітична система спостережень за динамікою показників економічної та фінансової безпеки країни; діяльність держави щодо запобігання загрозам інвестиційній безпеці і відшкодування збитків, пов’язаних із перевищенням граничних значень за тими або іншими показниками безпеки; діяльність держави щодо виявлення й попередження внутрішніх і зовнішніх загроз інвестиційній безпеці економіки; діяльність держави щодо запобігання негативного впливу на навколишнє середовище. При виконанні державою вищенаведених умов можливим стає забезпечення інвестиційної безпеки та подолання ключових загроз безпеці в умовах сталого розвитку.

4. Оцінено стан інвестиційної безпеки на міжнародному, національному та регіональному рівнях, відповідно до якого визначено, що стан інвестиційної безпеки на сьогодні є вкрай незадовільним, оскільки нормативні значення не досягають відповідного рівня, що підтверджено основними показниками інвестиційної діяльності, а також позиціями держави в міжнародних рейтингах. Для стабілізації ситуації необхідно: стабілізувати валютний курс, перемогти у війні, знизити облікову ставку, запровадити діджиталізацію державних послуг, прийняти відповідних нормативно-правових актів, які надали запуск ринку землі, а також здійснити підтримку значних інвестиційних проєктів.

5. Узагальнено досвід публічного управління інвестиційною безпекою держави у країнах-членах ЄС демонструє, що на законодавчому рівні інвестор

більш захищений, нормативно-правові акти, які регулюють його діяльність працюють в повну силу, тобто допомагають йому ефективно вкладати інвестиції, а органам державної влади надають можливість оцінити та перевірити ефективність та доцільність інвестицій, тим самим звести до мінімуму можливість виникнення так званих “псевдоінвесторів”. Окрім існуючих механізмів забезпечення ефективності державного управління, Європейський Союз постійно намагається модернізувати засади державного управління задля забезпечення його більшої функціональної ефективності.

6. Розроблено основні пропозиції щодо удосконалення правового та економічного механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, до яких належать: розроблення Закону України “Про інвестиційну безпеку”, розроблення пропозицій, щодо удосконалення нормативно правової бази, яка врегульовує процедуру інвестування в державі, усі зміни, які вносяться на розгляд та опрацьовуються повинні бути суттєвими та дієвими, які будуть направлені на поліпшенні інвестиційного клімату та створення дієвого механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку. Водночас варто внести зміни до “Методики проведення державної експертизи інвестиційних проектів та форми висновку за її результатами” в частині 2.4.3. Визначення соціальної спрямованості інвестиційного проекту додати пунктом, щодо “забезпечення безпеки і стабільності суспільства” “ресурсозбереження”.

Унести зміни до Закону України про "Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання екологічного маркування в Україні", яке дозволить виявляти продукцію, яка вироблена за всіма екологічними нормами та стандартами, що засвідчуватиме про те, що продукція, її упаковка не можуть завдати шкоди навколишньому середовищу.

Крім того, варто знизити імпорتنі мита для комплектуючих та обладнання для науково-дослідної діяльності та переробної промисловості; розробити відповідний механізм перевірки нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться для реалізації інвестиційного

проекту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору, а також перевірки проєктів, яким надається державна підтримка та які звільняються від сплати ПДВ.

7. Запропоновано застосування договорів державно-приватного партнерства для покращення стану інвестиційної безпеки держави, яке дозволить здійснити удосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, оскільки ДПП поєднує в собі зусилля держави та бізнесу у галузях, які є стратегічно важливими для держави та інвестора, але водночас надзвичайно ризиковані. При цьому кожна зі сторін (держава, приватний партнер) вбачає свої переваги у процесі реалізації проєктів, які могли б, бути нереалізовані без приватних партнерів. Приватний бізнес отримує державну підтримку через отримання певних пільг (податкових), державне фінансування, доступ до державної або комунальної інфраструктури. Для підвищення рівня гарантування захисту інтересів приватних інвесторів та держави у реалізації проєктів ДПП необхідно:

- розробити та вдосконалити механізм компенсації для приватного партнера у разі дострокового припинення договору щодо реалізації проєкту ДПП за ініціативи державного партнера, а також різницю між затвердженими та економічно обґрунтованими тарифами на послуги та внести з міни до БКУ

- внести зміни до БКУ з боку державного партнера, щодо удосконалення можливості надання пільг приватному партнеру, якщо проблеми спричинені політичними або економічними чинниками;

- удосконалити механізм державного регулювання інвестиційною безпекою з умови використання методів ДПП у процесі реалізації проєктів ДПП продовж усього періоду реалізації проєкту, через внесення відповідних змін до БКУ, ПКУ;

- здійснити аналіз фінансового забезпечення приватного партнера у процесі реалізації проєкту ДПП, а також передбачити можливість його зміни через невиконання покладених на нього зобов'язань;

– удосконалити механізм вирішення спорів у процесі виконання договору ДПП, якщо стороною є нерезидент України або підприємство зі значними інвестиціями, за допомогою арбітражного суду;

– унести зміни до Закону України «Про державно-приватне партнерство» та пов'язані із ним законодавчі акти щодо тарифів (цін) не містять інвестиційної складової чи не скориговані державним партнером до економічно-обґрунтованого рівня, то сторони можуть внести відповідні зміни до інвестиційної програми. До настання цієї події, як така домовленість буде досягнута, приватний партнер матиме право призупинити виконання інвестиційної програми без будь-яких штрафних санкцій;

– удосконалити процедуру вибору проєктів ДПП, які можуть бути надані органами державної влади або місцевого самоврядування, відповідні зміни внести до БКУ;

– скоротити час на оформлення прав користування земельними ділянками та будинками, переданими приватному партнеру у ДПП, незважаючи на їх форму власності (державну або комунальну);

– удосконалити процедуру видачі ліцензій для реалізації проєктів ДПП.

Ми сподіваємось, що дотримання вищенаведених пропозицій та запропонованих кроків дозволить підвищити рівень інвестиційної безпеки держави, що зробить її одним з основних гравців на міжнародній економічній арені.

ДОДАТКИ

Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні

вул. Пушкінська, 34
01024 Київ

Тел.: +38044 234 00 38
Факс: +38044 451 40 31
Mail: mail@fes.kiev.ua

вих. № 2135
19.09.2022

До спеціалізованої вченої ради

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії державного управління за темою: «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку»

Результати наукових напрацювань, пропозиції та рекомендації, розроблені під час дисертаційного дослідження аспірантки кафедри регіонального та місцевого розвитку Інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка» Лисачок Аллою Василівною на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування на тему «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку» були використані під час збору та підготовки аналітичних матеріалів для написання звіту за результатами роботи в проекті «Робота майбутнього. Форсайт обумовлених впровадженням нових технологій змін у сільському, лісовому та рибному господарствах України», а саме при підготовці підрозділів:

- «Обґрунтування вибору виду економічної діяльності».
- «Кабінетне дослідження» в частині аналізу макроекономічних показників та інформації щодо характеристик ринку праці.
- «Фактори, що гальмують впровадження нових технологій на підприємстві».

Зазначимо, що результати, отримані дисертанткою Лисачок А.В. при підготовці дослідження, є надзвичайно актуальними, а надані пропозиції щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою на державному рівні в умовах сталого розвитку можуть бути використані при підготовці аналітичних звітів та стратегічному плануванні в коротко-, середньо та довгостроковій перспективі у відповідній сфері.

Заступник директора Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні

Боровий В.В.

Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.
www.fes.de

Vorsitzender:
Ministerpräsident a.D. Kurt Beck
Geschäftsführendes
Vorstandsmitglied:
Dr. Roland Schmidt

Godesberger Allee 149 53175 Bonn
Fon +49 228 883-0
Fax +49 228 883-9207

Hiroshimastraße 17 10785 Berlin
Fon +49 30 26935-6
Fax +49 30 26935-9244

SEB AG
IBAN DE17380101111010606200
BIC ESSEDE3300

КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ

ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОНОМІКИ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

пл. Лесі Українки, 1, м.Київ, 01196, тел. 286-82-52, факс 286-81-57, e-mail: dert@econkoda.gov.ua, ЄДРПОУ 02741485

№ _____ від _____
на № _____ від _____

До спеціалізованої вченої ради

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування за темою: «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку»

Департаментом економіки та цифровізації Київської обласної військової адміністрації (Київської обласної державної адміністрації) опрацьовано пропозиції та рекомендації, надані аспіранткою кафедри регіонального та місцевого розвитку Інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка» Лисачок Аллою Василівною за результатами дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування на тему: «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку».

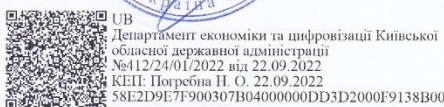
З точки зору практичної доцільності окремі позиції дисертації Лисачок А. В. використано при забезпеченні реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та державно-приватного партнерства, а саме у частині розробки та організації реалізації заходів, спрямованих на нарощування інвестиційних ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату.

Крім того, отримані дисертанткою Лисачок А. В. при підготовці дослідження результати є надзвичайно актуальними, а надані пропозиції щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку можуть застосовуватись при підготовці до прийняття рішення щодо погодження інвестиційних проєктів у пріоритетних галузях економіки.

Директор департаменту економіки
та цифровізації Київської обласної
військової адміністрації

Наталія ПОГРЕБНА

ДОДАТОК А 3

УКРАЇНА
 РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
 ДЕПАРТАМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
 ТА СУСПІЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
 (Департамент ЦТСК Рівненської ОДА)

Майдан Просвіти, 1, м. Рівне, 33028, тел. (036-2) 69-52-36, факс (036-2) 69-51-60
 E-mail: vp@rv.gov.ua Код СДРПОУ 44267817

N 451/03. 2 - 11/22 big 05.10.22

До спеціалізованої вченої пали

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування за темою: «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку»

Співробітниками Департаменту цифрової трансформації та суспільних комунікацій Рівненської обласної державної адміністрації опрацьовано пропозиції та рекомендації, надані аспіранткою кафедри регіонального та місцевого розвитку Інституту державного управління Національного університету «Львівська політехніка» Лисачок Аллою Василівною за результатами дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування на тему: «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку».

З точки зору практичної доцільності окремі позиції дисертантки можуть бути застосовані при здійсненні аналізу та прогнозу розвитку суспільно-політичних процесів у регіоні, розгляду питань, пов'язаних із реалізацією внутрішньої політики, підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів для місцевих та центральних органів влади. Насамперед, у частині використання методів, інструментів, форм управління вектору розвитку громадянського суспільства.

В.о. директора департаменту

Олександр КОРОЛЬЧУК

УКРАЇНА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

79491, Україна, Львів, смт. Брюховичі, вул. Сухомлинського, 16
тел.: (032) 234-65-68 e-mail: general@academy.lviv.ua факс: (032) 234-63-85

16.02.2021 № 20/09
На № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Лисачок Алли Василівни
на тему "Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах
сталого розвитку"
на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 28 "Публічне управління та адміністрування"
за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування"

Результати наукових напрацювань, пропозиції та рекомендації, розроблені під час проведення дисертаційного дослідження аспіранткою кафедри державного управління Лисачок Аллою Василівною на тему: "Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку" на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 "Публічне управління та адміністрування" за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування", впроваджено в навчальний процес Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (далі – Інститут).

Зокрема, співробітниками Інституту під час розроблення навчальних програм "Регіональний та місцевий розвиток", "Управління в територіальних громадах" та "Основи безпеки" для підготовки висококваліфікованих фахівців для системи публічного управління використані напрацювання аспірантки щодо теоретико-прикладних аспектів формування інвестиційної політики сталого розвитку та розробки фахових знань в сфері публічного управління інвестиційною безпекою.

Заступник директора
з наукової роботи ЛРІДУ НАДУ
при Президенті України,
кандидат економічних наук, доцент,
Заслужений працівник освіти України

— А.В. Ліпенцев

ДОДАТОК Б

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Akimova L. M., Lysachok, A.V. Assessment of the investment security level of Ukraine. *PUBLIC ADMINISTRATION AND LAW REVIEW (PALR)*. Scientific Center of Innovative Researches OÜ. Issue 1. Tallinn, Estonia, 2020. pp. 21-29. Doi: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2020-1-21-29>. (Особистий внесок автора: запропоновано модель оцінки рівня інвестиційної безпеки держави; здійснено аналіз щодо надходження ПІІ в економіку України).

2. Alla Lysachok, Iryna Onopriienko, Iryna Koval, Liudmyla Rudenko, Valentyna Chaikovska. Innovative development in IT Sphere in the Context of the Industry 4.0 Concept: the Case of Ukraine. *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*. Volume 9, No.1.2, 2020, pp.188-197. DOI: [10.30534/ijatcse/2020/2891.22020](https://doi.org/10.30534/ijatcse/2020/2891.22020) (Особистий внесок автора: проаналізовано підходи авторів щодо визначення поняття “інвестиції”; здійснено аналіз капітальних інвестицій за джерелами фінансування та видами економічної діяльності).

3. Бурик З.М., Лисачок А.В. Основні принципи державного регулювання сталим розвитком. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2020. №1. С. 13-19 DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2020.1.2> \ (Особистий внесок автора: здійснено аналіз нормативно-правової бази, щодо регулювання питання сталого розвитку; запропоновано доповнити принципи державного регулювання сталого розвитку, наступними принципами: взаємозалежності, який передбачає оцінку взаємозв'язку людини і природи на місцевому та глобальному рівнях; принцип різноманітності, що означає оцінку важливості природного і культурного розмаїття в нашому житті, економіки і добробуту; принцип ресурсозатратності, який передбачає

визнання, що ресурси планети є вичерпаними, і наслідками некерованого і нестійкого зростання є збільшення масштабів зuboжіння).

4. Лисачок А. В. Сучасний стан нормативно-правового регулювання інвестиційної безпеки держави. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. № 2(4). С. 214-227. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2\(4\)-214-227](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-2(4)-214-227).

5. Лисачок А.В. Досвід Балтійських країн в процесі удосконалення механізму управління інвестиційною безпекою: уроки для України/ Фінансово-економічна політика в контексті інноваційного розвитку України : монографія / Л. М. Мельник, Л. О. Богінська, С. В. Дитчук та ін. : Частина 1. Рівне: НУВГП, 2020. 246 с. С.164-172.

6. Лисачок А.В. Механізми управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку: трактування сутності понять. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2020, 2(45). С. 34-44. DOI: 10.33287/102017.

7. Є. Борщук, А. Лисачок. (2021). Зелена економіка в системі економічної безпеки. Мультидисциплінарний міжнародний журнал «Věda a perspektivy», vol. 1(1), pp. 47-58. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1\(1\)-47-58](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1(1)-47-58). *(Особистий внесок автора: досліджено умови щодо переходу соціально-економічних систем на принципи сталого розвитку; проведено аналіз результатів соціально-економічного розвитку).*

8. Є. Борщук, А. Лисачок. (2021). Теоретико-прикладні засади формування інвестиційної політики сталого розвитку. *Наукові перспективи*, вип. 10(16), С. 273-284. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10\(16\)-273-284](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10(16)-273-284). *(Особистий внесок автора: досліджено сценарії сталого розвитку; визначено та наведено основні умови формування інвестиційного процесу в ринковій економіці).*

9. O. Bobrovska, A. Lysachok, T. Kravchenko, L. Akimova, O. Akimov (2021). The current state of investment security in Ukraine in the context of covid-19 and its impact on the financial and economic situation of the state. Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol. 1 No. 36 (2021), pp. 233-242. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i36.227770>. *(Особистий внесок автора:*

проаналізовано основні макроекономічні індикатори України; динаміку інвестиційних надходжень в економіку України; основні індикатори інвестиційної безпеки України).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Лисачок А.В. Економічна безпека ОТГ: державно-управлінський аспект. Інноваційний розвиток і підвищення рівня спроможності об'єднаних територіальних громад: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 30 жовтня – 29 листопада 2019 р. / за заг. ред. І.А. Чикаренко. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. С. 188-191.

2. Akimova L. M., Lysachok A.V. Integrity in public service as an important component of state investment security (2020, 26 March). *Title of Paper. In I.Mihus (Eds.) Book of abstracts of International Conference on Academic integrity in public administration and educational institutions (APAEI)*. Scientific Center of Innovative Researches OÜ, Estonia; KROK University, Ukraine. doi:10.36690/APAEI.2020.80. *(Особистий внесок автора: доведено, що доброчесність на державній службі є важливою складовою забезпечення інвестиційної безпеки держави; запропоновано основні напрями боротьби з недоброчесністю).*

3. Akimova L. M., Lysachok, A. V. Investment security of Ukraine the state and prospects of improvement. «Eastern European conference of management and economics» : proceedings of the 2nd International scientific conference, May 29, 2020, Ljubljana, Slovenia / editors: L. Weis, V. Koval, K. Askerc. Ljubljana : Ljubljana school of business, 2020. P. 567-575. *(Особистий внесок автора: систематизовано підходи щодо визначення поняття “інвестиційна безпека” та запропоновано власне визначення; доведено, що розмір інвестицій може бути визначальним фактором розвитку економіки будь-якої держави, тобто за допомогою останніх можна визначити певну економічну динаміку, спрямовану на якісні та кількісні перетворення).*

4. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Інвестиційна безпека держави як запорука інвестиційної привабливості України. *Modern science and practice : abstracts of XV international scientific and practical conference*. (April 20, 2020). Varna, Bulgaria, 2020. P. 62-66. (Особистий внесок автора: визначено сутність інвестиційної привабливості, визначено чинники, які впливають на вибір інвестора щодо вкладення коштів у ту чи іншу країну).

5. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Держава як головний суб'єкт у процесі забезпечення інвестиційної безпеки держави. *Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference «Theoretical foundations of modern science and practice»* (April 06-07, 2020). Melbourne, Australia, 2020. P. 133-136. (Особистий внесок автора: запропоновано класифікацію методів недержавного впливу на інвестиційну діяльність; доведено, що держава головний суб'єкт забезпечення інвестиційної безпеки держави).

6. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Основні загрози інвестиційній безпеці України та шляхи їх подолання. *The X th International scientific and practical conference «Modern approaches to the introduction of science into practice»* (March 30-31, 2020). San Francisco, USA 2020. P. 134-139. (Особистий внесок автора: структуровано та скомпоновано можливі загрози інвестиційній безпеці України; запропоновано шляхи для їх подолання).

7. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Основні функції механізму управління інвестиційною безпекою: трактування сутності понять. *INTERNATIONAL Scientific Conference Eastern European Conference of Management and Economics* (2; 2020; Ljubljana). 2020. PP. 133-135. (Особистий внесок автора: визначено та охарактеризовано основні функції механізму управління інвестиційною безпекою).

8. Акімова Л. М., Лисачок А.В. Регулювання інвестиційної безпеки: досвід Польщі та уроки для України. *Abstracts of XII international scientific and practical conference «Impact of modernity on science and practice»*, (April 13-14, 2020). Edmonton, Canada. 2020. P. 18-21. (Особистий внесок автора: проаналізовано основну діяльність органів державної влади Польщі щодо процесу забезпечення

інвестиційної безпеки; запропоновано основні кроки щодо залучення інвестицій в Україну на основі досвіду Польщі).

9. Лисачок А. В. Досвід Італії щодо ефективного залучення інвестицій в економіку держави: рекомендації для України. *Становлення публічного адміністрування в Україні : матеріали XI Конф. студентів та молодих учених за міжнар. участю, 8 трав. 2020 р., м. Дніпро / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 222-224.*

10. Лисачок А. В. Інвестиційна безпека як важлива компонента національної безпеки країни у процесі реформування публічного управління. *Трансформація системи публічного управління створенням здоров'язберезжувального та безпечного простору України (модернізація, інновації, розвиток) : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 22 червня 2020 р. / за заг. ред. О. І. Пархоменко-Куцевіл. Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2020. С. 37-39.*

11. Лисачок А. В. Історичний аспект розбудови відносин Україна – ЄС та його вплив на інвестиційну безпеку держави. *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали 17-ї регіон. наук.-практ. конф., 14 трав. 2020 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 97-100.*

12. Лисачок А. В., Котик О. В. Інвестиційна безпека як ключовий фактор конкурентоспроможності економіки України. *The 3 th International scientific and practical conference "Man and environment, trends and prospects" (February 10-11, 2020) SH SCW "NEW ROUTE" Tokyo, Japan 2020. С.26-31. (Особистий внесок автора: запропоновано визначення терміну "інвестиційна безпека"; визначено основні чинники конкурентоспроможності економіки України).*

13. Лисачок А.В. Взаємозв'язок категорій «інвестиційна безпека» та «соціальний розвиток держави. Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали XIV наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. О. Б.

Кіреєвої. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. – 355 с. – Укр., рос. та англ. мовами. (С. 109-111).

14. Лисачок А.В. Комплексна оцінка інвестиційної безпеки підприємства. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки: [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18 лютого 2020 р.)]* / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк, 2020. С. 199-202.

15. Лисачок А.В. Основні правові аспекти формування національної антикорупційної політики та її вплив на механізм управління інвестиційною безпекою. Правові аспекти публічного управління: теорія та практика : матеріали XII наук.-практ.конф. 17 груд. 2020 р., м Дніпро за заг. ред . Л.Л. Прокопенка.-Д : ДРІДУ НАДУ, 2020. - 176 с. (С.157-160)

16. Лисачок А.В. Особливості формування системи державного управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку. Теорія та практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених в рамках заходу «Школа розвитку молоді» (Київ, 25 листоп. 2020 р.) / за заг. ред. А. Савкова, М. Білинської, О. Петрос, І. Дегтярьової. Київ : НАДУ, 2020. 312 с. (С. 144-145).

Додаток В

Таблиця В1

Досвід державного управління інвестиційною безпекою в країнах-членах ЄС

Назва країни	Основні риси стратегії забезпечення інвестиційної безпеки	Чинники, які позитивно/негативно впливають на забезпечення інвестиційної безпеки	Нормативно-правове забезпечення інвестиційної безпеки	Головні суб'єкти забезпечення інвестиційної безпеки	Фінансово-економічний інструментарій, що розроблений для розв'язання проблем забезпечення інвестиційної безпеки
Болгарія	Державна політика не стосується інвестицій у видобуток вугілля, виробництво сталі, суднобудування, синтетичне виробництво, сільське господарство та рибне господарство.	Складні правила, відсутність прозорості та довільне чи слабе дотримання законів, корупція населення, і, як наслідок, іноземні інвестори можуть відчувати громіздкий інвестиційний клімат.	Закон "Про сприяння інвестуванню"	Агентство "Інвест Болгарія" (МБА), урядовий орган, що координує інвестиції, надає потенційним іноземним інвесторам інформацію, адміністративні послуги та заохочувальні оцінки.	Дворічне звільнення від сплати податку на додану вартість (ПДВ) на імпорт обладнання; пріоритетні інвестори можуть набувати необмежених прав на власність центрального або муніципального уряду за нижчими ринковими цінами, отримувати державні гранти на проекти з науково-дослідної та науково-дослідної роботи та інституційну підтримку для створення ДПП.
Італія	Є галузі, які або тісно регламентовані, або прямо заборонені для іноземних інвесторів, такі як виробництво літаків і	Здебільшого іноземні інвестори не знаходять великих перешкод для інвестування в Італію, капіталовкладення	Закон "Про інвестиції"	Департамент адміністративної координації; Уряд; Рада міністрів.	Іноземні інвестори можуть брати участь у державних програмах досліджень та розробок, заснованих на взаємній допомозі італійським фірмам.

	державні монополії (хоча лібералізація залізниці та тютюнових виробів є монополістичними, але вони розглядаються).	іноземної власності не є забороненими			
Польща	Обмеження стосуються лише бізнесу в сфері засобів масової інформації, де частка іноземних інвестицій не повинна перевищувати 33%, організації лотерей, де перевагу мають місцеві підприємці. Окремого державного ліцензування вимагають також авіаперевезення, міжнародні телекомунікації, юридична практика. Купівля нерухомості іноземцями також вимагає дозволу МВС.	Стабільна економічна політика; передбачувана зовнішня і внутрішня політика; захист від незаконної фондової експропріації.	Цивільний кодекс, Закону «Про господарську діяльність», Закону «Про приватизацію державних підприємств» «Про іноземні інвестиції»	Державна агенція іноземних інвестицій	Податкові пільги; звільнення від податків на імпорт; механізм страхування інвестицій; виплата компенсації інвесторам у випадку націоналізації або експропріації їх активів.

Фінляндія	<p>Одним з головних напрямків проведеної Фінляндією державної економічної політики є забезпечення належних умов для підтримки інвестиційної та підприємницької активності в країні.</p> <p>Держава здійснює підтримку інвесторів, які здійснюють інвестування у соціальну сферу, водопостачання, енергетику, екологічно чисті технології. Крім цього, проекти мають бути економічно, екологічна та соціально стійкими, а також повинні бути сумісні з політикою Фінляндії.</p>	<p>У Фінляндії відсутній валютний контроль, що дозволяє компаніям і підприємцям вільно переводити капітал з країни для здійснення інвестиційної діяльності за кордоном.</p> <p>У Фінляндії немає єдиного закону, що деталізує питання здійснення іноземних інвестицій на території країни.</p>	«Про пільгові кредити», «Про державні експортні кредитні гарантії»	Міністерство закордонних справ	Міністерство закордонних справ покриває процентні платежі по кредиту і частину суми покупки, щоб задовольнити рівень пільговості від 35% до 50%, необхідний ОЕСР для фінансованого державою експортного кредиту.
Франція	Державна політика передбачає обмеження деяких галузей у процесі інвестування: громадська	Французький контроль за іноземними інвестиціями в цілому досить поблажливий, оскільки	Закон " PACTE "	Міністерство економіки	Право власності на інвестиції є конституційно захищені, компенсація інвесторам

	безпека, національна оборона, дослідження в виробництві чи торгівлі, зброя, боєприпаси або вибухові порошки чи речовини.	фінансові відносини між Францією та іншими країнами в принципі необмежені. Ця свобода підлягає певним гарантіям, призначеним для захисту національних інтересів, які дозволяють уряду вимагати повідомлення або попереднього дозволу капітальних потоків та іноземних інвестицій.	Валютно-фінансовий кодекс		
Німеччина	У Німеччині уведено ліцензії для діяльності в деяких галузях економіки: медичній, фармацевтичній, транспортній, страховій, банківській, а також діяльність у готельному і ресторанному бізнесі	У країні немає законодавчих обмежень на рух капіталу, на обсяг і характер валютних угод, а також на фінансування іноземних компаній на місцевому ринку позикового капіталу.	Національна промислова стратегія-2030 «Про зовнішні економічні зв'язки», «Про кредити».	Уряд	Захист від дискримінації та положення про необмежені можливості, передачі капіталу та прибутку; створено систему стимулювання інвестиційної діяльності
Ірландія	Іноземні інвестори отримують користь від членства Ірландії в Європейському Союзі,	Привабливість Ірландії як інвестиційного місця може бути пов'язана з позитивним підходом	«Про іноземні інвестиції»	Відсутній єдиний орган який регулює питання інвестицій, один з них	Низька ставка податку на прибуток корпорацій

	<p>оскільки існує ряд двосторонніх торгових угод. Ірландія також має розгалужену мережу податкових договорів для усунення або зменшення подвійного оподаткування.</p> <p>Приватні інвестиції, чи то внутрішні, чи іноземні, не дозволяються в озброєній промисловості, але немає інших обмежень щодо іноземних інвестицій з міркувань державної політики чи безпеки.</p>	<p>послідовних урядів до сприяння залученню інвестицій, її членству в ЄС, дуже сприятливому режиму оподаткування корпорацій та більш широкій податковій інфраструктурі, а також високоосвіченому, кваліфікованому та гнучкому фонду праці, про що свідчить доповідь відділу економічної розвідки, що вивчає основні чинники, які приводять іноземних інвесторів до Ірландії.</p>		<p>може бути Міністерство економічного розвитку</p>	
Португалія	<p>Тим не менш, дозвіл необхідний для інвестицій у чутливі сфери, зокрема оборону та інші регульовані сфери, такі як банківська справа, засоби масової інформації та фінансові послуги. Однак</p>	<p>У країні немає обмежень щодо введення іноземного капіталу, а португальське законодавство забороняє будь-яку дискримінацію між інвестиціями на основі національності.</p>	<p>Кодекс іноземних інвестицій</p>	<p>Португальський інститут торгівлі, туризму та інвестицій</p>	<p>Щодо захисту іноземних інвесторів, механізми взаємного захисту та заохочення інвестицій - це двосторонні інструменти, що містять обов'язкові заходи для створення більш сприятливих умов для інвестицій для інвесторів однієї держави, що підписали, на території іншої, забезпечують більш сприятливе ставлення до інвесторів, і гарантують повну</p>

	більшість вимог стосується як національних, так і іноземних інвесторів.				безпеку та захист вже здійснених інвестицій на зворотному принципі. Можна отримати громадянство за інвестиції.
Іспанія	Заходи країни інвестиційної політики переважно спрямовані на лібералізацію, сприяння та сприяння інвестиціям	Іспанія вважається одинадцятю економікою, найбільш відкритою для прямих іноземних інвестицій (ПІІ), згідно з Індексом регуляторної обмеженості ПІІ, підготовленим Організацією економічного співробітництва та розвитку. Іспанія має сприятливу правову базу для іноземних інвесторів. Іспанське законодавство адаптувало свої правила іноземних інвестицій до системи загальної лібералізації, не розрізняючи резидентів Європейського Союзу	Про зовнішні інвестиції	Рада міністрів	Знижені податкові ставки

		(ЄС) та резидентів, які не є членами ЄС.			
Угорщина	В Угорщині підприємства з іноземними інвестиціями, які розміщені в депресивних регіонах (де рівень безробіття перевищує 15%), повністю звільнені від сплати податку на прибуток терміном до п'яти років за умови щорічного зростання продажів на 5 % від обсягу інвестицій	Ця країна відкрита для іноземних інвесторів, отже їх діяльність дозволена майже у всіх її сферах	«Про інвестиції іноземних осіб в Угорщині».	Уряд	Інвестор звільняється від сплати 80% корпоративного податку протягом 10 років після завершення інвестиційного проекту (корпоративний податок в Угорщині становить 19%).
Чехія	Серед країн Центрально-Східної Європи Чеська Республіка стала першою, де на законодавчому рівні була впроваджена система стимулювання інвестицій	У Чехії на початку 1990-х рр. були сформовані напрями інвестиційної політики, а також створенні інституційні та законодавчі засади для її послідовного упровадження	«Про заохочення інвестицій»	Уряд	Що стосується виробничих компаній, то вони можуть бути повністю або частково звільнені від податку на прибуток на строк до 10 років разом із підтримкою для створення нових робочих місць або перекваліфікації працівників. Також може розглядатися компенсація витрат стосовно внутрішньої трудової міграції галузевих фахівців

Джерело: сформовано автором на основі [3;4;6;7;12;13;15;18;19;22;24;26;28;29]